

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ
OCAK - ŞUBAT 2017 SAYI : 7 - FİYAT 12₺

Holmes?
akıl hastası mıydı

**ABDÜLHAMİD,
DOYLE'A
NE DEDİ?**

Watson
kadın mıydı?

Alaturka
Holmes...

**Herkes SHERLOCK
olabilir mi?**

**Sherlock'u en iyi
canlandıran aktör kimdi?**

SHERLOCK!

Bir roman kahramanından fazlası

DÜNYANIN EN ÜNLÜ DEDEKTİFİ HERCULE POIROT GERİ DÖNÜYOR!

“Söyleyeceklerim sizde
şok etkisi yaratabilir.”

“*Kapalı Tabut*, ince bir zekânın ve şeytani bir cinayetin
ustaca ve akıllıca harmanlandığı, insanda bağımlılık yaratan,
elinizden bırakmadığınız bir kitap.”

—Alexander McCall Smith

Hepsi çok yaşasın, ebeveynlik hazzına erenler bilir: Bebelerin gelişiminde diş çıkarma, ayaklanma ve konuşma, herhangi bir öncelik sırası göstermeden beliren üç dönüm noktasıdır. İlk yıl içinde kimi yavru önce ayaklanır, kimi önce diş çıkarır veya konuşur. Genelde ilk yaş içinde bunlardan biri, bazen ikisi gerçekleşir. Ama dergilikte öyle değil galiba. Yahut **221B** öyle çıkmadı. Evet, evet, keramet bizde canım: Bir-iki sayıda ayaklandık, zaten dırdır konuşarak doğmuştuk ve o da ne, daha ilk yılımızı doldurmadan, illa ve elbette okurlarımızın lütfuyla diş göstermeye bile başladık! E, madem diş gösterecek kıvama gelmişiz ve gördüğünüz gibi böbür böbür böbürleniyoruz, doğum günümüzü, adresini tabelamıza koyduğumuz malum ikonla kutlayalım, dişimizin keskinliğini cümle âlem görüversin dedik.

Dedik demesine amma Guinness Rekorlar Kitabı'na "sinemada en çok canlandırılmış karakter" sıfatıyla girmiş, ıııı cıı cıı cıı bilinen, kimi yerde gerçek sanılacak denli şöhretli hayali hafiyelik ustası hakkında ilgi çekecek ne yazacaktık? Otur, düşün bakalım. Tamam, biliyor, ne güzel okuyup izliyorduk ama hakikaten kimin nesi, neyin fesiydi bu adam? Önünden

birkaç, arkasından tonla müthiş, akla gelebilecek hemen her türde edebi dedektif gelip geçmişken nasıl hâlâ polisiye dendiğinde akla doğru dan adı ve/veya şapkaklı-pipolu imgesi düşüveriyordu? Nasıl yazarı Sir Arthur Conan Doyle'dan daha fazla tanınabiliyordu? Sir Doyle duruma bozulup "Ulan ben seni harcamaz mıyım?" diyerek öldürdüğünde millet niye isyan edip garibim yazarı bu acayip adamı diriltmek zorunda bırakmıştı? Neydi Holmes'un kerameti? Ağzıyla kuş, burnuyla düş mü tutuyordu? İngiltere'ye ta ne kadar mesafedeki bir imparatorluğun başını kendine hayran edip aynı coğrafyada polisiye edebiyatın can bulmasına katkı yapabilecek ne numarası vardı? Yöntemleri eşsiz miydi? Hiç kimsenin aklına gelmeyecek çözümler mi üretiyordu? Ne hakla önüne gelene, polise ve hesapta can dostu, cesur ve bilgili Dr. Watson'a ukalalık taslayabiliyordu? Ruh hastası mıydı yoksa?

Merak ediyorsanız, ediyorsunuzdur umarım, merak buyurmayın, a dostlar: Sorulara cevaplar *221B*'nin yedinci, evet, yedinci sayısı ile emrinizde! Hem de ne cevaplar: Mesela dünyaca ünlü Amerikalı teşhis uzmanı ve meşhur *House MD* dizisinin esin kaynağı Dr. Lisa Sanders, Holmes'un hastalığını sayfalarımızda teşhis ediyor! Dünyanın en büyük Holmes otoritesi kabul edilen sevgili dostumuz Leslie S. Klinger, dedektife dair yüz on bin bilinmeyişi, abarttım tabii, röportajımızda açıklıyor! Erol Üyepazarcı üstadımız, Sir Doyle ile Sultan Abdülhamid'in yüz yüze gelişini, yaşanan ve Doyle'un gizlemeye kalkıştığı inanılmaz olayı anlatıyor! Tülay Güneş Kılıç, gurme dedektif Nero Wolfe'un yaratıcısı Rex Stout'un meşhur "Watson Bir Kadını" iddiasını naklediyor! Tunç Tayanç, yepyeni köşesinde Sherlock Holmes pullarını tanıtıyor! Fulya Turhan, Holmes gibi düşünmenin ipuçlarını verirken bir diğer üstadımız, canımız Sevin Okyay Abla'mız sinemada Holmes'ü canlandırmış aktörleri anlatıyor! Tozlu raf üstadımız Oğuz Eren, neyimiz eksik diyerek yerli "Şarlok"ları, Yankı Enki'ye Doyle'un kaleminden çıkmamış Sherlock'ları dikkatinize sunuyor! Bitti mi? Biter mi ayol? Daha sırada Filipos Filipou'nun Yunan Sherlock Holmes'ü var! Sonracığıma üstat polisiyecilerimizin Sherlock hakkındaki görüşleri var, Koray Sarıdoğan'dan Doyle ile Holmes arasındaki nefret ilişkisi var, bendenizin televizyonda Holmes yazısı var... Var oğlu var!

Bu kadar çok ünlem koyunca içimden "Yazıyor! Yazıyor!" diye bağır-mak geldi şimdi.

Peki, yok mu kardeşim Holmes'tan başka numaranız dersiniz, ha-hay, olma mı? *221B* Ocak'ta, nazar değmesin, Halil İbrahim sofrası mübarek: Bir kere üstatlarımız, evet efendim, öyleler, Celil Oker, Esmahan Aykol, Cenk Çalışır ve Cüneyt Ülsever'in öyküleri var! Sonra Fulya Turhan'ın sevilen yeme içme köşesinde Alexander McCall Smith'in meşhur kahramanı Mma Precious Ramotswe'nin dillere destan mutfak-ğı; Elçin Poyrazlar'dan günümüzün en önemli polisiyecilerinden Philip Kerr röportajı; Ceyhan Usanmaz'dan kuzey elleri yıllık faaliyet raporu; Çağlan Tekil'den pek hoş dizi Marcella; geçen sayımızda başlayan, Mahir Ünsal Eriş-Ferit Güleç yapımı "Edhem Bey" in devamı; Yigilante Kocagöz'den "Fables"; Levent Cantek-Murat Başol ürünü çizgi öykü "Bozkır" in devamı; Çağla Üren'den "Kara Muska" ve "Son Teşebbüs" romanlarına dair bir inceleme var. Bu sayımızdaki okur öykümüzse Arda Kıpçak'ın kaleminden "Polisi.Y"

Daha ne olsun?

221B, Sayı 7, Ocak-Şubat 2017,
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:

**Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş,
Erol Üyepazarcı, Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir,
Sevin Okyay**

Editör: Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Pınar Kurt

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar
(kamile@mylosyayingrubu.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com
facebook.com/221bdergi | twitter.com/221bdergi

Mylos Yayın Grubu Yayınlık Danışmanlık Hizmetleri Ltd.
Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Özlem Özdemir

Adres: Caferağa Mah. Zuhal Sok. Banu Apt. No:1, Daire:1,
Kadıköy - İstanbul - **Tel:** 0216 345 00 46

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A. Ş.
Ömerli Mah. Hadımköy-İstanbul Cad. No:159, Arnavutköy,
İstanbul - 0212 798 28 40 - Sertifika No: 12196

Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

221B'de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin
yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni
olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal
ortamlarda kullanılamaz.

16

MARCELLA: BİR KADIN DEDEKTİF HİKÂYESİ DAHA

Çağlan TEKİL

GERÇEK DR. HOUSE, HOLMES'E TEŞHİS KOYUYOR!

58

Dr. Lisa SANDERS

46

Rex STOUT

WATSON BİR KADINDI

221B

DEDEKTİFLER NE YER, NE İÇER?

MMA PRECIOUS RAMOTSWE.....4

Fulya TURHAN

PERA PALAS'TA "KARA HAFTA" DURAĞI.....8

Elçin POYRAZLAR

KİRAZ.....12

Cenk ÇALIŞIR

BİR YILBAŞI HİKÂYESİ.....18

Celil OKER

EDHEM BEY 22

Yazan: Mahir Ünsal ERİŞ - Çizen: Ferit GÜLEÇ

KUZEY RÜZGÂRLARI

YILLIK HAVA DURUMU RAPORU 26

Ceyhan USANMAZ

FABLES: LEGENDS IN EXILE.....28

Yigilante KOCAGÖZ

KATİ HİRŞEL'İN MACERALARI 30

Esmahan AYKOL

SHERLOCK GİBİ DÜŞÜNMEK 38

Fulya TURHAN

BİR ÜÇLÜ: SIR ARTHUR CONAN DOYLE,

SHERLOCK HOLMES, DR. WATSON 40

Tunç TAYANÇ

"BİR DE BÖYLE DENEYELİM, WATSON" 50

Algan SEZGİNTÜREDİ

SHERLOCK HOLMES: CONAN DOYLE'UN ÜVEY

EVLADI VEYA "BABAMIZ BİZİ SEVMEDİ" 62

Koray SARIDOĞAN

ÖTEKİ SHERLOCKLAR 66

Yankı ENKİ

“YUNAN” SHERLOCK HOLMES.....68

Filipos FİLİPOU

ABDÜLHAMİD VE SHERLOCK HOLMES.....70

Erol ÜYEPAZARCI

**“SHERLOCK, ALLA TURCA” YA DA
“BİZİM NEYİMİZ EKSİK?” 74**

Oğuz EREN

**POLİSİYE YAZARLARIMIZIN GÖZÜNDEN
SHERLOCK HOLMES 78****BOZKIR.....82**

Yazan: Levent CANTEK - Çizen: Murat BAŞOL

**CİNAYET POLİSİ DEDEMİN
EVRAK-I METRUKESİ 86**

Cüneyt ÜLSEVER

KARA MUSKA VE SON TEŞEBBÜS.....89

Çağla Üren

POLİSİ Y.....94

Arda KIPÇAK

Sevin OKYAY

MMA PRECIOUS RAMOTSWE

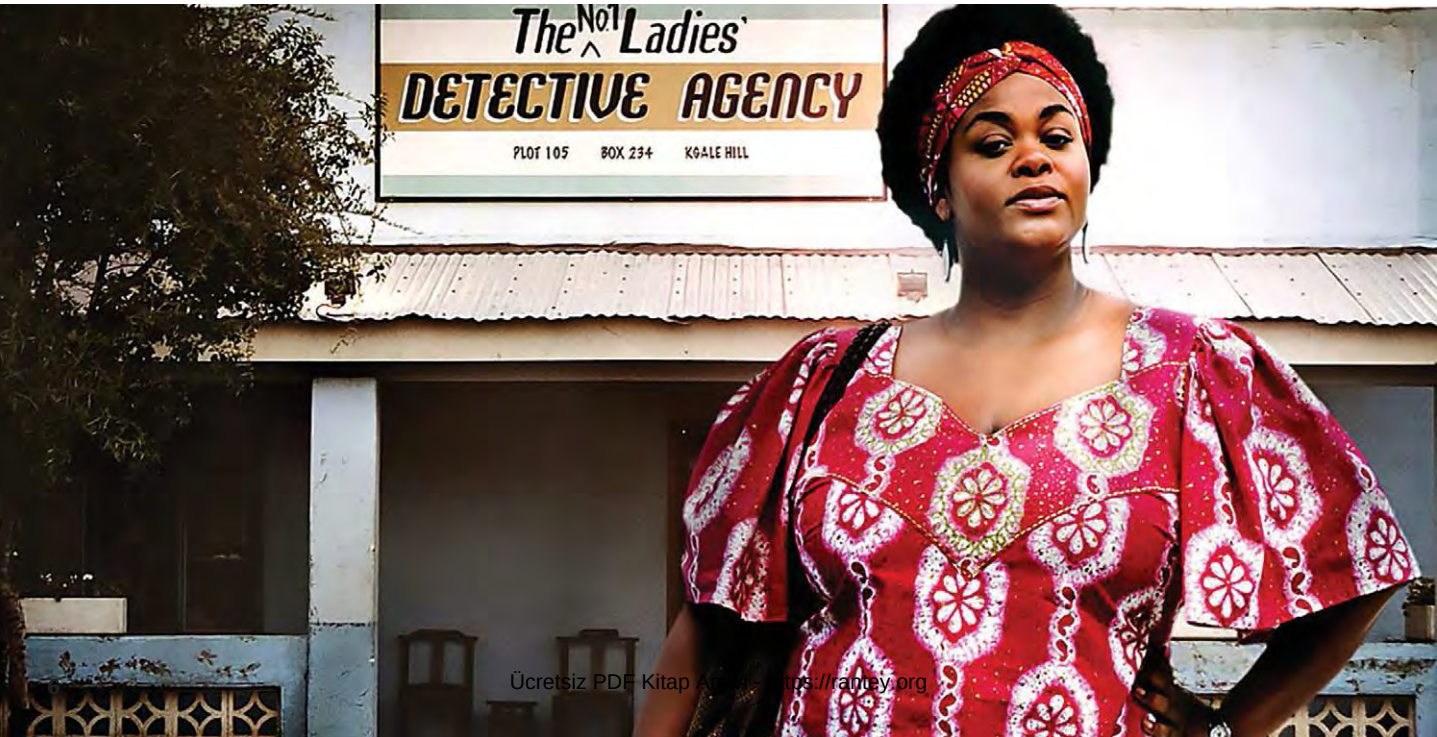
Fulya TURHAN

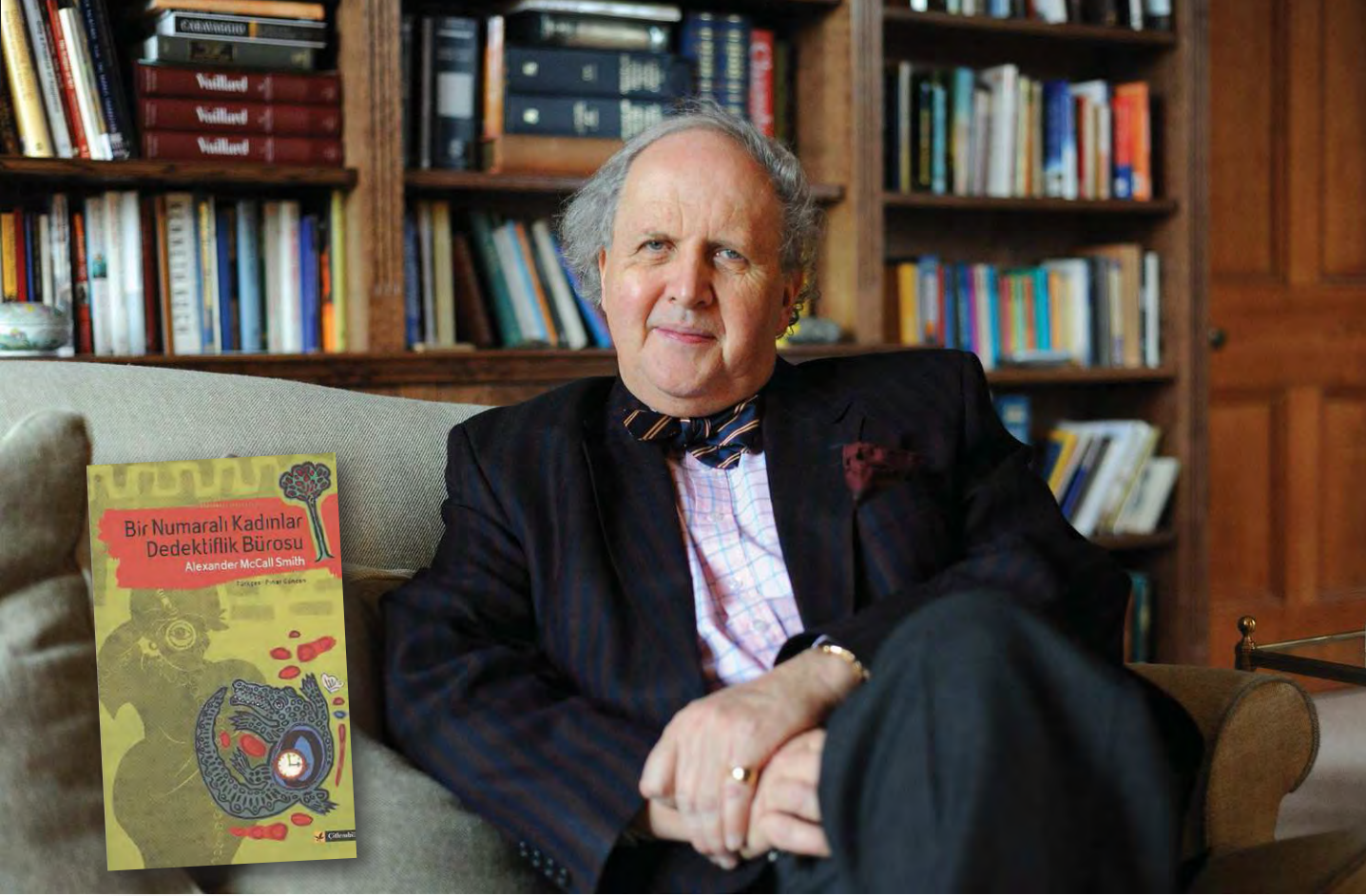
ZENGİN AFRIKA MUTFAĞININ TEK GÖZDESİ DE KIRMIZI ÇALI ÇAYI DEĞİLDİR ELBETTE. ADINA BİR YEMEK KİTABI BİLE YAYIMLANAN MMA PRECIOUS RAMOTWE'NİN ZENGİN MUTFAĞINDA ÇEŞİTLİ GELENEKSEL MEYVELİ KEKLER, DONUT OLARAK BİLDİĞİMİZ VE AFRIKALILARIN ŞIŞMAN KEK DEDİKLERİ ÇÖREKLER, PRATİK BİSKÜVİLER, PİRİNÇ VE KAVUNLA YAPILAN YEMEKLER, BAHARATLI TAVUKLAR, KALDIRIMDA TEZGÂH AÇAN HANIMLARDAN ALDIĞI SEBZELER BULMAK MÜMKÜNDÜR.

“Bir numaralı kadınlar dedektiflik bürosu. Her türlü mesele ve araştırmalarınız için. Tüm tarafların tatminini garanti ederiz. Kişisel yönetim altındadır.” Mma Precious Ramotswe'nin dedektiflik bürosunun bulunduğu küçük binanın üstünde parlak renklerle yazılmış bu tabela asılıdır.

Alexander McCall Smith'in *Bir Numaralı Kadınlar Dedektiflik Bürosu* adlı kitabıyla başlayan serisinin kahramanıdır Mma Precious Ramotswe. Botswana'nın ilk ve tek kadın özel dedektifidir. Babasından kalan sığır sürüsünü satıp benim yapmam gereken iş bu düşüncesiyle yola çıkarak dedektiflik bürosunu kurar ve yanına da sekreterlik okulundan yüksek bir dereceyle henüz mezun olmuş yetenekli Mma Grace Makutsi'yi asistanı ve sekreteri olarak işe alır. Otuzlu yaşlarda, kendi ayakları üzerinde durabilen, bilge, zeki ve sevecen bir kadındır Mma Ramotswe. Kendi deyimiyle geleneksel vücut yapısına sahip bir kadındır yani şişmandır. Mma Ramotswe bununla gurur da duyar çünkü yine kendi deyimiyle reklamlarda gördükleri sopa gibi kadınlar kadar zayıf olmak pek de kabul gören bir şey değildir Botswana'da. Vücut

hatları olarak geleneksel yapıda olsa da dünya görüşü hiç de geleneksel değildir. Özgürlüğüne düşkün, erkeklere ve onların iradelerine boyun eğmeden hayatını sürdürebilen biridir. Tabii bu, erkekleri tamamen görmezden geldiği anlamına gelmez; muhabbet etmekten hoşlandığı, dara düştüklerinde yardımlarına koştuğu dostları vardır. Ancak kadından dedektif olur mu diye soran erkeklere inat dedektiflik yetenekleriyle başarıya ulaşmakta kararlıdır ve bu yolda örnek aldığı ve gösterdiği kişi Agatha Christie'dir. *Nasıl Dedektif Olunur?* adlı bir kitabı da başucu kılavuzu belleyerek kendini geliştirmeye çalışır.

Mma Precious Ramotswe dedektiflik anlamında aslında hem oldukça tanıdık hem de sıradışı bir karakterdir. Bazı eleştirmenler Mma Ramotswe maceralarının hiç de dedektif hikâyeleri olmadığını tartışabilirler çünkü Mma Ramotswe'nin ilgilendiği vakalara baktığımızda cinayet ön planda değildir. Ancak Alexander McCall Smith de polisiye romanın mutlaka bir cinayet barındırması gerektiğini düşünmez. Nitekim dedektifin ilk kitapta ilgilendiği vakalar kısa sürede çözüme kavuşan basit gizemlerdir. Kayıp kocasını arayan bir kadın, kızının davranışlarından endişe duyan aşırı korumacı bir baba, çalıntı bir araba ya da hilebaz ikiz doktorlar gibi. Vakalar basittir ancak Afrika kültürü, değerleri, sosyoekonomik ve kültürel yapısıyla ilgili ince ipuçları barındır. Örneğin

ilk kitapta onu en çok meşgul eden vaka, büyüücü doktorların eline düştüğünü düşündüğü kayıp bir çocuk vakasıdır. Mma Ramotswe gizemleri çözerken elle tutulur gerçekler ve kanıtlardan ziyade içgüdü, sezgi ve insan doğasını anlayabilme kabiliyetiyle hareket eder. Çiçeği burnunda bir dedektif olarak bu vakaları çözerek kazandığı tecrübeye biz de şahit oluruz. Nitekim ikinci kitaba geldiğimizde artık işinin ehli bir dedektif olarak karşımıza çıkar.

Klasik dedektif romanlarının öğelerini bir kenara bırakırsak Mma Precious Ramotswe'nin maceralarını bu kadar sıcak ve candan kılan önemli noktalardan biri de iyi insanların yaşadığı huzur dolu bir ülke olan Botswana'dır. "Afrika'da bizim kadar başı dik yürüyebilen bir ülke yoktur," der Mma Ramotswe çok sevdiği ülkesi Botswana'dan bahsederken. Hiç siyasi hükümlü yoktur ve daha önce de olmamıştır. Gerçekten de Botswana, Afrika ülkeleri arasında en uzun soluklu ve stabil demokrasiye sahip ülkedir. Pek değerli

ALEXANDER MCCALL SMITH'İN BİR NUMARALI KADINLAR DEDEKTİFLİK BÜROSU ADLI KİTABIYLA BAŞLAYAN SERİSİNİN KAHRAMANIDIR MMA PRECIOUS RAMOTSWÉ. BOTSWANA'NIN İLK VE TEK KADIN ÖZEL DEDEKTİFİDİR.

elmaslarından dolayı Botswana bankaları ağzına kadar parayla doludur. Tabii Botswana elmasın dışında sığır sürüleriyle meşhurdur. Hayvancılık yerel ekonomide büyük paya sahiptir. Dolayısıyla, Alexander McCall Smith'in bu kadar farklı bir kültür ve dedektif karakteri sunarken Botswana'nın mutfağına değinmemesi de olmazdı elbette.

Aşına olduğumuz dedektiflerin kahve içme alışkanlıklarının aksine Mma Precious Ramotswe kırmızı çalı çayı tiryakisidir. Bürosunun demirbaşları arasında bu kırmızı çalı çayını demlediği demlik ve üç kupa da vardır; biri kendisi, biri sekreteri, diğeri ise müşterileri içindir. Kırmızı çalı çayı, Afrika'nın güneyinde yetişen roibos bitkisi-nden elde edilir. Çayın rengi kıızıdır ve tadı da oldukça yumuşaktır. Mide ağrılarına iyi geldiği ve sakinleştirici bir etkiye sahip olduğu düşünülür. Nitekim Mma Ramotswe de bu mucizevi kırmızı çalı çayından özellikle gergin müşterilerine ikram eder, geriye kalan tek şey onların konuşmalarını beklemektir. Mma Ramotswe kırmızı çalı çayını içmeye sabah kalkıp bahçede ufak bir gezintiye çıkarken başlar ve gece içtiği son bir fincana kadar gün içinde arkadaşlarıyla ve sekreteri Mma Makutsi'yle sürekli bu çayı tüketir.

Çayın romanlarda bu kadar yoğun kullanılması akıllara bu bitkinin ya da genel olarak çay içmenin sembolik bir anlamı olup olmadığını getirir. Alexander McCall Smith bunun bir İngiliz olarak kendi çay tiryakiliğinden kaynaklandığını söyler. Hatta kendisi romanlarından, esriyle karışık çay ve kek romanları olarak bahseder. Çünkü romanlarda kek ve pastalar da büyük öneme sahiptir. Mma Ramotswe'nin nişanlısı Mr. J. L. B. Matekoni'nin favorisi geleneksel meyveli kekler örneğinin. Tabii Mma Ramotswe'nin

içtiği tek şey kırmızı çalı çayı değildir, arkadaşlarıyla beraberken kahve de içer ya da evinin verandasında otururken Lion Beer marka birasını yudumlar. Müşterisini ziyaret ettiğinde önüne sunulan çeşit çeşit meyve suyundan guava suyunu tercih eder.

Zengin Afrika mutfağının tek gözdesi de kırmızı çalı çayı değildir elbette. Adına bir yemek kitabı bile yayımlanan Mma Precious Ramotswe'nin zengin mutfağında çeşitli geleneksel meyveli kekler, donut olarak bildiğimiz ve Afrikalıların şişman kek dedikleri çörekler, pratik bisküviler, pirinç ve kavunla yapılan yemekler, baharatlı tavuklar, kal- dırında tezgâh açan hanımlardan aldığı sebzeler bulmak mümkündür.

Mma Ramotswe'nin yapmaktan ve yemekten en çok hoşlandığı şeyse yahni ve özellikle de balkabağıdır. Her daim ülkesiyle, topraklarının güzelliğiyle, yıllarca maden işçiliği yapmış babasının sayesinde aldığı eviyle, bahçesiyle ve işiyle övünen Mma Precious Ramotswe elbette yemek yapma konusunda da uzmandır. Bu, onun için bir ritüeldir, mutfakta durup kırmızı çalı çayı eşliğinde tencereyi karıştırmayı sever. Bu sırada da gün içinde yaşadıklarını gözden geçirir. Çözdüğü ya da çözeceği vakaları, gittiği yerleri, konuştuğu insanları düşünür, analiz eder ve bunlardan dersler çıkarır. Ancak yemek hazır olduğunda her şey biter. Fırında küçük bir kuzu budu kızarmaya yakındır. Balkabağını tencereden alıp yeme vakti gelmiştir. Mma Precious Ramotswe'ye göre hayattaki büyük problemlerin çözümü burada yatar. Kara kara düşünerek hiçbir yere varamazsınız, günün sonunda bu balkabağını yemeniz gerekir. "Sizi gerçek dünyaya geri döndüren ve size yaşamak için bir sebep veren de budur," der Mma Precious Ramotswe, "balkabağı."

“Her şeyin sonu bir yangınla gelecek...”

Charles Dickens'in romanı *Küçük Dorrit*'in filmini çekmek isteyen Spenser Spender modern Londra'nın hapisanelerinden birinde kuracağı setle Dickens'in dünyasını canlandırmayı amaçlar. Spenser'in harekete geçirdiği olaylar zinciri, birbirinden tuhaf karakterlerin yolunun kesişmesine neden olurken, bütün şehri esir alan korkunç bir yangını körükler.

Peter Ackroyd'un ilk romanı *Londra Yanıyor*'un arka planında yazarın her kitabında olduğu gibi, geçmişin kendini sürekli hissettirdiği tekinsiz Londra sokakları var.

Londra Yanıyor

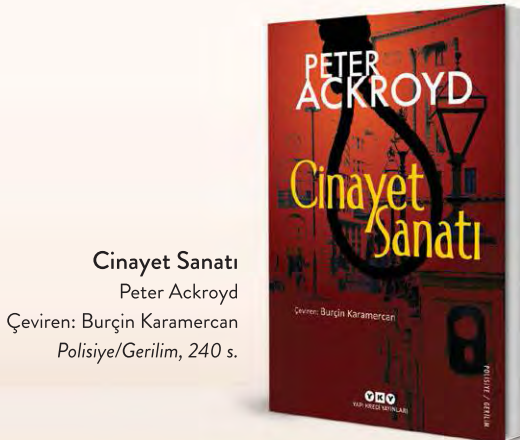
Peter Ackroyd

Çeviren: Aslı Çingil

Roman, 176 s.

YAZARIN YKY'DEKİ KİTAPLARI

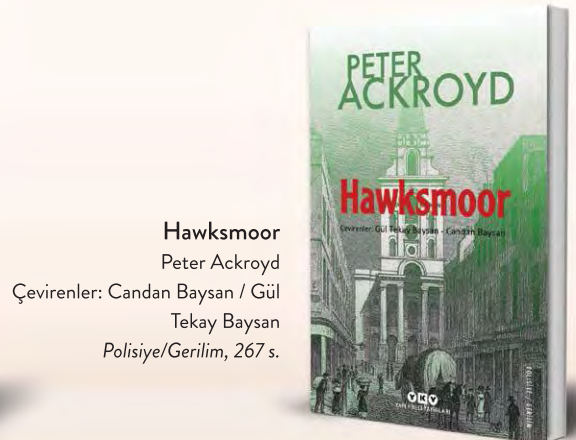

Cinayet Sanatı

Peter Ackroyd

Çeviren: Burçin Karamercan

Polisiye/Gerilim, 240 s.

Hawksmoor

Peter Ackroyd

Çevirenler: Candan Baysan / Gül

Tekay Baysan

Polisiye/Gerilim, 267 s.

PERA PALAS'TA “KARA HAFTA” DURAĞI

Elçin POYRAZLAR

**OYSA İNSANLARIN
YENİDEN SUÇ EDEBİYATINA
YÖNELMELERİNİN
ARDINDA ROMANLARIN
BİR BAŞLANGICI VE SONU
OLMASI YATIYOR. BU
BİR OKUR İÇİN OLDUKÇA
TATMİN EDİCİ BİR KAVRAM.**

Yazdığı ilk öykülerini sınıf arkadaşlarına çikolata karşılığında kiralararken anlamış Philip Kerr kelimelerin gücünü. 12 yaşındayken *Lady Chatterley'nin Sevgilisi*'nden etkilenerek kotardığı erotik bir öykü onu sınıfının seks uzmanı yapmış. Yaşadığından değil, iyi tasvir

yapabildiğinden.

“Bence yazmak tam da bu demek yani tasvir etmek,” diyor Kerr. “Pek çok insan tasvir etmeden yazıyor ama bana göre yazının şiirsel tarafı tasvirdir.”

Kerr, Pera Palas Otel'i'nin yıllık Kara Hafta Festivali çerçevesinde 1-3 Aralık tarihleri arasında İstanbul'daydı. Siyasi polisiyenin en sağlam isimlerinden biri olan Kerr ile polisiye, edebiyat, yazarlık üzerine konuşmadan olmazdı. Biz de 221B için bir araya geldik.

İyi polisiye iyi edebiyattır sözü hakkında ne düşünüyorsun? Polisiyenin edebi bir misyonu olamayacağı iddiası canını sıkıyor mu?

Bence edebi bir misyonu olmalı. Yazar olarak her zaman sınırları itirmeli ve elinden gelenin en iyisi yapmalısın. En iyi yazı için uğraşmalısın. İster suç

edebiyatı olsun isterse diğer türler, kitaplar bugün yazılmaktan çok tape edilmiş benziyor. Yani tasvir yok. Bu, Goya olmak gibi bir şey. İçinden geçerken hayatın küçük skeçlerini çıkarmak. Tabii bunu resimler yerine kelimelerle yapmak.

Neden Nazi Almanyası'nı yazıyorsun? Bu bir takıntı mı yoksa tanışıklık mı?

Tanışıklık. Ben yüksek lisansımı Alman hukuku ve felsefesi üzerine yaptım. Kitaplarımı başlamadan önce o dönemle ilgiliydim yani. Nazi Almanyası'nda yaşananlar 15. yüzyıldaki reform hareketlerinden sonra en ilginç tarihi olay bence. Takıntı değil benim için. Bu olay İsrail'de yaşananlardan tutun da Almanyası'nın bugün AB içindeki tutumuna kadar her şeyi etkiledi. Almanyası birinci ve ikinci dünya savaşlarında Avrupa'nın hâkimi olmak istedi. Bugün AB'nin hâkimi sayılır ama o kadar eğlenceli bir şey olmadığını fark etmiş olmalılar. O dönemin Almanyası bence Avrupa tarihinin en önemli dönüm noktalarından.

Dedektif kahramanın Bernie Günther romanları çok karanlık. Neredeyse bir distopya içinde geçiyor. Bu atmosferi nereden yakalıyorsun? Sıkı bir araştırma mı yoksa bir his mi?

Bu biraz yöntem oyunculuğu gibi. O dönem yaşayan insanların ruh haline sokmaya çalışıyorum kendimi. Elbette bilgi edindiğim kadarıyla. O dönemle ilgili okuduğum her şey insanların bir distopya içinde yaşadığına ikna edi-

yor beni. Sonra ben de nasıl bir hayatları vardır diye düşünüyorum ve anlamaya çalışıyorum. Ne tür seçimler yapmak zorundalardı? Bir polis olarak seçimler çok daha zordu eminim.

Bernie Günther bir Nazi değil. Ama Nazi rejimine de açıkça muhalefet etmiyor. Örneğin bir kortej geçiyorsa Nazi selamı verebiliyor başına bela almamak için. Günther siyasi olarak nerede duruyor?

Her şeyden önce Günther ayakta kalmaya çalışıyor ve buna uğraşıyor. Ama bunun için ahlaki bazı ödünler vermek zorunda olduğunun farkında. Ahlaki ödünler onun için daha da büyüyebiliyor çünkü işini iyi yapan bir dedektif ve siyasi olarak herhangi bir bağı yok.

Naziler kendilerine doğrudan meydan okumayan kişileri görmezden gelme konusunda gayet iyidiler. Polis içinde Nazi partisine üye olmayan başka dedektifler de vardı. Bernie kendisini Naziler için bir çeşit kullanışlı aptal olarak görüyor ve çoğu zaman çok ince bir ipte yürüyor.

Neden dedektif kalmayı seçiyor? İşinde iyi olduğu için mi başka şansı olmadığı için mi?

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra askerlerin polis gücüne katılması olağan bir durumdu. Üniversiteye gidememiş gençler için bir seçenektir. Bernie üniversiteye gitmeyi o noktada düşünmüyor. Polise katılıyor ve teşkilatın içinde giderek yükseliyor. 1920'li yıllarda Berlin polis gücü, Scotland Yard ile rekabet edecek kadar iyi bir teşkilattı. Sonra ise bu kurumları siyaset ele geçiriyor. İşte, benim romanlarımın kurgusu da tam olarak bu.

Bir macerada Hitler'in halının püskülleri- ni yediğini anlatıyorsun. Bu gerçek bir olay mı yoksa kurgu mu?

Hitler'in pek çok konuda öfke duyduğuna kuşku yok. Ve çevresindekileri nasıl cezalandır-
dığını tahmin etmek de zor değil. Halının püskül-
lerini çiğnediği tasvirini yapmak ilginç gelmişti.
Eminim gerçekte halının püsküllerini çiğnemek
dışında her şeyi yapmıştır.

Polisiye edebiyat, edebiyatın bir alttürü hatta bazı çevrelerde edebiyat olarak da gö- rülüyor? Buna ne diyorsun?

Sözde edebi müesses nizam tarafından bize
tepeden bakılması beni endişendirmiyor. Aslına
bakarsanız bu nizamın ürettiği ses ve hiddet dolu
moda olmuş eserler de pek bir şey ifade etmiyor.
İnce bir yazarlık ama ondan öteye geçemiyor.
Öykü anlatmak artık demode sayılıyor.

Oysa insanların yeniden suç edebiyatına yönel-
melerinin ardında romanların bir başlangıcı ve
sonu olması yatıyor. Bu, bir okur için oldukça
tatmin edici bir kavram. Ve bu, ödül peşin-
de koşan, üslupta takılıp kalmış romancı-
ların gözden kaçırdığı bir konu.

Kısaca bu konu geceleri uykumu ka-
çırmıyor. Man Booker Ödülü'nü alacağım
diye de beklemiyorum. Ama yaptığım işin
başka kazançları var. Pek çok İngiliz yazar
başka dile çevrilmiyor ve başka ülkelerde
kitap turnelerine çıkamıyor.

Aslında ben pek de kendimi polisiye
edebiyat yazarı olarak görmüyorum.
Ben içinde suç unsuru olan siyaset
romanları yazıyorum. Pek çok suç
edebiyatının sınırlı, tahmin edilebi-
lir ve sıkıcı olduğunu da söyleme-
liyim.

Eleştirilerden biri de suç edebiyatının bir kaçış olduğu görüşü. Buna ne diyorsun?

Bence ister George Elliot ister
Agatha Christie olsun pek çok
insan eline bir kitap aldığı anda o
kaçışı yakalamak istiyor. Kendile-
rini başka bir dünyaya daldırarak
içinde bulundukları dünyadan
kopmak istiyorlar. Bu bence kötü
bir şey değil.

Suç edebiyatı ciddi mesele- lere dokunmalı mı?

Kesinlikle. Bunu yapmaması
için bir neden yok ve birkaç kişi

de yapmayı sürdürüyor. Benim şansım cinayet ya
da şantaj gibi sıradan adli vakaların yanı sıra çok
daha büyük, berbat bir suçun sürdüğü bir sahneyi
seçmiş olmam. Bu bin yılın en önemli suçuydu.
Raymond Chandler ya da Dashiell Hammet ve
bazı modern yazarların bu tür bir lüksü yok. Ben-
se hükümet içinde soykırım planlayan ve yapan
insanları yazıyorum.

Diğer kahramanın, futbol koçu Scott Man- son karakterini yaratırken Portekizli teknik direktör Jose Mourinho'dan mı etkilendin?

Evet, ondan etkilendim. Ben Mourinho'ya
hayranım. Bence o arada sırada ortaya çıkan ve
futbolla ilgili ve onun ötesinde konuşabilen büyük
futbol felsefecilerinden biri. Mourinho futbolun
büyük bir değişimden geçtiği dönemde geldi ve
bu çok önemli. Yakışıklı, zeki, iyi konuşan biri.
Ve takımın büyükelçisi oldu bir bakıma. O, takımı
yönettiği kadar değerlerinden de söz edebilen bir
adam. Bu yüzden Manson karakterinde Mou-
rinho'nun izleri var. O da Mourinho gibi zeki ve
futbol konusunda kışkırtıcı ifadeler kullanan biri.

Futbolun premier liginde yaşanan yol- suzluk iddiaları üzerine yazmayı düşünüyor musun?

Emin değilim. Bu konuda üç kitap yazdım ve bu
bana yeterli gibi görünüyor. Birkaç ayda bir futbol-
la ilgili yeni bir skandal ortaya çıkıyor. Son skandal,
İngiltere futbol takımlarında yaşanan çocuk tacizi
olayları. Sonra FİFA ile ilgili yolsuzluk iddiaları da
var. Futbol dünyası olasılıklarla dolu görünüyor.

Raymond Chandler ile kıyaslanıyor olman hoşuna gidiyor mu?

Elbette, büyük bir üslupçuyla kıyaslanmaktan
mutluyum.

Kışkırdığın ya da hayran olduğun çağdaş yazarlar kimler?

Kışkırdığım yok ama hayran olduklarım var.
Bu her zaman yazdıklarından ötürü olmak zorun-
da da değil. Bu meslekte süreklilikleri açısından
hayran olduğum John le Carré var. 85 yaşında
hâlâ yazıyor ve provokatif olmayı sürdürüyor.
Sonra dostum Harold Jacobson var.

İngiltere'de artık genç yazarları pek göremiyo-
rum. İnsanlar yazar olmak istemiyor ve kitapların
basılması giderek zorlaşıyor. Kitap partilerine
gittiğimde çevremde 40 yaş altı kimse var mı diye
bakıyorum ama nafi.

Belki genç insanların pek okumaması buna
nedendir. 30 yaşın altındaysan sosyal medyaya
takıyorlar. Okudukları sadece bu. O aptal küçük
ekranlarında gördükleri şeyler.

SHERLOCK'UN YENİ SAĞ KOLUNU TAKDİM ETMEKTEN ONUR DUYARIZ; *MARY RUSSELL!*

*“ORİJİNAL VE EĞLENCELİ MUAZZAM BİR ÜSLUP –
BAŞINDAN SONUNA KADAR SİZİ İÇİNE ÇEKİYOR!”*

BOOKLIST

Sherlock Holmes'un bir gün emekli olup da bir kasabada
arıcılıkla uğraşacağını duysanız inanır mıydınız?

Evet, doğru duydunuz!

Ta ki en az kendisi kadar zeki ve bir o kadar da kendini beğenmiş küçük
Mary Russell hayatına girene kadar...

Bir usta-çırak ilişkisi olarak başlayan bu ilişki, kısa sürede muhteşem bir ikilinin
soluksuz maceralarına dönüşüyor.

The New York Times Bestseller yazarı Laurie R. King,

“20. Yüzyılın En İyi Polisiye Romanı” ödülünü kazanan *Arıcı'nın Çırağı* ile sizi
tamamıyla yeni maceraların peşinde iz sürmeye davet ediyor!

**Takipte kalın! Bu ikilinin ismini yeni kitaplarla
daha çok duyacaksınız!**

20.
YÜZYILIN
EN İYİ
POLİSİYE
ROMANI

KİRAZ

Cenk ÇALIŞIR

Annesi kapıyı açtığında, içinde gerilen ip koptu. Kapı eğildi üzerine, annesinin sesi cılız. “Kızım ne oldi sağa? Neye çıktın geldin? Bağa bak hele yoğsam...” Sabah güneşi doğmadan battı.

Kiraz kendisine serilen yatakta gözünü açtığında gün dönmüş, güneş diğer tepenin üzerinde alçalmaya başlamıştı. İlk duyduğu, babasının sesi oldu.

“Bilmi misan ya başlıg parasini istersa geri? He? Ne edecagız o vakit?”

Kiraz odadan çıktığında ilk defa görüyor gibi baktı ikisine. Annesi ürkek, babası öfkeliydi. Adamın sert bakışlarından korkmadı Kiraz. Şaşkın ama kararlıydı sesi.

“Babam nerda? Anam nerda? Siz kimsiiz?”

Ürkek bakan kadın, “Ne disan kızım sen?” diye sordu, boynunu eğerek.

Adam oturduğu divanda sallanarak, “La havla vela...” diyerek iç çekti. “Noluyo kız? Dellendin mi?”

Kiraz’ın gözleri boş bakıyordu. Bu kez bağırarak, “Burda ne yapısız?” dedi.

Annesi Kiraz’ın yanına geldi. Yanağına koymak için elini uzattı. Kiraz başını çekti. Annesinin duyduğu endişe yüzünde asılı kaldı. “Allah yazdıysa bozsın. Kız üç harfililere mi karışısın? Tanımı misan ananla babanı?”

“Sen anam değilsen,” dedi Kiraz. “Benzisan ama anam değilsen.”

Babası ayağa kalktı, yanlarına geldi. Önce karısına, sonra kızına şüpheyle baktı. Tokat atmak için kalkan eli havada durdu.

“Vur hadi vur! Korkmiyam sendan. Babam değilsen benim!”

O sırada kapı tekmeleniyor olmasaydı, havada asılı kalan elin tokat olup inmesi kaçınılmazdı. Kiraz, kocasının sesini tanıdı, çıktığı odaya girip kapıyı kilitletti. Eliyle ağzını kapattı. Hıçkırıkları, boğazında bir avuç kuma dönüştü. Sessizce aktı içine. Kulağı kapıda bekledi. Kopuk seslerden kelimeler, kelimelerden cümleler dikmeye çalıştı.

Anladığı kadarıyla annesine benzeyen kadınla, babasına benzeyen adam onun iyi olmadığından, birkaç gün dinlenip toparlanması gerektiğinden söz ediyorlardı.

“Bizi bile tanımi oğlum. Az bekle akli başına gelsin ben getirecagım saa. Toprağ başıma. Söz,” diyordu kadın, yeminler ediyordu.

Kapıya bakarak konuştu Şehmuz. “Kiraz!” dedi, “Aklini başına toplayasan, dar ederim saa dünyayı. Yaparrım bilirsın.”

Gözlerini yumdu Kiraz, yüzü acıyla buruştu. Şehmuz’un sesi. Bu kez dikmedi Kiraz. Sesleri toplamadı. Peşi sıra eklemeydi. Uğultular başının içini doldurdu. Kapı çarpı. Babasına benzeyen adam bağır. “Çabbuk buraya gelesan!”

Annesine benzeyen kadının, annesinin sesine benzeyen sesi, bir tahta kapı kadar uzaktı. Tıpkı annesi gibi yumuşacık, “Kirazım,” dedi. “Kızım, yavrim neye böyle edisan? Evlat katili mi yapacagısın adami. Çıksanya gız! Çık da anlat bakayım ne oldigini.”

Kiraz kapıyı açmadı, babasına benzeyen adam kırdı tahtayı. Annesine benzeyen kadın, babasına benzeyen adamın yumruklarının önüne attı kendisini. Adam bağır. Kırdığı kapıyı çarpıp çıktı.

Kiraz olanlara bir anlam veremiyordu. Kimdi bu insanlar? Neden annesi ya da babası gibi davranıyorlardı? Şehmuz onların yabancı olduklarını neden anlamamıştı?

Bir an için güvende olduğunu hisseden Kiraz, bir an sonra dehşete kapılıyor, karanlık, kör bir kuyuda düşüyormuşçasına çığlıklar atıyordu.

Annesine benzeyen kadının yaptığı çorbayı içmedi. Gerçekteki anne ve babasına ne olduğunu öğrenmeden, onların yaptığı hiçbir şeyi yemeyecekti. Birkaç gün boyunca Kiraz’ın inadını kıramayınca, içine cin kaçtığına karar verdiler. Cin çıkarmada, şeytan kovmada, büyü bozmada ünü dağları aşmış bir hoca buldular.

Şehmuz’un kırk kilometre ötedeki evinden kaçıp gece boyu koşarak baba evine dönen Kiraz, dönüşünün beşinci gününde yorgun, bitkin ve sessizdi. Yanına gelen cinci hocaya karşı kayıtsızdı. Onun ağzından çıkan sesler, aklında bir

manaya karşılık gelmiyor, cinci hoca bilmediği bir dilde konuşuyordu.

Cinçikaran, içeri girdiğinde şanslı bir gününde olduğunu düşündü. İçine cin kaçan kız, insan ya da değil, kadından anlayan herkesi ve her şeyi baştan çıkartacak kadar güzel ve körpeydi. Cinçikaranın dört dönen gözleri, bol entarinin altında düzgün bacakları, ince beli, biçimli göğüsleri gördü. Kiraz'ın sakinliği, cinçikaranı daha çok heyecanlandırıyordu. Kiraz'ın annesini odadan çıkarttı. Kapıyı içeriden kilitledi. Pencerenin kapalı olup olmadığını kontrol etti. Perdeleri sıkı sıkı örttükten sonra kızın yanına oturdu. Bir elini alnına koyarak anlaşılabilir kelimeler söylemeye başladı. Kiraz'ın annesi onun kimsenin bilmediği duaları okuduğunu biliyor, kızını cinlerden kurtarması için kendi bildiğince, kendi dilinde Allaha yalvarıyordu.

Cinçikaran, çantasının içinden küçük bir şişe aldı. Sesini yükselterek okumasını sürdürürken, mendile bu şişeden birkaç damla döktü. Mendili gözleri yarı kapalı, akli yorgun, vücudu yorgun kızın burnuna bastırıldı. Daha önce defalarca yaptığı gibi, baş ve işaretparmakları ile kızın gözkapaklarını kaldırdı. Gözbebeklerinin hiçbir tepki vermediğinden emin olunca entariyi yukarı doğru sıyırdı. Kızın külotunu çıkartmakla kaybedecek zamanı yoktu. Çok heyecanlanmıştı. Uzun zamandır bu kadar tazeşiyle birlikte olmadığını düşündü.

Büyük bir açlıkla içine girdi. Defalarca birlikte olduktan sonra kirli kaputları çantasına koydu. Kızın annesinin duyabileceği kadar sesini yükselterek dua okumaya başladı.

Kiraz usulca açtı gözlerini. Yabancı sesler sardı etrafını. Canı yanıyor, içi acıyordu. Görünmez bir el midesini tutup çevirdi. Kusmaya başladı.

Cinçikaran telaşla kalktı yanından, kapıyı açtı. Yüzünde zorlu bir savaşı kazanmanın verdiği sarhoşlukla kızın annesine baktı. "Şimdi rahatladı," dedi. "Çok üç harfli var. Çok savaştılar. İlk seferde en güçsüz olanları çıkardım ama ben de yorul-dum. Kızı daha fazla hırpalamayayım. Bugünlük yeter. İki gün güzelce dinlensin sonra gelir, kalkanları da çıkartırım Allahın izniyle." Cinçikaran, mendile sarılı paraları aldı, kabaca sayıp cebine koydu.

"Yimak," dedi annesi. "Yimak yemii, bizi tanı-mii."

"Sakin ha!.." dedi cinçikaran. Kocaman açtığı gözleriyle, "Sakin bir şey yedirip içirmeyin," diye uyardı. "Üç harflileri şu birkaç gün güçsüz bırakmamız lazım. Onun yediğinden yiyor, içtiğinden içiyorlar. Ne kadar aç, susuz kalırlarsa işimiz o

kadar kolaylaşır."

"Hay Allah senden razı olsun," dedi kadın. Cinçikaran, kadına duyurarak sesini, kendi kendine konuşarak çıktı evden. "Çok kalabalıklar çooook... Bulmuşlar körpecik kızı..."

Kiraz, gözlerini tam olarak açtığına annesine benzeyen kadın saçlarını okşuyordu. Aklını zorladı. Cinçikaran hocayı yanındayken hatırlamamıştı. Adamın odaya girişiyle kusması arasındaki karanlığı kaldıramadı. Elleri bacaklarının arasında ana rahmine geri döndü.

Kiraz sonraki iki gün boyunca odasından çıkmadı. Ne bir lokma yemek, ne bir yudum su. Vücut ve akıl sağlığı hızla bozulmaya başladı. Annesine benzeyen kadın yanı başında oturuyor, ıslak bir bezle dudaklarını siliyordu. Kiraz için konuşmak, olanları anlamaya çalışmak ve hatta yaşamak anlamını yitirmişti. Uyandığı, odaya gözlerini açtığı zamanlarda kâbus gördüğünü düşünüyordu. O uyumak, hep uyumak, bir daha asla uyanmamak istiyordu.

Cinçikaran iki gün sonra tekrar geldi. Kiraz yatakta bitkindi. Hoca aynı alışıldık hareketlerle, kızın annesini odadan çıkarttı. Kapıyı içeriden kilitledi. Pencere, perde, anlaşılabilir kelimeler, çanta, küçük şişe, mendil, karanlık.

Kiraz, küçük bir kız. Dönmedolapta dönüyor. Üzerinde beyaz bir elbise, kurdelesı pembe. Eğilip ayakkabılarına bakıyor. Sol ayağını yukarı kaldırıp ayakkabısının ucunu avuç içiyle siliyor. Kırmızı pabuçları parlıyor. Bayramları görüyor Kiraz. Kasabaya gidiyorlar ailece. Panayır kuruluyor. En çok dönmedolabı seviyor. Pamuk helva yiyor, elma şekeri. Annesine entarilik kumaş, kendisine tütün alıyor babası. Üfleyince öten horoz şekerlerden istiyor Kiraz.

Yutkunuyor. Boğazı acıyor. Ağzının içi bir çöl kadar kuru. Kiraz yorgun. Gözlerinin gördüğünü aklı algılayamıyor. Bir kadın ağlıyor yanında. Şehmuz'un sesini duyuyor. Kaçmak istiyor sestten, Şehmuz'dan, odadan. Hayattan çıkmak istiyor. Gözlerini kapatıp odada bırakıyor hepsini.

Kiraz, dere kenarında. Sabahın erken saati. Annesi semaverde çay demliyor. Birazdan oturacaklar kahvaltıya. Kiraz, babasıyla balık tutuyor. Sazdan bir oltası var. Arada çekip bakıyor ucuna. Yem duruyor mu, kontrol ediyor. Babası kocaman bir balık tutuyor, Kiraz alkışlıyor. Babası kuyruğundan tutmuş balığı. "En büyüğüne kızzım yiyacak."

Kiraz için zaman akıyor. Algı karmaşasında boğulmakta. Yaşıyor mu yoksa rüyada mı, bilmiyor. Hayal miydi gördükleri, uzakta kalan anılar mı, anlayamıyor. Ağzı kuru. Yutkunamıyor. Diliyle

dudaklarına dokunuyor. Sanki kalın birer kumaş parçası. Gün mü gece mi, bilmiyor Kiraz. Uygunun neresinde, zamanın neresinde bilmiyor. Bir yeniliş mi kalmak istediği karanlık, bir zafer mi, bilmiyor.

Cinçikaran geliyor yeniden. Alışıldık hareketlerle kızın annesini, babasını odadan çıkartıyor. Kapıyı içeriden kilitliyor. Pencere, perde, anlaşılmaz kelimeler, çanta, küçük şişe, mendil, karanlık.

Kiraz açıyor gözlerini, cinçikaran üzerinde nefes nefese. Kiraz başını çeviriyor, adamın boynunu dudaklarının ucunda. Kocaman açıp ağzını, ısıyor. Ağzına akan ılık sıvıyı yutuyor. Adam yaktan kalkmak için çırpınıyor. Kiraz pençeleriyle ağaca sarılan bir yırtıcı gibi geçirmiş tırnaklarını, bırakmıyor. Adam ellerinin üzerinde doğruluyor, kızın ağzı boynunda. Isırdığı yeri kopartıp yeni bir ısırik alıyor. Lokma lokma yiyor adamı. Boyundan akan kanlar, iki bedeni boyayıp yere dökülüyor. Cinçikaran bir yandan uçkurunu toplamaya çalışıyor, bir yandan olduğu yerde sallanıp üzerinden kızı atmaya çalışıyor. Debelendikçe, kızın tırnakları ve dişleri etine daha derin giriyor. Kan ılık, kan ıslak, kan kaygan. Düşüyorlar. Kiraz ölümcül darbeyi vurmaya hazırlanırken babasına benzeyen adam çekiyor saçlarından. İki tokadın ardından düşüyor karanlığa.

Cinçikaran, boğazına bastırıldığı mendille durduruyor kanamayı. "Üç harfliler ele geçirmiş onu,"

diyor. "Çok güçlüler. Bir lokma ekmek, bir yudum su için yalvaracak ama bilin ki o yalvaranlar üç harfliler, kızınız değil. O şimdi başka bir aydınlıkta, tüm bunların dışında, arafa yakın bir yerde bekliyor. Üç harfliler onun vücuduyla beslenemeyip mecbur çıkacaklar. Kız da işte o zaman geri gelecek."

Bunlar cinçikaranın karşılıksız sözleri elbet. Kiraz bir başka coğrafyada ya da aynı coğrafyada bir başka zamanda ya da aynı coğrafyada aynı zamanda bir başka rahme düşmüş olsa idi annesini tanımadığında karşısına cinçikaran değil, bir psikolog çıkardı muhtemelen.

Kiraz o psikoloğa, 66 yaşındaki iktidarsız kocası Şehmuz'un, öfkesini kendisini kırbaçlayarak çıkardığını anlatırdı. Kalçasındaki etleri, atını kırbaçladığı kamçıyla dövdüğünü, kaba etlerindeki yaralar açılmasın diye ayakta tuvaletini yaptığını, üzerine işediğini söylerdi.

Küçük yaşta maruz kaldığı bu acılar nedeniyle kendisini zorla evlendiren anne ve babasına karşı bilinçaltının duyduğu öfkeyle onlara karşı yabancılaşma yaşadığını anlayan doktor, capgras sendromu teşhisini koyar, tedavi sürecine başlardı.

Bunların hiçbirisi olmadı.

Kiraz 16 yaşında gelinlik giyip 48 kilo çıktığı baba evinde öldü.

Öldüğünde, henüz 18 yaşında ve 29 kiloydu.

"Pek çok İslami grup 12 Eylül'ü desteklemişti. İçlerinde Bahattin Erek Cemaati bile vardı. Cemaat'in bütün bu darbe karşıtı afra tafrasının arkasında, darbeciliği örtme çabası var gibi geliyor bana. Hiç şüphem yok, ellerine fırsat geçse, altın nesillerini iktidara getirmek için darbe yapmaktan bile çekinmezler."

İktidar-Cemaat savaşı. Tasfiye ve gözaltılar. İşkencede öldürüldüğü anlaşılan Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Mehmet Gündüz. Ve tek başına, yandaş medyadan kovulmuş, kendisiyle yüzleşmekten kaçınmayan cesur bir gazeteci Ufuk Lodos. Cemaatçinin Ölümü, siyasi gündemimizi tartışmaya açarken, aynı zamanda ortaya nefis bir "hesaplaşma" romanı çıkıyor.

Barış Soydan, ülkemizde eksikliği hissedilen "politik polisye"ye yepyeni bir soluk getiriyor.

BARİŞ SOYDAN CEMAATÇİNİN ÖLÜMÜ

"Barış Soydan, darbeye giden yolun iyi niyet taşlarıyla döşeli olmadığını bir kez daha gösteriyor. Ufuk Lodos, gerçek olmasını isteyeceğimiz kadar sıradışı bir karakter."

Abmet Ömit

BİR OLIVER STONE FİLMİ

ASKER

CASUS

HACKER

HAIN

KAHRAMAN

VATANSEVER

JOSEPH
GORDON-LEVITT

SHAILENE
WOODLEY

MELISSA
LEO

ZACHARY
QUINTO

VE

NICOLAS
CAGE

SNOWDEN

DÜNYANIN EN ÇOK ARANAN ADAMI

6 OCAK'TA SİNEMALARDA

DEUTSCHER FILMFÖRDERFOND FFF Bayern

İzleyiş PDF: <http://www.izleyis.com>

FFA... DOLBY DIGITAL

MARCELLA: BİR KADIN DEDEKTİF HİKÂYESİ DAHA...

Çağlan TEKİL

2016'NIN DİKKAT ÇEKEN DİZİLERİNDEN BİRİYDİ MARCELLA. BAŞTA SADECE İNGİLİZLERİN BİLDİĞİ BİR DİZİYKEN NETFLIX'IN SATIN ALMASIYLA ÜNÜ DÜNYA ÇAPINA YAYILDI.

İlk bölümde kadın dedektif Marcella'yı gördüğümde aklıma ilk gelen *Bron/Broen* dizisinden Saga Noren oldu. Olayları çözme yolunda ki ilerleyiş stilleri, hep aynı montla gezmeleri, insan ilişkileri ve depresif görüntüleri başlıca benzerlikleri. 8 bölümlük ilk sezonu bitirdiğimde bu karakter benzerliğine dair şüphelerim arttı ve araştırdığımda gördüm ki *Marcella*'nın prodüktörü, yönetmeni ve senaryo yazarı olan Hans Rosenfeldt, aynı zamanda *Bron/Broen* dizisinin yaratıcısı ve senaryo yazarı. *Marcella*'yı tek benzettiğim dizi *Bron/Broen* değil ama şimdilik diğer benzerliği ilerleyen satırlara bırakalım...

İngilizlerin İskandinav dizilerine olan ilgisi malumunuz. Basit örnekle, kanallarında hem *Bron/Broen*'in orijinali hem de İngiliz/Fransız uyarlaması olan *The Tunnel* yayınlanıyor. Bu ilgi daha da yoğunlaşınca benzer bir griliğe sahip gökyüzü altında benzer diziler çekmeleri şaşırtmadı elbette. ITV kanalında başlayan bu polisiye drama dizisi, daha sonra Netflix tarafından satın alınarak tüm dünyaya ulaştı. *Marcella*'nın ITV tarihinin reytingi en yüksek dizilerinden biri olduğunu da söyleyelim. Sevindirici olan dizinin 2. sezon onayı alması. ITV zaten dünden razıydı ama Marcella rolündeki Anna Friel'in şöhretini parlatan bu işe devam edip etmeyeceği belirsizdi. Ancak başta Anna olmak üzere ekip yola devam deyince hepimiz rahat nefes aldık. Hans Rosenfeldt konuyla ilgili olarak, "İlk sezondaki ilgiden çok memnundum ve *Marcella*'yı tekrar ITV için çekecek olmaktan dolayı çok mutluyum. İkinci sezonda izleyici, bazı karakterleri daha fazla keşfetme ve onları daha iyi tanıma fırsatı bulacak," açıklamasını yaptı.

Marcella, klasik İngiltere iklimine uygun olarak karanlık bir atmosferde geçiyor. Aslında İngiltere sokaklarında geçen bir İskandinav hikâyesi demek daha doğru olabilir. Ana karakter, diziye de adını veren polis dedektifi Marcella Backland. Kendisi 40'lı yaşların başında, yalnız yaşıyor, bunalımda çünkü kocası Jason başka bir kadınla beraber, evi terk etmiş. Çiftin iki çocuğu var, ikisi de yatılı okulda. Marcella bir süredir çalışmıyor, üst düzey dedektif arkadaşını ziyarete gittiğinde 11 yıl önce baktığı bir seri katil dosyasının yeniden açıldığını görerek cinayet masasına geri dönüyor.

Marcella, klasik İngiltere iklimine uygun olarak karanlık bir atmosferde geçiyor. Aslında İngiltere sokaklarında geçen bir İskandinav hikâyesi demek daha doğru olabilir. Ana karakter, diziye de adını veren polis dedektifi Marcella Backland. Kendisi 40'lı yaşların başında, yalnız yaşıyor, bunalımda çünkü kocası Jason başka bir kadınla beraber, evi terk etmiş. Çiftin iki çocuğu var, ikisi de yatılı okulda. Marcella bir süredir çalışmıyor, üst düzey dedektif arkadaşını ziyarete gittiğinde 11 yıl önce baktığı bir seri katil dosyasının yeniden açıldığını görerek cinayet masasına geri dönüyor.

Tıpkı *Bron/Broen*'de olduğu gibi dizide görünen

MARCELLA

hemen her karakter aranan katil olmaya yakın bir profil çiziyor. Buna Marcella da dahil.

Marcella rolünü üstlenen Anna Friel daha önce *Limitless*, *Land of the Lost*, *London Boulevard* gibi filmlerde rol aldı. Marcella karakteri dizide, içinde bulunduğu durum itibarıyla kendine bakmayan bir kadın olarak resmediliyor. Saga Noren gibi sıfıra yakın bir makyaj var yüzünde. Tek problem Anna Friel'in yüzüne yapılmış cerrahi müdahaleler. Bu da mimiklerini kısıtlıyor, çoğu zaman olaylar karşısında ne düşündüğü belli olmayan ifadesiz bir yüz görüyoruz. Bu durum asperger sendromu yaşayan Saga Noren'de işliyor ama belirgin bir hastalığı olmayan Marcella için durum aynı değil elbette.

Gelelim *Marcella*'nın benzerlik gösterdiği diğer diziyeye. Kuşkusuz İsveçli bir senaryo yazarı İngilizler için bir senaryo yazacaksa oranın ve orada yaşayan insanların hayatlarına ve alışkanlıklarına göre yazmalı. Bunun için de elinde bir prototip olmalı. Ben bu örnek dizinin *Luther* olduğunu düşünüyorum. Idris Elba'nın başrolünde olduğu *Luther*'la *Marcella*'nın benzerliklere bir bakalım. Öncelikle iki dizinin de ismi başkarakterin ismini taşımakta. İkisinde de başkarakter cinayet masası dedektifi. Her ikisi de evliliklerinde problem yaşıyor ve eşleri başka biriyle ilişkide. İkisinin de eşi saldırıya uğradı. *Luther* siyahi, karısı beyazdı, *Marcella* ise beyaz, kocası siyahi. Her iki isim de beraber çalıştıkları diğer dedektiflerin kuşkuyla baktıkları isimler. Ve her iki dizide de senaryonun drama tarafı ağır basıyor. Cinayetlerin çözüm aşamasına olduğu kadar karakterlerin özel hayatına da odaklanıyoruz. *Marcella*'nın kazandığı başarıda temellerini örnek aldığı *Luther*'in da payı var hiç kuşkusuz.

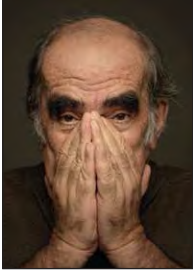
DİKKAT SPOILER İÇERİR!

Buraya kadar övdük, biraz da yerelim. Öncelikle dizide iki ayrı cinayet dosyası eşzamanlı ilerlerken birinin çözülüp diğerinin muhtemelen ikinci sezona bırakılmasına eksi puan. Hele ki bu cinayetin zanlılarından biri Marcella'nın kocası olunca daha da kötü. Diğer zanlı MS hastası, buna da bir an dikkat çekiliyor ama bu detayın hikâyeye katkısı sıfır. Ucu bir yere varmayan pek çok detay veriliyor. Marcella'nın kocası Jason seri katil tarafından bıçaklanmıştı, öldü mü kaldı mı konusuna değinilmemesi de garip. Ve Marcella, seri katilin öldürdüğü isimlerden biri olan Grace'in cesedini neden taşıdı? Eğer ikinci sezon onayı alınmasa bu soruların cevaplarını bilemeyecektik. En azından şimdilik ikinci sezonda açıklığa kavuşur diye bekliyoruz. Ve en önemlisi Marcella karakteri dışında dizideki hiçbir karakter yeterince işlenmiyor. Hiçbiri hakkında yeterince bilgi sahibi değiliz, oysa *Bron/Broen* veya *Luther* karakterlerin kişilikleri ve iç dünyaları konusunda oldukça cömert davranmıştı. Yapımcılar bu tavırla, oyuncu olarak Anna Friel dışında herkes vazgeçilebilir diye düşünmüş de olabilir. Hatırlarsanız, *Bron/Broen*'de Martin karakterini canlandıran Kim Bodnia'nın diziden ayrılması deprem etkisi yaratmıştı izleyicileri arasında, bu sebeple *Marcella*'da başka büyük karakterlere yer açılmamış olması ihtimaller dahilinde. Şimdilik Hans Rosenfeldt'in yukarıdaki açıklamasına güvenmekten başka çare yok.

Marcella, *Bron/Broen* ve *The Killing* gibi kadın dedektif odaklı dizilerin yanında biraz soluk kalıyor gibi görünse de esas notunu 2. sezonu izledikten sonra vermekte fayda var. *Marcella*'nın yeni sezonu bu yılın ortalarında yayınlanacak.

BİR YILBAŞI HİKÂYESİ

Celil OKER

Bu, 31 Aralık akşamının, 1 Ocak'a uzanan hikâyesi. Bendenizi az çok tanırırsınız. Kulunuz Numan Kayseri. Kumarbazım bildiğiniz. Bir yılbaşı bari ne üteyim ne ütüleyim dedim, Remzi Ünal Abi evine çağırınca. İçeri girdim. Bildiğin bekâr evi. Azıcık ütülenmiş.

İki kişi daha var içeride. Bir orta yaşlı hanım. Muharmış. Güleç yüzlü. Bir de gençten oğlan. Daracak pantolonuyla üç kişilik kanepeye yayılmış.

İkisini de tanımıyorum tabii. Tanıştırıldık. Oğlan badigardmış. Muhtar Hanım başka yöne baktığında, "Ben meşhur çoluk çocuğun götünü kollarım," dedi bana. Ortak ne yanımızı buldu Remzi Ünal, bilmiyorum.

"Bari Dayı'yı da çağırırsaydın," dedim misafirlerine bakarak. "Bugün yılbaşı, ciro yapacak o," dedi. Sanki biz karo papazının çocuğu değiliz.

Kapı komşusunun çocuğu gibi ilgilendi benimle Muhtar Hanım. İşimi bilip bilmediğini anlayamadım yumuşak bakışlarından. Cin gibiydi ama, belli.

"Ne işle meşgulsün sen yavrum, tam anlamadım?" dedi. Remzi Ünal Abi'ye baktım. Duvarı inceliyordu. "İddia bayisiyim," dedim. Kendi kendine gülümsedi Remzi Ünal Abi.

Muhtar Hanım, Badigard'a döndü. Gecenin kaynaştırma ajanı gibi davranıyordu sanki. "Kimin, eee..." dedi, "...bireysel temizliğiyle uğraşıyorsunuz bu aralar?" Oğlanı duymuş demek ki. Cin gibi dedim ya. Yüzü ciddiydi ama.

"İşsizim," dedi Badigard. Telefonuna yeni bir müşteri müjdeleyecekmiş gibi bakıyordu. Muhtar Hanım bir iç çekti. Kime üzülüyordu bilemedim.

"Burada içki yok mu?" dedim. Üçü birden bana baktı.

"Mutfağa bak," dedi. Remzi Ünal Abi. "Bir servis arabası olacak. Getir."

"Yenge yok mu?" dedim mutfağın gösterdiği tarafa doğru hareketlenmeden önce. Cevap gelmedi. Yanlış bir şey sordum demek, deyip yürüdüm. Toplandığımız salonun hemen yanındaki kapı

mutfağın kapısıydı. İçeride gerçekten otellerde falan gördüğüm cinsten bir servis arabası vardı. Üstü envai çeşit kayıntıyla dolu. Alt bölümde şişeler. Bir dört kişi daha olsa onlara da yeter.

"Anladım," diyordu Muhtar Hanım arabayı ittirerek salona döndüğümde. "İstanbul'un Shaitana'sının evindeyiz... Birazdan dört misafir daha gelecek. Geçmişleri karanlık dört kişi..."

Ne diyor bu, diye yüzüne baktım.

"Ayrı ayrı masalarda briç oynayacağız," diye tamamladı lafını. Badigard atıldı. "Ben briçten anlamam, iyi pis yedili oynarım ama." "Shaitana da kim?" dedim.

Muhtar Hanım bana döndü. Tıpkı bir ortaokul öğretmenine benziyordu şimdi. Gözlerimi kıstım. Kısacık okul hayatımda sevdiğim tek hocam yoktu.

"Herkes hakkında çok şey bilen biriydi," dedi Muhtar Hanım. "O yüzden öldürüldü. Öteki dört misafirin biri tarafından."

"Siz de çok şey biliyormuşsunuz gibi geldi bana," dedim. Hani seninle ilgilenen birine yakınlık göstermek racondandır ya.

Muhtar Hanım kaşlarını çattı. "Ben yalnızca mahalleimde olup bitenleri bilirim," dedi. "Doğanlar, ölenler kucağıma düşer. Bir de taşınanlar."

"Kışın mı çok ölüm olur, yazın mı?" dedim nereden aklıma geldiyse. Muhtar Hanım cevap vermek için ağzını açtı. Remzi Ünal Abi oturduğu berjerden araya girdi.

"Muhtar Hanım yarı yarıya haklı," dedi. "Dördümüz de meslek icabı kötülüklerle, kötü insanlarla karşılaştık. Hayat işte. Tıpkı o roman-daki gibi. Kimi en yakını, kimi hiç tanımadığı birilerini öldürmüş insanlarla haşır neşir olduk."

Herkes birbirine baktı, Allah sizi inandırсын. Kendi payımıza düşeni onayladık kafa hareketleriyle. Remzi Ünal Abi devam etti.

"Yanıldığı nokta şu Muhtar Hanım'ın," dedi. "Dört davetli daha gelmeyecek. O kadar çoklar ki, hangisini çağırırsınız bilemedim. Biz bizeliz."

"Zaten ev almaz," dedim ortalığı rahatlatmak için. Nezaketle güldüler. Gözler yeniden Remzi Ünal Abi'ye döndü. Devamını dinlemek istiyor-duk üçümüz de.

21

Dudağıma götürdüğüm rakı kadehini, içmeden geri koydum yerine.

“Utanarak söylüyorum, ömrü hayatımda ilk kez kırmızı ışıktı geçtim,” dedi Muhtar Hanım. “Otuz saniye sonra aynada bir ışık topu gördüm. Bu ne, güneş bu kadar parlak olmazdı bu mevsimde, demeye kalmadan patlamanın sesi de geldi. Terör denilen şeyi hiç bu kadar yakınımda görmemiş-tim. Hâlâ yaşıyor olduğuma sevinebilir miyim? Otobüsteki çocuklarımız benim kadar şanslı değildi maalesef. Kalbim kırık, gözlerim dolu dolu o andan beri. Bitsin artık demekten başka elimden bir şey gelmiyor...”

Sustu. Gözleri yerdeydi hâlâ. Biz de sustuk.

“Teşekkür ederiz Muhtar Hanım,” dedi Remzi Ünal. Badigard’a döndü. Oğlan dimdik oturuyordu deminden beri. Yüzünün rengi beyazlamıştı biraz. Rakı öyle yapmaz insana halbuki.

“Sende ne var? Dinliyoruz.”

Badigard daha da gerildi. Oğlan belki biraz rahatlar diye bakmadım yüzüne. Yerdeki halıyla ilgilendim. Sesini duydum sonra.

“Çok meşhur bir yazarın geçici korumasıydım bu son kitap fuarında,” diye başladı. Sesi akşamın başındaki halinden daha ince geliyordu şimdi. “Adam dünyaları kurtarmış gibi kasım kasım. Kitapların sergilendiği yerden uzakta kocaman bir salon ayarlamışlar, imzaya gelenler çok, ortalık karışmasın diye. Bir kuyruk var, anlatamam. Mil-let elinde kitaplar, bekliyor.”

Sesi bir tuhaflaştı son cümlesinde. Yüzüne bak-tım. Kafasını iki yana doğru şiddetle salladı.

“Ben askerliğimi doğuda yaptım, biliyor mu-sunuz?” dedi. Nasıl olduysa sesi yükselmişti. Bu kez kafamı halıdan kaldırdım. Yüzü allak bullaktı. Daha da beyazlaşmıştı.

“Neler gördüm, neler yaptım anlatamam,” dedi neredeyse hıçkırarak. “Anlatamam. Anlatamam. Başka bir dünyaydı o. Hiç anlatmadım. Utancım-dan.”

Ağlamaya başladı. Şakır şakır ağlıyordu şimdi. Ellerini yüzüne kapamıştı. Bir eli kulağını bükerek kavramıştı. Ağlamasını durdurmaya çalışmadan ağlıyordu. Muhtar Hanım elini oğlanın omzuna koydu, hiç ses etmeden ufak dokunuşlarla des-teklemeye çalıştı. Birden kafayı yedi oğlan dedim içimden. Epey hikâye de ben dinlemiştim sağdan soldan.

“Anlatamam,” dedi Badigard hıçkırıklarının arasından bir kez daha. Yavaşlamıştı ağlaması. Muhtar Hanım’ın pırpırlamaları işe yaramış olabi-

lirdi. Sonra kesildi sesi.

“Hay Allah! Teşekkür ederiz yine de,” dedi Remzi Ünal.

“Pardon!” dedi hepimize birden Badigard, henüz tam kurumamış gözlerinin arkasından. Muhtar Hanım’la ikimiz Remzi Ünal’a döndük. Konuşmadan baktık yüzüne.

“Özür dilerim hepinizden,” dedi. “Yılbaşınızı berbat ettim. Eğlenceli olur diye düşünmüştüm.”

“Yok yok, iyi oldu,” dedi Muhtar Hanım. “Tür-kiye burası, Türkiye’de yaşıyoruz.”

Remzi Ünal bir sigara yaktı. “Tamam öyley-se,” dedi. “Madem sıra bende, bir hikâye de ben anlatacağım.”

Aslında ne anlatacağını tam olarak bilemiyor-muş gibi durakladı. Bir nefes daha saldı ortalığa.

“Bundan epey önce, bir gazeteci kız benim-le röportaj yapmaya geldi. Akıllı bir kızdı. İlk sorularından biri şuydu...” Kızın ne dediğini tam olarak hatırlamak ister gibi kafasını kaldırdı, salonun iki duvarının tavanla birleştiği köşeye dikti gözlerini, ezberden okudu: “Bu kadar insan ölüyor Türkiye’de peş peşe. Diyarbakır’da. Anka-ra’da. İstanbul’da, Atatürk Havalimanı’nda, her yerde. Siz neden tek bir insanın katilini bulmak için bu kadar çok uğraşıyorsunuz?” Soluklandı. “Dolmabahçe’de, Kayseri’de bomba patlamamıştı daha.”

Bir nefes daha aldı sigarasından. Rakı bardağı-na gitti eli, boşalmış olduğunu gördü, geri çekti.

“Eee, ne dedin kıza?” dedim.

“Ne dediğim önemli değil,” dedi Remzi Ünal. “Söyledim bir şeyler. Kızı hiç yoktan gözaltına aldılar sonra. Hâlâ içeride mi, dışarıda mı bilmi-yorum.”

Sesinin tonu hikâyesinin bittiğine işaret ediyor-du.

“Buyur buradan yak!” dedim. Hepsı bana baktı. Sinek ikilisi minek ikilisi. Sıra önünde sonunda size gelirdi. Kuraldı bu.

Uzun bir hikâyeye başlamak için öksürdüm.

“Ben Diyarbakır doğumluyum,” dedim.

Üçü birden bağıştılar.

“Sus!”

“Tamam!”

“Anladık!”

Ben de güldüm. Gecenin geri kalanında şundan bundan konuştuk. Biraz daha içtik. Saat on iki olduğunda kalktık öpüştük. İyi yıllar diledik birbirimize. İşin tuhafı az biraz inanıyorduk bunu dilerken.

JENNIFER McMAHON

29. Oda

Bir zamanlar kırsal Vermont bölgesinin cazibe merkezlerinden biri olan, şimdinin haraf Kule Otel, sadece Amy, Piper ve Piper'in küçük kız kardeşi Margot'un anılarında o eski ihtişamlı haliyle yaşıyordu.

Otelin geçmişine ait karanlık, korkunç bir sır dostluklarını bir daha asla düzelmeyecek şekilde bozana dek üç kız çocukluklarının en güzel günlerini o otelde oynayarak geçirmişlerdi.

HER KİTAP...

NANCY PICKARD Cinayetin ŞİFRESİ

Fırtına Koku ve Bakire adlı romanların ödüllü yaratıcısı Nancy Pickard, Cinayetin Şifresi'nde gerçek ve kurgu arasındaki çizgiyi bulanıklaştırırken, bizleri müthiş bir kadın kahramanla, gerçek suç öykülerinin yazarı Marie Lightfoot'la tanıştıyor.

YENİ BİR YOLCULUKTUR...

NEWYORK TIMES BESTSELLER

DÖNÜŞ YOK TIM WEAVER

Dönüş Yok Las Vegas'ta ve İngiltere'deki küçük bir balıkçı kasabasında geçen kurgusuyla, okuru son ana kadar tahminler yürütmeye iten, zekice yazılmış, sürükleyici bir polisiye roman...

"Weaver her kitabında kendini aşıyor."
-The Guardian-

EPHESUS

www.ephesusyayinlari.com

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

[/EphesusYayinlari](#)
[/ephesusyayinlari](#)

[/EphesusYayinlar](#)
[@EphesusYayin](#)

MODA CAD. UŞAKLIĞIL APT. NO: 108/3 KADIKÖY -İST 0 (216) 550 55 44

EDHEM BEY BANA ERENKÖYÜ CANAVARI'NIN HİKAYESİNİ NAKLEDİYORDU. BİR GECE ÇALATABAN ERENKÖYÜ'NE GÖTÜRÜLMÜŞTÜ. TüCCARDAN MANİSALI HÜSEYİN MİTHAT BEY, ODASINDA ÖLÜ BULUNMUŞTU. VE HİÇBİR DELİL MEVCUT DEĞİL GİBİDİ. DUVARA RUS HURUFATIYLA YAZILMIŞ, MUHTELİF MANALARA GELEN BİR KELİME HARİCİNDE.

Bu cinayet, birbirini müteakip bir sürü başka felakete de bîdayet vermişti. Olaydan iki gün sonra Edhem Bey, emniyetteki odasında otururken bir ziyaretçi geldi.

"GENÇ BİR KADIN, İKİ GÜN EVVEL ÖLDÜRÜLEN HÜSEYİN MİTHAT BEY'İN KIZI OLDUĞUNU SÖYLÜYORDU. HABERİ ALIR ALMAZ YOLA ÇIKMIŞ VE DÜN, CENAZENİN DEFNEDİLDİĞİ İKİNDİ VAKTİNDEN BİRAZ ÖNCE KÖŞKE GELMİŞTİ."

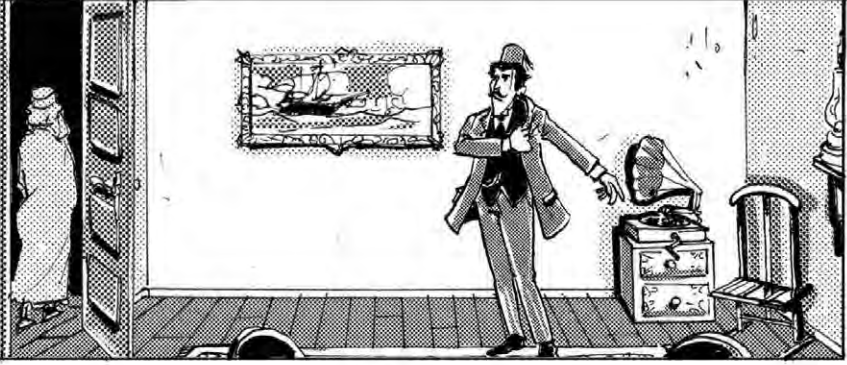
"ANLATTIĞINA GÖRE BAHRİYE HANIM, KOCASI İZMİR'DE VAZİFELİ BİR SUBAY OLDUĞUNDAN, EVLENDİĞİNDEN BERİ BABASINI SENEDE BİR VEYA İKİ KEZ ANCAK GÖREBİLİYORDU. BU SEBEPLE DÜŞMANI VAR MIYDI, BU HUSUSTA HİÇBİR ŞEY SÖYLEYEMİYORDU."

"GENÇ KADININ ANLATTIĞINA GÖRE ÇOCUKKEN KONAKTA ÇALIŞAN BİR RUS MÜREBBİYE VARDI. LİSAN BİLMİYEN, ON YAŞLARINDAKİ OĞULLA KONAKTA KALIRLARDI. AMA BİR GÜN APAR TOPAR AYRILIP GİTMİŞLERDİ. VE BU OLAY NEREDEYSE YIRMI SENE KADAR EVVEL OLMUŞTU."

"BİLMİYOR, HATIRLAMİYORDU. KÖŞTEKİ AŞCI VE KAHYANIN YAŞLARINDAN UZUN SÜREDİR ORADA ÇALIŞIYOR OLABİLECEKLERİ HISSİNE KAPILDIM VE ONLARI TEKRAR İSTINTAK ETMEK İÇİN KUSLU KÖŞKE GİTMEME KARAR VERDİM."

"DÖRT ON BEŞ TRENİNE YETİŞİP ERENKÖYÜ'NE GİTMEK İSTEDİM. FAKAT YOLDA, MANASINI SONRADAN İDRAK EDEBİLECEĞİM BİR TUHAFLIK OLDU."

"BİR ADAM NAZARI DİKKATİMİ ÇEKTİ. ADAM DEĞİL DE DAHA ÇOK GİDİĞİ YAKASI ASTRAKAN PALTOLU BAKTIM. SANKİ İPTİDAİ SİBİRSK STEPLERİNDEN ÇIKIP GELMİŞ GİBİDİ. OYSA YÜZÜ NAZİK, TELASSİZ VE MATRUŞ BİR BEYEFENDİDİ."

"ONLU BIRAZ FAZLA DİKKATLE TETKİK ETMİŞ OLACAĞIM KI KAZA ESERİ BİRKAC KEZ GÖZGÖZE GELDİK. MÜTEBESSİM BİR BAŞ SELAMIMLA GEÇİSTİRDİK BU DURUMU. ERENKÖYÜ İSTASYONUNA VARIP DA TRENDE İNİNCE DE UNLUTTUM GİTTİ."

"HEMEN İSTASYONDAN BİR KUPAYA ATLAYIP KÖŞKE KOŞTUM. KAHYA BENİ KAPIDA KARŞILADI. DERHAL AŞÇIBABAYI DA ALIP BENİ BAHÇEDEKİ LİMONLUKTA BULMASINI RICA ETTİM. ŞUALLERİM OLDUĞUNU SÖYLEDİM."

EVET MÜDİR BEYÇİĞİM, BİR RUS KADIN ÇALIŞIRDI KÖŞKTE. FAKAT RAHMETLİ BEYLE... YANI RAHMETLİ BEYİN BABASI BEYLE, GAYRİMEŞRULİ MÜNASEBETİ VARMIŞ DİYEREKTEN RAHMETLİ HANİMEFENDİ, ÇULUNLU ÇAPUTUNU VERMİŞ, BEBESİNİ KOLUNA TAKIP KAPININ ÖNÜNE KOYMUŞTU.

"TAHMINİMDE HAKLI ÇIKTIM. KAHYA EFENDİ ALTI YAŞINDAN BERİ KÖŞKTEYDİ."

"AŞÇIBASI İSE DAHA YAMAKLIKTAN BAŞLAMIŞTI BURDA İSE. SON YIRMI SENEDİR DE LEYLİDİ HATTA."

"ÇOK MÜHİM TAFSİLAT ALMIŞTİM KAHYADAN. KADIN MUSEVİ'DENDİ. RUS, BEYAZ RUS YA DA UKRAYNALI OLUP OLMADIĞI BİLİNEMİYORDU. BURADAN KOVULUNCA, KAHYANIN TAHMİMİNE GÖRE FLUKARA RUS VE ALMAN YAHUDİLERİNE EL UZATAN HILFSVEREİN CEMİYETİNE GİTMİŞ

OĞLUNUN İSMİ NEYDİ HATIRLAR MISIN? YA KAC YAŞINDA OLDUĞUNU?

"KADININ İSMİNİ AŞCI, LİNA, KAHYA İSE ALEKSEYA DİYE BİLİYORDU. ÇOCUĞUNKINI İSE HATIRLAYAN YOKTU. KADIN ÇOK AZ FRANSIYZA BİLİYORDU VE BURADAN GİTTİKTEN SONRA BİR DAHA HiÇ GÖRÜLMEMİŞLERDİ."

"KUŞLU KÖŞKÜ'Ü TETKİKE GELECEĞİMDEN HABERDAR MÜDÜRİYET, KADIKÖY EMNİYETİ'NDEN HABERİ ULASTIRMAK İÇİN BANA BİR MEMUR GÖNDERMİŞTİ. VAZİYET HAKİKATEN DE ACILDI. BİR CİNAYET DAHA!"

LEVANTEN TüCCARDAN MÖSYÖ BONAVENTURA, SUADİYE'DEKİ SAYFIYESİNDE CİNAYETE KURBAN GİTMİŞ EFENDİM. HİÇBİR ŞEYE EL SÜRMEMELERİNİ EMREDİP SİZE KOŞTUM. ARZLI EDERSENİZ VAKİT KAYBETMEYELİM!

"ADAM SIRTINDAN BİÇAKLANMIŞ VE ODUNLARIN ARASINDA YİĞİLİP KALAKALMIŞTI. ETRAFTA BİRKAÇ BELİRSİZ AYAKIZI VARDI. BİR DE DUVARDA YAZI: PELT"

"ZAMPARA ÇORBACININ AFTOSU DA O ESNADA KONAKTAYMIŞ. BASBASAYMIŞLAR. KORKUDAN BEMBAYAZ KESİLMİŞ AĞLAYAN GENÇ KIZA SUALLER SORMAYA ÇABALADIM AMA NAFİLE."

"GENÇ KIZIN KENDİNE GELMESİNİ BİRKAÇ SAAT BEKLEDİK. LAKİN TAM BİR İKİ KELAM İFADESİNİ ALIYORDUM Kİ KAPIDAN İÇERİ MADAM BONAVENTURA GİRDİ. EVVELA BİRAZ KOCASININ CESEDİ BAŞINDA DÖVÜNÜP AĞLADI. SONRA DA GENÇ KIZIN ÜSTÜNE SALDIRDI."

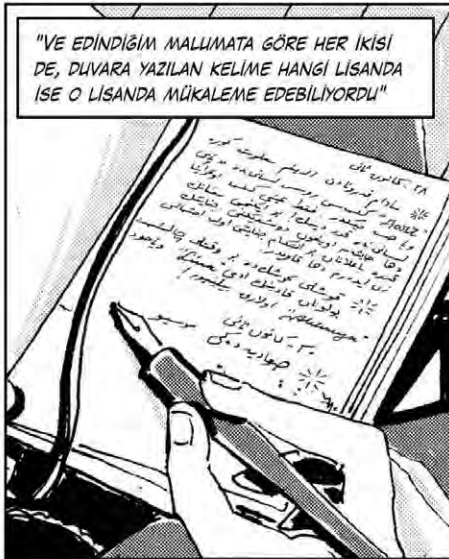

"VAZİYET SONRA ANLASILDI. MAKTÜLÜN SEVGİLİSİ OLAN KIZ, MADAM'IN KARDESİNİN KIZIYDI. BU YÜZDEN MADAM YEĞENİNİ BURADA GÖRÜNCE VAVEYLA KOPTU TABİİ. ETRAF BİRAZ SAKINLESİNCE İKİSİYLE DE BİRAZ KONUŞTUM. AMA TATMİN EDİCİ BİR İPUCUNA ERİŞEMEDİM."

"HER İKİSİNDEN DE DEFİNDEN SONRA İFADELERİNE BAŞVURMAK ÜZERE RANDEVU ALDIM. SONRA EMNİYET MENSUBU ARKADAŞLARDAN BENİ SUADİYE İSTASYONUNA BIRAKMALARINI RİCA ETTİM. YERLER HALA CAMURDU ÇÜNKÜ."

-DEVAMI GELECEK SAYIDA-

KUZEY RÜZGÂRLARI YILLIK HAVA DURUMU RAPORU

Ceyhan USANMAZ

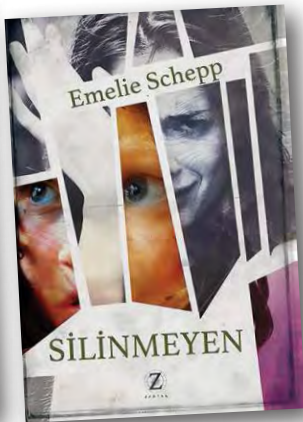
**DAHA ÖNCEKİ YILLARDA
İLK KİTAPLARIYLA TANIŞIP
DEVAMININ 2017'DE GELECEĞİ
İSİMLER ARASINDA DA HENRIK
BRUN VE KJELL ERIKSSON'U
ANABİLİRİZ. DANİMARKALI YEM'İN
YAZARI HENRIK BRUN'UN DİĞER
ROMANI İSVEÇLİ YALANCI VE
BURUNDİ PRENSESİ'NİN YAZARI
KJELL ERIKSSON'UN DİĞER
ROMANI GECENİN AMANSIZ
YILDIZLARI, ŞİMDİDEN LABİRENT
YAYINLARI'NIN YENİ YIL
PROGRAMINDA YERİNİ ALMIŞ BİLE.**

Yıldönümlerinde âdet-
tendir; hemen her
alanda bir yıl boyunca neler
yaşandığı, önümüzdeki gün-
lerde (yeni yılda) bizi nelerin
beklediği şöyle bir gözden
geçirilir. Elbette meteoroloji
için de benzer bir durum
söz konusu; geride bırakılan

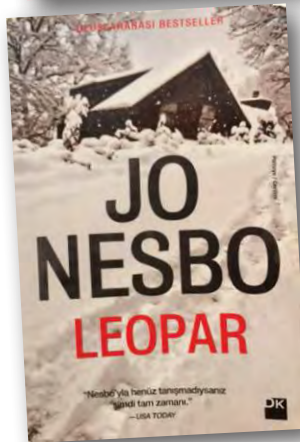
yılın hava durumu raporu yayımlanır, yeni yıl
için tahminler yapılır vesaire. Biz de burada yıl
boyunca Kuzeyli rüzgârların hangi yönden kaç
kuvvetinde estiğini aktarmaya çalıştık! Dolayı-
sıyla hazır yeni bir yıla adım atmışken, bir yıllık
değerlendirme yapabiliriz.

İskandinav polisiyelerinin dünyaca ünlü ismi
Jo Nesbø açısından şanslı bir yıl geçirdiğimiz
söylenebilir Türkçede. Nisan ayında *Leopar*
romanının yayımlanmasıyla, *Kardan Adam*'daki
maceranın ardından Hong Kong'da inzivaya
çekilmiş Harry Hole'un yeniden sahalara dön-
mesine tanıklık etmiş olduk. Üstelik, yılı bu tek
kitapla mı bitireceğiz acaba diye düşünürken,
Jo Nesbø cephesinde daha da sevindirici bir
gelişme yaşandı. Doğan Kitap ilk Harry Hole
macerası olan *Yarasa* romanını yayımlayarak,
gerçek bir "başlangıç" yapmak isteyen okurlara
bir fırsat sunmuş oldu. Ayrıca yayınevinden
aldığım bilgiye göre, serinin ikinci kitabı olan
Cockroaches da 2017 yayın programındaymış.
Dolayısıyla Jo Nesbø'nun Türkçede bir süre
karışık sırayla ilerleyen Harry Hole serisi, artık
yavaş yavaş rayına oturuyor gibi görünüyor.
(Doğan Kitap, bir yandan Camilla Läckberg ki-
taplarına da devam ediyor. 2016'da *Saklı Çocuk*
romanını okuduğumuz Läckberg'in, 2017'de

de en azından bir kitabını daha okuma imkânı bulacağımızı şimdiden söyleyebiliriz.)

İskandinav polisiyelerinin ünlü isimlerinden ve devam eden serilerden söz açmışken, sanırım Stieg Larsson ve *Millennium* serisini göz ardı edemeyiz. Ne de olsa Stieg Larsson, tüm dünya-da yeniden kuvvetle esmeye başlayan Kuzey rüzgârının “ateşini yakan” isimdi bir bakıma. Hatırlanacaktır, *Millennium* serisi, romanlardan uyarlanan filmlerin de etkisiyle, önceden tahmin edilmesi güç bir ilgiyle karşılanmıştı. Ancak ne yazık ki Stieg Larsson’un 50 yaşında geçirdiği kalp krizi sonucu aramızdan zamansızca ayrılmasıyla bir üçleme olarak kalmıştı *Millennium*; oysa Larsson’un dördüncü roman üzerinde çalıştığı biliniyor, hatta *Millennium*’u 10 kitaplık bir seri olarak planladığı söyleniyordu. *Ejderha Dövmeli Kız*’da olduğu gibi, *Millennium* serisi kapsamında-ki diğer iki romanın da (*Ateşle Oynayan Kız*, *Arı Kovanına Çomak Sokan Kız*) en azından Hollywood uyarlamalarıyla “idare ederiz” diye kendimizi avuturken, *Millennium* serisinin devam haberini almıştık. Tıpkı Stieg Larsson gibi kökeni gazeteciliğe dayanan yazar David Lagercrantz’ın Larsson’dan “devralarak” kaleme aldığı dördüncü *Millennium* romanı *Örümcek Ağındaki Kız*, Türkçede de Pegasus Yayınları tarafından yayımlanmıştı. İşte 2017 için önceden aldığımız bilgilerden biri de, *Millennium* serisinin beşinci kitabının yıl bitmeden raflarda olacağı... (2016 yılı içinde bizi Norveçli Samuel Bjork, Danimarkalı Jussi Adler-Olsen gibi isimlerin Kuzeyli romanlarıyla buluşturan Pegasus Yayınları’ndan gelen sevindirici bir diğer haber de 2017’de, İsveçli yazar Åke Edwardson’un ünlü Erik Winter serisinin başlayacak olması. Orijinali 1997’de yayımlanan ilk Erik Winter macerası olan *Dans med en ängel/Bir Melekle Dans*, 2017’nin Mart’ında çıkacakmış.)

Fazlasıyla aşına olduğumuz isimlerin yanı sıra, 2016 yılı, ilk defa tanıştığımız isimler açısından da bereketliydi. Örneğin, daha önceleri punk müzik grupları varken, Erik Axl Sund mahlasıyla yazarlığa soyunan iki İsveçli arkadaş, Jerker Eriksson ve Håkan Axlander Sundquist’in yakın zaman önce yayımlanan *Victoria Bergman* serisinin ilk kitabı *Karga Kız...* (Hatta bunun devamı olan *Hungerelden/Açlık Ateşi* de yaz gelmeden raflarda olacaktı.)

Özellikle öne çıkanlar arasında İsveçli yazar Emelie Scheppe’nin “Jana Berzelius üçlemesi”nin ilk kitabı olan *Silinmeyen* (Zodyak Kitap) ve yine İsveçli yazar Mari Jungstedt’in Gotland adasında geçen serisinin ilki olan *Görünmeyen* (Beyaz Baykuş Yayınları) romanlarını da sayabiliriz. Daha önceki yıllarda ilk kitaplarıyla tanışıp devamının 2017’de geleceği isimler arasında da Henrik Brun ve Kjell Eriksson’u anabiliriz. *Danimarkalı Yem*’in yazarı Henrik Brun’un diğer romanı *İsveçli Yalancı* ve *Burundi Prensesi*’nin yazarı Kjell Eriksson’un diğer romanı *Gecenin Amansız Yıldızları*, şimdiden Labirent Yayınları’nın yeni yıl programında yerini almış bile.

Yeni bir yıla adım atarken, ne gibi sürprizlerle karşılaşacağımızı bilememenin yarattığı bir heyecan da oluyor ister istemez. Olumlu yönden yaklaşacak olursak, iyi şeylere dair bir umut her zaman var. Mesela 2017’de belki de birileri çıkıp Norveçli yazar Gunnar Staalesen’in romanlarını yayımlamaya karar verebilir artık Türkçede. Ya da kim bilir Agnes Ravatn, Kati Hiekkapelto, Leif GW Persson, Ragnar Jónasson, Yrsa Sigurðardóttir gibi isimler 2017’de

daha bir tanıdık çınlar kulaklarımızda...

Sonuç olarak; havalar nasıl olursa olsun, sizin havanız iyi ve Kuzey rüzgârları daim olsun!

BİLİNMEZİN PEŞİNDE KÖTÜ KURT OLMAK

FABLES:
LEGENDS IN EXILE

Yigilante KOCAGÖZ

ZEKİ BİR ŞEKİLDE KURGULANMIŞ BU HİKÂYE OLMASA BELKİ DE FABLES OKURUYLA BU KADAR GÜÇLÜ BİR BAĞ KURAMAYABİLİR, VERTIGO'NUN POTANSİYEL SAHİBİ AMA BAŞARI KAZANAMAMIŞ ÇEŞİTLİ SERİLERİ GİBİ YAYIN HAYATINI ERKEN BİTİRİP GEÇMİŞTE KAYBOLABİLİRDİ.

“No more happily ever after.”

Vertigo'nun 2002'de başlayıp 2015'te tamamladığı *Fables* (Türkçesi: Masallar), Amerikan çizgi romancılığının en özgün işlerinden olmasa da her daim canlı ve ilham verici serilerindendi.

Anaakım klasiği süper kahraman hikâyeciliğinin bir ölçüde dışına

çıkması (ya da onu yeni bir şekle sokması) ve sektörde bu şekilde de hayatta kalılabileceğini göstermesi bile seriyi önemli bir noktaya taşıyordu. Başta Grimm seçkilerindekiler olmak üzere pek çok masal kahramanını günümüz New York'una taşıyan *Fables*, gelecekseli modern ile harmanlayan ilk deneme değildi şüphesiz; ancak okura ulaşmada en büyük başarıyı yakalayanlardandı. Büyük beğeni toplayan seri kısa zamanda kendi modasını yarattı, benzer çizgi romanların yanında *Once Upon a Time* gibi televizyon dizilerinin de ortaya çıkmasına vesile oldu. Serinin anaakım düzeyine ulaşmasıysa Vertigo'nun aynı evrende geçen başka serilere kapı açması ve Telltale firması tarafından hazırlanan *The Wolf Among Us* bilgisayar oyunuyla gerçekleşti. Bugün büyük bir hayran kitlesi ve kendi kompleks mitolojisine sahip *Fables*'in çok hatırlanmayan ama bizim için önem taşıyan diğer özelliğiye şu: Farklı edebi türlerde gezinen serinin başlangıç hikâyesi olan *Legends in Exile* (Efsaneler Sürgünde) beş sayı uzunluğunda oldukça keyifli bir cinayet gizemi. Zeki bir şekilde kurgulanmış bu hikâye olmasa belki de *Fables* okuruyula bu kadar güçlü bir bağ kuramayabilir, Vertigo'nun potansiyel sahibi ama başarı kazanamamış çeşitli serileri gibi yayın hayatını erken bitirip geçmişte kaybolabilirdi.

Konuya aşina olmayanlar için evreni tanıtlım: Yüzyıllar önce masal diyarları “Düşman” (The Adversary) denilen gizemli bir karakterin orduları tarafından fethedilmiş, gerçekleşen fetih süreci tüm masal kahramanlarının zenginliklerini geride bırakıp dünyamıza göç etmelerini zorunlu kılmıştır. İnsansı görünüme sahip masal kahramanları dünyaya daha rahat uyum sağlayabilmiş, konuşan hayvanlar ya

da dev veya ejderha gibi doğaüstü varlıklarsa taşrada onlar için özel olarak hazırlanmış gizli bir çiftliğe yerleşmişlerdir. Kimileriye çeşitli büyüler aracılığıyla insan görünümü kazanmıştır. *Legends in Exile* bu göçten çok sonra, yeni yerleşik düzenlerin bir ölçüde oturduğu bir dönemde geçmektedir. Büyülü fasulyeler başta olmak üzere pek çok masalın genel kahramanı (yerli kültürden Keloğlan’a benzetilebilecek) Jack, soluk soluğa masal kahramanlarının güvenliğinden sorumlu Bigby’e (Büyük Kötü Kurt) gelir. Bir süredir birlikte yaşadığı Rose Red’in evinde tüm eşyalar parçalanmıştır ve her yer kan içindedir. Rose’un nerede olduğu bilinmemekle beraber eve girenin kim olduğu da belirsizdir. “Düşman”ın orduları acaba masal kahramanlarının peşinden dünyaya mı gelmeyi planlamaktadır? Rose’un evinde neler olduğunun hemen çözülmesi herkes için hayat memet meselesidir. Bu sebeple Bigby çok gönüllü olmasa da Pamuk Prenses’le bu vakayı aydınlatmak üzere işe girer. Bigby’nin Pamuk Prenses’le çalışmak istememesinin iki sebebi vardır; Prenses yıllardır masal kahramanlarının iskân politikasından sorumlu operasyon yöneticisi, yani Bigby’nin amiridir ve (daha önemlisi) akıbeti bilinmeyen Rose’un da kardeşidir.

Bu kısa özetten anlaşılabileceği üzere *Fables* postmodernizmin küçük hilelerini bolca kullanır, bizi aynı anda hem çok tanıdık hem de tamamen tecrübemizden uzak bir dünyanın içine sokar. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında belirtildiği üzere yüzyıllar önceki büyük göçten sonra masal kahramanları kendi aralarında bir büyük af çıkarmış ve hiçbir kahramanı geçmişte oynadıkları rollerden ötürü yargılamamaya karar vermiştir. Bu af şüphesiz okur için hikâyenin kompleksliğini bir seviye daha artırmaktadır. Mesela hikâyede şüpheliler listesinde olan ve evlendiği kadınları vahşice katletmesiyle meşhur Mavisakal asla peşin hükümle yargılanmaz (ki hikâye de bu kadar bariz bir karakteri Rose’un katili olarak kodlamayı seçmez). Serinin, okuru içine soktuğu mantık çizgisi, bir de farklı masalların isimsiz karakterlerini tek bünye altında toplanınca (mesela tüm masallardaki yakışıklı prensin tek bir yakışıklı prens, Prince Charming’e ya da tüm kötü kurtların Bigby karakterine bağlanması) *Fables*, aslında kulağa okunması oldukça karışık ve belki de itici bir eser gibi gelebilir. Ancak seri, üzerine kurduğu polisiye macerasını olabildiğince basit, takibi rahat bir taslak üzerinden işleyerek dengeyi sağlar. (İnsan görünümündeki) Bigby bolca sigara içen, paspal, sert mizaçlı, noir filmlerden çıkma bir dedektif profili çizerken amiri Pamuk Prenses güçlü yönetici vasıflarına sahip,

Bigby’ye sözünü dinleten ve onunla her daim çatışma halinde olan kadın karakter olarak karşımıza çıkar. İlkinin aralarındaki çatışmaysa, hikâyeye bir romantik komedi çeşnisi eklemektedir. Ne var ki, *Legends in Exile*’i başarılı bir polisiye çizgi roman yapan şeyler sadece karakterleri değildir. Çizer Lan Medina’nın gözü yormayan ve detayların parlamasına imkân tanıyan tekniği özellikle ilk bölümdeki suç mahallinin okur için sade ve anlaşılır bir şekilde resmedilmesine olanak tanır. Hikâyeye serpiştirilen görsel ve metinsel ipuçları finalin ardından insanda hikâyeyi bir de cevapları bilerek okumaya yönlendirir kalitededir. Okurun pek çok açıdan ezberlerine saldıran ve işin polisiye ayağını “kitabına uygun” götüren *Legends in Exile*, iş finale geldiğinde de bu yaklaşımdan sapmaz ve okuruna gizemin çözümünün dedektif tarafından açıklandığı ihtişamlı bir salon sahnesi bahşeder. Hatta böyle bir sahnenin zorunluluğunu yazar Bill Willingham, dedektifi Bigby’ye söyletme gereği bile duyar (Hikâyenin kapanış sayısı olan 5. sayının adı bile *Meşhur Salon Sahnesi*’dir [Famous Parlor Room Scene]).

Fables serisi *Legends in Exile*’dan sonra ana seride yeni bir dedektiflik macerasına girmez, zira serinin ilerleyen kısımlarında olay ağı çok genişleyecek, kısıtlı karakter ve mekân üzerinden işleyen benzer üslupta bir cinayet anlatısına çok da imkân tanımayacaktır. (Gene de bazı sayılarda casusluk ya da hukuki gerilim gibi kardeş türlerde denemelere denk gelinir.) *Legends in Exile*’in açtığı polisiye kapı ise serinin 2013’ta epizodik olarak satışa sunulan bilgisayar oyunu *The Wolf Among Us* ile açık tutulur. Burada Bigby’nin yıllar önce karşısına çıkan başka bir cinayet vakası ele alınmakta, hikâye *Legends in Exile*’dakinden farklı olarak daha neo-noir bir çizgide ilerlemektedir.

Türkçeye çevrilmiş *Legends in Exile* macerasını özellikle modern fantezi hikâyelerinden hoşlanan tüm polisiyeseverlere tavsiye edebilirim. Gerek görsel gerekse hikâye kalitesi olarak maceranın güncelliği koruduğunu da belirteyim. Başından sonuna kadar merakla okunacak, hiçbir noktada (kasti olarak kullanılmamışsa) okura ucuz klişe sunmayacak bir çizgi-deneyim, ilgisini beklemekte.

MÜLTECİ - 3

Esmahan AYKOL

ÖNCEKİ BÖLÜMLERDE: KATİ, GALATA'DA, SERDAR-I EKREM CADDESİ'NDE BİR KAFEDE KAHVALTIDAYKEN FOFO ARAR, YAKINLARDAKİ ALMAN LİSESİ'NE BOMBA İHBARI OLDUĞUNU, HEMEN DÜKKÂNA GELMESİNİ SÖYLER. O ISSIZ GÜNDE, KATİ'Yİ DÜKKÂNDA YALNIZ YAKALAMIŞKEN, FUTBOLCU SEVGİLİSİ SAEED'DEN DERT YANMAYA BAŞLAR.

Fofo, gerginliği artırmak isteyerek, bir müddet hiçbir şey söylemeden beni süzdü.

“Hadi anlat,” dedim. “Ne gelmiş zavallı Saeed’in başına?”

“Hiç sorma. Nijerya’da top oynarken keşfetmişler çocuğu.”

“Ne güzel işte. Her genç yetenek keşfedilmek istemez mi?”

“Öyle değil. Garibimi keşfeden dolandırıcılar. Türk futbol kulüplerine ham yetenek aramaya Afrika’ya geldiğini söyleyen biri, kendine menajer süsü veren bir adam, günlerden bir gün kapısını çalmış. 11 yıl öncesinden bahsediyorum. Türk futbolunun en yüksek olduğu, dünyada konuşulduğu dönem. Hatırlarsan birkaç sene sonra da milli takım dünya kupasında üçüncü olmuştu.”

“Adam menajer değil, dolandırıcı mıymış?”

“Tabii canım. Ne menajeri?.. İstanbul’a geldikten sonra Nijerya’dan topladığı genç futbolcuları bırakıp ortadan kaybolmuş. Bir daha da kendisinden haber alınamamış.”

“Hiç olmazsa İstanbul’a kadar getirmiş,” dedim. “O zamanlar burada yaşam şartları Afrika’dan daha iyiydi.”

“Âlemsin!” Güldü. “Sevabına yapmamış ya. Yolculuk masrafiydi, vize işlemiydi şuydu buydu derken 5 bin dolar istemiş Saeed’den.”

Küçük bir çığlık attım. “Vermiş mi parayı?”

“Vermiş tabii. 5 bin dolar değilse de 3 bin vermiş. Vermez mi? Hayatı değişecek, paraya para demeyecek, Galatasaray’da top oynayacak... Bulunmaz nimet.”

“Kusura bakma ama... o da hak etmiş. Yoldan geçen adama niye para verir insan?”

“Yoldan geçen biri değil ki. Elinde Türkiye Futbol Federasyonu kimliği, Galatasaray kulübünün antetli kâğıdına yazılmış mektuplar, güya kulübe ait mail adreslerinden yazışmalar... Hepsisi fos çıkmış tabii. Adam profesyonel dolandırıcı.”

“Yazık yahu! Neyse hiç olmazsa pazarlık etmiş. 3 bin dolar da az para değil gerçi. Üstelik Afrika’da...”

“Sorma! Hele o parayı nasıl bulduğunu hiç sorma... Ailesini, oturdukları evi satmaya ikna etmiş.”

Tüylerim diken diken oldu.

“Korkunç! Şu dünyada neler oluyor!”

Başını salladı.

“Nasıl olsa Galatasaray’da oynayacak, bol para kazanacak ya, onlara evin âlâsını alırım diye düşünmüş.”

“Çok tatsız bir hikâye bu.”

“Bizim için tatsız bir hikâye, Saeed’inse hayat hikâyesi. Ailesine, bütün çevresine rezil olduğu için geri de dönememiş.”

“İstanbul’un ortasında bir başına kalakalınca ne yapmış peki?”

“Tam olarak bir başına sayılmaz tabii. Onunla aynı adamın tuzağına düşen Nijeryalı başka futbolcular da varmış. O dönem, böyle sahte menajerler peydahlanmış, Afrika’nın her köşesinden gençleri toplayıp getiriyorlarmış. Fatih Belediyesi duruma uyanınca, belediye bünyesinde mağdur Afrikalı futbolculardan oluşan bir takım kurmuş. Bir dönem, keşfedilirim umuduyla orada top koşturmuş, sonra taşradaki kulüplerin birinde, son birkaç senedir de Vahdettinspor’da...”

Spor kulübünün ismini duyunca istemsiz bir kahkaha attım.

“Son Osmanlı Padişahı Vahdettin’e ithafen herhalde...”

“Herhalde öyledir. Neo Osmanlıcı denen tiplerden olabilirler.”

“Ne demek ‘olabilirler’? Nasıl büyük aşk bu? Takımdakilerle, arkadaşlarıyla tanışmadın mı? Bir maçını, bir antrenmanını izlemedin mi adamın?”

Gözlerini kaçırdı.

“Ben izlemek istedim de Saeed istemedi.”

“O nedenmiş öyle?”

“Kulübün sahibi de takımdakilerin çoğu da İslamcı, muhafazakâr tiplermiş. Gey olduğu anlaşılırsa onu yaşatmazlarmış.” Boynunu büktü. “Benimle pek ortalarda görünmek istemiyordu.”

Saeed'in varlığından şu ana kadar söz etmemesinin nedeni bu durumun gurur kırıcılığıydı muhtemelen. İçimde bir şefkat dalgası yükseldi.

"Barselona'ya gittiğimizde bunlar kendiliğinden yoluna girecekti," derken sesi titriyordu. Onu daha fazla üzecek halim yoktu. Bu söylediğine ikna olmuş gibi başımı salladım.

"Bana yardım et Kati. N'olursun."

"Ben ne yapabilirim hayatım?"

"Aslında bir fikrim var..."

Gözlerimi kısıp ona baktım.

"Öyle mi?" dedim. "Anlat bakalım, neymiş bu fikir?"

"Fazla vaktini alacak bir şey değil." Yeniden canlanır gibi olmuştu. Soluk bile almadan dil dökmeye başladı. "Benim için bu kadar önemli bir konuda küçük bir yardımı esirgemezsin, değil mi? Hem zaten bugün müşteri gelmeyeceğini kendin söyledin. Dükkanı kapatıp eve gitmeyi düşünüyordun. Uzak bir yer değil, Kurtuluş'ta. Küçük bir gezinti yapmış oluruz..."

Elimle durmasını işaret ettim.

"Önce fikrini anlat istersen."

Bir solukta anlattı. Vahdettinspor'a birlikte gidecektik, ben kulüptekilerden Saeed'in akıbetini öğrenmeye çalışırken Fofu olayla alakası yokmuş gibi sessiz sedasız yanımda duracak, böylece Saeed'in erkekliğine halel gelmemiş olacaktı.

"Ne dersin? İyi fikir değil mi? Soran olursa Saeed'in imam nikâhlı karısı olduğunu söylersin."

"O kadar da değil!" dedim. Benim de bir gururum var. Lafta bile olsa birilerinin imam nikâhlı bilmem kaçınıcı karısı olmayı kendime yediremem. "O olmaz işte."

"O zaman, sevgilisi olduğunu söylersin. Yani... açık açık söylemezsin de ima edersin."

"Bilmem ki... Adam benden epey genç. Muhafazakârlar böyle şeylerden de hoşlanmaz herhalde."

"Aman sen de! Dert ettiğin şeye bak. Senin kaç yaşında olduğunu nereden bilecekler? Yaşını hiç göstermiyorsun ki... Sana bakan biri 35-40 olduğunu düşünür."

Ne yalan söyleyeyim hoşuma gitmişti. Bir kakhaha attım.

"Beni ikna etmek için söylemeyeceğin şey yok..."

Kalkıp kafenin duvarlarından birini kaplayan aynanın önünde durdu.

"Gel, aynaya bak. Kendi gözünle gör."

"Komiksin. Kendimi her sabah görüyorum," dedim zevkten dört köşe bir halde. Aslında böyle bir

günde, herkesin kaçıştığı bu semtte durmaktansa Kurtuluş'a uzanmak gayet makul bir fikirdi.

"Peki, gel şansımızı deneyelim bakalım..."

Saeed'in resmi var mı sende? Hiç olmazsa adamın neye benzediğini bileyim."

"Olmaz mı? Bir sürü selfie çektim." Cep telefonunu uzattı. Fofu'nun esmer bir adamla yanak yanağa bir fotoğrafı ekranı kaplıyordu. "Ne kadar yakışıklı değil mi? Bu son fotoğrafımız... Geçen cumartesi buluştuğumuzda çektim. Geriye doğru gidersen başka fotoğraflar da var."

Gözlüğümü takıp önce en yenisinden eskiye doğru, sonra şaşkınlık içinde bir kez de kronolojik olarak fotoğrafları inceledim.

"Fofu!" dedim. "Bu fotoğraflarda bir gariplik var."

Başını omzumun üzerinden uzattı.

"Âşık bir çift işte... Nesi garip?"

"Saeed'in ten rengi değişmiş! Fark etmedin mi? Bak, ilk fotoğraflarda..."

"A, evet," dedi sakın sakın. "Fotoğraflardan da belli oluyor değil mi? Rengi açıldı biraz. Kullandığı krem yüzünden."

"Açıldı mı? Biraz mı?.." Adam, simsiyahken önce esmerleşmiş, sonra da neredeyse Kafkas ırkından birine dönüşmüştü. "Krem mi? Ne kremiymiş bu?"

"Tanıştığımızda doğum günü vardı. Hediye olarak benden bir krem istedi. İnternette sipariş edilen, cilt rengini açan özel bir krem." Omuz silkti. "Pahalı bir şey değil, merak etme."

Burnuma gelen pis kokunun, hediyeinin fiyatıyla ilgisi yoktu. Hem de hiç.

"Ten rengini açan bir krem varmış demek..."

"Afrikalılara yönelik özel üretim. İnsanların böyle takıntıları olabiliyor."

"Takıntıdan ziyade..." dedim. Cümlemin devamını getirmedim. Merakım iyiden iyiye kabarmıştı. "Hadi gidelim."

Fofu'ya bir gayret geldi ki görülmeye değer. Elimi hiçbir işe sürmeme müsaade etmeden, tek başına 10 dakika içinde ortalığı topladı, kasayı, bilgisayarını, kafedeki elektrikli aletleri kapadı, gürültüyle kepenkleri indirdi. Issız sokaklardan geçip taksi bulmak umuduyla Şişhane'ye çıktık.

Şirin bir Rum Ortodoks Kilisesi, az aşağıda suyu akmayan bir Osmanlı çeşmesi, bir köşede ağaçların altında sere serpe oturan çay bahçesiyle zamanında kentin gözdelelerinden olduğunu fısıldayan, eski adıyla Tatavla meydanında takside indik. Burası da kentin pek çok meydanıyla aynı akıbeta maruz kalmış, uzun zaman önce bu

niteliğini yitirmişti. Şimdilerde otobüslerin yan yana park ettiği ana durak olarak hizmet veriyor, yeni ismi de bu işleve işaret ediyordu: Kurtuluş Son Durak. Kent meydanlarına yönelik böylesi sistemli bir yok edişin tek nedeni rant kavgası ya da berbat bir şehircilik anlayışı olamaz, diye düşündüm. Baskıcı, totaliter rejimlerin insanların bir araya geldiği meydanlarla bir alıp veremediği olmalıydı.

Fofo, Dolapdere'ye inen yokuşa yönelmişti. Peşinden seğirttim.

"Google haritalara göre kulüp buralarda bir yerde olmalı..." Yan gözle bana baktı. "Sen birilerine sor istersen..."

Kaldırımdaki bir çardağın altına attıkları taburelerde sigara tütüren adamlara yaklaştım. İyi günler dileyip Vahdettinspor'u aradığımı söyledim. Yanıt vermeden hepsi birden tepeden tırnağa bizi süzdü. İçlerinden biri, eliyle yokuşun aşağısını gösterdi.

"Buradan ineceksiniz, Şevket bakkalın yanından..." Yol tarifine devam etmekte tereddüt etti. "Bulabilir misiniz bilmem. Biraz karışıktır o taraflar."

"Buluruz," dedim. "Siz tarif edin, olmadı tekrar sorarız."

Alıcı gözüyle bir kez daha bizi süzdü, başını iki yana salladı.

"Bulamazsınız!" dedi kendinden emin bir şekilde. "Çırak sizi götürsün." Az ötede kaldırıma süpüren 15 yaşlarındaki bir çocuğa seslendi. "Rasim! Ablaya az bak..."

Çocuk, süpürgeyi elinden bırakıp yanımızda bitti.

"Buyur abla?"

Ağzımı açmama fırsat vermeden adam atıldı.

"Vahdettinspor'u arıyorlarmış. Sen götürüver. Gelirken de eve uğrarsın..."

"Tamamdır patron!"

Rasim'in peşine takıldık, dik yokuştan inmeye başladık. Bu fırsatı kaçırmaya niyetim yoktu, zaten Fofo da kaş göz işaretleri yaparak beni konuşmaya teşvik ediyordu.

"Sen futbolla ilgileniyor musun?"

Soruyu saçma bulmuş gibi bir ifadeyle baktı.

"Futbolla ilgilenilmez mi abla? Artık bayanlar bile futbolla ilgileniyor. Beşiktaşlıyım ben! Bu sene bizim şampiyonluk garantisi..."

"Hepimiz Beşiktaşlıyız," dedim.

Bu lafım üzerine Rasim, bizi yeni görmüş gibi başını eğip selam verdi.

"Demba ba!" dedi Fofo.

"O iki sezon önce Beşiktaş'tan ayrıldı yalnız abi. Çin'e gitti."

"Futbol oynuyor musun peki? Vahdettinspor'a gidip geliyor musun?"

"Yok abla, oynamam. Televizyon verirse Beşiktaş'ın maçlarını izlerim."

"Vahdettinspor'u nasıl buluyorsun? İyi futbol oynuyorlar mı?"

"Yok abla, ne iyi futbolu? Amatör ligde onlar zaten."

"Ama iyi futbolcular vardır aralarında..."

"Ben bilmem abla. Vardır belki." Bir an durdu, kendi söylediğini değerlendirdi. "Yok be abla. İyi futbolcunun amatör ligde ne işi olur?"

Fofo'yla çaktırmadan birbirimize baktık.

"Futbolculardan birini arıyorduk biz..." dedim. "Tanırsın belki."

Rasim, yanlış bir şey söylemiş gibi tedirgin oldu. Belki de çok konuştuğunu düşündü. Kestirip attı.

"Vardır belki iyi futbolcu orada da... Ben bilmem abla. Tanımam." Daha fazla soru sormama engel olmak ister gibi elini kaldırdı. "Bak abla, buradan ilk sola gireceksiniz, sonra üçüncü sağ. Önünde bayrak direği olan mavi bir bina var. Bulamazsanız tekrar sorarsınız." Lafını bitirir bitirmez, hoşça kal bile demeden hızlı adımlarla yanımızdan uzaklaştı.

Arkasından bakarken, "Garipti değil mi?" dedi Fofo. "Garip bir çocuk."

"Başını belaya sokmak istemeyen, gayet normal bir çocuk bence... Kim olduğumuz, kimi niçin aradığımız belli değil. Bu işten bir çıkarı da yok. Niye bizimle uğraşsın?"

"İki soru sorduk alt tarafı..."

"İki soru, miki soru. Herkesin kendi gölgesinden korktuğu bir dönemden geçiyoruz."

"Korkuyordu değil mi? Nedeni buydu. Düpedüz bizden korkuyordu. Ama neden?"

"Sen insanlarla konuşmaktan, gey olduğunun anlaşılmasından neden korkuyorsan ondan. Korku böyledir... Bir kez yüreğe düştü mü, onu oradan atmak zordur. Bir mesneti olsun olmasın, her zaman, her yere yanında taşırsın korkuyu."

"Sen nereden biliyorsun bunları?"

Acı acı güldüm.

"Alman faşizminden sağ kurtulmuş Yahudi bir babanın kızıyım ben. Akrabalarım toplama kamplarında öldü..." Boğazıma bir yumru tıkanmıştı, yutkundum. "Genlerimde yazılı hepsi."

Elini şefkatle omzuma attı, birbirimize yaslanarak yürüdük.

DEVAM EDECEK...

DOSYA

SHERLOCK

bir roman kahramanından fazlası

OLUNABİLECEK BİR SÜPER KAHRAMAN: SHERLOCK HOLMES

**DÜNYANIN ÖNDE GELEN SHERLOCK HOLMES OTORİTELERİNDEN
LESLIE S. KLINGER'LA SHERLOCK HOLMES ÜZERİNE BİR RÖPORTAJ**

Algan SEZGİNTÜREDİ

Sadece Sherlock Holmes değil, Drakula, H.P. Lovecraft ve 19. yüzyıl popüler edebiyatı konularında, kişisel web siteniz lesliesklinger.com'da da belirtildiği üzere, dünyanın önde gelen otoritelerindensiniz. Okurlarımız sizi, ülkemizde “Açıklamalı Notlarıyla Sherlock Holmes” başlığıyla yayımlanan çalışmanızdan tanıyor. Ayrıca sizinle 2015'te ilki düzenlenen Kara Hafta'da şahsen tanışma şerefine de erişmiştim. Holmes'e girmeden önce biraz kendinizden bahsetmenizi rica edeceğim. Kimdir Leslie S. Klinger? Hayalperest bir polisiye sevdalı mı yoksa gerçekçi bir hayalperest mi?

Sorunu, okuma alışkanlıklarım ile cevaplamak en iyisi bence: Küçükken sadece bilimkurgu okurdum. Asimov, Heinlein, Van Vogt ve diğer üstatları... Bu durum, tek istisnası tüm James Bond

AYRINTILARA ÇOK ÖNEM VERİRİM VE FİLMER, ŞARKILAR VESAİRE KONULARDA HAFIZAM ÇOK GÜÇLÜDÜR. HALİYLE NOTLAR KENDİ KENDİNE ÇIKIYOR DİYE BİLİRİM.

kitapları olmak kaydıyla, lise boyunca devam etti. Üniversiteye girdiğimde fantastik edebiyatı keşfettim. O sıralar Tolkien'in eserleri Amerika'da tekrar keşfediliyordu; *Hobbit* ve *Yüzüklerin Efendisi*'ni yalayıp yuttum. (Evet, yurttaki odamda bir “Orta Dünya'ya Hoş Geldiniz” afişi vardı) ve daha fazla fantastik eser okumaya giriştim. Daha sonra girdiğim hukuk fakültesinin ikinci yılında (ilkinde yine sadece bilimkurgu okumuştum) William Baring-Gould'un *The Annotated Sherlock Holmes*'ünü okur okumaz hikâyelere ve üzerlerinde verilen akademik emeğe hayran kaldım. Ardından koca bir edebiyat türünü ıskaladığım çıkarımına vardım ve Hammet, Chandler, Sayers gibilerini okumaya başladım. John D. MacDonald'ın Travis McGee ve Donald Hamilton'ın Matt Helm serilerine bayılınca daha fazla polisiye okumaya giriştim. Hayalperest miyim? Avukatım ben: Vergi hukuku, iş hukuku ve emlak hukukuyla uğraşıyorum ve hâlâ en çok bilimkurgu ve fantastik okuyorum. Dolayısıyla gerçekçi bir hayalperest olduğumu söyleyebilirim. Açıklamalı notlar galiba matema-tiği, bulmacaları (vergi kanunu gelmiş geçmiş en zorlu bulmacadır) seven yanımdan geliyor. Ayrıntılara çok önem veririm ve filmler, şarkılar vesaire konularda hafızam çok güçlüdür. Haliyle notlar kendi kendine çıkıyor diyebilirim. Ayrıca yeni şeyler öğrenmeye bayılırım ve açıklamalı notlara girişmenin ona faydası büyük.

Bir polisiye ve bilimkurgu sevdalı olarak her iki türün de çekiciliğinin altında matematiğin yattığına inanıyorum. Her iki türün bilime ciddi bel bağladığını da biliyoruz. Peki, bu durumda matematik ve elbette mantığın, polisiyenin temel direkleri olduklarını söyleyebilir miyiz? İyi bir polisiye bilime dayanmalı mıdır? Polisiye yazarları matematiği sevmek zorunda mıdır?

Hayır, kesinlikle hayır: Bilim ve matematik polisiyede önemlidir ve mantığa aykırı bir öykü, elbette fazlasıyla hüsrana yaratır ama bence polisi-

yenin temel direği natüralizmdir. İnsan doğasına aykırı, insan doğasını bozan bir polisiye başarıya ulaşamaz. Dolayısıyla bilim dallarından biri polisiyede elzem diyeceksek o bilim dalı adli bilimler, kimya veya patoloji ya da Holmes ağzıyla ayak izlerinin, delillerin veya parmak izlerinin incelenmesi değil, psikolojidir. 140 ayrı tütün çeşidini tanıyabilmek mutlaka işe yarar ama bir Josiah Amberley'nin, bir Grimesby Roylott'un (hatta bir Mary Sutherland veya James Windibank'in) zihinlerini çarpıtan güçleri anlayabilmek çok daha elzemdir. Holmes külliyatını yüz küsur yıldan beri unutulmaz ve hâlâ okunur kılan, büyük kısmının yerini modern adli bilimlerin aldığı devrin bilimi değil, Arthur Conan Doyle'un, okuru öykülere bağlayacak denli titizlikle hayattan alıverip eksiksiz betimlediği, büyüğünden küçüğüne müthiş karakterlerdir.

Sherlock Holmes'ü polisiyenin zirvesine oturtan, böylesi bir ikona dönüştüren psikoloji ve müthiş karakterler mi sadece?

Sherlock Holmes'ün ikonluğu psikolojik kavrayışlardan veya müthiş karakterlerden gelmiyor. Onlar öykülerin defalarca ve hâlâ okunmasını sağlıyor. Ama elbette okurları öykülere çeken şey, ikonun ta kendisi. Peki, Sherlock'u ikon kılan ne? Birincisi, geleneği hiç iplememesi. Holmes yasaları uygulama derdinde değildir: Holmes'ün derdi adalettir. Hangi kuralı çiğnediğine, adalete ulaşmak için kimi üzdüğüne, kimi kırdığına hiç bakmaz. İkincisi, Holmes "olunabilecek" bir süper kahramandır. Holmes olabilmek için ne radyoaktif bir örümcek tarafından ısırılmak ne de Kripton'da doğmak gerekir. Çok, yeterince çok çalışsan, çabalayan herkes bir Holmes olabilir. Holmes'ü bir polisiye ikonu kılan üçüncü hususa bulunduğu her ortamın daima en akıllısı, en uyanığı, en alestası olması, bilinmesi gereken ne varsa bilmesidir. Holmes teorisyen değildir; bilgileri mutlaka uygulamadan gelir, pratiktir. Bir de gerekli herkesi tanıır yahut tanıyanları tanıır. Başkaları bu dediklerime katılmayabilir ama bence böyle.

Son dönemin pek gözde dizisi *Sherlock*'ta kahramanımız "yüksek işlevli sosyopat" olduğunu söylüyordu. Psikolog Maria Konnikova'ysa yazdığı bir makalede bu iddianın toptan yanlış olduğunu, sosyopat teriminin sadece psikopatların toplumsal kural çiğneme eğilimlerinin altını çizmede kullanıldığını ve Sherlock Holmes'ün kesinlikle bir psikopat olmadığını öne sürüyor. Ayrıca bir psikopatın psikopatlığını asla itiraf etmeye-

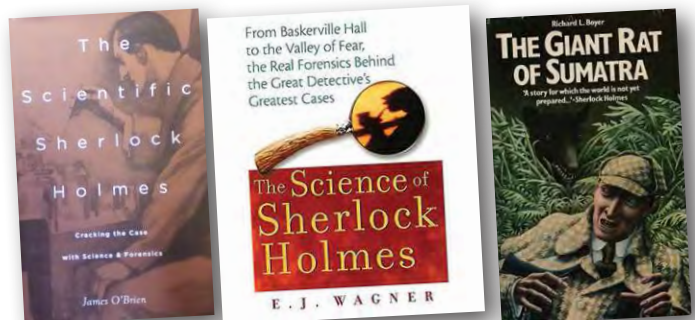
HOLMES OLABİLMEK İÇİN NE RADYOAKTİF BİR ÖRÜMCEK TARAFINDAN ISIRILMAK NE DE KRIPTON'DA DOĞMAK GEREKİR. ÇOK, YETERİNCE ÇOK ÇALIŞAN, ÇABALAYAN HERKES BİR HOLMES OLABİLİR.

ceğini de ekliyor. Ne dersiniz, sizce Holmes, tüm soğukluğuyla, tuhaf davranışlarıyla, kimi yerde saldırganlığıyla en azından akli bir sorunun, deliliğin kıyısında dolanmıyor mu? Yoksa sadece çok ama çok mu zeki? Neden Arthur Conan Doyle, Holmes'ü böyle yaratmayı seçmiş olabilir?

Maria yakın dostumdur ve analizine katılıyorum. Daha ayrıntılı, daha incelenmiş başka analizler de var ve bunlara göre Holmes ya bipolar ya otistik ya da Asperger Sendromu'ndan mustarip. Bu konuda Dr. Lisa Sanders'ın benden de bahsedene, *Gizli İpuçları* başlıklı makalesini tavsiye edebilirim. (Lisa Sanders'ın makalesini sayfamızda okuyabilirsiniz.) Bence Doyle, bir başka meşhur karakteri, Dupin'i model alıp Holmes'ü daha ilginç kılmış. Kusursuz bir "düşünme makinesi" can sıkıcıdır. Ama zaaflara sahip bir kahraman, inanılır bir kahramandır. Bence Holmes, senin de dediğin gibi, akli dengesizliğin kıyısında geziniyor. Ama zaten tek bir hedefe odaklanmış (Holmes'ün adalete odaklanması gibi) tüm büyük sanatçılar ilk bakışta deli zannedilebilir.

Bir başka makalede Sherlock dizisinin yaratıcılarından Mark Gatiss'in "...ama Watson katlanılmaz katlanılır kılıyor," dediğini okudum ve ben de Holmes'ün Watson'sız Holmes olamayacağına inananlardanım. Bir defasında bana, Watson'ın başka herhangi bir eserde başkahraman olacak donanımına sahip olduğunu söylemiştiniz. Bize biraz sevgili doktorumuzdan bahsedebilir misiniz?

Doyle'un dehası kuşkusuz Holmes'le sınırlı değildi ve kanlı canlı, Sanço Panza'nın tüm ağırlığı ve derinliğine sahip ikincil karakteri yaratması da bunun kanıtıdır. Dr. Watson, Dupin

polisyelerinin anonim anlatıcısından çok öteye atılmış bir adımdır. Doğru, Watson olmasa huysuz, kimi yerde duygusuz, soğuk ve fazla mükemmel Holmes katlanılmaz olurdu. Watson derhal özdeşleşebileceğimiz, “gerçek” bir geçmişe ve zaafılara sahip bir karakter. Kendimizi rahatlıkla Holmes’ün dibinde oturan Watson olarak hayal edebiliriz. Polisiyede dedektifin olan biteni anlatacağı ve okurun kolayca özdeşleşebileceği eşlikçi fikri, Archie Goodwin’dan Yüzbaşı Hastings’e ve gözdelelerinden *The Mentalist* dizisindeki Teresa Lisbon’a kadar uzanan bir ölçüte dönüştü artık.

İkililer sahiden sadece polisiyede değil, diğer türlerde de ölçüte dönüştü. Peki, sizce ikililer, “yalnız kurt” kahramanlara nazaran polisiyeye ne kattı? Sizin polisiye ve/veya diğer türlerde gözde ikilileriniz var mı?

İkililer yazarlara farklı kişilikleri (düşünenle eyleme geçen, cana yakın ve soğuk, iyi polis-kötü polis) inceleyip keşfetme ve kahramanın geçmişi-ni, öyküsünü, iki öyküyle zenginleştirme olanağı sunuyor. Holmes-Watson’dan sonra en gözde iklim, kafaya karşı yüreğin nefis örneği Nero Wolfe-Archie Goodwin ikilisidir. Polisiye dışındaysa Frodo’yla Sam’e bayılırım. Frodo ıstırap çeken, neredeyse “dinsel” anlamda bir kurban, bir şehittir. Sam’i harekete geçiren tek şeyse arkadaşlıktır. Yapmaya kalktığı şeyi neden yapması gerektiğini tam kavrayamasa bile arkadaşını asla yalnız bırakmaz. (*Yüzüklerin Efendisi*’ni çok sevdiğim anlaşıyordur herhalde.)

Günümüzün pek beğenilen dizisi *Sherlock*’u nasıl buluyorsunuz?

Çekiciden çok ilginç buluyorum açıkçası. Genç Holmes’ün kudretine peyderpey erişmesini, becerilerinin sorumluluğu da getirişini öğrenmesini anlatan, bence makul bir yorum. Ama Cumberbatch o kadar itici ki, Freeman’ın onla ne demeye arkadaş olmak isteyebileceğini görmekte zorlanıyorum. Bence dizinin yaratıcıları ve yazarları Moffat ile Gatiss ne kadar zeki olduklarını göstermeye o kadar yoğunlaşıyorlar ki bazı bölümler (“Kör Banker” ve “Baskerville’in Tazıları”) tavsıyor. Holmes külliyatına dair göndermelerini, ufak dokunuşlarını seviyorum ve o konularda Twitter’da epey yorum yaptım. Ayrıca dizinin büyük ilgi görmesi de çok hoşuma gidiyor ama aynı zamanda o geniş izleyici kitlesinin Holmes kitaplarını okuma zahmetine girmeyeceklerinden de endişeleniyorum. En son yayınlanan özel bölüm (Mekruh Kadın) bende büyük hayal kırıklığı yarattı. Spoiler vermiş olacağım,

kusura bakmayın ama yazarlar sonunda rüya çıkmayacağını söylemişlerdi! Oysa o bölüm 21. yüzyıl Holmes’ünün, Victoria Çağı Holmes’ünün düşü olduğunu ortaya çıkmasıyla sonlanmalıydı. İşte o zekice olurdu!

İllüstratör Sidney Paget ile Amerikalı oyun yazarı ve oyuncu William Gillette’in Holmes efsanesine, Doyle’un öykülerinde hiç bahsetmediği meşhur şapka ve kıvrık pipo ve “Çok basit, sevgili Watson” cümlesi gibi önemli katkılar yaptıklarını biliyoruz. Sözüünü etmeye değer başkaları var mı peki bu konuda?

Holmes’ün avcı şapkalı, Inverness pelerinli ve pipolu görüntüsünü zihinlere kazıyanların başında aktör Basil Rathbone geliyor. Filmleri büyük başarı kazanmıştı. Ama maalesef aynı filmler, uzun yıllar yapışp kalan “Saftirik Watson” imgesinin de müsebbibidir. Granada yapımı ünlü televizyon dizisine bu yüzden, Holmes ve Watson’ı gerçeğe uygun giyinen birer İngiliz centilmeni olarak yeniden gündeme getirdiği için hayranım. Ayrıca gene aynı dizi, David Burke ve Edward Hardwicke’nin canlandırdıkları Watson’ı, Holmes’e eşlik etmeye layık, akıllı ve cesur bir adam olarak, doğru haliyle yansıtmaya yönelik dev adımlar attığı için çok önemlidir. Robert Downey Jr.’ın Holmes’ü canlandırdığı filmleri de karakterin eylemci yüzünü ön plana çıkardıkları için çok seviyorum. Holmes müthiş zekâsının yanında boksta, eskrimde ve baritsuda ustadır ve bu özelliği çoğu uyarlamada karakterin fikri yönünün gölgesinde bırakılmıştır. Ayrıca Downey, neredeyse orijinal Holmes kadar eğlencelidir. Holmes zekâsına sahip birinin en büyük zaafıyla, uyuşturucu bağımlılığıyla nasıl mücadele ettiğini işlemesi açısından da *Elementary* dizisini başarılı bulduğumu belirtmeliyim.

BENCE DİZİNİN YARATICILARI VE YAZARLARI MOFFAT İLE GATISS NE KADAR ZEKİ OLDUKLARINI GÖSTERMEYE O KADAR YOĞUNLAŞIYORLAR Kİ BAZI BÖLÜMLER (“KÖR BANKER” VE “BASKERVILLE’İN TAZILARI”) TAVSIYOR.

Holmes’ün polislere davranışları, bolca alay hatta hakaret etmesi sizce düzene karşı siyasi-entelektüel bir duruş mudur? Öyleyse altında yatan nedir? Doyle’un bu yolla Victoria Dönemi İngiltere’sini eleştirdiğini söyleyebilir miyiz? Doyle siyasi biri miydi?

Sir Arthur Conan Doyle, iki defa parlamentoya adaylığını koymasından (ikisinde de fena oy almamasına rağmen kazanamadı) bakarsak siyasiydi ve Edalji ile Slater davalarındaki eleştirileri, polis teşkilatını hor gördüğünün açık kanıtlarıdır. Ancak düzen karşıtı olduğunu düşünmüyorum. Sadece adalet büyük önem veriyor ve düzenin kurumsal körlüğüne kızıyor.

Sadece İngiltere’de değil, ülkemiz dahil birçok ülkede Sherlock Holmes öyküleri yazarlar hatta efsaneyi kendi topraklarına bile getirenler var. Siz hiç bu eserleri okudunuz mu? Sizce Doyle’un mirasına layık eserler var mı? Okurlara bunları tavsiye eder misiniz?

Bizim “pastiş” dediğimiz bu eserlere pek bayılmıyorum açıkçası. Ama iki tanesini gönül rahatlığıyla önerebilirim: *The Giant Rat of Sumatra* (Richard Boyer) ve *Dust and Shadow* (Lyndsay Faye). Sevgili dostum Nicholas Meyer’in *The Seven Per-Cent Solution*’ını severim ama kitap esasen Holmes’le şaşırtıcı ölçüde alakasızdır. Editörlükte ortağım ve yakın dostum Laurie R. King’in Mary Russell dizisini de çok beğeniyorum. Bu kitaplar tam anlamıyla pastiş denen türde değil çünkü Holmes Külliyyatı’nda işlenen olayların sonrasında geçiyorlar (Mary Russell, Holmes’le 1915’te, I. Dünya Savaşı başladıktan sonra tanışır). Pek hoşturlar ve hem 20. yüzyılda dışı bir Sherlock Holmes’ün (Russell) nasıl olabileceğini hem de Holmes’ün, yaşasa Dünya Savaşı sonrası dünyaya nasıl uyum sağlayabileceğini göstermeleri açısından etkileyici, incelikli eserlerdir.

Sherlock Holmes’ün pek çok yazara ilham kaynağı olduğunu söylemeye gerek yok. Peki, Holmes, *Uzay Yolu* dizisindeki Scotty’nin başta NASA çalışanları, birçok mühendiste yarattığı etkinin benzerini gerçek hayattaki başka meslek erbabında, mesela dedektiflerde, doktorlarda, adli bilimcilerde de göstermiş midir?

Holmes’ün her türden dedektifi etkilediğinin sorgu götürceğini hiç zannetmiyorum. Mesela birçok polis, yayımlanan hatıralarında bunu açıkça söylemiştir. Holmes’ün adli bilimler üzerindeki etkisini görmek içinse E.J. Wagner’in *The Science*

of *Sherlock Holmes* ve James O’Brien’in *The Scientific Sherlock Holmes* adlı eserleri gibi kitaplara bakmak yeterlidir.

Sherlock Holmes’ün polisiyenin ikonu olduğu, en tepede oturduğu malum ama türün başka şahane dedektifleri de var elbette. Size göre hangileri Holmes’e yaklaşabiliyor? Sine-ma ve televizyon dedektifleri dahil, başka gözdeleriniz var mı?

En sevdiğim Jack Reacher (Lee Child), Harry Bosch (Michael Connely) ve Elvis Cole ile Joe Pike (Robert Crais). Bu yazarların kitaplarını tereddütsüz alıp okurum. TV polisiyelerini fazla yüzeysel bulduğumdan nadiren seyrediyorum ama yayınlandığı dönemde *The Mentalist*’i çok sevmiş, kaçırmadan izlemiştim. *Sherlock*’la *Elementary*’yi de izliyorum elbette.

Söyleşimizi daha genel bir soruyla bitirelim: *Karamazov Kardeşler*’den, *Kasvetli Ev*’den veya *Aytaşı*’ndan günümüz eserlerine, polisiye hâlâ popülerliğini koruyor. Peki, sizce bunun nedeni ne? Bulmaca ve muamma çözmenin veya çözülüşünün izlemenin/okumanın altında adalet, daha barışçı bir geleceğe özlem, bir umut mu yatıyor yoksa?

Polisiye ve suç yazını birtakım ilkel dürtüleri tatmin eder. Birincisi, iyi tasarlanmış bir kötüyü birliktelikte kesinlikle gizli bir haz var bence. Bu sayede kötülükleri “vekâleten” ve sonunda yakalanıp cezalandırılacağını bilerek yapma şansı elde ederiz! İkincisi, derinlerde bir yerlerde işlerin daima doğru yolda sonuçlanacağını garantisi vardır. Sonu muğlak bırakılmış yahut kötünün kazandığı polisiyeler tatmin edici değildir ve genelde sevilmezler. Holmes ve Watson’ın gözdeliklerine dair söylediklerimin tüm polisiyelere genellenebileceği kanısındayım: (a) aklın karanlığa, kötülüğe galebe çalmasının anlatılması, (b) dedektifin “bohem”, aykırı, dışarılıklı tabiatı ve (c) dedektife eşlik etmenin getirdiği haz. Gittikçe daha fazla yazar toplumsal meseleleri, ahlaki ve siyasi açmaz ve çelişkileri öykülere yedirdiğinden, modern polisiye bize ayrıca ivedi, önemli meseleleri daha sade bir bağlamda kavrama fırsatı veriyor. Öyleyse: Yaşasın Polisiye!

SHERLOCK GİBİ DÜŞÜNMEK

Fulya TURHAN

1 9. yüzyılda Edinburgh Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitmen olarak görev alan Joseph Bell, konu hastalara teşhis koyma olduğunda öğrencilerine ve meslektaşlarına her zaman yakinen gözlem yapmanın önemini vurgular. Bunu örneklemek için de çoğu zaman yabancı birini ele alıp gözlem ve çıkarımlar yaparak kişinin işini ve yaptıklarını tahmin etmeye çalışır. O zamanlar bilimin adli suçları aydınlatmak için pek kullanılmadığı zamanlardır. Joseph Bell'in bu yetenekleri onu adli tıp alanında öncülerden biri haline getirecektir. 1877'de Joseph Bell'in kâtipliğini Arthur Conan Doyle yapmaktadır. Doyle daha sonra kurgusal dedektif Sherlock Holmes'ü yarattığında, Joseph Bell'den ilham aldığını belirtir her fırsatta. Gerçek bir biliminsanından ilham alan bir karak-

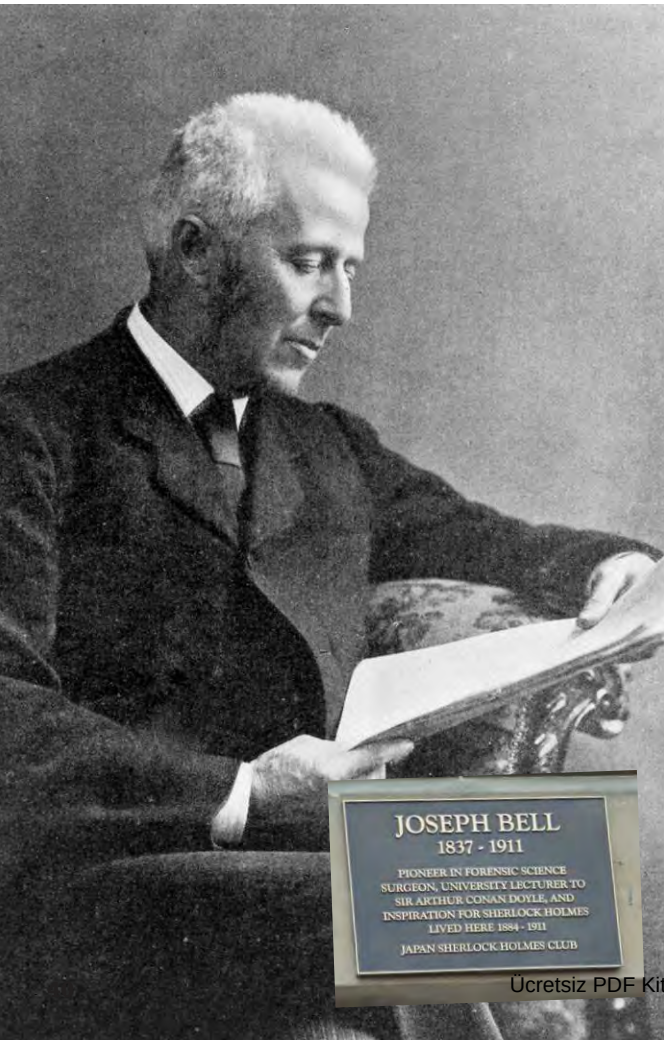
terin metotlarını ve düşünce yapısını bilimden ayırmak imkânsızdır dolayısıyla. Nitekim Holmes'ü bilim ışığında inceledikçe her şeyin yerli yerine oturduğunu görmek kaçınılmazdır.

Harvard Üniversitesi'nden mezun olan ve Columbia Üniversitesi'nden de doktorasını alan Maria Konnikova'nın oldukça geniş bir psikoloji bilgisine sahip olması şaşırtıcı değildir. Konnikova, Holmes'ün olağanüstü zihinsel yetilerini modern psikolojinin ışığında inceler ve bize Holmes'ün düşünce sistemini nasıl benimseyebileceğimizi anlatır. Bunu yaparken de Holmes hikâyelerinden, gerçek anekdotlardan ve psikolojik deneylerden örneklemeler yaparak adım adım ilerletir okuru.

"Görüyorsun ama gözlemlemiyorsun." Sherlock Holmes'ün Watson'a kendi metotlarından bahsederken söylediği belki de en ünlü cümledir. Holmes bunların ikisini de gerçekleştirir ve Maria Konnikova sadece görmekle kalmayıp gözlemleme yapabilme yeteneğini farkındalık olarak tanımlar. Amaç bu farkındalığı artırarak daha iyi düşünebilmeyi sağlamaktır.

Gözümüzün önünde duran bir şeyi gördüğümüzü fark etmeyebiliriz çünkü sadece bakıp görürüz ama gözlemlemeyiz. Yapmamız gereken şey etrafımızdakileri pasif bir şekilde algılamaktansa bunu aktif bir farkındalığa dönüştürebilmektir. Konnikova çoğu insanın bunu yapabileceğini ancak yapmamayı seçtiğini savunur ve bize bunu gerçekleştirebilmemiz için hangi adımları izlememiz gerektiğini gösterir.

Zaten Holmes'ün benimsediği şey de suçları aydınlatmak için kullanılacak birkaç taktikten ziyade bir düşünce yapısı, bir zihniyettir. Peki, bu düşünce yapısının bilimsel metodu nedir? Bilimsel denince çoğu insanın aklında laboratuvar da çalışan bir deney insanını getireceğini söyler Konnikova. Elleri deney tüpleri, üzerinde beyaz önlük vardır. Bir olgu hakkında gözlemlerde bulunur, bu gözlemleri açıklayabilmek için bir hipotez geliştirir, bu hipotezi test edebilmek için bir deney hazırlar, deneyi gerçekleştirir, sonuçların beklentileri karşılayıp karşılamadığına bakar, gerekirse hipotezini yeniden şekillendirir

ve yukarıdaki adımları uygular. Fiziksel anlamda baktığımızda gayet basit görünüyor ancak beyinlerimizi de otomatik olarak bu şekilde çalışması için eğitebilir miyiz? Peki, eğitebilirsek nereden başlamalıyız? Konnikova, en temel konseptlerden başlamamız gerektiğini düşünür, tıpkı Holmes gibi. Bilimsel metodun işlemeye başladığı en basit adım gözlemdir. Önünüzdeki problemin en basit ayrıntılarını anlayamazsanız nasıl bir hipotez oluşturabilirsiniz, teorilerinizi nasıl test edebilirsiniz sorusunu yöneltir Konnikova. Yapılması gereken ilk şey karşımızdaki problemin en temel özelliklerini mümkün olduğunca anlayabilmek, çıkarımlarımızı geçmiş tecrübelerimiz ve şimdiki gözlemlerimizle harmanlayabilmektir. Holmes tüm bu doğrultuları tek tek inceleyerek hipotezini test etmeye çalışır. Bu olası doğrultuları bir bir eler ve geriye kalan seçenek her ne kadar ihtimal dışı olsa da gerçektir.

Sherlock Holmes'un peşinden gidebilmek bu yaklaşımı öğrenmek ve her düşüncenizde bunu uygulamaktır. Gözlemle başlayan bu süreci benimsemek anlamsız görünen bir olgudan anlam çıkarmamızı sağlar. Ve bunları yapabilmek için karşımızda karmaşık bir problem olması gerekmez. Basit bir gerçekten çıkaracağımız her gözlem, her egzersiz bizi daha karışık problemleri analiz edebilmemiz için hazırlar. Ve bu yaklaşım bilime dayanır, böyle düşünme alışkanlığı öğrenilebilir, geliştirilebilir ve uygulanabilir. Tabii, Holmes'un bu bilimsel düşünce yapısını şekillendiren en önemli şeylerden biri dünyaya sürekli belli bir şüphelik ve merakla yaklaşmasıdır.

Günümüzde birçok psikolog, beyinlerimizin iki sistem üzerinden çalıştığını düşünür. Bu sistemlerden biri hızlı, içgüdüsel ve tepkiseldir. Diğer ise daha yavaş, temkinli, ayrıntılı ve mantıklı düşünmek üzerine kurulmuştur. Konnikova da bu ikisini Watson sistemi ve Holmes sistemi olarak tanımlar. Watson sisteminde Holmes sistemine geçmek için farkındalık ve motivasyon gereklidir ve tabii ki sayısız alıştırma. Holmes'un kendisi de her günün her saati Holmes sistemini çalıştırmayı alışkanlık haline getirdiğini söyler.

Konnikova, Holmes'un çatı katı teorisinden yola çıkarak çıkarım yapabilecek noktaya gele-

MARIA KONNIKOVA SADECE GÖRMEKLE KALMAYIP GÖZLEMLEME YAPABİLME YETENEĞİNİ FARKINDALIK OLARAK TANIMLAR. AMAÇ BU FARKINDALIĞI ARTIRARAK DAHA İYİ DÜŞÜNEBİLMİYİ SAĞLAMAKTIR.

bilmek için gerekli adımları sıralar. Holmes insan beyninin boş bir çatı katına benzediğini düşünür, bu çatı katını nelerle dolduracağımız tamamen bizim elimizdedir. Holmes her zaman işine yaracak eşyaları çatı katına atar. Güneş sisteminin her ayrıntısına vâkıf olmak onun için bir şey ifade etmez. Konnikova da bu çatı katını yapı ve içerik olarak kabaca ikiye ayırır. Çatı katının yapısı beynimizin çalışma şekliyle alakalıdır. Bir bilgiyi

nasıl aldığımız, nasıl işlediğimiz ve nasıl depoladığımızla ilgilidir. İçerik ise dış dünyadan beynimize aldığımız şeyler, hayatımızdaki tecrübeler, anılarımız ve geçmişimizdir. Ancak ihtiyacımız olduğunda bu bilgiyi bulup çıkaramazsak çatı katında depolanmış olmasının hiçbir yararı yoktur. Bizim yapmamız gereken bu çatı katını nasıl ve nelerde doldurmayı öğrenmektir. Ardından çatı katındaki bilgileri bir sistem dahilinde depolamak gerekir.

Holmes'un ünlü çıkarım süreci de bu adımdan sonra başlar. Çatı katındaki bilgimiz, gözlemlerimiz, mevcut şartlar ve geçmişteki tecrübelerimiz birleşerek bize çıkarım yapma olanağı sağlar. Ancak bu, yukarıdaki şartlar sağlandığında hemen gerçekleşebilecek bir süreç değildir. Holmes'un çıkarım metodu mantık kurallarına dayanır. Önümüzdeki gerçeklerden çıkarımlar yapabilmek için de Holmes sistemini hareket geçirerek bilimsel adımlarla konuya

yaklaşabilme alışkanlığını edinmek gerekir.

Konnikova'nın söylediğine göre de bu kitaptan çıkaracağımız bir şey varsa o da şu olmalıdır: En güçlü beyin sakın beyindir. Sakin beyin, problemlere yaklaşırken kendi düşünce yapısının ve sisteminin farkındadır. Her bir adımı üzerine düşünerek kateder ve en sonunda problemin çözümüne ulaşır. Tabii bu belirli bir süre üzerine çalışıldıktan sonra bırakılabilecek bir şey değildir, düşünce yapımız tüm hayatımız boyunca bu doğrultuda devam etmelidir. Nitekim Holmes de eğitimin hiçbir zaman son bulmaması gerektiğini söyler.

BİR ÜÇLÜ: SIR ARTHUR CONAN DOYLE, SHERLOCK HOLMES, DR. WATSON

Tunç TAYANÇ

BÖYLESİNE ÜNLÜ BİR ÜÇLÜYE PUL DÜNYASININ KAYITSIZ KALMIŞ OLABİLECEĞİNİ DÜŞÜNMEK SAFLIKTAN BAŞKA BİR ŞEY OLMASA GEREK. ANCAK NEDEN 1972 YILINA KADAR PULLARIN ÜZERİNDE GÖRÜNMEDİKLERİ DE BİR SORU İŞARETİ OLARAK ORTADA DURMAKTADIR. NİKARAGUA'DA, 13 KASIM 1972'DE, ÜSTELİK DOĞRUDAN BU "ÜÇLÜ" İLE DE İLGİLİ OLMAYAN, INTERPOL'ÜN 50. KURULUŞ YILI (1923-1973) ANISINA ÇIKARILAN "DÜNYANIN EN ÜNLÜ ON İKİ DEDEKTİFİ" SERİSİNDE, AĞZINDAN DÜŞÜRMEDİĞİ PİPOSUYLA SHERLOCK HOLMES'E YER VERİLDİĞİNDE, YANINDA ON BİR ÜNLÜ DEDEKTİF DAHA BULUNMAKTADIR: LORD PETER WIMSEY, PHILIP MARLOWE, SAM SPADE, PERRY MASON, NERO WOLFE, C. AUGUSTE DUPIN, ELLERY QUEEN, PEDER BROWN, CHARLIE CHAN, KOMİSER MAIGRET VE HERCULE POIROT. BÖYLECE "ÜÇLÜ" NÜN PULLARDAKİ DOĞUM TARİHİNİ 13 KASIM 1972 OLARAK BİR KÖŞEYE YAZALIM VE GERİDE KALAN KIRK YILI AŞKIN SÜREDE YİRMİYE YAKIN ÜLKE TARAFINDAN ÇIKARTILAN PULLAR ARASINDA GEZİNMEYE BAŞLAYALIM.

Büyük Britanya,
8 Ekim 2009

Yaratıcı:
Sir Arthur Ignatius Conan Doyle
(22 Mayıs 1859-7 Temmuz 1930)

Biraz ters oldu ama Sir Arthur Conan Doyle'un 150. doğum yılı için çıkarılan pulun İskoç kökenli yazarı en iyi yansıtan pul

olduğunu düşündüğümden, sondan geriye doğru gitmek durumunda kaldım. Aslında sözkonusu pul, 2009'da "yuvarlak yılları" kutlanan, besteci Henry Purcell (1659)'den 14 Mayıs 1959'da su üstü hız rekorunu kıran Donald Campbell'e ve 1974'te Nobel Fizik Ödülü'nü alan Sir Martin Ryle'a uzanan "Ünlü Britanyalılar"dan oluşan on pulluk seride yer alıyor.

Sir Arthur Conan Doyle'un 150. doğum yılı anısına pul çıkartan bir başka ülke de Büyük Britanya'dan önce davranan Monaco olmuştur.

Monaco. 16 Subat 2009

İskoçya, Edinburgh'da doğan Arthur Conan Doyle, "tıp eğitimi" görmüş, doktorluk da yapmıştır. Boş zamanlarında öyküler yazan Doyle, Türkçeye *Kızıl Dosya* ya da *Kızıl Soruşturma* diye çevrilmiş olan, 1887

yılında, Beeton's Christmas Annual'da yayımlanan *A Study in Scarlet* adlı romanıyla Sherlock Holmes'ü -ve Dr. Watson'ı- "dedektifler dünyası"na sokmuştur.

Sir Arthur Conan Doyle'un "pullar dünyası"na girmesi Sherlock Holmes'ten sekiz yıl sonra, 1980'de, 50. ölüm yılı için çıkartılan pulla olmuştur. İlginç olan, sözkonusu pulun hiç beklenmeyen bir yerde, Afrika'da bir "ada ülkesi" olan Komor Adaları ya da resmi adıyla Komorlar Federal İslam Cumhuriyeti'nde çıkartılmış olmasıdır.

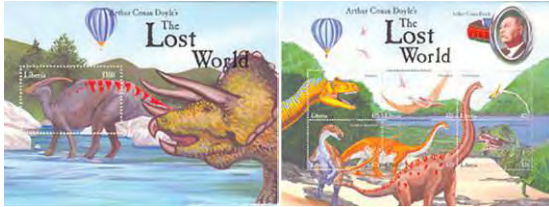

Komor Adaları,
25 Subat 1980

Sir Arthur Conan Doyle'un yazın yaşamında çok önemli bir yeri olsa da, Sherlock Holmes "tek kahraman" değildir. Ayrıca Doyle da sadece Sherlock Holmes öyküleri yazmamıştır. Bu "olgu"yu pullarına yansıtan iki ülke gene "beklenmeyenler"den olmuştur: Liberya ve Güney Afrika.

Liberya, 2000'de çıkardığı iki "minisheet"te, Arthur

Conan Doyle'un 1912'de yayımlanan *The Lost World* (Kayıp Dünya) adlı romanından tarih öncesi hayvanlara yer vermiştir.

Gene 2000 yılında, bu sefer Güney Afrika, çıkardığı pulda Sir Arthur Conan Doyle ile "genç" bir Winston Churchill'e yer vermiştir. "Churchill'in ne işi var?" diyeceklerle yanıt, Güney Afrika Savaşı ya da Boer Savaşı'ndan geliyor. Winston Churchill, savaş muhabiri olarak Güney Afrika'da bulunmuş ve Boer güçleri tarafından savaş esiri alınmışsa da bir şekilde kaçmayı başararak Londra'ya dönmüş ve savaş hâlâ sürerken savaşla ilgili iki kitap yazmıştır. Doyle ise, doktor olarak savaşta yer almış ve o da savaş üzerine bir kitap kaleme almıştır.

Güney Afrika, 25 Ekim 2000

Savaşı Büyük Britanya gözüyle ele alan Doyle ve Churchill aynı pulda yan yana gelirlerken, aynı tarihte çıkarılan bir başka pulda da

savaşa bir başka gözle bakan iki Güney Afrikalıya, Sol Plaatje ile Johanna Brandt'a yer verilmiştir.

Kahraman: Sherlock Holmes

Sayfa doğumu 1887, pul doğumu 1972 olan Sherlock Holmes'e yer veren ilk pul, yukarıda değinildiği üzere, Nikaragua tarafından çıkartılmıştır. Nikaragua'yı, çıkardıkları pulların üzerinde Sherlock Holmes ile kadim dostu/yardımcısı Dr. Watson'a yer veren diğer ülkeler izlemişlerdir.

1979'da, Holmes'un yanı sıra dört dedektife, Nero Wolfe, Perry Mason, Ellery Queen ve Komiser Maigret'ye yer veren San Marino'nun çıkardığı seride, üst değeri en yüksek olan pulun üzerinde Sherlock Holmes arzı endam etmiştir.

1980'de, yukarıda verilen, Komor Adaları'nın çıkardığı pulda, elinde büyüteçle "yaratıcı"nın yanında görünen Holmes, birçok pulun üzerinde

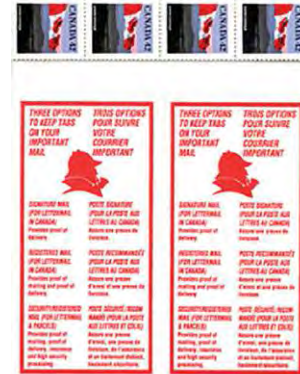

Nikaragua, 13 Kasım 1972

İlk Gün Zarfı, 12 Temmuz 1979 ve Sherlock Holmes

de, "yaratıcı"nın yarattığı öykülerden sahnelerde -ve genellikle Dr. Watson'la birlikte- yer almışsa da, bunların ileride ayrı bir "alt bölüm" olarak ele alınması yeğlenmiştir.

Kanada, 27 Aralık 1991

1991'e gelindiğinde Kanada'nın, ayrı bir pul çıkarmasa da 50 puldan oluşan kitapçıkta Sherlock Holmes'un tanınmış görünüşüne yer verdiği görülmektedir. 28 Aralık 1895'te, Lumière Kardeşler (Auguste Marie Louis Nicolas, 1862-1954; Louis Jean, 1864-1948), Paris'te, Salon Indian du Grand Café'de, "halka açık" ve "ücretli" ilk film gösterimini gerçekleştirmişler, bu tarihten 100 yıl sonra, Küçük Antiller'deki Dominika, "Sinemanın 100 Yılı" başlıklı pul serisinde ünlü dedektifleri beyazperdede canlandıranlara yer vermiştir. Bu bağlamda, 1939-1946 arasında, on dört filmde -Dr. Watson'ı oynayan Nigel Bruce'la birlikte- Sherlock Holmes'ü canlandırmış olan, Güney Afrika doğumlu İngiliz oyuncu Basil Rathborne (1892-1967) pullardan birinin üzerinde yerini almıştır. Aynı yıl, Guernsey'de ilk film gösteriminin 100.

yılı anısına benzer bir seri çıkartılmış ve Basil Rathborne'a da kaçınılmaz olarak yer verilmiştir.

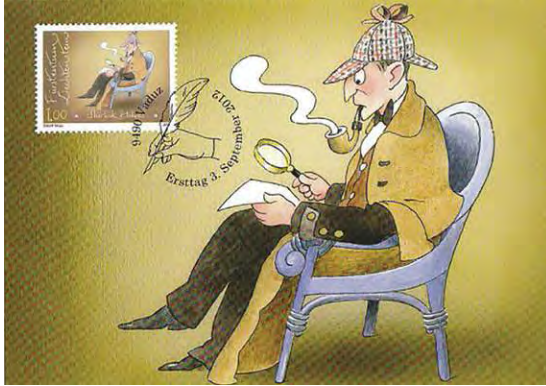

1996: Sherlock Holmes'ü canlandıran Basil Rathborne, Dominika ve Guernsey pullarında, ortada da filmlerinden bir kare.

Guernsey, İlk Gün Zarfı, 6 Kasım 1996

Aradan altı yıl geçtikten sonra, Sherlock Holmes yeniden yalnız olarak bir pulun üzerinde yer almıştır; Liechtenstein, "Klasik Edebiyatın Ünlü Kahramanları" serisinde Till Eulenspiegel, Don Quixote, Robin Hood, Baron Münchhausen, Hamlet, Robinson Crusoe ve Quasimodo'nun yanı başına Sherlock Holmes'ü oturtmuştur.

Liechtenstein, 3 Eylül 2012, İlk Gün Kartı

Büyük Britanya, 2013 yılında "yuvarlak yılları" sözkonusu olan "Ünlü Britanyalılar" serisinde, özellikle televizyon dizi ve filmlerinde Sherlock Holmes'ü canlandırmış bir oyuncuya, 100. doğum yılı nedeniyle Peter Cushing (1913-1994)'e de yer vermiştir.

Büyük Britanya, 16 Nisan 2013

Öyküler ve Kahraman(lar): Sherlock Holmes ve Dr. Watson

"Pullar dünyası"nda yapılan bir gezinti, Sir Arthur Conan Doyle'un Sherlock Holmes üzerine yazdığı dört romandan ikisinin, 56

öyküden de yedisinin şu ya da bu şekilde pullarla ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır.

Burada kullanılan "şu ya da bu şekilde" tanım-lamasını biraz açmak gerekmektedir: Büyük Britanya Kraliyet Postası, 1987-1988'de çıkardığı birtakım pulları içeren kitapçıkların kapaklarında Sherlock Holmes'ün "maceraları"na yer vermiştir. Bir başka anlatımla, kendisi pul olmayan ama her birinin içinde beş adet 18p, bir adet de 13p üst değeri olan altı pulun bulunduğu, £1 karşılığı satılan kitapçıkların kapaklarıdır sözkonusu olan.

Sherlock Holmes'ü polisiye yazın dünyasına sokan Arthur Conan Doyle'un hem Holmes'lü yapıtlarının hem de Holmes'lü dört romanının ilki olan, Sherlock Holmes'ün Dr. John Watson'la tanıştığı *A Study in Scarlet* (Kızıl Soruşturma)'te Enoch J. Drebbler'in ölümünü araştıran Holmes, Drebbler'in cesedinin bulunduğu odanın duvarını büyüteçle incelediğinde, kanla yazılmış beş harf görür: RACHE. Sözü edilen kitapçık kapaklarının ilkinde bu sahne yer almaktadır.

Sherlock Holmes'ün kahramanı olduğu bir başka roman, 1902'de yayımlanan *The Hound of the Baskervilles* (Baskervillerin Köpeği), kitapçık kapaklarının ikincisinde yer almıştır. Büyüteci gene elinde olan Holmes bu kez duvarı değil, bir çalılıştaki ayak izini incelemektedir.

Büyük Britanya'nın 1993'te çıkardığı beş puldan oluşan serinin pullarından birinde de Baskervillerin Köpeği'ne yer verilmiştir: O korkunç köpek

Sir Henry'yi yere devirmişken Sherlock Holmes revolverini üzerine boşaltarak köpeği öldürmüş, Sir Henry'yi kurtarmıştır. Büyük Britanya'nın 1997'de çıkardığı bir başka seride de korku öykülerinin üç kahramanı, Dracula, Frankenstein ve Dr. Jeekyll ve Mr. Hyde'in bulunduğu pulların yanında üzerine fosfor sürülmüş olan Baskervillerin Köpeği'ne de yer verilmiştir.

Büyük Britanya,
12 Ekim 1993

Öykülere gelindiğinde, 1892'de yayımlanmış olan *The Speckled Band* (Benekli Kordon)'dan bir sahnenin, Büyük Britanya Kraliyet Postası'nın çıkarmış olduğu kitapçık kapaklarından üçüncüsünün üzerinde yer aldığı görülmektedir: Holmes, Helen Stoner'ı sokmak üzere üst odadan alttaki odaya inen, Dr. Grimesby Roylott tarafından eğitilmiş yılanı öldürmeye çalışmaktadır.

1893'te yayımlanan ve *The Memoirs of Sherlock Holmes*'te kitaplaşan üç öykü de başta Büyük Britanya'nın çıkardıkları olmak üzere değişik pullarda yer almışlardır: *The Reigate Squire* (Reigate Eşrafı ya da Reigate Bulmacası), *Greek Interpreter* (Yunan Tercüman) ve *The Final Problem* (Son Vaka).

Büyük Britanya'nın yanı sıra Karayipler'de, Bahamalar'ın güneydoğusunda, Birleşik Krallık'a bağlı olan Turks ve Caicos Adaları, 1984 yılında, Sir Arthur Conan Doyle'un 125. doğum yılı anısına; 1991'de, Küçük Antiller'deki Dominika'nın, 2007'de de İsviçre'nin *Son Vaka*'da geçen Reichen-

bach Şelaleleri üzerine çıkardıkları pullarda da sözkonusu öykülerden sahneler yer verilmiştir. Öykülere göre bakıldığında, *Reigate Eşrafı*'nda Holmes ile Dr. Watson'ın bir kâğıt parçasını inceledikleri sahne ile *Yunan Tercüman*'da Sherlock Holmes'ün kardeşi Mycroft Holmes ile birlikte görüldüğü ve kardeşini Dr. Watson'la tanıştırdığı sahneleri *Son Vaka*'dan sahneler izemektedir. Dominika'nın çıkardığı pulda, Sherlock Holmes ile Dr. Watson, Brunig Geçidi'nden Meiringen'e doğru gitmekte olan Brunigline trenini gözlerken görülmektedirler. Holmes ile Dr. Watson, 1891'in Nisan-Mayıs'ında İsviçre'ye giderler. İsviçre'nin "Yabancı Sanatçıların Gözünden İsviçre" serisinde, öyküyü anarak yer verdiği Reichenbach Şelalesi'nde Sherlock Holmes ve Prof. James Moriarty ölümüne bir kavgaya tutuşacaklar ve Holmes ölecektir; çünkü Sir Arthur Conan Doyle artık Sherlock Holmes öyküleri yazmaktan sıkılmıştır.

Büyük Britanya,
12 Ekim 1993

Büyük Britanya,
12 Ekim 1993

Büyük Britanya,
12 Ekim 1993

Turks ve Caicos Adaları, 16 Temmuz 1984

Aslında *Son Vaka* bir Sherlock Holmes öyküsü olmanın ötesindedir. Artık Holmes öyküleri yazmak istemeyen Sir Arthur Conan Doyle'un kahramanının nasıl "kahramanca" öldüğünü anlattığı bir öyküdür.

Ancak okuyucular bu "kahramanca son"dan hiç hoşnut kalmamışlar ve Sir Arthur Conan Doyle,

The Return of Sherlock Holmes (Sherlock Holmes'un Geri Dönüşü) başlığı altında toplanan öykülerini -ve başkalarını- yazmak zorunda kalmıştır. Bunlardan Sherlock Holmes'un Reichenbach Şelalesi'nde ölümden nasıl kurtulduğunu Dr. Watson'a anlatarak "dedektifler dünyası"na geri döndüğü *The Empty House* (1903, Boş Ev Vakası), *The Second Stain* (1904, İkinci Lekenin Esrarı) ve *The Six Napoleons* (1904, Altı Napolyonun Esrarı) pullar üzerinde yerlerini almışlardır.

Dominika, 26 Mart 1991

İsviçre, 6 Eylül 2007

Boş Ev Vakası'nı konu alan pulda Sherlock Holmes, Dr. Watson ve Komiser Lestrade, Kolonel Moran'ı tutuklarken görünmektedirler. *İkinci Lekenin Esrarı*'nda ise Sherlock Holmes, Dr. Watson, İngiltere Başbakanı Lord Bellinger ve Avrupa İşleri Sekreteri Trelawny Hope birlikte sergilenmektedir.

Turks ve Caicos Adaları, 16 Temmuz 1984

Sherlock Holmes, Dr. Watson ve Komiser Lestrade'in yer aldığı *Altı Napolyon'un Esrarı*'ndaki sahneyi Dr. Watson şöyle anlatır: Konuğumuz ortadan kaybolduğunda Holmes'un yaptıkları dikkatimizi çekti. Temiz, beyaz bir örtü alarak masanın üzerine serdi, ortasına da yeni eline geçen büstü yerleştirdi. Sonra da binici sopasını eline aldı ve Napolyon'un başına hızla indirdi. Büst parçalara ayrıldı; Holmes de parçaları dikkatle elden geçirmeye başladı. Çok geçmedi ki, bir zafer çiğliği atarak elinde tuttuğu yuvarlak, koyu bir nesneyi kaldırdı. "Beyler," dedi, "sizlere Borjiyalanın o ünlü kara incisini takdim ederim."

Büyük Britanya, 12 Ekim 1993

Ünlü bir "üçlü"nün "Pullar Dünyası"ndaki bu uzunca gezintisi burada sona erdiğinde, Büyük Britanya'nın 12 Ekim 1993'te çıkardığı beş Sherlock Holmes pulunu rasgele yan yana yerleştirerek bir soru soralım: Bu beş pulun her birinde bir harf gizlidir; harfler ve yan yana getirildiklerinde ortaya çıkan sözcük nedir?

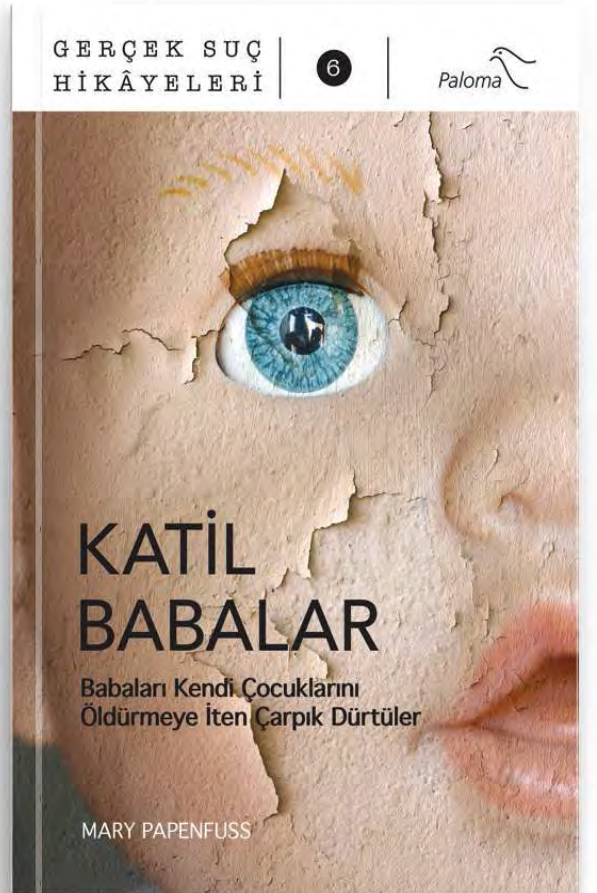
Gerçek Suç Hikâyeleri Serisi kan dondurucu bir hikâye ile devam ediyor!

Hiçbir suç, bir çocuğun kendi anne ya da babası tarafından öldürüldüğü cinayetler kadar korkunç değildir.

Beş yaşındaki üvey kızını boğazını bıçakla keserek öldüren bir baba, Karısını ve her şeyden çok sevdiği iki kızını planlayarak öldürüp, sonra da intihar eden, titiz ve akli başında bir yetişkin olarak tanınan avukat bir baba, Karısını öldürdükten günler sonra iki küçük oğlunu önce öldürüp sonra kendisiyle birlikte evi ateşe veren genç bir baba, Karısını ve çocuklarını öldürmek için tam üç yıl plan yapan ve cinayet günü için "Bu şanlı bir gün ve sanki Tanrı'nın takdiri hayırlara gülümsüyor," diye yazan gururlu ve iş hayatında başarılı bir baba, İlk çocuğunu bekleyen sekiz aylık hamile karısını Noel arifesinde öldüren müstakbel bir baba ...ve diğerleri.

Gazeteci Mary Papenfuss, *Katil Babalar*'da aile dinamiklerini olabilecek en karanlık kâbusa çeviren gerçek vakaları inceliyor; mağdurların arkadaşları ve aileleriyle yaptığı görüşmeler, polis dosyalarının incelenmesi ve "katil babaları" izleyen araştırmacıların çalışmalarından ayrıntılı profiller sunuyor ve sonunda, modern toplumda bu tür suçları teşvik edebilecek faktörleri ve onları önlemek için alabileceğimiz ve almak zorunda olduğumuz önlemleri tartışıyor.

WATSON BİR KADINDI

Rex STOUT - Çeviren: Tülay Güneş Kılıç

BİRAZDAN OKUYACAĞINIZ BU AKIL ALMAZ İDDİA İLK KEZ, NERO WOLFE VE ARCHIE GOODWIN'İN YARATICISI, SAKALLI BİR BEY TARAFINDAN 31 OCAK 1941'DE, NEW YORK'TA BAKER SOKAĞI ÇETESİ'NİN GELENEKSEL OLARAK DÜZENLEDİĞİ BİR AKŞAM YEMEĞİ TOPLANTISININ HEMEN ÖNCESİNDE ORTAYA ATILDI. ONUR KONUĞU OLARAK KATILDIĞI YEMEKTEKİ BU KONUŞMASINDAN SONRA, NORMALDE GAYET SAKİN VE HUZURLU OLAN ORGANİZASYON ÜYELERİ TARAFINDAN LİNC EDİLMekten GÜÇ KURTULAN BAY STOUT, SONRAKİ YILLARIN FAALİYETLERİNE HEP KİŞİSEL KORUMASIYLA BİRLİKTE KATILMAK ZORUNDA KALDI.

Saygıdeğer Üyeler, Sebebini öğrendiğinizde, kadehimi “İkinci Bayan Watson” şerefine kaldırmayı reddettiğim için beni bağışlayacaksınız. Bu aldatmacayı daha fazla devam ettirmeye vicdanım artık elvermiyor. Evet, yeni bir Bayan Watson olmadığı gibi, ilki bile yoktu. Hatta, bir Doktor Watson dahi hiçbir zaman var olmadı.

Lütfen sandalyelerinizden kalkmayın.

Bütün gerçek müritler gibi gücümü tazelemek için defalarca Kutsal Yazılar'a (bazı kaba insanlarca Sherlock Holmes Hikâyeleri de denir) dalmaktan kendimi hiç alamamışımdır. Fakat çok değil, kısa bir süre önce hepsini baştan sona tekrar okudum ve keşfettiğim tekil bir olgu karşısında adeta yıldırım çarpmışa döndüm. O gecede köpek hakkındaki tek hakikat, hepimizin de çok iyi bildiği üzere havlamamasıdır. Holmes hakkındaki tek hakikat ise hiçbir zaman yatağına istiharete çekilirken görmemiş olduğumuzdur. Hikâyelerin yazarı bu Watson şahsı, bütün önemsiz detaylarıyla ev yaşantılarını, ettikleri kahvaltılar, verilen akşam yemekleri, mobilyaların düzeni, yağmurlu akşamlarda evde geçirilen zamanlar gibi günlük rutinleri defalarca anlatır. Fakat bir kez olsun ne Holmes'ü ne de Watson'ı yataklarına giderken görürüz. Acaba neden, diye merak ettim. Bu kadar doğal bir olayın inatla gizlenmesinin sebebi ne olabilirdi ki?

Kuşkularım gitgide çoğalıyordu.

Holmes'ün takma dişlere sahip olması veya Watson'ın peruk takıyor olabileceği gibi aklıma gelen çirkin olasılıkları bir kenara ittim. Bu çok aşıkâr ve fesatça olurdu. Bir şeyler dönüyordu ve bunun izlerini ancak, mevcut tek sahada, Kutsal Yazılar'da bulabilirdim. Nitekim, daha en başlarda, *Kızıl Dosya*'nın 9. sayfasında şunu gördüm:

“...Geceleri yatma ve sabahları kalkma saatlerini aksattığı pek nadir olurdu ve her sabah, ben kalkmadan önce kahvaltısını edip çıkardı.”

Tarif edilemez şekilde şok olmuştum. Böylesine bariz bir ipucu nasıl olmuştu da bunca senedir, milyonlarca okuyucu tarafından gözden kaçırılmıştı. Bu sözleri sadece bir erkek hakkında konuşan bir kadın sarf edebilirdi. Bir kez daha okuyun. Bir kadının ancak kocasından söz ederken takındığı özgün tarzı... Fakat, durun. Boşlukta spekülasyon arayışları içerisinde değildim, aksine bir hakikati ortaya çıkarmanın peşinde koşuyordum. Tartışma-

sız, bu sözlerin sahibi hayat arkadaşı hakkında konuşan bir kadındı ama bu, kocasından bahseden bir eş olabileceği gibi sevgilisini anlatan bir metres de olabilirdi... İtiraf etmeliyim ki yüzüm kızarmıştı. Sherlock Holmes adına utanç duyarak kitabı kapattım. Lakin içimdeki merak ateşi kasıp kavurunca dayanamayıp aynı sayfayı tekrar açtım ve hemen ikinci paragrafta şunu gördüm:

"Bu adamın, merakımı ne kadar kamçıladığını ve kendisiyle ilgili her konudaki suskunluğuna bir son vermesi için gayret ettiğimi itiraf edersem, okuyucu, benim herkesin işine burnunu sokan bir insan olduğumu düşünebilir."

Bahse girerim ki, kadın tam da öyle yapmıştır, kesinlikle her şeye burnunu sokmuştur. Zavallı Holmes! Kadın, "Onu daha iyi anlamak istedim," veya "Onunla bir şeyler paylaşmak istedim," benzeri basmakalıp cümleler kullanma zahmetine bile girmiyor. Acımasızca, doğrudan, "Suskunluğuna son vermek için gayret ettim," diyor. İliklerime kadar ürperdim ve hayatımda ilk kez Sherlock Holmes'ün bir Tanrı değil, tam tersine bir insan, hem de acı çeken bir insan olduğunu hissettim. Ayrıca, yalnızca tek bir sayfadan Watson'ın kadın olduğunu kuşku götürmez bir şekilde anlamıştım fakat eşi miydi yoksa metresi mi? Okumaya devam ettim. İki sayfa sonra şunu buldum:

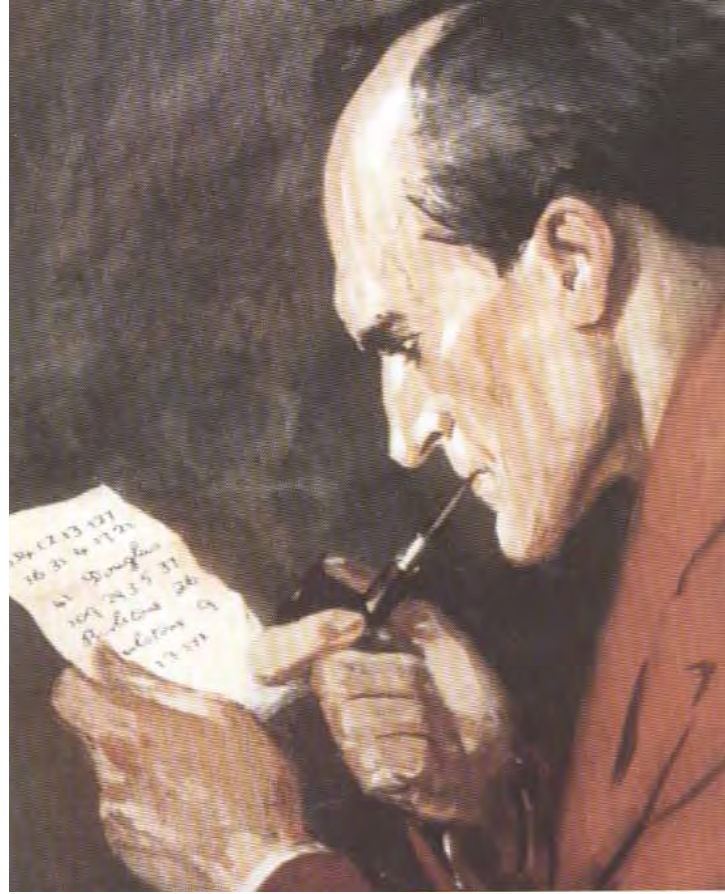
"Kemanyla ünlü bestecilerden parçalar çalardı, hem de zor parçalar, iyi biliyordum çünkü ricam üzerine Mendelssohn'un *Lieder*'inden ve diğer ünlülerden birkaç parça çalmıştı."

Bir adamın başka bir adamdan Mendelssohn'un *Lieder* parçasını kemanla çalmasını istediğini tahayyül edebiliyor musunuz!

Ve hemen sonraki sayfada:

"...O sabah her zamankinden daha erken kalkmış ve Sherlock Holmes'ü hâlâ kahvaltısını yaparken yakalamıştım. Ev sahibesi, geç kalkma huyumu çok iyi bildiğinden, sofrada benim için kahvaltı hazırlanmamıştı. Anlamsız bir huysuzlukla zili çaldım ve ters bir şekilde kahvaltıya hazır olduğumu söyledim. Sonra, zaman geçirmek için masadan bir gazete aldım, bu sırada arkadaşım, sessizce tostunu yiyordu."

Ne kadar korkunç bir tablo! Hitap şeklini değiştirin, neredeyse bir aşk hikâyesiyle karşı karşıya kalırsınız. Sherlock Holmes'ün sıradan bir insan gibi kahvaltı yapışını görmek biz müritleri için adeta acı bir hap yutmak gibi olsa da gerçeklerle korkusuzca yüzyüze gelmeliyiz. Evet, başlıca niyetimiz bu pasajdan Watson'ın kadın olduğunun yanı sıra Holmes'ün yıllarca günah içinde yaşamadığını da çıkarmaktır. Bir erkek, metresiyle kahvaltı ederken sessizce kızarmış ekmeğini

kemirmez, böyle yapıyorsa da yeni bir metres bulması çok uzun sürmez. Ama bildiğiniz üzere Watson, Holmes'e çeyrek yüzyıldan fazla yapışıp kalmıştır. Sonraki yıllardan birkaç alıntı yapalım:

"...Sherlock Holmes durmuş, gülümseyerek bana bakıyordu. Ayağa fırladım, birkaç saniye şaşkınlık içinde bakakaldım ve sonra da hayatımda ilk ve son kez bayılmış olmalıyım." (*Boş Ev Macerası*)

"İnanıyorum ki en çok çile çeken fanilerden biriyim." (*Korku Vadisi*)

"O son günlerde aramız epey bir limoniydi. O, fazla alışkanlığı olmayan ama olanlara da müthiş yoğunlaşan bir adamdı ve ben onun alışkanlıklarından biri olup çıkmıştım. Böyle bakınca kemanından, tütününden, eski piposundan, fihristlerinden farksızdım." (*Sürünen Adam*)

Ne yani, şimdi tüm bunları bir erkeğin yazdığına inanmamız mı gerekiyor? Holmes'ü görünce bayılmak da neyin nesi? Ya evli kadınların ağzından düşmeyen dünyanın en eski klişe cümlesine ne demeli; "En çok çile çeken fanilerdenim." Aeschylus bu kelimeleri trajedilerinde bol miktarda kullandı, hiç şüphem yok ki mağara adamları bile bunu duyup dişlerini gıcırdatmıştı. Şu bildiğimiz, "Eski bir kara pipodan farksızdım," sızlanmasına değinmiyorum bile.

Evet, bu durumda mutlaka karısı olmalıydı. *Baskervillelerin Tazısı*, 16. sayfadaki şu paragrafta bir bakalım:

“...Akşama kadar da Baker Street’e dönmedim. Saat dokuz sıralarında evin salonundaydım. Kapıyı açtığımda yangın var sandım. Çünkü oda öyle dumanlıydı ki, masanın üstündeki lambanın ışığı bile donuklaşmıştı. İçeri girince korkum yatıştı. Kuvvetli, sert tütünün keskin kokusu boğazımı yaktı ve öksürdüm. Duman arasında ağzında siyah kil piposu, yün hırkasını giymiş, koltuğunda iki büküm oturan Holmes’ü gördüm.

‘Üşüttün mü Watson?’ dedi.

‘Hayır, şu zehirli havadan.’

‘Sanki, burası dumanlı olmuş gibi bakıyorsun.’

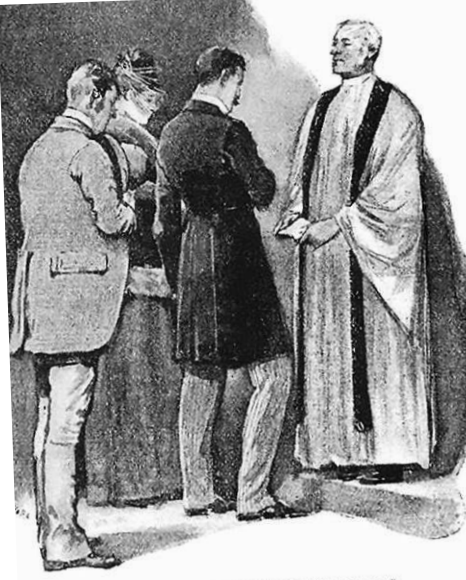
‘Ne diyorsun, buranın havası, dayanılamayacak kadar kötü kokuyor.’

‘O halde pencereyi aç!’”

Karikoca oldukları şüpheye mahal vermiyor. Zaten böylesine ıstırap verici banallikte ve sıkıcı bir sahneyi okuduktan sonra kimin kuşkusu kalır ki? Yine de başka kanıtlar isteyen iflah olmaz şüheciler için, çok daha fazlası var. Kutsal Yazılar’ın çeşitli yerlerinde Holmes’ün kokain alışkanlığından kurtulmak için çabalamasından söz edilirken, tipik reformist bir eş görüntülenir. Daha komplike ama kesin bir başka delil de Holmes’ün sırta kadem bastığı *Son Problem* ve sonrasında nedenleri açıklanan *Boş Ev* maceralarında yer alır. Yıllarca maruz kaldığımız bu canavarca aldatmacanın daha önce ortaya çıkarılmamış olması gerçekten inanılmaz!

Holmes ve Watson, Rhone vadisinden başlayıp birçok yeri dolaştıktan sonra son durakları Reichenbach Şelalesi’ne varmışlardır. Muazzam bir uçurumun üzerindeki dar bir patikada yürürlerken, Watson kendisine iletilen acil bir hasta haberi üzerine otele koşar. Mesajın sahte olduğunu fark eder etmez hemen geri dönen Watson, Holmes’ün yerinde yeller estiğini görür. Kendisinden geriye kalan tek şey, uçmasın diye sigara tabakasının ağırlık olarak kullanıldığı, Profesör Moriarty’nin geldiğini ve onu uçurumdan aşağı itmek üzere olduğunu belirten nazik bir veda notudur.

Bu kısa nottan sonra *Boş Ev Macerası*’na geliriz. Olayın üzerinden üç sene geçmiş ve Sherlock Holmes aniden ve beklenmedik bir şekilde Londra’da belirivererek, Watson kişisinin bayılmasına neden olmuştur. Uzun yokluğunun açıklaması ise son

“I FOUND MYSELF MUMBLING RESPONSES.”

derece fantastiktir. Profesör Moriarty ile boğuşup onu uçurumdan aşağı attığını ama geriye kalan düşmanlarıyla daha iyi başa çıkabilmek için kendisini de düşmüş gibi gösterdiğini anlatır. Bu arada çok daha tehlikeli bir düşman olan Sebastian Moran tüm olan biteni görmüş, Holmes ayak izlerini silmek için akrobatik hareketlerde bulunduğu esnada, Sherlock’un üzerine kayalar fırlatarak onu öldürmeye

çalışmıştır. Fakat Holmes, bu zorlu mücadeleden Herkülvari bir şekilde kurtulup dağlara kaçmış ve üç yıl boyunca İran, Tibet ve Fransa diyar diyar dolaşmıştır. Holmes, bu süre içerisinde yalnızca kardeşi Mycroft’la iletişim kurduğunu, böylelikle Sebastian Moran’ın onun öldüğünü sanmasını hedeflediğini anlatır. Gerçi zorlu rakibi Moran onun kurtulduğunu bilmeliydi, *bilmek zorundaydı, çünkü görmüştü!*

Yani Watson, Holmes’ün ona böyle söylediğini iddia ediyor ama bunlar yarım akıllı bir köy delisinin bile inanmayacağı ölçüde saçmalıktan başka bir şey değil. Sherlock Holmes’ün bu açıklamayla herhangi aklı başında birini kandırabileceğini düşündüğünü varsaymayı şiddetle reddediyorum. Bence Watson ayıldıktan sonra ona söylediği tek şey, nazikçe, “Canım, tekrar denemek için hazırım”dan ibarettir. Her şeyi devasa bir hayal gücüyle karman çorman yapan Watson’dan başkası değildir.

Peki, kimdi bu “Doktor Watson” lakabıyla dolaşan kişi? Nereden gelmişti? Neye benziyordu? Holmes’ü kapana düşürmeden önce hangi adı kullanıyordu?

Gerçek adını bulmak için böyle bir durumda olsaydı, bizzat Holmes’ün kullanacağı yöntemleri takip ederek neler yapabileceğimizi görelim. Bu ölümsüz hikâyeleri yazan Watson’ın kendisi olduğuna göre, bir ipucu varsa bu yine hikâyelerin içinde saklı olmalı. Aradığımız şey kişisel özellikleri değil, gerçek ismini, başka bir deyişle nasıl adlandırıldığını bulmaktır, bu yüzden yapılması gereken tek şeyin öykülerin başlıklarına bakmak olduğu çok açıktır.

Anlatılan bütün hikâyelerin sayısı altmış adettir. Atacağımız ilk adım, hikâyeleri kronolojik sıraya göre kaydetmek ve 1’den 60’a kadar numaralandırmaktır. Şimdi, ilk önce hangisini ele almalıyız? Görünüşe göre Watson’ın bu kadar sıkıntıya

PEKİ KİMDİ BU “DOKTOR WATSON” LAKABIYLA DOLAŞAN KİŞİ? NEREDEN GELMİŞTİ? NEYE BENZİYORDU? HOLMES’Ü KAPANA DÜŞÜRMEYEN ÖNCE HANGİ ADI KULLANIYORDU?

katlanıp adını başlıklara saklamasının nedeni bizi gizemli bir yerlere çekmektir. Bu yüzden alacağımız ilk rakam gayet mistik olan 7 olmalıdır. İki kat daha emin olabilmek için yedi kez yedi yapar ve 49 sayısını buluruz. Çok güzel. 49. hikâye (İYİ) ŞANSLI MÜŞTERİ.

Watson’ın bir diğer önemli özelliği, bizi olayların tam da onun anlattığı gibi, karesi karesine cereyan ettiğine ikna etme çabalarıdır. Pekâlâ. O zaman bir sayının karesi alındığında ulaşılan ilk tam sayı 4 olduğuna göre, biz de 4. hikâyeye bakar ve (RENGİ) KIRMIZI SAÇLILAR KULÜBÜ’nü görürüz.

Elemeye devam ediyoruz. Her şeyin ötesinde, sıradan bir insanın işine yarayacakken Holmes’ün asla kullanmadığı en önemli faktör nedir? Şans. Peki, zar oyunlarında en önemli numaralar nedir? 7 ve 11. Fakat biz 7’yi daha önceden kullandığımıza göre geriye 11 kalıyor. Ve 11. öykü de (EBLEH) MÜHENDİSİN BAŞPARMAĞI.

Sırada Holmes, Baker Sokağı’na taşındığında kaç yaşında olduğu var. Yirmi yedi. 27. hikâye de NORWOOD’LU İNŞAATÇI. Peki, Watson’ın yaşı kaçtı? Yirmi altı. 26. hikâye de ise (ESRARENGİZ) BOŞ EV. Her neyse, bu derece ortada olanı uzatmaya gerek yok. Tıpkı *Dans Eden Adamlar*’da, Sherlock’un doğru yolu gösterdiği gibi siz de kodun şifresini çözme metodunu keşfettiniz ve kaçınılmaz olarak benim de ulaştığım sonucu buldunuz.

İyi Şanslı Müşteri
Rengi Kırmızı Saçlılar Kulübü
Eble Mühendisin Başparmağı
Norwood’lu İnşaatçı
Esrarengiz Boş Ev
Wisteria Köşkü
Abbey Çiftliği Vakası
Tavşan Dudaklı Adam
Sarı Surat
Okul Vakası
Nazik Bekâr

İşte bu kadar basit. Akrostiş olarak ilk harflere baktığımızda, özenle gizlenmiş sırrı açığa kavuştururuz. Kadının ismi İrene Watson’dı.

Ama o kadar hızlı değil. Bunu kontrol etmenin başka bir yolu var mı? Deneyip görelim. Elimizde ne var, bir kadın Sherlock Holmes hakkında anlatılan hikâyeleri yazdı ve bu kadın karısıydı. Peki,

bu anlatılan öykülerde hiç Holmes’ün düşkünlük gösterdiği bir kadına rastladık mı? *Bohemya*’da *Skandal*’ın girişi şöyledir:

“Sherlock Holmes’e göre o tam bir kadındı.

Holmes’ün gözünde o, cinsiyetinin bütün özelliklerini sergileyen biriydi.”

Ve kadının adı neydi? İrene!

Ama o İrene Adler idi, İrene Watson değil dediginizi duyar gibiyim. Kesinlikle! Watson’ın niyeti başından sonuna kadar bizi yanlış yönlendirmek, gerçek kimliğiyle ilgili zihnimizi karıştırmak oldu. Eğlenceli bir detaysa, Holmes’ün İrene Adler’in düğününde yer aldığını itiraf etmesidir.

“...Neredeyse sürüklenerek mihraba götürüldüm. Daha nerede olduğumu bile anlayamadan, kulağıma fısıldanan nikâh merasimlerindeki alışageldik sözleri tekrarlamaya başladım, bilmediğim şeyler için yemin ediyordum.”

Bu sözler kayıtsız bir tanığa değil, tuzağa düşürülmüş bir adama aittir. Yani damada! Kutsal Yazılar’ın toplam 1323 sayfasında görüp göreceğimiz ve üstelik Holmes’ün de bulunduğu tek düğün töreni budur.

Anlattıklarımın çok kabataslak olduğunu itiraf ediyorum. Ancak şu anda bütün malzemeleri toplamak ve konunun detaylarını araştırıp tam rapor hazırlamakla meşgulüm. İki cilt olacak ve ne yazık ki ikinci cilt pek de hoş olmayan çeşitli spekülasyonlar içerecek. Mesela bu yüzyılın hemen başlarında, *İkinci Lekenin Esrarı* basıldığı sıralarda doğan Lord Peter Wimsey’in gerçek ebeveynlerinin kim olduğu gibi. Çok ilginç sonuçlar çıkabilir.

“BİR DE BÖYLE DENEYELİM, WATSON”

TELEVİZYON TARİHİNDEKİ SHERLOCK HOLMES DİZİLERİ

Algan SEZGİNTÜREDİ

Sezon aralarını uzatarak işkenceye dönüştürmekle birlikte Sherlock Holmes’e ilgiyi yeniden canlandıran ve gençleri dedektiflik dünyasının ikonuyla tanıştıran BBC yapımı *Sherlock* ile 1984-94 arasında yayınlanmış ITV yapımı diziyi karşılaştıran bir inceleme denemesini *221B*’nin ilk sayısında yazmıştım. E, dergimiz yaş doldurduğuna ve çağımız güncellemeden geçilmediğine göre aynı minvalde ama elbette daha kapsamlı bir güncellemeyi dikkatlerinize arz ediyorum, efendim.

Sherlock Holmes’ün hakkıyla elde ettiği beğenilirliğin sinemaya ve icadıyla başka türden bir mertliği bozan televizyona yansımaması modern fizik teorilerine göre elbette mümkün ama Alman polimat Gottfried Leibniz’in pek umut kırıcı deyişiyle mümkün tüm dünyaların en iyisinde, dünyamızda herhalde düşünülemezdi.

Yazımın konusu başlıktan belli olduğuna göre, lafı uzatmayayım: Efendim, tahmin edeceğiniz üzere Holmes öyküleri televizyona defalarca uyarlanmış ve ulu internet efendiden (hepsini ezberlediğimi zanneden yoktur umarım) öğrendiğime göre bunların ilki 1951’de BBC’nin yaptığı mini dizi *Sherlock Holmes: The Man Who Disappeared*’mış (Kaybolan Adam). Yapımda Holmes’ü Alan Whitley, Watson’ı Raymond Francis oynamış. Maalesef bu diziyi dair elde (en azından *wikipedia* ve benzerlerinin ellerinde) dişe dokunur kayıt yokmuş.

HOLMES YENİ DÜNYA’DA

Bunu 1954 yapımı, 39 bölümlük Amerikan dizisi *Sherlock Holmes* izlemiş. Fransa’da çekilen dizide Holmes’ü, ünlü aktör Leslie Howard’ın (Profesör Higgins) oğlu, aktör ve yazar Ronald Howard canlandırmış. Dizinin yapımcısı Sheldon Reynolds, Holmes’ün o zamana dek hep Conan Doyle’un daha geç dönem öykülerine göre canlandırıldığını, dedektifin ilk öykülerdeki deneyim

1954 yapımı dizide Holmes rolünde Ronald Howard

eksikliği ve heves kaynaklı hata yapabilme eğiliminin es geçildiğini düşünüyormuş. Yapımcının görüşünü paylaşan Howard, Holmes’ü meşhur halinden farklı canlandırmış. Şöyle demiş: “Holmes’ü hata yapmayan, keskin gözlü, sıradışı biri değil, işinde başarıya ulaşmaya çalışan, samimi bir genç adam olarak yorumladım.” Dizide Watson’ı canlandıran H. Marion Crawford da benzer şeyler söylemiş: “Watson’ı hiçbir zaman filmlerdeki soytarımsı tipte görmedim. Benim Watson’ım normal, ayağına tez, kıymetli görüşler öne sürebilen bir doktor.” 39 bölümün çoğu orijinal hikâyelermiş. Doyle’un Holmes öykülerinden sadece beşinden uyarlama yapılmış. Dizi, halen oynayan *Elementary*’ye kadar yapılmış ilk ve tek Amerikan yapımı Holmes uyarlamasıymış.

MEMLEKETE DÖNÜŞ

Sırada BBC’nin 1965-68 arasında yapıp yayınladığı *Sherlock Holmes* dizisi var. 29 bölümlük bu dizide Holmes’ü önce Douglas Wilmer, sonra

Douglas Wilmer ve Peter Cushing

korku filmlerinin meşhur aktörü Peter Cushing, Watson'ıysa Nigel Stock canlandırmış. Wilmer koyu bir Holmes hayranıymış ve dedektifin bir türlü tam anlamıyla sahneye yansıtlamadığı, karanlık yüzünün es geçildiği kanısındaymış. Rolü hevesle almış ama sonraları senaryoların zayıflığından yakınmış. Dizinin başarıya ulaşmasına rağmen BBC'nin yapım masraflarını azaltmak için prova günlerini kısıtladığını öğrenince, "Yemişim Britiş Brodkestink Korporeysını," diyerek istifayı basmış. Yerine gelen, rolü daha önce sinemada oynamış (*Baskervillelerin Tazısı*, 1959) Peter Cushing de bir süre sonra aynı sıkıntıları yaşamış. Yıllar sonra şöyle demiş: "Arada denk gelip izlediğimde fena bozuluyorum çünkü ekranda elinden gelen en iyi Holmes rolünü oynayan Peter Cushing'i değil, onca aksaklık arasında repliğini hatırlayabilmenin rahatlamasını yansıtan Peter Cushing'i görüyorum."

ŞERLOKOVSKİ VE WATSONOF

Koca Holmes'un İngiltere ve ABD'yle sınırlı kalması da düşünülemezdi elbette. Nitekim Batı'da "Rus Holmes" adıyla bilinen *Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона* (Sherlock Holmes ve Dr. Watson'ın Maceraları) 1979-86 arasında yapıлып yayınlanmış bir Sovyet dizisi. Başrolleri Vasili Livanof ve Vitali Solomin üstlenmiş. Livanof, Holmes rolündeki başarısı nedeniyle Britanya İmparatorluğu Nişanı'na (OBE) layık görülmüş. (Google translate sözkonusu unvanı "İngiliz İmparatorluğu'nun Siparişi" diye çevirerek merak edeni güldürebiliyor.) Dizinin bir diğer önemiye o zamana dek yapılanlar arasında aslına en sadık uyarlama olmasıymış. Tabii sansürü aşmak için kokain alışkanlığının kaldırılması, Watson'ın "Doğu'da" askerlik yapmamış olması gibi birtakım değişiklikler de yapılmış. Livanof'un yansıttığı Holmes, tarihteki en kibar, en sakin Holmes yorumlarından biriymiş.

Sovyet Holmes'ü

Aynı dönemde (1979-80) *Sherlock Holmes and Doctor Watson* başlığıyla, gene Sheldon Reynolds'ın yarattığı bir dizi daha var ancak 24 bölümlük bu dizi, belki düşük bütçesi yüzündendir, pek karanlık bulunmuş.

Granada TV 1982'de, Holmes'ün gençliğini işleyen sekiz bölümlük *Young Sherlock: The Mystery of the Manor House*'u yayınlamış. Hikâyeye göre Watson, yıllar sonra Holmes'ün diktafonla kaydettiği ve müthiş dedektifliğine giden yolu açan, 17 yaşında yaşadığı bir maceraya denk geliyor. Genç Holmes'ü dizide, *Harry Potter* serisinin son iki filminde Pius Thickenesse karakterini canlandıran Guy Henry oynamış.

Derken sıra, başta bahsettiğim ve ilk sayımda yazdığım müthiş diziye gelmiş. Şöyle demişim ilk sayımda (elbette kopipeyst): ITV kanalı yapımı ve "aslına en sadık uyarlama" unvanına sahip dizi. Aslında toplam kırk bir bölümden oluşan dört dizi sözkonusu: *Sherlock Holmes'ün Maceraları*, *Sherlock Holmes'ün Dönüşü*, *Sherlock Holmes'ün Vaka Defteri* ve *Sherlock Holmes'ün Anıları*. Rahatlıkla bütün halinde incelenebilecek bu dört dizinin ilki, *Sherlock Holmes'ün Maceraları* 24 Nisan 1984'te yayınlanmaya başlamış. Kazandığı büyük başarı üzerine, Sir Arthur Conan Doyle'un Holmes hikâ-

yelerini topladığı kitap başlıklarına sadık kalınarak, sonuncusu 1994'te yayınlanan üç ilave dizide Holmes'un dördü roman, toplam altmış öyküsünden kırk ikisi televizyona uyarlanmış. Holmes'ü Jeremy Brett (mükemmel denebilir), Watson'ıysa önce David Burke, sonra Edward Hardwicke canlandırmış.

Japonlar işi başka taraflara çevirip antropomorfik köpek karakterlerin rol aldığı, üstelik bazı bölümlerini üstat Miyazaki'nin yönettiği *Sherlock Hound*'u yapmış (1984-85). 1999'da devreye, DiC Entertainment ile İskoçya Televizyonu ortak yapıyı çizgi dizi *Sherlock Holmes in the 22nd Century* girmiş. Hoş bir uyarlama ve hikâyesi şöyle: 22. yüzyılda, Yeni Londra'da komiser Beth Lestrade, kovaladığı bir suçlunun Moriarity'nin klonu olduğunu öğrenir ve elbette umut kesilmeyen tıp sayesinde Holmes'un mumyalanmış bedeninden hücreleri alıp efsane dedektifi canlandırır. Watson rolünüyse, sevgili doktorumuzun günlüklerini okuyarak tüm tavırlarını öğrenen bir "kompüdroid" üstlenir.

Arada çocuklara yönelik yapımlar da var: 1996-99 arası yayınlanan ve Holmes'un torunlarından Shirley'nin maceralarını işleyen Kanada yapımı *The Adventures of Shirley Holmes* ve 2007 BBC yapımı *Sherlock Holmes and the Baker Street Irregulars* bunlardan ikisi. BBC yapımında Holmes'ü bir başka üstat, Jonathan Pryce canlandırmış.

2009'a geldiğimizdeyse başımızın belası,

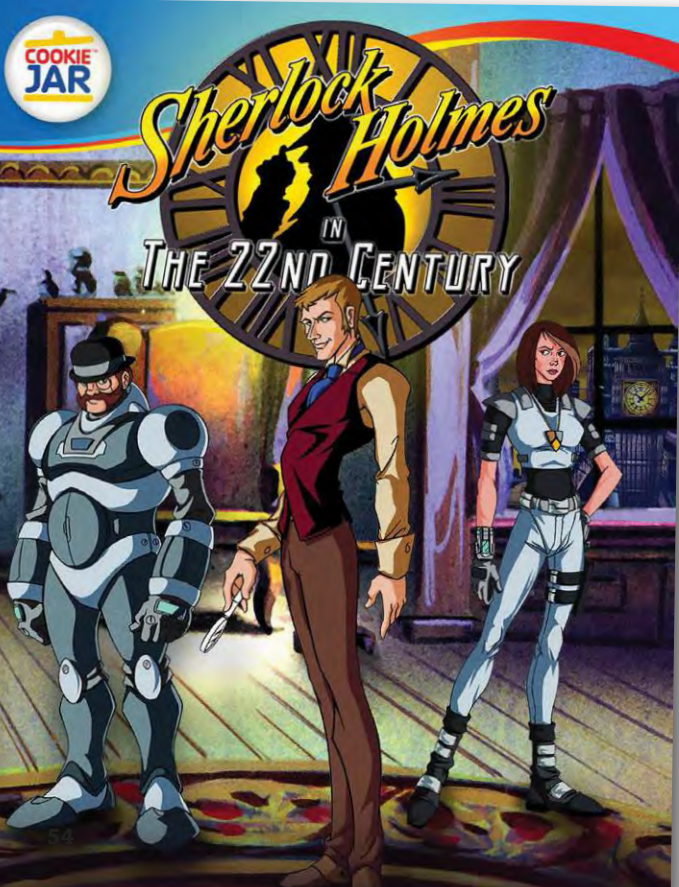
günümüzün en beğenilen dizilerinden *Sherlock*'u görüyoruz. Benedict Cumberbatch ve Martin Freeman'ın başrolleri üstlendiği bu pek hoş çağdaş uyarlamayı bir daha ilk sayıdan aparma yapmayayım diye sadece bahsederek geçiyorum, bağışlayın.

2012'deyse ikinci Amerikan uyarlaması, ilginç *Elementary* çıkıyor karşımıza. Holmes'un uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelesini arka planda ağırlıklı işleyen dizide türlü sebepten Londra'yı terk ederek New York'a yerleşen günümüz Sherlock'unu Jonny Lee Miller canlandırıyor. Dr. John Watson'ın kadın yapılarak Joan Watson'a çevrilmesi hoş, rolü hoşlar hoş Lucy Liu'nun üstlenmesi başka hoş. Dizinin beşinci sezonu Amerika'da gösterimde.

2013'te Rusların ikinci uyarlaması *Шерлок Холмс* (Şerlok Kholms) çıkıyor karşımıza. Bu dizide Holmes sınıfın inek öğrencisi türünden bir genç. Keman çalmayı beceremiyor, dövüş ustası değil, fosur fosur sigara içiyor vesaire. Ama kapı komşusu ve dostu Watson maceralarını, savaş ve kahramanlık şiirlerini reddeden yayıncısının, "Olm öyle satmaz, abart lan azıcık," tavsiyesi üzerine işte, malum şapkadan pipoya uydurdukça uydurarak yazıyor. 8 bölümlük bu dizide Holmes'un Irene Adler'la aşkı da epey vurgulanarak işlenmiş. Dizi pek tutulmamış, Guy Ritchie filmlerine özenmekle eleştirilmiş.

Çizgi film kesmemiş olacak, Japonlar 2014'te kuklalı bir dizi yapmışlar.

Arada tonla TV filmi var ama onlara değinmeyeceğim. Lafımı şahsen pek sevdiğim, doğrudan olmamakla birlikte uyarlama sayabileceğimiz iki diziyle bitireyim. *House MD* ve *Psych*.

New York'taki Sherlock ve Dr. Joan Watson

Tıbbi Holmes, Dr. House ve Watson'ı, Dr. Wilson

ASLINDA ONLAR DA HOLMES VE WATSON

Başrolünü usta İngiliz komedyen Hugh Laurie'nin üstlendiği "tıbbi Holmes" *Doktor House*'u izlememiş dizi sevdalısı vardır belki ama herhalde fazla değildir. Yale-New Haven Hastanesi hekimlerinden Dr. Lisa Sanders'ın *The New York Times*'taki "Diagnosis" (Teşhis) başlıklı köşesinden esinlenilerek yaratılan dizide Holmes bağlantıları ayan beyan ortadaydı: Dr. House tıbbi muammaları çözüyordu. Meslektaş Dr. James Wilson'la ilişkisi tamı tamına denecek ölçüde Holmes-Watson ilişkisiydi. Ancak Watson'ın maceralardaki rolünü Dr. House'un teşhis ekibi üstleniyordu. Holmes gibi uyuşturucu bağımlısı Dr. Gregory House'un kapı numarası 221B'ydı. İlk bölümdeki hastası Rebecca Adler'dı ve ikinci sezonun sonunda Moriarity adlı biri tarafından vuruluyordu vesaire. (Yapımcılarına göre House adı bile Holmes'tenmiş.)

Bir diğeri, şahsen pek sevdiğim, komedisi bol dolaylı Sherlock uyarlamasıysa *House* gibi 8 sezon sürmüş *Psych*. *House*'daki kadar olmamakla birlikte bu eğlenceli dizide de Holmes etkisi belirdi: Başkarakter, sahte medyum/dedektif Shawn Spencer, Holmes gibi bilgili değildi ama ukalalıkta aşağı kalmıyor, muammaları muazzam gözlem gücüyle çözüyordu. Spencer'ın Watson'ıysa çocukluk arkadaşı, doktor değil, tıbbi ilaç mümessili olan Burton Guster'dı. Mycroft'un yerini Spencer'ın emekli polis babası Henry almıştı. Komedinin ağırlığı yüzünden özellikle pop kültürü temelli, bol göndermeli esprilerin gırla gittiği dizide Holmes'un sıklıkla polisi aşağılaması, Lestrade'in görevini üstlenen Komiser Lassiter üzerinden polisle dalga geçmesi gibi birçok Holmes ögesi kullanılıyordu.

Komik Holmes Shawn Spencer ve Watson'ı Burton Guster

SİNEMANIN SHERLOCKLARI

Sevin OKYAY

SIR ARTHUR CONAN DOYLE'UN HAFİYESİNİ ADLI ADINCA SUNAN İLK FİLM İSE, TEK BOBİNLİK MUTASKOP MAKİNESİNDE GÖSTERİLEN, 30 SANİYELİK, 1900 YAPIMI SHERLOCK HOLMES BAFFLED'DI. AYNI ZAMANDA KAYDI OLAN İLK DEDEKTİF FİLMİDİR. İLK HOLMES'Ü VE ONA MUSALLAT OLAN HIRSIZI OYNAYAN AKTÖRLERİN ADLARI BİLİNMIYOR. YILLAR BOYU KAYIP SANILAN FİLMİN 1968'DE KONGRE KÜTÜPHANESİ'NDE BİR BASKISI BULUNMUŞTU.

Guinness Rekorlar Kitabı'nın da doğruladığı gibi Sherlock Holmes, en fazla canlandırılan film karakteri. İki yüzü aşkın filmde 70'i aşkın aktör onu oynadı.

Sherlock Holmes, bazı yönlerden ona benzeyen meslektaşları Hercule Poirot gibi kitap sayfalarıyla yetinmemiş, sinema perdesi, televizyon ekranı,

tiyatro sahnesi ve özellikle radyoda da egemenliğini ilan etmiştir. BBC Radyo 4, bütün Sherlock Holmes hikâyelerini oyunlaştırır. Clive Merrison ile Michael Williams'ın sesleri de Holmes ile Dr. Watson'a can verir. Hatta en fazla uyarlaması gerçekleştirilmiş kurmaca karakter olduğu bile söylenir.

Ama tek başına ses ne kadar etkili olsa da sinema perdesindeki görüntü kadar insanı etkilemez tabii. Sherlock Holmes ile Dr. Watson, sesleri ve görüntüleriyle sinema perdesine gelmeden önce de kısıklı uzunlu sessiz filmlerle Holmes hayranları karşısına çıkmışlardı. Bu filmlerden biri de Arthur Berthelet'in yönettiği, 1916 yapımı *Sherlock Holmes*. Arthur Conan Doyle'un dedektifini, onu sahnede canlandıranların en meşhuru olan tiyatro kökenli aktör, oyun yazarı ve tiyatro yönetmeni William Gillette oynuyordu. *Sherlock Holmes*, Gillette'in 1899 yapımı aynı adlı oyunundan uyarlanmıştı. Bu filmin bütün kopyalarının kaybolduğu sanılıyordu ama 2014 Ekim'inde, Fransa'da bir film arşivinde bir kopya bulunduğu müjdelendi.

Sir Arthur Conan Doyle'un hafiyesini adlı adınca sunan ilk film ise, tek bobinlik Mutaskop makinesinde gösterilen, 30 saniyelik, 1900 yapımı *Sherlock Holmes Baffled*'di. Aynı zamanda kaydı olan ilk dedektif filmidir. İlk Holmes'ü ve ona musallat olan hırsız oynayan aktörlerin adları bilinmiyor. Yıllar boyu kayıp sanılan filmin 1968'de Kongre Kütüphanesi'nde bir baskısı bulunmuştu.

1970'lere kadar kayboldu gözüyle bakılan bir diğer Sherlock Holmes filmi ise en beğenildiği ilk dönem rollerinden birinde genç John Barrymore'u sunuyor bize. Yöneten Albert Parker, Dr. Watson'ı oynayan Roland Young ile William Powell ise ilk sinema rollerinde. Süper dedektif Sherlock Holmes, uluslararası bir skandala karışmasın diye genç bir prens yardımı ediyor. Bu Amerikan filmi Birleşik Krallık'ta *Moriarty* adıyla gösterime girmişti. Onlarca yıl boyunca kayıp diye bilinen film 1970'lerin ortasında bulundu ve George Eastman House tarafından restore edildi.

Jeremy Brett

**KARAKTERİ ÖYLE BİR KAFASINA
TAKMIŞTI Kİ, BAZEN METOT
OYUNCULUĞUNU AŞIRIYA VARDIRIRDI.
HOLMES'E KENDİNİ ADAMASININ,
1995'TEKİ ERKEN ÖLÜMÜNE DE SEBEP
OLDUĞU SÖYLENİR. ÖYLE OLSA DA
OLMASA DA, JEREMY BRETT'E
EN MÜKEMMEL HOLMES DİYENLER
ÇOĞUNLUKTADIR.**

Holmes ile Poirot birbirlerine benzerlerdi dedik. İkisi de zekiymi; somut kanıt peşinde koşmadıkları gibi, iş peşinde de koşmazlardı, işler ayaklarına gelirdi. İkisinin de evlerinden çıkmadan bir vakayı çözebildikleri söylenirdi. İkisinin de yazarları onlardan bıkip kurtulmak istemişti. Agatha Christie, bu yaşlı Belçikalı dedektiften sıkıldığı için, Arthur Conan Doyle da Holmes'ün daha ciddi kitaplar yazmasına engel olduğunu düşündüğünden.

Olmadı ama. Doyle, hafiyesini can düşmanı Profesör James Moriarty ile kapıştırdı. İkisi de Reichenbach Şelalesi'nden düşüp öldüler. Okurlar kıyameti kopardı, hakaret ettiler, tehdit bile savurdular. Sonunda Doyle, *Boş Ev'i* (The Adventure of the Empty House) yazarak Sherlock'u diriltti. Agatha Christie ise, Conan Doyle'un aksine kahramanı popülerliğini koruduğu sürece onu öldürme isteğine karşı koydu.

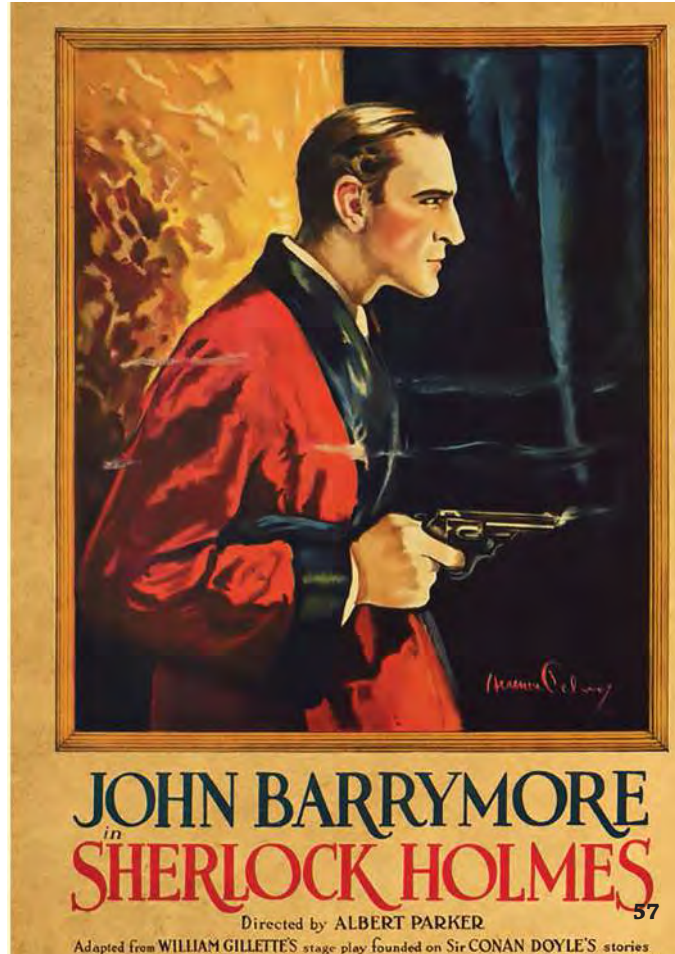
Doyle aslında kahramanını yaratırken bu günlere geleceklerini düşünmemiştir. 1886'da, henüz yirmi yedi yaşında bir doktor ve adını pek duyuramamış bir yazarken, bilimsel gözlem ve tümdengelimli akıl yürütmeye suçluları yakalayan bir dedektif hakkında bir roman yazmayı düşündü. Sherlock Holmes böylece, neredeyse sinemayla aynı zamanda doğdu. Son hikâyeler 1927'de yayımlandığında hem Avrupa hem de Kuzey Amerika'da tanınmış, çeşitli ülkelerde filmleri yapılmış bir dedektif olmuştu bile. Ancak ses, sinemaya girdikten sonra Holmes uyarlamaları, daha çok İngilizce konuşulan ülkelere geldi. O zamandan bugüne uyarlamaların en ilginç yanları ise, Basil Rathbone'un savaş yılları Holmes'ünden günümüzün aksiyon filmi kahramanı Robert Downey Jr. Holmes'üne kadar, onu dönemine uyacak şekilde değiştirmeleridir.

Onlarca yıldır herkes ya kendi beğendiği filmleri ya da beğenilen filmleri (ona bakarsanız plakları, kitapları, kişileri vb.) seçerken ya 10'lu ya da 5'li listeler yapmayı huy edinmiş. Sherlock Holmes'e hayat veren aktörlerle Holmes filmleri de bu listeleme merakından kaçamadı. Aralarında

hiç ihtimal vermediğimiz (daha doğrusu tanımadığımız) insanlar da var, filmler de. Sinemada ve TV'de Sherlock Holmes'ü oynayan kişiler de çoğu listede birbirine karışmış.

İsterseniz önce oyunculardan başlayalım. Lütfen kendinizden emin bir şekilde arkanıza yaslanıp yüzünüzde hafif bir tebessümle "Robert Downey Jr. mı yoksa (televizyonda oynamasına rağmen) Benedict Cumberbatch mı?" diye düşünmeyin. Cumberbatch modern bir Sherlock Holmes'ü fevkalade bir şekilde canlandırmasıyla uluslararası bir yıldız haline gelerek perde/ekran ayrımını ortadan kaldırmış gibi dursa da, daha çok ikinciliği hak etmiş gibi görünüyor. Bir numara mı kim? Jeremy Brett.

Onu seçenlerden biri, "Özgün olanı yene-mezsiz," diyor. "Ve Brett'in de hiçbir şeyi eksik değildi." Gerçekten de Jeremy Brett çok iyi bir aktördü; üstelik Holmes'e benziyordu da. 1984'ten 1994'e kadar on yıl içinde Holmes'ü 41 kez oynadı. Manik depresif olması onu bu rolde daha da inanılır kılıyordu. Hatta en inanılır Holmes oydu derler. Karakteri öyle kafasına takmıştı ki, bazen metot oyunculuğunu aşırıya vardırdı. Holmes'e kendini adamasının, 1995'teki erken ölümüne de sebep olduğu söylenir. Öyle olsa da olmasa da, Jeremy Brett'e en mükemmel Holmes diyenler çoğunluktadır.

Doğrusu büyük başarı. Çünkü yukarıda da belirttiğimiz ve Guinness Rekorlar Kitabı'nın da doğruladığı gibi Sherlock Holmes, en fazla canlandırılan film karakteri. Hatta bunların içinde, 125 yılı geride bırakmış "danışman dedektif" in (Holmes kendine böyle demeyi tercih ederdi) 93 yaşında bir versiyonunu oynayan Sir Ian McKellan bile var. Kısacası, Sherlock bugün de sağ salim, keyfi yerinde, büyük bir ihtimalle şimdiye kadar olduğundan daha da popüler.

İlk defa yazılı-basılı olarak 1887'de ortaya çıktı. Sir Arthur Conan Doyle onun kahramanı olduğu dört roman ile 56 hikâye yazdı. Holmes okurları onu "canlı" olarak önce tiyatrodan, William Gillette'in oyunu "Sherlock Holmes" ile tanıdılar. O gün bugündür sahne, ardından beyazperde ve nihayet televizyonda okurlarının, hayranlarının karşısına çıktı. Söylemeye gerek yok, pek çok meşhur ve yetenekli aktör onu oynamayı üstlendi: Charlton Heston, Christopher Lee, Michael Caine, Robert Downey Jr. gibi.

10'dan 1'e giden bir listede on numarada Nicol Williamson'ı görüyoruz. 1976 yapımı *The Seven-Per-Cent Solution*'da üstadı oynamıştı. Williamson dışında filmin bir özelliği de, Arthur Conan Doyle tarafından değil de Nicholas Meyer tarafından yazılmış olmasıydı. O meşhur "yüzde 7 solüsyon" yani kokain psikoza için Dr. Sigmund Freud (Alan Arkin) tarafından tedavi ediliyordu. Williamson da bu sayede o güne kadarkilerden daha çılgın bir Holmes oynamayı başarmıştı. Ne yazık ki bir daha oynamadı. Herbert Ross'un yönettiği filmin Profesör James Moriarty'si ise Laurence Olivier'di.

Bu liste 3'ten 1'e Basil Rathbone, Benedict Cumberbatch ve elbette Jeremy Brett ile bitiyor. İlk kez 1959'da *Hound of the Baskerville's*/*Baskerville'lerin Köpeği*/*Baskerville Laneti* ile Holmes'ü oynamaya başlayan Cushing, Doyle'un yarattığı karaktere çok yakın bir karakter yarattı. Hem sinemada hem TV'de onu canlandırdı. Christopher Plummer ise soğuk ve mesafeli bir entelektüel olan Sherlock Holmes'ü iki filmde, *Silver Blaze* (1977) ve *Murder by Decree*'de (1979) duygusal ve insancıl biri olarak oynamasıyla hatırlanır. James Mason da Dr. John Watson'ı sakar ve yarım akıllı olmaktan bu filmde kurtarmıştı. Benim Holmes olarak ne yazık ki hiç izlemediğim Rus aktör Vitaly Livanov ise 1970'ler ve 80'lerde Rus televizyonundaki 8 Holmes filminde büyük başarı kazandı. Pek çok sinemacı onun gelmiş geçmiş en iyi Sherlock Holmes olduğunu söyler.

Arthur Conan Doyle'un kızı Jean Conan Doyle da bir keresinde babasının Livanov'un Holmes'ü

BENİM HOLMES OLARAK NE YAZIK Kİ HİÇ İZLEMEDİĞİM RUS AKTÖR VİTALY LİVANOV İSE 1970'LER VE 80'LERDE RUS TELEVİZYONUNDAKİ 8 HOLMES FİLMİNDE BÜYÜK BAŞARI KAZANDI. PEK ÇOK SİNEMACI ONUN GELMİŞ GEÇMİŞ EN İYİ SHERLOCK HOLMES OLDUĞUNU SÖYLER.

oynamasını tasvip edeceğini söylemişti. Hatta aktör, İngiliz Kraliyet Onur Nişanı bile almıştır. Biz bu isimlere 47 sessiz Sherlock Holmes filminde hafiyemizi oynayan Ellie Norwood ile Steven Spielberg'in yönettiği *Young Sherlock Holmes*'ün başrol oyuncusu genç Nicholas Rowe'u da ekleyelim.

Ancak çoğu kişiye göre Holmeslerin Holmes'ü olma şerefi, Basil Rathbone'a aittir.

Aktör 1939-1946 yılları arasında 14 Sherlock filminde oynadı. II. Dünya Savaşı'nda da o ve Dr. Watson'ı oynayan Nigel Bruce, Nazileri köşe bucak kovalarlardı. Rathbone avcı şapkası ile pelerin saltanatını kurdu, *Hound of the Baskervilles*'in 1939 versiyonundaki oyunu ile de kendinden sonra gelenlere örnek oldu. İnsancıl, centilmen hatta hoş Holmes'ünü radyoda da 200'ü aşkın kere oynadı. Bu arada, *The Hound of the Baskervilles*'in her iki versiyonunun da en iyi Sherlock Holmes filmleri arasında yer aldığını söyleyelim. 1959'daki Peter Cushing, André Morell, Christopher Lee'li versiyonu bir Hammer yapımı olduğu için hayli korku filmi özelliği de taşır.

Başka neler var? 20. yüzyıl sonlarının Manhattan'ında kendisini Holmes sanan akli dengesi bozuk bir hâkim (George C. Scott), onu tedavi eden kadın psikiyatrin (Watson olarak Joanne Woodward) başrollerde olduğu *They Might Be Giants*, Rathbone ve Bruce'lu *The House of Fear*, kahramanlarımızın Kanada'da bir esrar peşinde koştukları *The Scarlet Claw* örneğin.

Sherlock Holmes bitmez tükenmez bir hazine sandığı sanki. Elinizi içine her attığınızda başka bir şey bulursunuz. Ben sonbaharda dergimizin adını aldığı eve (şimdi Sherlock Holmes Müzesi) gittiğimde ürpererek hissetmiş ve çok mutlu olmuştum. Capcanlı karakterleri, katilleri, Victoria devri hatırası atmosferi ve eşyalarıyla işte bir Holmes dünyası. Kapıda şapkasıyla ve bekçisiyle resim çektirmek mümkün. O avcı şapkasından bir tane edinmek de. Orijinalinin tıpkısı gibidir. Yalnız aman dikkat: Hediyesi 45 sterlin!

“ Gizem Aralandı!

2017'den beklentilerimiz büyük! Bu yıl sağlık, huzur ve mutluluğun yanı sıra **macera, gizem ve heyecan** istiyoruz!

Yeni yıla, **Sir Arthur Conan Doyle**'un yarattığı muhteşem karakter **Sherlock Holmes**'le başlarsak, 2017'de **gerçeğin peşinde** koşacağımıza inandık. Bu yüzden de sizi **polisye** edebiyatının önemli ilk kişiliklerinden biriyle buluşturmak istedik. **12 farklı illüstrasyon** sanatçısının çizimleri ile bir araya gelen **Sherlock Holmes defter ve 2017 takvimi** meraklısı için **shop.ersamobilya.com** 'da satışta....

“İmkânsız çıkardığında elinde kalan şey gerçeklerdir.” Sherlock Holmes

”

GİZLİ İPUÇLARI

GERÇEK DR. HOUSE, HOLMES'E TEŞHİS KOYUYOR!

Dr. Lisa SANDERS - Çeviri: Algan SEZGİNTÜREDİ

AMERİKALI HEKİM, EMMY ÖDÜLLÜ GAZETECİ VE YAZAR LISA SANDERS'IN 2002'DEN BERİ THE NEW YORK TIMES'TA KALEME ALDIĞI DIAGNOSIS (TEŞHİS) ADLI KÖŞESİ, POLİSİYESEVERLERİN GÖZDE DİZİLERİNDEN HOUSE MD'NİN İLHAM KAYNAĞIDIR. DR. SANDERS, DAHA SONRA HOUSE MD DİZİSİNİN ÜÇ TEKNİK DANIŞMANINDAN BİRİ OLMUŞTUR.

Orta yaşlı adam, içeri giren doktoru, “Afganistan’da bulunduğunuzu görüyorum,” diyerek selamladı. İkinci Afgan Savaşı’ndan yeni dönmüş doktor, adamın keskin zekâsı karşısında afalladı. Ama bunu nasıl bilebildiğini bile sormadan, beriki doktoru kolundan yakaladığı gibi yeni saplantısını göstermeye sürükledi.

Doktor yeni dostunun henüz tamamladığı kimya deneyini uzun uzadıya anlatışını şaşkınlıkla dinledi. Tanışmalarına vesile arkadaşı doktora, adamın tuhaf biri olduğunu, garip ve marazi deneyler yaptığını söylemişti. Bir defasında bir cesedi, ölüm sonrasında berelenme olup olmayacağını görebilmek için (olmaz) kırbaçladığını bile görmüştü. Hatta öyle soğukkanlıdır ki demişti arkadaşı, sırf etkisini görebilmek uğruna bir arkadaşına çaktırmadan hap bile yutturabilir. Dr. John Watson, kesinlikle tuhaf biri bu Sherlock Holmes, diye düşünmüştü. Ama ilginç de.

Arthur Conan Doyle, 1887’de romanı *Kızıl Dosya*’yla edebiyattaki en acayip ve en üretken ortaklıklardan birini böyle başlatmıştı. Bu acayip ikiliyle lisede tanıştım. Yakın dönemde bu harika öyküleri içeren yıpranmış kitaplarıma bir kez daha daldım. Ama bu sefer Sherlock Holmes’e doktor gözüyle bakmadan edemedim. Gördüğümse her doktorun göreceği şeydi: Bir hasta. Önümdeki soruysa açıkltı: Sherlock Holmes’un acayip davranışlarına bir teşhis konabilir miydi?

Holmes’te belirtiler vardı. Normal toplumsal ilişkilerin ritim ve inceliklerine ilgisiz görünüyor, nutuk çekmekten öte pek sohbete girişmiyordu. İlgilendiği konulara dair bilgisi derin ama ilgi alanları dardı. Garipsenecek ölçüde “soğuk” ve belki bunun sonucunda yapayalnızdı. Aşırı hoşgörülü Watson haricinde arkadaşı yoktu. Holmes’ten de garip ve yalnız Watson, dedektifin kardeşi, biricik ailesiydi. Arthur Conan Doyle gözlemlediği bir çeşit, irsi bir kişilik bozukluğunu mu sunuyordu yoksa Sherlock Holmes sadece, sıfırdan yaratılmış ilginç bir karakter miydi?

Arthur Conan Doyle, devrinin en önemli tıp okullarından birinden, Edinburgh Üniversitesi’nden mezundu. Hastalıkların hemen göze çarpmayan belirtilerini yakalamakta ustaydı ve öyküleri eksiksiz tıbbi tasvirlerle doluydu. Çaptan düşmüş eski bir zenginin alkolikliği, “burun ve yanaklardaki hafif kırmızılık” ve “uzattığı elindeki hafif titreme”yle anlatıyordu. Bir başka öyküsünde

bedensel kasılmalar (uzuvları “en acayip şekillerde kıvrılmış ve bükülmüştü”, kasları “tahta kadar sertti”) üzerinden Doktor Watson’ın (ve elbette doktor okurlarının) striknin zehirlenmesi teşhisi yapmasını sağlıyordu.

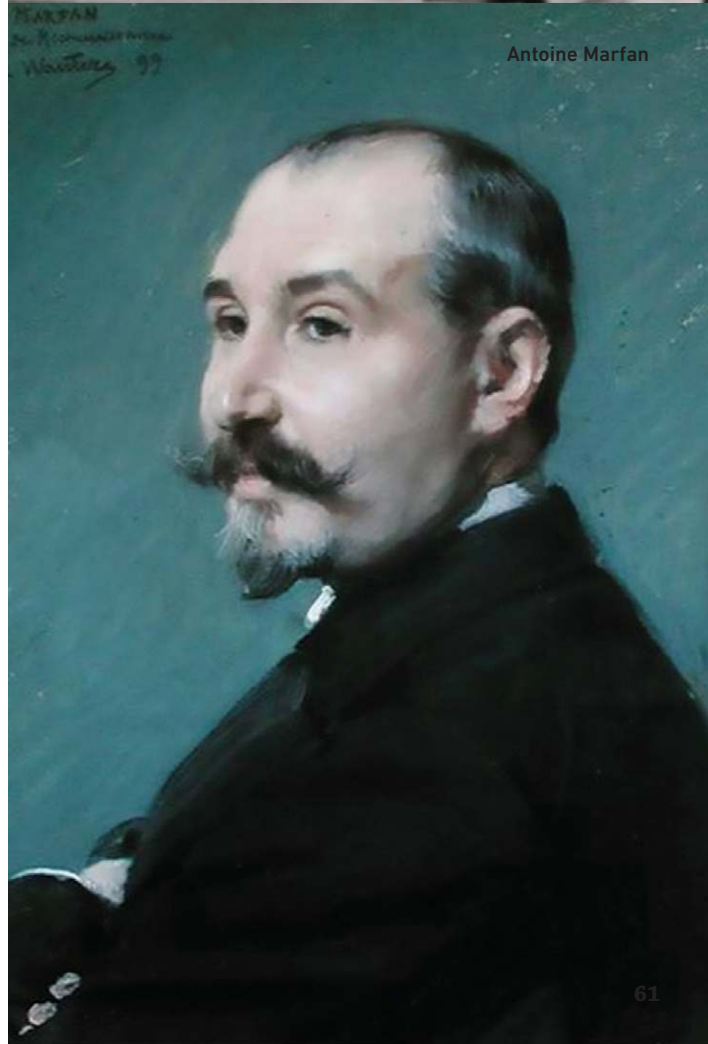
Arthur Conan Doyle’un, bugün Marfan Sendromu adıyla bilinen irsi bir hastalığı ilk tasvir edenlerden olduğu düşünülüyor. Tıp literatürüne 1896’da Fransız hekim Antoine Marfan tarafından sokulan bu sendromun özellikleri, uzun ve ince yapı, göz kusurları ve genç yaşlarda karşılaşılan aort anevrizmalarıdır. Kalpten vücuda kan taşıyan ana atardamarın şişerek yırtılması bu bozukluğa sahip kimseler arasındaki en yaygın ölüm sebebidir. Yakın döneme kadar Marfan Sendromu’ndan mustarip kimseler arasında kırkını geçebilen pek azdı. Arthur Conan Doyle’un ilk romanındaki intikamcı katil Jefferson Hope, otuzlu yaşlarının sonlarında, uzun boylu bir adamdı ve sevdiği kadının ölümünden sorumlu tuttuğu kişileri öldürüyordu. Nihayet yakalandığında Watson’a elini kalbine koymasını söylüyordu. Sonrasını şöyle anlatıyordu Watson: “Koydum ve derhal içerideki olağandışı atış ve ritmi fark ettim. Göğüs kafesi, içinde son derece güçlü bir motorun çalıştığı zayıf yapı bir bina misali sarsılıyordu. Odaya çöken sessizlikte aynı kaynaktan yayılan boğuk bir hırıltı ile vızıltı sesini duyabiliyordum.” Watson bunun ne anlama geldiğini hemen anlıyordu. “Ama... Sizde aort anevrizması var!”

Arthur Conan Doyle’un Sherlock Holmes’ü yaratırken henüz tanımlanmamış irsi bir psikiyatrik sendromu yakalamış olması mümkün mü peki? Sherlock Holmes öykülerinin en kapsamlı açıklamalı kitabının yazar ve editörü Leslie Klinger, hayranları ve akademisyenler arasında tartışılan pek çok teşhis bulunduğunu söylüyor. Dedektifin hiperaktivite ile bitkinlik arasında gidip gelişine işaret eden Klinger’ın görüşü bipolar bozukluktan yana. Bipolar bozukluk çoğunlukla irsidir ve çılgınca enerji yüklü (sıklıkla ihtişam ve abartılı davranışlarla bezeli) dönemlerle derin depresyon dönemleri arasında gidip gelmeler başlıca özelliklerindendir. Holmes’ün bir davaya daldığında günlerce uyumadığı doğrudur ama ruhsal değişimleri genellikle işiyle bağlantılı görünmektedir. Çalıştığında elektrik saçar. Boşta kaldığıdaysa melankoliktir. Uyuşturucu kullanımı bu vahşi ruh değişimlerini açıklayabilir ama Holmes’ün kokaini meşgul ve enerjikken değil, sadece boşta kaldığında, depresyona girdiğinde kullandığını unutmamak gerekir.

Klinger, kimilerinin Holmes’te otizmin daha hafif bir türü denebilecek, Asperger Sendromu

Hans Asperger

Antoine Marfan

BONES

WBX-TV
THE CW

adıyla bilinen rahatsızlıktan mustarip olabileceğini öne sürdüklerini söylüyor. Bu rahatsızlığı tıp literatürüne 1944'te sokan kişi, Avusturyalı pediatr Hans Asperger'dir. Asperger son derece zeki ve ifade gücü yüksek, sosyal iletişimde sorunlar yaşayan ve belli nesne veya konulara şiddetle odaklanma eğilimi gösteren dört oğlanı anlattığı bir makale yayımlamıştı. Makale kırk yılı aşkın süre boyunca karanlıkta kalmış ama 1994'te resmi psikiyatrik sözlüğe girmişti. Bu teşhis belki gelecek yıllarda Akli Bozukluklarda Tanı ve İstatistik Kılavuzu'nda tekrar otizmin içine alınabilir ama Asperger'in bu dört çocukla ilgili tariflerinin, kendi çocuklarında bunları gören ebeveynlerde yankı bulduğu kesindir.

Peki, Arthur Conan Doyle bu sendromu Dr. Hans Asperger'den yetmiş sene önce tarif etmiş olabilir mi? Yale Çocuk Araştırma Merkezi'nin otizm programının müdürü Ami Klin'e göre tüm otizm biçimlerini belirleyen temel nitelik, başkalarının ne hissettikleri ya da düşündüklerini anlama ve dolayısıyla ilişki kurmada zorluk ya da başka bir deyişle "zihin körlüğü"dür. Kısacası, başkalarının kendilerini nasıl gördüğünden bihaber Asperger Sendromlular sıklıkla tuhaf davranır. İlâveten dar kapsamda odaklandıkları nesnelere dair geniş bilgi sahibi olma eğilimi gösterirler.

Arthur Conan Doyle'un anlatılarında Sherlock Holmes kimi zaman bu niteliklerin tümünü sergiler. Başkalarıyla konuşmaları sıklıkla kabalığa varacak denli dosdoğrudur. En yakın dostu Watson'la konuşurken iltifatları bile genellikle azar-

lamaya yaklaşıp. *Baskervillelerin Tazısı*'nda kendi dedektiflik meziyetlerinden memnun Watson, soruşturmasının sonucunu bildirdiğinde Holmes ona, bir ışık kaynağı değil, bir ışık iletkeni, sadece kendisinin çözebileceği muammalarda ancak yardımcı olduğunu söyleyiverir.

İlgilendiklerine gelince: Holmes sıklıkla bir sürü acayip konudaki ayrıntılı bilgisiyle böbürlenir. 140 ayrı puro, pipo ve sigara külü üzerine bir monografi yazdığını söyler. Holmes, Asperger'in "otistik zekâ" dediği şeyi, dünyayı çoğu insandan çok daha farklı bir perspektiften, genellikle başkalarının gözden kaçırdığı ayrıntılara odaklanarak görme yetisini sergilemektedir. Zaten kendisi de ıvır zıvırın önemini görebilmesiyle övünür ve buna "yöntemim" der.

Peki, bu karakter nereden ortaya çıkmıştır? Biyografi yazarları Arthur Conan Doyle'un Sherlock Holmes'ün karakteri için faydalandığı birtakım kimseler saptamıştır ancak bu şahısların hiçbiri bu özelliklerin tümünü birden taşımamaktadır. Kimdi peki? Doyle'un hastalarından biri miydi? Bir aile dostu muydu? Biyografilerinde yer bulamamış bir sınıf arkadaşı mıydı? Belki asla öğrenemeyeceğiz ama Holmes'ün acayipliklerinin kalıcı bir çekicilik taşıdığı kesindir. Bunu görmek içinse en azından birkaç Asperger benzeri semptom gösteren ve Sherlock Holmes'e çok şey borçlu olan TV kahramanları Temperance Brennan'a (Bones), Adrian Monk'a (Monk) ve elbette Gregory House'a (House MD) bakmak yeterlidir.

Dr. Lisa Sanders'in bu makalesi, 4 Aralık 2009'da The New York Times'ta yayımlanmıştır.

TÜRKİYE'NİN DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ!

EPISODE

EPISODEYERLİ

2 AYLIK DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ, SAYI: 1, ARALIK-OCAK, FİYAT: 12 TL

TEK DERGİ
ÇİFT KAPAK

BAYİLERDE!

SHERLOCK HOLMES: CONAN DOYLE'UN ÜVEY EVLADI VEYA "BABAMIZ BİZİ SEVMEDİ"

Koray SARIDOĞAN

DOYLE, HOLMES'Ü YAZDIĞI DÖNEMDE HENÜZ AGNOSTİK OLDUĞUNU BELİRTİYOR VE YAŞADIĞI DENEYİMLERİN ARDINDAN SPİRİTÜALİZME YAKLAŞIRKEN EŞZAMANLI OLARAK SHERLOCK'TAN KOPTUĞUNU DÜŞÜNDÜRÜYOR. KAHRAMANIYLA AŞK VE NEFRET İLİŞKİSİ İÇERİSİNDE BİR MÜCADELE HALİNDE.

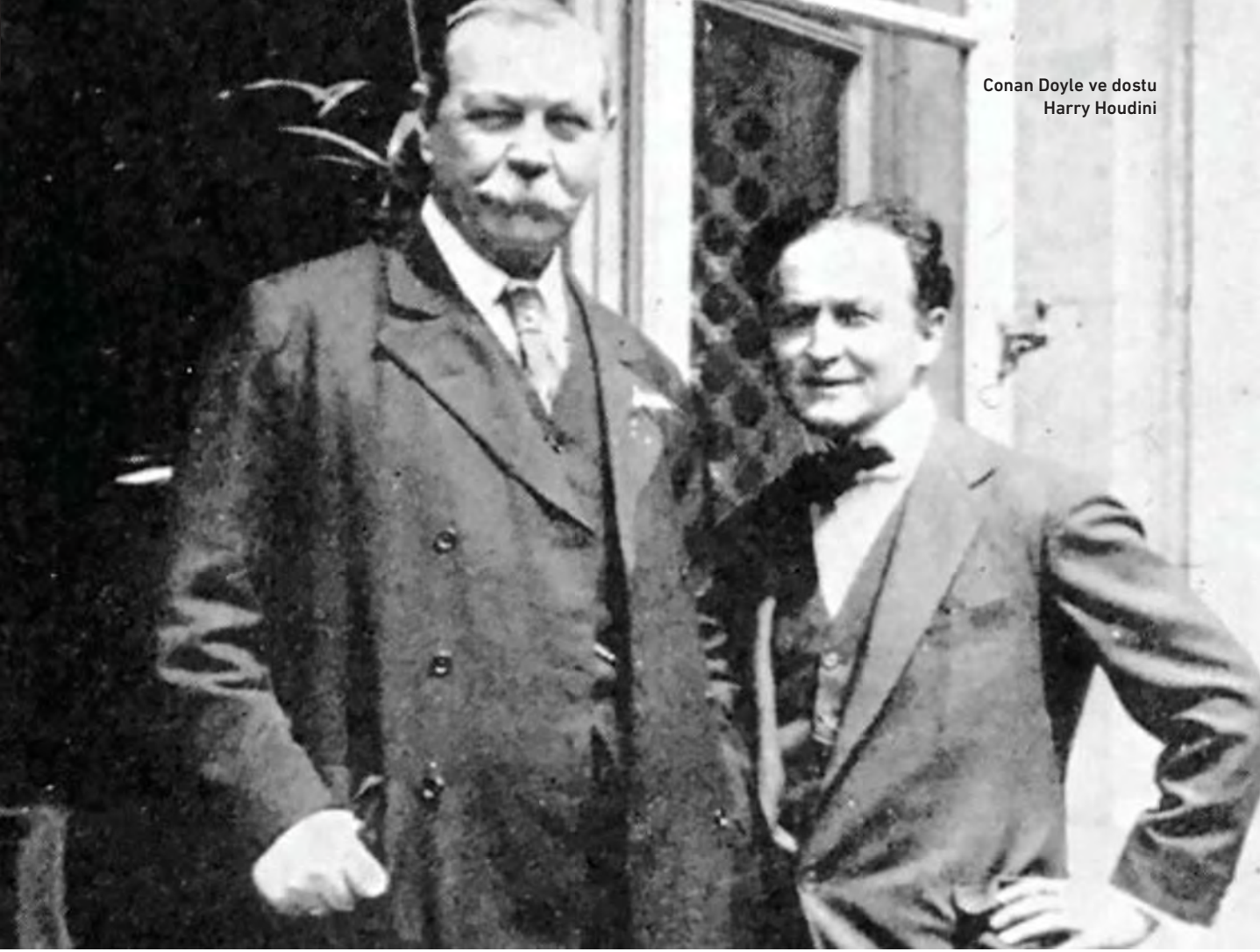
Pek de tadı olmayan 21. yüzyılın şu ikinci on yılına, tüm zamanların en ünlü dedektif karakteri Sherlock Holmes, diziler ve filmler olmasa ne derecede erişirdi, tartışılır. Fakat görsel kültürün itici gücüyle her zamankinden daha çılgınca popülerleşen Sherlock Holmes, uyarlamalarının ötesinde bir edebi karakter olarak ne kadar biliniyor, işin perde arkasından ne kadar haberdarız, o da ayrı konu. Gerçi, kendi döneminde de yazarını gölgede bıraktığını göz önüne alırsak, "Aa, Aşk-ı Memnu'nun kitabı da çıkmış" hikâyesinin çok da yeni olmadığını görmek zor olmaz.

19. yüzyılın son yıllarında bir anda popülerleşen Sherlock Holmes'ün yazarının neler hissettiğini tahmin etmeye çalışalım mı, Conan Doyle'la empati yaparak? Düşünün, genç bir doktorken üniversitenizdeki hocanızdan etkilenecek, bir tür hobi gibi kaleme aldığınız öyküler, çok okunur hale geliyor ve zeki olduğu kadar küstah da olan dedektifiniz dönemin kahramanı oluyor. Öyküler dönemin dergilerinde peş peşe yayımlanırken hem cebiniz doluyor, hem de kahramanınız ünleniyor. Ne kadar gurur ve mutluluk verici, değil mi? "Eserlerim, kahramanlarım benim çocuklarım gibidir," diyen yazar klişesini de göz önüne alırsak, böyle bir ünü kazanan bir yazarda herhalde gam keder kalmaz diye düşünüyoruz. Hatta her yazar, kendisine böyle bir başarı getiren kahramanına, çocuğuna âşık olur deriz. Gelgelelim kazın ayağı pek de öyle değil.

Kazın ayağını anlatmadan önce şu ana kadar okuduklarımızı cebimize koyup biraz başka konular konuşalım.

RASYONALİST DEDEKTİFİN SPİRİTÜALİST YAZARI

Conan Doyle'u tanımayanlar, Sherlock gibi analitik ve rasyonalist düşünceden şaşmayan, görmediğine inanmayan, gördüğüne de hemen kanmayan bir dedektifin arkasındaki yazarı da en az onun kadar rasyonalist sanır çok normal olarak. Fakat Arthur Conan Doyle, inançları bakımından epey çetrefilli bir yol izlemiş. Sherlock'un gördüğünden şüphe etme yöntemini aynen uygular

hayatına; fakat bir farkla: Sherlock, gördüğünün gördüğü gibi olmadığını anlamaya çalışırken Doyle, görmediği şeyler de olabileceğini düşünür ve hatta buna inanmak ister.

Bugünün popüler içerik sitelerinde “Conan Doyle Hakkında Bilmediğiniz On Yüz Milyon Baloncuk” tadındaki yazılarda, onun perilere inandığını ve perilerin varlığını kanıtlamak için epey çaba sarf ettiğini okumuşsunuzdur belki. Yazarın, bir dedektif gibi, döneminde pek popülerleşen paranormal birkaç vakayı araştırdığı, hatta bunlara inandığı bilinir. Uzunca anlatmayacağım, internette “Cottingley Perileri Vakası” olarak bulabilirsiniz. Fakat içerik sitelerinde eğlenceli ve biraz da karikatürize edilmiş bu olayın arka planı o kadar da eğlenceli değildir.

Bir röportajında, medikal eğitimin kendisini agnostik, yani “bilinemezci” yaptığını söyleyen Conan Doyle, hayatının ilerleyen yıllarında bilinemez gördüğü şeyleri bilinir hale getirmek için pek çok mistik ve spiritüalist deneyimlerin içine girmiş. İlk dünya savaşına doğru büyük bir bunalmış eşliğinde adım adım gidilirken dönemin İngiltere’inde, spiritüalizmi ruh çağırmaya indirgeyen

birtakım toplulukların çoğalması, spiritüalizmin adeta popüler bir din, kimi zenginlerce ilginç bir eğlence deneyimi haline gelmesi gibi olayların bunda etkisi yadsınamaz elbette.

Bir kısım cemiyet insanı bu inanç ve etkinliklerin merak uyandırıcı eğlencesindeyken pek çokları da hayatlarından ve çağlarından edindikleri düş kırıklıklarını, görünmediğine fakat var olduğuna inandıkları birtakım şeylerle telafi etmek istemektedir. Conan Doyle da bunlardan biridir aslında. 1901’de, savaşa giden oğlunu zatürreden, 1906’da uzun süre acı çeken eşini veremden, bir süre sonra da kardeşini, iki kayınbiraderini ve iki yeğenini çeşitli nedenlerden kaybeden Doyle için spiritüalizm eğilimi, belki de ardı ardına gelen bu kayıplarla yeniden iletişim kurmanın, acısını dindirmenin bir yoluymuştu.

İlk ruh çağırma deneyimini 1887 (bazı kaynaklarda 1881) yılında yaşamasına rağmen spiritüalizme inancını 1916’da ilan etmesini ve bu inancı paylaşan topluluklarda yükselişinin 1. Dünya Savaşı sonrasına denk gelmesini, yukarıda bahsi geçen ölümlerle karşılaştırdığımızda manzara bu açıdan netleşiyor.

SHERLOCK'LA AŞK VE NEFRET İLİŞKİSİ

Şimdi gelelim en başta cebimize koyduğumuz bilgilere... Sherlock gibi rasyonalizmden ödün vermeyen, en gizemli, en ürkünç vakalarda bile görüne aldanmayıp somut deliller peşinde koşan bir dedektifi, spiritüalizme hayatını vermiş bir yazar nasıl ve neden yazar?

“Nasıl”ına cevap vermek kolay: Conan Doyle, her şeyden önce bir doktor. Joseph Bell gibi bir ilham kaynağı var. Bunların ötesinde Doyle, şaşılacak derecede çok yönlü bir kişilik. Tarih, askerlik, savaş, bilim, sanat, spor, siyaset derken epey geniş bir yelpazede birikim sahibi, okuyup yazmış, zeki ve sorular sormasını bilen biri.

Peki, neden yazdı? Akla iki sebep geliyor; birisi, iflah olmaz bir sentezci olma ihtimali, diğeryse maddi kaygılar. Sentez deyince aklım hep Ahmet Midhat’a ve onun çok yönlülüğü açısından Doyle’la benzeşmelerine gidiyor. Biz de Ahmet Midhat’ı hep Doğu-Batı çatışmasını anlattığı romanlarıyla tanıdık; oysa arka planda akla hayale gelmeyecek çeşitlilikte bir eserler yığını vardır. Hiçbirinde uzmanlık derecesinde derinleşmese de bu sayısız konu başlıklarında kalem ve fikir oynatan ilk ve en önemli isimlerden biridir. Tıpkı Doyle gibi... Ahmet Midhat da felsefe ile din, materyalizm ile maneviyat arasında sentez kurmaya çalışmış, ikisinden birini seçerek hakikate ulaşamayacağını düşünmüş, bu yolda yazdığı yazılar yüzünden gazetesi kapatılarak sürgüne gönderilmiş ve sürgün dönüşünde sıkı bir iktidar yanlısı olmuştur.

Sentez konusuna kadar birbirlerine çok benzeseler de sentezcilik noktasında maalesef Doyle’u, Ahmet Midhat kadar *savunucu* rolünde göremiyoruz. Zira o, bir dönemine kadar agnostizmi, sonrasında spiritüalizmi savunduğunu ayan beyan belli ederek tarafını seçer. “Maalesef” diyorum, çünkü Doyle’un mutlaka bir şekilde yazmaktan zevk aldığını düşünsek de Sherlock’u yazmasının başlıca sebebinin ekonomik olduğunu düşünmek kalıyor geriye.

Bir röportajında buna ucundan cevap veriyor Doyle; bunu bilmek birçok edebiyatsever ve Sherlock hayranı için acı verici ve şaşırtıcı olabilir ama ekonomik sebeplere bağlıyor. Sherlock’u, medikal ve kriminal alanda eğitim aldığı genç bir doktorken yazdığını, sonuçlarının kendisini de şaşırttığını, dünyanın farklı yerlerinde okunması bir yana, Holmes’ün gerçek bir karakter olduğunu sanan insanların ona mektuplar yazdığını belirtiyor.

Doyle, Holmes’ü yazdığı dönemde henüz agnostik olduğunu belirtiyor ve yaşadığı deneyimle-

rin ardından spiritüalizme yaklaşırken eşzamanlı olarak Sherlock’tan koptuğunu düşündürüyor. Kahramanı ile aşk ve nefret ilişkisi içerisinde bir mücadele halinde.

1891’de annesine, “Holmes’ü öldürmeyi düşünüyorum, hikâye bitsin gitsin istiyorum. Aklımı daha iyi şeylerden çeliyor anne,” diye yazmış. “Daha iyi şeyler” neydi? Yazdığı farklı tür ve konulardaki diğer kitapları mı yoksa spiritüalist deneyimleri mi? Her ikisi de olabilir, çünkü Doyle’un spiritüalizm üzerine de Türkçeye hiç çevrilmemiş 23 eseri olduğunu unutmamak gerek.

Annesinin, “Sana nasıl uyuyorsa öyle yap, ama insanlar bunu pek hoş karşılamayacaktır,” dediği kararını 1893’te uygulayan Doyle, Sherlock’u en büyük düşmanı Moriarty ile birlikte Reichenbach Şelalesi’ne yuvarladığı “The Last Problem” hikâyesini yazıyor. Bu sahneyi Jeremy Brett’in ve Robert Downey Jr.’ın canlandığı Sherlock uyarlamalarında seyrettik. BBC uyarlamasının “The Reichenbach Fall” bölümünde Sherlock, tek başına binadan atlamıştı.

“BANKA HESABIMI DA SHERLOCK'LA BİRLİKTE GÖMÜYÖRÜM”

Otobiyografisinde, 1893’teki bu kararını yazarken, “Banka hesabımı da Sherlock’la birlikte gömecek olsam da...” notunu düşmesi, Sherlock’la ilişkisinin ekonomik önceliğini ortaya koyuyor ne yazık ki. Ve devam ediyor: “Bu beyefendiyi öldürmekle suçlanıp durdum, fakat bunun bir cinayet değil bir nefsi müdafaa olduğunda ısrarcıyım. Çünkü ben onu öldürmeseydim, o beni öldürecek-ti.”

Daha da ilginç olan bir notunda, “Daha yüksek çalışmalarına engel olmaması için Sherlock’a dokunmasaydım, şu anda edebiyattaki yerim daha sağlam olurdu.” “Daha yüksek çalışmalar” mı? Sherlock’tan da mı yüksek? Bir tür kader cilvesi olarak değerlendirilebilecek bu tezat, öte yandan çok üzücü değil mi? Sherlock’un, yazarının üvey evladı olduğunu kabullenmek gerçekten kolay değil.

Üstelik bu “daha yüksek çalışmalar” sadece edebi faaliyetler de değil. İki kez başarısız sonuçlansa da parlamentoya girmek için aday oldu, Boer Savaşı’nın haklılığını savunan bir kitap yazdı, sözkonusu savaşta İngiliz askerlerin gönüllü tedavilerini yaparak “Şövalye/Sir” unvanı aldı, haksız yere hapsedilen iki adamı özgür kılmak için giriştiği vaka başta olmak üzere pek çok gerçek vakada Holmes’ün yöntemlerini kullanarak dedektifliğe soyundu...

Sherlock'u öldürme kararının sonucu, annesinin dediği gibi oldu ve insanlar Doyle'a sürekli, "Sherlock'u öldürmekle iyi yapmadınız," demeye başladı. Doyle, bütün bu iç ve dış baskılara rağmen 1902'deki *Baskervilleslerin Köpeği*'ne dek elini Sherlock'a sürmedi fakat dönüşü muhteşem oldu. Büyüsünden hiçbir şey kaybetmeyen Sherlock Holmes, yeniden dönemin dergilerinde boy göstermeye başlamıştı.

Conan Doyle belki "sentezci" değildi, ama bile-rek veya bilmeyerek zihnine doldurduğu bilgilerin sentezi sayesinde bugün halen adından söz ettiriyor. Hem doktor hem spiritüalist yazar Conan Doyle, eğitimi, inançları ve hayal gücü sayesinde modern gizem ve bilimkurgu türlerinde belirleyici etkiler yarattı. Savaşta denizaltıların tehlikelerini öngören ilklerden birisi olarak bir Sherlock Holmes hikâyesi yazdı. *Kayıp Dünya* romanı *Jurassic Park* ve benzeri konuların öncülerinden oldu. *The Ring of Thoth* öyküsü, muhtemelen 1932'de Boris Karloff'un çektiği *Mumya* filminin esin kaynağıydı. İnsan vücudundaki mikroskobik bir gözlemcinin hayali yolculuğunu özetleyen "Yaşam ve Ölüm Kanı" adlı 1883 tarihli tıbbi makale, *Fantastic Voyage* filminin anafikrini içeriyordu. Kendisinin bile hayal edemeyeceği gücünü bugün artırarak sürdüren Sherlock Holmes, bunlar içinde en bilineni sadece.

Yine de neticede tüm bunlar, Sherlock'u arka plana atmaya, para lazım olunca tekrar çağırmaya değer miydi? Veya başka bir bakış açısıyla düşünürsek; tüm bunlar olmadan Sherlock, Sherlock olabilir miydi? Her biri uzun edebi tartışmalar götürebilecek bu sorular, şu an için en nihayetinde "okurun takdiri"ne kalmış...

Sonuç ne olursa olsun; yazarı değilse de biz Sherlock Holmes'ü her dönemde, her şeyiyle ve her haliyle çok sevdik.

KAYNAKLAR VE ÖNERİLER

Yeni Bir Din: Modern Spiritüalizm ve Sir Arthur Conan Doyle, Bahadır Ürkmez, Ateist Dergi, Sayı 10, Kasım 2014

"Sherlock Holmes'ü Kandıran Küçük Kızlar", Bahadır Ürkmez, yalansavar.org

"Ünlü Okültist Aleister Crowley ve Onun Anti-Sherlock Dedektifi Simon Iff", Koray Sarıdoğan, 221B Dergi, Sayı 3, Mayıs-Haziran 2016

"The Burden of Holmes", John J. Miller, wsj.com

"Arthur Conan Doyle: 19 Things You Didn't Know", Rachel Ward, telegraph.co.uk

Yazıda geçen röportaj: bit.ly/doyle-röp

Doyle'un bir ruh çağırma seansının ses kaydı: bit.ly/doyle-seans

ÖTEKİ SHERLOCKLAR

Yankı ENKİ

BU ESERLERDEN TÜRKÇEDE YAYIMLANANLAR ARASINDA ÖNE ÇIKANLARDAN BİRİ MARK TWAIN'İN ÇİFT TARAFLI BİR DEDEKTİF HİKÂYESİ'DİR. ORJİNALİ 1902'DE, HENÜZ SHERLOCK POPÜLERKEN YAYIMLANMIŞ BİR PARODİDİR BU.

A. C. Doyle ölümsüz kahramanı Sherlock Holmes'ü 1880'lerde yarattı, 1920'lerin sonuna dek de okurların dünyasında yaşatmaya devam etti. Doyle 1930'da hayatını kaybetse de Sherlock bir mitosa dönüştü, başka yazarların kitap sayfalarında yaşamaya devam etti. Öteki Sherlock'lar, kimi zaman

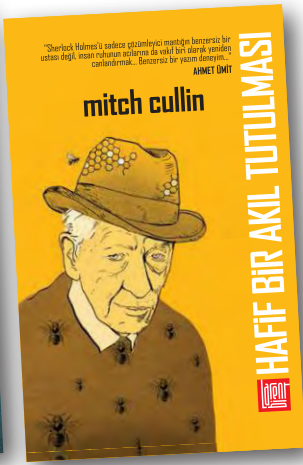
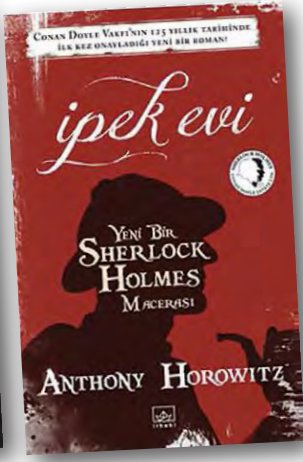
Doyle'un mirasına sadık bir şekilde yer aldı edebiyatta, kimi zaman parodilere malzeme oldu. Bazen Doyle'un imgeleminin çok ötesinde kimliklere büründü, bazen de yaşatılmak istenen Sherlock değil, Doyle oldu.

Bu eserlerden Türkçede yayımlananlar arasında öne çıkanlardan biri Mark Twain'in *Çift Taraflı Bir Dedektif Hikâyesi*'dir. Orijinali 1902'de, henüz Sherlock popülerken yayımlanmış bir parodidir bu. Hem Sherlock'un akıl yürütmelerine hem de Doyle'un üslubuna karşı getirilmiş bir eleştiri olarak yorumlanabilecek bir öykü kurgulamıştır Twain. Sherlock'un da yanılabilmesi ihtimali, bu ölümsüz mitosun başlangıcına önemli bir dipnot düşmüştür.

Tarihte geriye gittiğimizde Twain'in eseri ne derece önem arz ediyorsa, günümüze yaklaştığımızda Mitch Cullin'in *Hafif Bir Akıl Tutulması* başlıklı romanı da o derece değer taşır. Yakın zamanda *Mr. Holmes* adıyla sinemaya uyarlanan bu romanda yazar, Watson'dan yoksun, yalnız, unutkan, melankolik ve ihtiyar bir Sherlock portresi çizer. Holmes'ün arıcılık merakının yanında Doyle'un üslubuna yakın bir polisiye öykünün de kurgulandığı bu roman, Sherlock'un bilinen ve bilinmeyen yönleriyle anlatıldığı bir öyküye sahne olur. Burada masum bir çocuğun trajik ölümü, neredeyse polisiye bir vaka gibi çözülür ihtiyar Holmes tarafından, ama bunun yaşattığı kedere odaklanır yazar. Bu sefer Doyle'un öykülerindeki gibi sadece olgulara değil, duygulara da odaklanan bir insan vardır karşımızda. Bu romanda dedektiften öte bir karakterdir Sherlock.

Rodolfo Martínez'in *Sherlock Holmes & Ölülerin Bilgeliği* ve *Sherlock Holmes & Şairin Ayak İzleri* başlıklı birbirine paralel iki eseri ise daha renkli ve bol edebi göndermeli bir Sherlock dünyasıyla buluşturur bizi.

Sherlock Holmes & Ölülerin Bilgeliği, üç ayrı öyküden oluşan bir kitaptır. Kitabın tamamında Doyle'un Sherlock literatürüne sadık bir üslup bulunur, fakat

içerik daha doğaüstüdür. Bu kitapta anlatıcımız Watson'dır ve iddiasına göre bu onun kaleme aldığı son Sherlock eseri olacaktır. "Ölülerin Bilgeliği" başlıklı ilk öyküde çözülecek gizemli olayın temelinde bir cinayet vardır ama kurban, zamanında Sherlock Holmes'un icat ettiği Siger-son adlı bir karakterdir. Kimliği bilinmeyen biri, Sherlock'un takma isim olarak kullandığı bir ismi kullanırken ölü bulunur. Başka bir deyişle kurban, aslında var olmayan biridir. Orijinal Doyle karakterlerinden biri olan Lestrade'la birlikte bu vakayı çözmeye çalışacaktır Sherlock ve Watson. Vaka çözüldükçe karşımıza korku edebiyatının ustası Lovecraft'la neredeyse özdeşleşen "Necronomicon" adlı esrarengiz kitap çıkar. Bu öyküde Sherlock'un yaratıcısı A.C. Doyle da bir kahraman olarak yer alır.

İkinci öykünün başlığı "Ormanın Ötesindeki Topraklardan"dır. Bu öyküde de yine polisiye ve korku edebiyatı iç içe geçer, çünkü sahneye Dracula ve Van Helsing çıkacaktır. Üçüncü öykü "Düzenbaz Katil Macerası" ise, daha klasik bir Doyle öyküsü gibidir. Bu kısa öyküde katilin kim olduğundan ziyade Holmes'un Watson ve Lestrade'ı nasıl ters köşeye yatırdığı daha ilgi çekicidir. Martínez'in "yeni" ya da "farklı" bir Sherlock anlatmadığı söylenebilir bu öykü için. Yazdığı diğer Sherlock maceralarının içine doğaüstü unsurları katan ve farklı kurgu kahramanlarına ve yazarlara atıfta bulunan Martínez, belki de bu sade ve köklere sadık öyküyle günah çıkarmak istemiş olabilir.

Sherlock Holmes & Şairin Ayak İzleri, Martínez'in "Sherlock Holmes ve Lovecraft bir arada" konseptini devam ettirdiği bir romandır. Anlatıcımız William Hudson, 221B'nin sahibesi Martha Hudson'un akrabasıdır. Çocukluğunu Sherlock Holmes'e duyduğu hayranlıkla geçirmiş, Watson'un anlattığı öyküleri neredeyse ezberlemiştir. Holmes'ten, "Beni ben yapan kişi," diye bahseder. Onunla asıl tanışması ise Martha'nın cenazesinde gerçekleşir. Bu kitaptaki Holmes, tıpkı Mitch Cullin'in *Hafif Bir Akıl Tutulması* adlı romanındaki gibi, oldukça "ihtiyar" biridir artık. Yaşı düştüğünde ölüm ona uzak değildir ama uzun zamandır arılarının sütüyle beslendiği için hâlâ gençliğini, çevikliğini korumaktadır.

Aradan yıllar geçtikten sonra Sherlock ve Hudson'un ikinci karşılaşmaları İspanya'daki iç savaş sırasında olur. Aslında Hudson, oraya Mycroft tarafından gönderilmiş bir casustur ve Sherlock'la tekrar karşılaşması tesadüf değildir elbette. Önemli bir kitabın bazı insanların eline geçmesini engellemek gibi bir görevi vardır Hudson ve

ANTHONY HOROWITZ'İN İPEK EVİ ADLI ROMANI İSE KLASİK BİR SHERLOCK HOLMES ÖYKÜSÜ ANLATIR BİZE. YAZARIN KULLANDIĞI DİL VE ÜSLUP DA DOYLE'UNKİNE OLDUKÇA YAKINDIR. 19. YÜZYILIN RUHUNA SADIK BİR ROMANDIR BU YÜZDEN.

Sherlock'un. O kitap da *Sherlock Holmes & Ölülerin Bilgeliği*'nde işlenen "Necronomicon"dur yine. Zaten tıpkı Holmes gibi Lovecraft da metinde bir kahraman olarak karşımıza çıkar. Bu kitabın diğer sürprizi ise Clark Kent'in de öyküde önemli bir rol üstlenmesidir. İkinci bölümünde anlatıcı değişir ve Sherlock'un ağzından dinlemeye başlarız öyküyü. Ölümçül büyü kitabı "Necronomicon"un ve kahramanlarımızı bir araya getiren olayların perde arkasını anlatan bu bölümden sonra tekrar Hudson devralır anlatıcı rolünü. Finale doğru Hudson ile Sherlock arasındaki ilişkinin bilmediğimiz bir yanı ortaya çıkar. Hatta Mycroft'la ilgili de bir sürpriz bekler bizi.

Kısacası kitap, bol kahramanlı, bol karakterli, kalabalık bir olaylar dizisine ev sahipliği yapar. Bir Doyle eserindeki gibi, olaylara hâkimiyetini koyan, sürekli analiz halindeki bir Sherlock portresinden ziyade, Lovecraft ve Clark Kent gibi şaşırtıcı karakterle yan yana geldiğinde ne düşündüğünü, ne yaptığını merak ettiğimiz bir Sherlock çıkar karşımıza. O yüzden Martínez'in sadece Sherlock Holmes hayranlarını değil, *Superman* fanları ve Lovecraft okurlarını gözeterek de yazdığı bir eserdir bu.

Anthony Horowitz'in *İpek Evi* adlı romanı ise klasik bir Sherlock Holmes öyküsü anlatır bize. Yazarın kullandığı dil ve üslup da Doyle'unkine oldukça yakındır. 19. yüzyılın ruhuna sadık bir romandır bu yüzden. Yine de *İpek Evi*, konusundan ziyade unvanıyla ön plana çıkan bir eser olmuştur son yıllarda, çünkü Conan Doyle Vakfı'nın uzun zaman sonra onayladığı bir Sherlock romanıdır bu. Horowitz, *İpek Evi*'nin getirdiği başarının ardından bir de *Moriarty*'yi yazmıştır geçtiğimiz yıllarda. Bu eser de aynı şekilde Doyle Vakfı'ndan onayı almıştır.

Sonuçta, her yazarın Sherlock'u yeniden yarattığı bir dünya ile Sherlock'un hiç olmadığı bir dünya arasındaki sınırın mimarı A.C. Doyle'dur. Öteki Sherlock'ların ona mı yoksa kamuya mı ait olduğu tartışmalıdır ama şu gerçek bakidir: Doyle'un 1887'de yayımladığı *Kızıl Dosya*, polisiye tarihinin en kalın dosyası olacaktır.

“YUNAN” SHERLOCK HOLMES

Filipos FİLİPOU - Yunancadan çeviren: Serhan Özemrah

Ελληνική Λέσχη Συγγραφέων Αστυνομικής Λογοτεχνίας

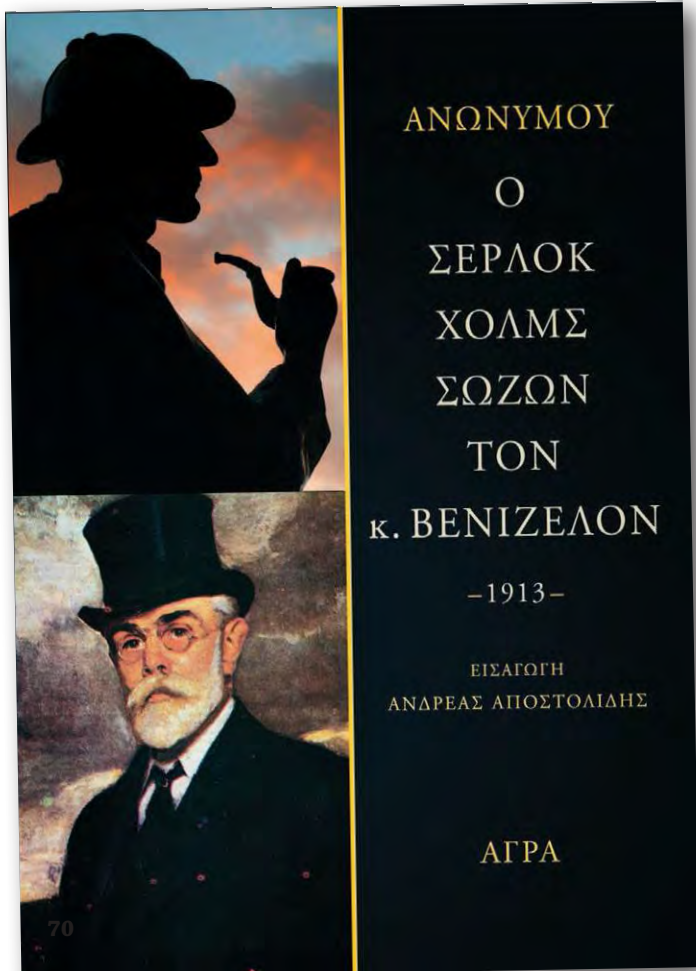
Filipos Filipou, 1948 yılının Aralık ayında Yunanistan'ın Korfu adasında doğdu. Bir süre gemilerde mühendis olarak çalıştı. Birden fazla biyografi ve roman yayımladı. Üç romanının karakterleri gerçek hayatta yaşamış kişilerdir (Kavafis, Kazancakis, Elitis). Altısı polisiye edebiyat türüne dahilken, dördünde gazeteci Tilemahos Leondaris ana karakterdir. Çeşitli antolojilerde yayımlanan kısa öykülerinin yanı sıra edebiyat hakkında yazdığı çeşitli denemeler de pek çok gazete ve dergide yayımlanmıştır. 1997'den beri Yunanistan'ın *Vima* gazetesinde polisiye çalışmaları yayımlanıyor. *Konstantinos Kavafis'in Son Günleri* isimli kitabı Katalanca ve Romenceye çevrildi ve kısa öyküleri Almanca yayımlanan antolojilerde kendilerine yer buldu.

Yunanistan Polisiye Yazarları Derneği (EL-SAL), polisiye metinler okuyan Yunan çağdaş yazarlar tarafından Atina'da 2010 yılında kurulmuştur. Ben de bu derneğin internet sitesinde yayınlanması amacıyla, Yunan polisiye edebiyatının bir kaynakçasını yazma görevini üstlendim. Giannis Maris'ten önce hangi yazarların polisiye edebiyatıyla ilgilendiklerini keşfetmek niyetiyle 20. yüzyılın başlarında basılmış ama bilinmeyen hikâye ve romanları bulmaya çalıştım.

Bu zamana kadar, elimizdeki bilgilere göre; polisiye bir kurgusu olan ilk roman Pavlos Nirvanas'ın, türünün de ilk örneğini oluşturan *To Έγκλημα του Ψυχικού/To Engklima tou Psichikou (Psichiko'nun Suçu)* adlı eseridir. Hikâyenin ana kahramanı, eğlenceye düşkün, polisiye filmleri ve halk öykülerini seven, ün kazanmak için genç bir kadının öldürülmesiyle ilgili suçu üstlenen ve tutuklanan Nikos Molohanthis isimli bir öğrencidir. Ancak namus cinayetine kurban gittiği anlaşılan kızı öldüren gerçek suçlu bulunduğu, serbest bırakılır. Bu “Atina’ya özgü roman” *Θεατής/Theatis (İzleyici)* dergisinde bölümler halinde Aralık 1927’den Nisan 1928’e kadar yayımlanmış ve hemen ardından kitap olarak basılmıştır. Nirvanas, şehirli kahramanlar, halktan insanlar ancak sıradışı bireyler kullanarak zamanın toplumunu çözümlemeyi amaçlamıştır.

Halk ve belediye kütüphanelerinde araştırma yaparken, eski gazete ve dergileri tararken, Fransız ve İngiliz dergilerini anımsatan politik ve edebi içerikli, zengin bir biçimde resimlendirilmiş *Ελλάς/Ellas* (Helenistan) dergisi elime geçti. 1907’de kurulan dergi 1924’te kapanır ancak bu derginin içeriği, Yunanistan’da kendisinden sonra gelen halk dergilerinin içeriğini şekillendirdi.

1910 yılında, Arthur Conan Doyle’un romanları ve polisiye öyküleri, *Ellas* dergisinde bölümler halinde yayımlanmaya başladı. 19 Şubat 1913’te, arka planda Balkan Savaşlarının yaşandığı ve Elefterios Venizelos’un başbakanlık yaptığı dönemde, yazar Αδριανός Μ. Ζερβός/Adrianos M. Zevros’un *Ένα τέχνησμα/Ena Technezma/Bir Hüner* isimli eseri “Polisiye Öyküler” başlığıyla yayımlanmıştır.

ELİMİZDEKİ BİLGİLERE GÖRE; POLİSİYE BİR KURGUSU OLAN İLK (YUNAN) ROMAN PAVLOS NİRVANAS'IN, TÜRÜNÜN DE İLK ÖRNEĞİNİ OLUŞTURAN PSİCHIKO'NUN SUÇU ADLI ESERİDİR.

1913 yılının Mayıs'ında, Kral Georgios'un Selanik'te öldürülmesinden birkaç gün sonra, çevirisini Ευαγγελος Παπανικολάος/Evangelios Papanikolaos'un yaptığı Arthur Conan Doyle'un *Από τας περιπετείας του Σέρλοκ Χολμς-Ο πλοίαρχος Κάρεϋ/Sherlock Holmes'ün Maceraları-Efendi Carey* yayımlanmıştır. Aynı sene, 19 Aralık'ta, "Από τα νεότερα κατορθώματα του Σέρλοκ Χολμς/Sherlock Holmes'ün En Yeni Maceraları" başlığı altında bölümler halinde *Ο Σέρλοκ Χολμς σώζων τον κ. Βενιζέλον/Sherlock Holmes Bay Venizelos'u Kurtarıyor* isimli hikâye Londra'da yayımlanır. Yazarın ismi belli değildir ancak bir Yunan tarafından yazıldığı anlaşılır: Ya önceki metnin tanınmayan çevirmeni ya da derginin yönetmeni, öykü ve roman yazarı Spiros Potamianos tarafından.

Hatırlatmak isterim ki, derginin okuyucuları, Arthur Conan Doyle'un stiline hayran olmuşlardı. Böylece yazarı belli olmayan, Başbakan Elefterios Venizelos'un Londra ziyaretini konu eden polisiye-casusluk-politik eser kimseyi rahatsız etmemiştir. Dönemin olayları da bu metne güncel bir nitelik kazandırmış ve onun ilgiyle okunmasını sağlamıştı. Hikâye, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına zemin hazırlayan, Avusturya Arşidükü Ferdinand'ın Saraybosna'da Sırp milliyetçisi bir örgüt olan Kara El tarafından suikasta uğramasından birkaç ay öncesini anlatır. Hikâyede, 1913'te, Balkan Savaşlarından sonra, Balkan devletlerinden temsilcilerin katıldığı bir toplantıdan bahsedilir. Tam o sırada, Bulgar gizli örgütü KKK tarafından Elefterios Venizelos'un öldürüleceği komplosu ortaya çıkar.

Sherlock Holmes'ün yakın arkadaşı Watson, Venizelos'un nasıl kurtarıldığını anlatır. Böylece Holmes ve Watson, Balkan politika ve diplomasisi hakkında ilginç tartışmalar içine girerler. Yunan karşıtı bir Bulgar komplosunu ortaya çıkaran Holmes, "Yunanistan ve Bulgaristan düşmandırlar. Ama dost gibi gözüküyorlar..." demektedir. Sonunda, kılık değiştirme duayeni Holmes, daha sonra ona teşekkür etmek için telefon açan Venizelos'u Bulgarların komplolarından kurtarmayı başarır. Arthur Conan Doyle'un kahramanı, Yunanistan Başbakanı Venizelos'a hayranlığını belirtirken, Venizelos ise kurtarıcıya² olan hayranlığını ifade eder. Bu isimlessiz yazarın Balkan kökenli karakterleri de dikkat çeker. Sarışın ama sert mizaçlı, "vahşi hareketler" yapanlar Bulgarlardır. İyi İngilizce konuşanlar "uygar insan" olarak tasvir edilirken, canlı el kol hareketleri yapanlar ise

Yunandırlar. "Parlak gözlü" ve zeki karaktere sahip olanlar Sırp ve umursamaz, sempatik tavırlarıyla "sempatik³ aksanlı" olanlar ise Türklerdir.

13 Mart 1914'te tamamlanan hikâye, yüz yıl kadar tanınmamış olarak kalır ve ilk kez Aralık 2013'te Agra'da basılır. Bu tarih aynı zamanda, Yunanistan'da yayıncılığın yüzüncü yıldönümüdür. Andreas Apostolidis, edebi içerikli giriş kısmında, bu hikâyeyi haklı bir kesinlikle -kapsamı ve tematolojisi nedeniyle- ilk Yunan polisiye romanı olarak değerlendirmemiz gerektiğini vurgular.

Sanıyorum ki Sherlock Holmes, dünya çapında pek çok yazarın kahramanı olmuştur. Yunanistan'da o zamana kadar gerek anonim gerekse görünüşte diğer yazarların çevirileri olarak pek çok başarılı hikâye yayımlanmıştır. 1919 Ağustos'unda yazar, akademisyen ve koleksiyoner Dimitris Hanos, haftalık basılan Sherlock Holmes dergisinde bizi böyle bilgilendiriyor. İlk sayı, Marsel Orstain tarafından yazılmış ve Giannis Skouteropoulos tarafından çevrilmiş *Ο νεκρός που ζωντανεύει/O nekros pou zontanevei/Yaşayan Ölü* isimli maceradır. Sanıyorum ki Skouteropoulos bu maceranın asıl yazarıdır. Gerçekten de bir reklam metninde, derginin yayıncısı Skouteropoulos; "Arsen Lupen, Zingomar, Fantoma, Siyah El, Kamora, Beyaz Dişli Maske vb. gibi eski ve ünlü gangsterlere karşı zafer kazanan becerikli dedektifin başarılarından" bahsetmektedir.

Burada şunu da not etmek isterim ki, yukarıda sözü geçen romanın keşfiyle ilgili bilgiler ve diğer benzer konular, 2017'de Atina'da basılacak olan *Yunan Polisiye Edebiyatının Tarihi/Ιστορία της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας* eserinde yer alacaktır.

DİPNOTLAR

- 1) Atina'da bir semt. (ç.n)
- 2) Kurtarıcı kelimesiyle anlatılmak istenen İngiltere'dir. İngiltere'nin Yunanistan'ın bağımsızlığı ve Çağdaş Yunan Devleti'nin kuruluşundaki katkısı oldukça büyüktür. (ç.n)
- 3) Yazar burada Yunanca "tatlı" anlamına gelen bir kelime kullanmıştır. Bu kelime sempatik ya da sevimli olarak çevrilebileceği gibi komik olarak da kullanılabilir.

ABDÜLHAMİD VE SHERLOCK HOLMES

Erol ÜYEPAZARCI

DOYLE'UN YAPITLARINI YAYIMLADIĞI "STRAND" DERGİSİ DE ABDÜLHAMİD'İN ABONE OLDUĞU MECMUALARDAN BİRİDİR.

2^{21B'}de bütün zamanların en ünlü dedektifinden söz ederken; onun, bütün zamanların en ünlü Türk polisiye roman tutkunu II. Abdülhamid'le olan ilişkisinden bahsetmeden geçmenin okuyucular için bir eksiklik olacağını düşünüyoruz. Şahsına ait olmak üzere çevirttiği polisiye romanlarla adından çok söz ettiren bu ilginç Padişah ile Holmes'ün yaratıcısı, yaşamlarında en az bir kez karşı karşıya gelmişlerdir.

Bunun öyküsünü anlatmadan ülkemizde ilk kez Holmes öykülerinden haberdar olan kişinin II. Abdülhamid olduğunu söylemek isteriz. Türk okuyucusu ilk Holmes öyküsünü II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yani 1908 yılının sonlarında Faik Sabri Duran'ın çevirisiyle *Musavver Dilenci* adıyla okumuştur. Halbuki Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde "Yıldız Esas Evrakı" diye adlandırılan belgeler içinde ve sözkonusu padişahın kütüphanesinin şu anda bulunduğu İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde saptadığımız II. Abdülhamid için çevrilmiş özel polisiye öyküler içinde pek çok Sherlock Holmes öyküsü vardır. Özellikle çevirip kendi elyazısıyla bir defter şeklinde Padişah'a sunduğu çevirilerinde kendisini "Corci kulları" diye takdim eden bir çevirmen birçok Holmes öyküsünü 1908'den çok önce tercüme edip Padişah'a sunmuştur.

II. Abdülhamid'in Sherlock Holmes'ü tanımasının çok hoş bir öyküsü vardır. Bilindiği gibi bu ilginç Padişah, dönemin bütün önemli yabancı dergilerine abone olmuş ve sarayında oluşturduğu bir çeviri bürosunda bu dergilerde yer alan şahsı ve Türkiye'yle ilgili bütün yazıları çevirtirmiştir. Doyle'un yapıtlarını yayımladığı *Strand* dergisi de Abdülhamid'in abone olduğu mecmualardan biridir. Bu mecmuanın Eylül 1901 tarihli sayısında bir Hintli tarafından kaleme alınmış, Padişah'la ilgili bir makale yayımlanmıştır. Saraydaki çeviri bürosu memurlarından İngilizce bilen "Corci" isimli çevirmen bu yazıyı çevirirken, bu makeden önceki sayfalarda Conan Doyle'un *The Empty House* (Boş Ev) isimli öyküsünün yer aldığını görmüş ve Padişah'ın polisiye roman merakını bildiğinden bu öyküyü de çevirip II. Abdülhamid'e sunmuştur. Bu ilginç öykü, o güne kadar Fransız romancılarının kaleme aldığı melodram yapılı polisiye romanları okuyan Padişah'ın çok hoşuna gitmiş ve Londra Büyükelçisi Muzurus Paşa'ya gönderilen bir buyrukla Conan Doyle'un şimdiye kadar yayımlanan

bütün yapıtlarının gönderilmesini istemiştir. Bunlar kendisine çevriline II. Abdülhamid, bir Sherlock Holmes hayranı olmuştur. *Golden Horn* (Altın Boynuz-Haliç) diye bir kitap yazan Francis Yeats-Brown'un eserindeki sözlere inanmak gerekirse, 31 Mart Vak'ası sonrasında bunalımlı günlerinde Harekât Ordusu Yıldız Sarayı'nı sararken bile II. Abdülhamid Holmes'un *Bruce-Bartington Planları* isimli öyküsünü okutup dinlemektedir.

Dönemin İstanbul'daki İngiliz Elçisi'nin de Padişah'ın Holmes öykülerine tutkunluğunu bildiği ve ona yeni çıkan Holmes öykülerini takdim ettiği de yine Osmanlı Arşivleri'nde yaptığımız bir tetkikte ortaya çıkmıştır.

14 Haziran 1321 tarihli, sarayın Teşrifat Nazırı İbrahim Paşa'nın Padişah'a sunduğu bir arizada aynen şöyle denilmektedir:

"Sherlock Holmes Sergüzeşti adı altında Mösyö Conan Doyle'un neşretmekte olduğu ve polis olaylarına dair olup; İngiliz Sefiri'nin nâil olduğu kabul sırasında size takdim edeceğini arz eylediği kitabın bu kerre İngiltere'den gelmekle Baştercüman Mösyö Lemb aracılığıyla kullarına verilip takdimine aralık edilmem istendiği ve sözkonusu kitabın içindekilerden en çok dikkat çekenlerin ve özellikle bir hikayenin kurşun kalemle işaret edilip önce onların tercüme olunması sözkonusu sefirin tavsiye eylediği arz olunur. 14 Haziran 1321 (27 Haziran 1905)."

Görüldüğü gibi, İngiliz Büyükelçisi Padişah'ı mutlu etmek için İngiltere'den kitap getirmekle kalmayıp en beğendiği öyküyü işaretleyip onun önce çevrilmesini de önermektedir.

Türkiye'deki ilk telif polisiye roman yazarlarından biri olan Yetvard Odyan Efendi, 1912'de yayımlanan *Abdülhamid ve Sherlock Holmes* isimli polisiye romanında Abdülhamid'in Sherlock Holmes tutkunluğunu şöyle anlatır:

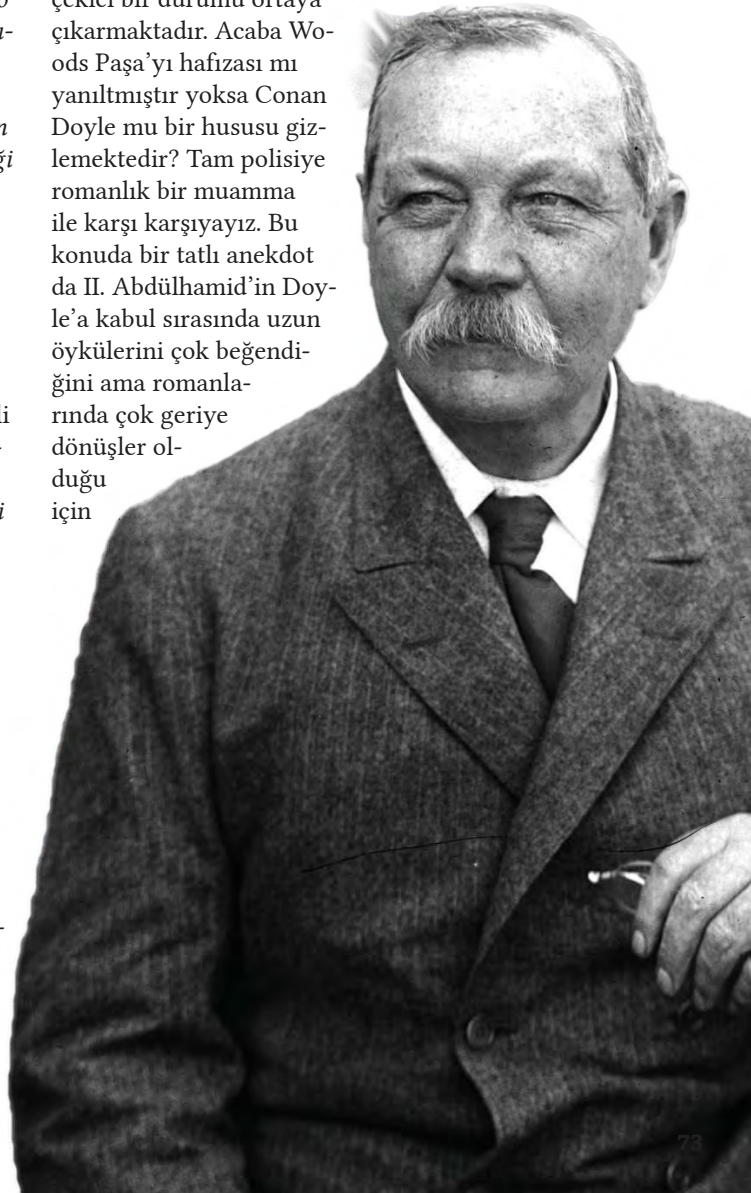
"... fakat son zamanlarda yeni bir yazar kendini çok etkilemişti. Bu yazar Kolonel (Albay) Conan Doyle isminde bir İngiliz idi. Bu yazarın çeşitli garip cinayetlerden söz eden 'Sherlock Holmes' unvanlı romanı, fevkalade surette merakına neden olmuştu. Bir çevirmen yeterli olmadığından iki kişi sabahdan akşama kadar sözü geçen yetenekli romancının eserlerini Türkçeye çevirmekle uğraşıyordu. Sherlock Holmes'un çok defa gayet küçük, gayet önemsiz bir ipucu ile çözülmesi olanaksız esrarı çözmekteki yeteneği, Abdülhamid'in takdir ve hayretini kazanmasına neden olmuştu."

Abdülhamid ve Conan Doyle konusunda 1869-1909 yılları arasında Osmanlı Deniz Kuvvetleri'nde müşavir olarak çalışan ve aynı zamanda II. Abdülhamid'in fahri yaveri de olan İngiliz Amirali Sir Henry F. Woods da (Woods Paşa)

anılarında şunları söylemektedir:

"Polisiye öykülerden özellikle Sir Conan Doyle'un yazdıklarından çok hoşlanırdı. Birkaç yıl önce Sherlock Holmes dizisinin yaratıcısı karısıyla birlikte İstanbul'a gelmişti. Benim de katıldığım Selamlık Töreni'nde Abdülhamid, Conan Doyle'a Mecidiye Nişanı'nı takmıştı."

Conan Doyle'un anılarından öğrendiğimize göre ilk karısı Louisa 1906'da öldükten bir yıl sonra yazarımız Jeanny Leckie ile evlenmiş ve balayı gezisinde İstanbul'a da gelmiş ve dostu Woods Paşa'ya misafir olmuştur. Woods Paşa'nın söz ettiği kabulün 1907'de olması gerekir. Yalnız işin ilginç tarafı, Doyle'un anılarında Padişah tarafından kabul edilmesini arzu ettiğini ancak Ramazan olduğu için bu kabulün gerçekleşmediğini söylemesidir. Kendisine Mecidiye Nişanı verildiğini anılarında yazan Doyle, karısına da "Şefkat Nişanı" takıldığını söylemektedir. Woods Paşa, *"Benim de katıldığım bir törenle Doyle'a nişan verildi,"* derken yazarımızın olayı başka türlü anlatması ilgi çekici bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Acaba Woods Paşa'yı hafızası mı yanıltmıştır yoksa Conan Doyle mu bir hususu gizlemektedir? Tam polisiye romanlık bir muamma ile karşı karşıyayız. Bu konuda bir tatlı anekdot da II. Abdülhamid'in Doyle'a kabul sırasında uzun öykülerini çok beğendiğini ama romanlarında çok geriye dönüşler olduğu için

“BU JURNALİ İMZA EDEN, ABDÜLHAMİD’İN HAFİYELERİNDEN TANINMIŞ BİR ERMENİ İDİ. İŞTE BU YÜZDEN ABDÜLHAMİD CONAN DOYLE’U HUZURUNA KABUL ETMEMİŞTİR.”

biraz ağır ritimli bulduğunu söylediği, tercihen uzun öykü yazmasını önerdiği ve çok gururlu olduğu bilinen yazarın da bundan alınıp anılarında bu ayrıntıyı vermemek için huzura kabul edilmediğini yazdığının söylenmesidir!

Bu arada Osmanlı Arşivi’nde yaptığımız incelemede bu verilen nişanların beratlarını bulduğumuzu ve Arthur Conan Doyle’a ve karısına bu nişanların verildiği tarihin 1907 Ramazan’ına rastladığını de belirtelim.

Bu konuda son söyleyeceğimiz ise, yukarıda adını andığımız Yetvard Odyan Efendi’nin kitabında anlattığı 1904 yılında vuku bulan II. Abdülhamid’in Conan Doyle’u Türkiye’ye davet etmesinin öyküsüdür. Bu doğruluğu çok su kaldırır öyküyü, yazarının sevimli Türkçesine dokunmadan sadeleştirerek alıntılıyoruz:

“Padişah’ın Conan Doyle hakkındaki teveccüh ve rağbeti o derece yüksek idi ki tanışmak ve konuşmak arzusuyla birkaç ay önce İstanbul’a davet etmişti. Sherlock Holmes’ün yazarı davete uyararak İstanbul’a gelmiş olup, gelişinin ikinci haftasında, bir Cuma günü Selamlık Merasimi’nde bulunmak üzere Beşiktaş’taki Hamidiye Camii’ndeki törene gitmişti. Kendisine yapılan bildiriye göre Cuma namazından sonra huzura kabul olunacağını haber almıştı.

Ancak Conan Doyle Selamlık Merasimi’nden sonra, tören dairesinde hayli zaman beklemiş ise de, tören görevlisi kendisini Padişah’ın huzuruna takdim etmek üzere yanına gelmeyip; yalnız yaverlerden biri gelerek; Padişah’ın o gün kendisini kabul edemeyeceğini bildirmiş ve bunun üzerine Conan Doyle bir derece kırılarak oradan kalkıp gitmiştir. Yaver ilaveten hangi gün huzura kabul edileceğinin kendisine bildirileceğini de söylemiştir.

Birkaç gün daha geçtiği halde, henüz hiçbir davet gelmemişti. Artık Conan Doyle’un tahammülü tükendiğinden, nihayet bir gün Padişah’ın Başkatibi Tahsin Paşa’ya bir tezkere yazarak; özetle İstanbul’a davet edildiğinin nedenini anlayamamış olduğundan; iki gün sonra İngiltere’ye döneceğini bildirmişti. Abdülhamid bu yazının içeriğinden haberdan olunca epeyce telaşlandı ise de ünlü yazarı huzuruna kabul etmek istemedi. Ancak bu kez teşrifatçı İbrahim Paşa’yı derhal Conan Doyle’un yanına göndererek, epeyce yüklü bir ihsan-ı şahane

ve bir de çok kıymetli bir armağanla adı geçeni ödüllendirdi. Padişah’ın o günlerde kendisini kabul edemeyeceğini şayet İngiltere’ye dönmek istiyorsa, onu burada bekletmek istemediğini de üzüntüleriyle bildirdi. Yazar kendisinin nezaketle yola konulduğunu anlamış ve Abdülhamid’in şu garip davranışını hiçbir suretle anlamadığından ertesi gün çantasını bağlayarak Doğu Ekspresi ile İstanbul’dan hareket etmiş idi.

Conan Doyle’un İstanbul’a geliş ve gidişinden hiç kimsenin haberi olmayarak 1904 yılı bahar mevsiminde geçen bu olay, yalnız meseleyi yakından bilenlerce malum bulunmuştur. Abdülhamid adı geçen yazarı özellikle İstanbul’a davet ettikten sonra acaba onu niçin huzuruna kabul etmek istemedi? Bunun nedenini aşağıda anlatacağız:

Sir Arthur Conan Doyle’un İstanbul’a gelişinin ertesi günü Abdülhamid’e bir jurnal takdim edilmişti. Bu jurnalın içeriği aşağıda verilmiştir:

[Zât-ı Şahaneleri’nin en sadık ve canını vermede hazır bendelerinden bulunmam nedeniyle, şu hususları bildirmeye cesaret ettim.

Yüksek buyruğunuz sonucu olarak ünlü hikayecilerden Sir Arthur Conan Doyle isimli İngiliz, dün sabah Doğu Ekspresi ile İstanbul’a gelmiştir. Söylenen sözlere göre bugünlerde huzurunuzda kabul şerefini kazanacaktır.

Conan Doyle’un bu daveti kabul etmesindeki gayesi sizin iltifat ve ihsanlarınıza kavuşmakla birlikte; kendisine verilecek özel izinden yararlanarak sarayınızın içini ayrıntılı olarak araştırıp, bunları yeni bir romana konu etmekten ibaret olup; bunun ise herhalde sizin şan ve şöhretinize uygun olmadığı apaçıktır. Conan Doyle bu amacını kendi dost ve yakınlarına bizzat söylediği gibi hatta söz konusu yeni romanını basacak olan yayıncı ile bir anlaşma bile yapmıştır.

Edinmeye muvaffak olduğum bu bilgiyi ayaklarınızın altına sunarım. Bu konuda ve her durumda ferman sizindir.]

Bu jurnalı imza eden, Abdülhamid’in hafiyelerinden tanınmış bir Ermeni idi. İşte bu yüzden Abdülhamid Conan Doyle’u huzuruna kabul etmemiştir.”

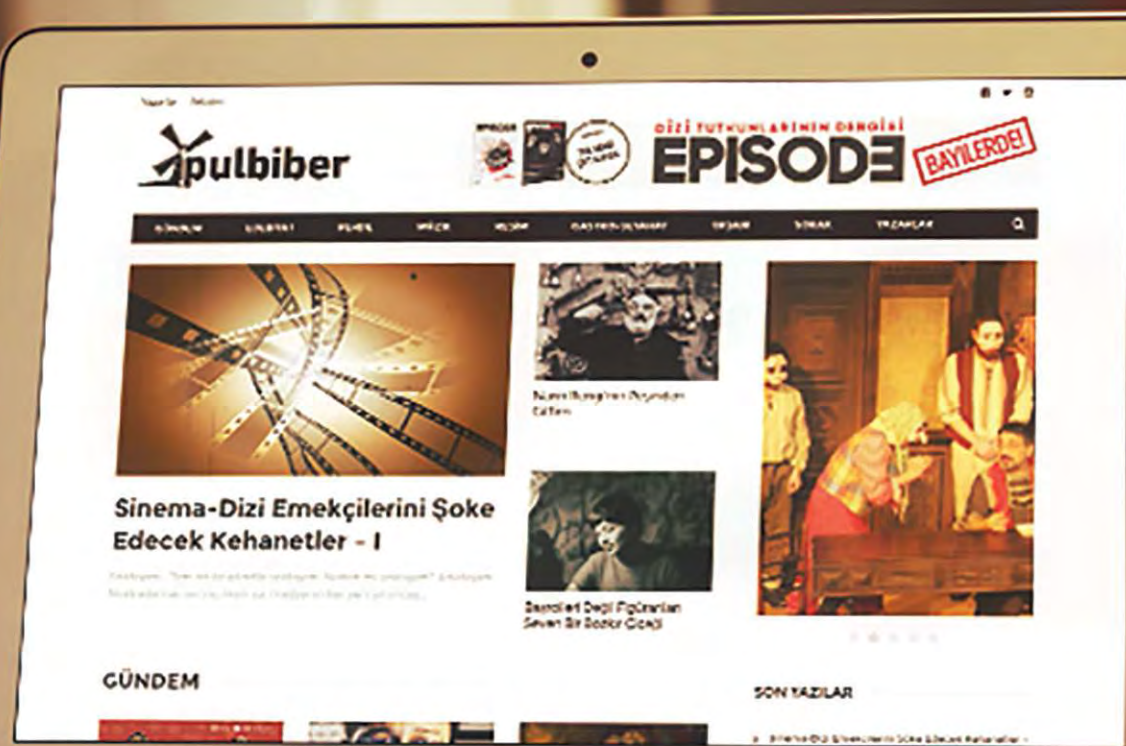

Yetvard Odyan

pulbiber

k ü l t ü r s a n a t h a y a t

pulbiberdergi.com

MacBook Air

pulbiberdergi

"SHERLOCK, ALLA TURCA" YA DA "BİZİM NEYİMİZ EKSİK?"

Oğuz EREN

Conan Doyle'un 7 Temmuz 1930'da ölümü, *Cumhuriyet* gazetesinde, biraz laubali bir şekilde yer almıştı. Yazarın edebi başarısından ziyade, ispiritizma ile ilgisine dikkat çeken gazete, "*Son zamanlarda ölümlerle konuşmaya çalışıyordu. Bu mesaisinde muvaffak olmuş olsaydı, şimdi yokluğunu hissetmeyecektik. Belki bize oradan da yazılar ve haberler gönderecekti*" cümleleriyle yazarla hafiften dalga mı geçti, bilinmez.

Gariptir, aynı gazete tam 31 yıl sonra, sayfalarında ünlü yazarın hayaletine yer verecektir. Doyle'un doktor olarak çalıştığı Devonshire'daki ofis binasına yaptırılan asansörde, yazara ait olduğu düşünülen bir hayalet peyda olmuş, asansörün sık sık bakımdan geçmesine karşın, ikinci ve üçüncü katlar arasında sürekli kalmasına sebep olmaktadır. 1961 yılında binada muayenehanesi bulunan yedi doktordan biri, Dr. Timberg, doktorluk mesleğinde başarıya ulaşamayan Doyle'un kendilerini kışkırdığını, asansörlerden nefret ettiği bilinen yazarın bu şekilde intikam aldığını iddia etmektedir!

Cumhuriyet gazetesi kaynak belirtmemiş ama iddianın, yedi yıl kadar sonra *Sunday Express*'te de yer aldığı söyleniyor.

SALİH MÜNİR BEY

1930 yılında ünlü yazarın ölümünden üç ay sonra, Türkiye Şerlok Holmes'i Salih Münir Bey de hayata gözlerini yumdu. Salih Bey, 1890'larda zaptiye memuruydu. -Bugün zaptiye'nin yerini jandarma almıştır.- Sühulet Yayınevi'nden 1930 yılında yayımlanan hatıratında kendisini kısaca tanıtan Salih Bey, Yunan kalpazan Andon'u yakalamasını anlatıyor. Polisler, kalpazan olduğun-

dan şüphelendikleri Ömer Bey'in evini basmış, evde kalp paralar bulacaklarını ümit ederken, adamcağızın hastalıklı bir şekilde biriktirdiği kadın ayakkabı ve şemsiyelerinden başka bir şey bulamamışlardır. Polisin çuvallaması üzerine işe el atan Salih Bey, "küçükten beri mukavemet edilmez bir meyil ve muhabbeti" olduğunu söylediği polislik mesleğinin bu en heyecanlı vakasında, kılık değiştirip bütün kaçakçısı Hacı Hasan kimliğiyle kendini tanıtarak Andon'a yanaşır, kısa sürede onun güvenini kazanır ve kalpazanı suçüstü yakalatmayı başarır.

"KAYIP" POLİSİYELER

Bir polis için "*merhum Şerlok Holmes*" diye mevlit okutulması, hafiyenin o dönem ne kadar popüler olduğunu gösteriyor. Gazete haberlerinde, kurgu eserlerde Sherlock Holmes öykülerine herhalde yüzlerce kez atıfta bulunulmuştur. Birçok sıradışı suç eylemi, "*Sherlock Holmes öykülerini aratmayacak türden*" diye nitelenirken, Salih Münir gibi polislerimiz de çok defa "*Batı'nın Sherlock Holmes'lerine taş çıkartan*" kişiler olarak övülmüştür.

Sherlock Holmes ve *Nat Pinkerton* okuyarak büyüyen bir nesil; elbette bu nesilden çıkan edebiyatçılar da var. Edebiyatımızda önemli isimlerin de Holmes öykülerini okuduklarını, bu öykülerden esinlenerek polisiye yazdıklarını biliyoruz. Maalesef bu eserlerin bazıları basılmadan kalmış.

Mevlit

Bugün cuma namazını müteakıp Kadıköyünde Osmanağa camiinde sabık rüşumat memurlarından merhum Şerlok Holmes Salih Münir eyin ruhuna ithafen mevlit okunacaktır. Arzu eden zevatın tesrif buyurmaları rica olunur.

İşte bir örneği, Melih Cevdet Anday'dan: *Arsen Lüpen'e, Şerlok Holmes'e bayılırdım. Bu polis romanları içinde Cingöz Recai, Kartal İhsan gibi yerlileri de vardı. Ben de "Tepegöz Hayri" adı ile bir dizi polis romanı yazmağa kalkmıştım.*

"Okuru var, geçmişi yok Türk polis romancılığında" (Tarık Dursun K.) bunun gibi gün yüzü görmemiş başka polisiyeler de var.

Rıfat Ilgaz'ın 1924 yılında, henüz on üç yaşındayken, evde dinlediği Holmes öykülerinden yola çıkarak yazdığı polisiye romanın adını bilmiyoruz. Ama yazar, hiç görmediği İstanbul'da geçen bu romanda, kahramanını tramvayla Beşiktaş'tan Üsküdar'a getirdiğini anlatıyor.

Oktay Akbal'ın yazdığı polisiyenin adı, konusu ise bellidir. *Gizli Oda*, eski bir köşkün içinde, gizli bir odada yıllar önce öldürülmüş birinin iskeletinin bulunmasını anlatıyormuş. Konu, ilginç bir şekilde, geçen ay bahsettiğimiz Nâzım Mirkelam romanlarından *Satılık Mezar*'ı anımsatıyor.

Melih Cevdet gibi, Necip Fazıl da Holmes hayranlarındandır. Halasının oğlunu Watson gibi yanına takıp Binbirdirek ve Yerebatan mahzenlerinde katil aramaya çıktığını anlatır. Fazıl'ın *Meş'um Yakut* adında bir polisiye romanı da var. Latin harfleriyle hiç yayımlanmamış bu roman, bir "kapalı oda" cinayet romanıdır.

HOLMES ALLA TURCA

Holmes'ün telif roman sayfalarında bizzat boy gösterdiği örnekleri, 221B'nin Eylül sayısında, "Yerli ve Milli Şerlok Holmes" başlığı altında yazmıştım. Bu yazıda farklı olarak, Holmes'ün bizzat arz-ı endam etmeyip taklit edildiği örneklere yer verdim.

Edebiyatımızda, ünlü hafiyeyle münasebetimiz, genelde, "Bizim neyimiz eksik?" ifadesi çerçevesinde gelişmiştir. Cingöz Recai'nin "Allo! Yetişiniz!" romanında Holmes'ün Recai'ye düzdiği övgülere bir bakın:

"Heyhat! Recai Bey! Fransa'da Arsen Lüpen ve Türkiye'de sizin gibi büyük zekâ sahibi insanlar, bazen kötü yollara sapıyorlar!"

Holmes'ün kibar hırsızımız Cingöz'ü övmesi, gururumuzu okşuyor.

Ebüsüreyya Sami, on kitaplık *Amanvermez Avni* serisinin sunuş yazısında, "Sherlock Holmes, Nick Carter... gibi Batı'nın zabıta yaşamında harikalar yarattığı söylenen fevkalade zeki kişilere ait öykülerin ne kadar merakla okunduğunu gördükçe Doğu ülkelerinin de bu gibi zekalardan yoksun olmadığını kanıtlayacak belgelerin yayımlanmasını ulusal ve vatani görevlerden saydığını" belirtir.

Yazarı tarafından gerçek bir kişi gibi anılan Amanvermez'in kendisi de bir öyküsünde Batı'nın meşhur hafiyelerinin ellerindeki çeşitli ve bol araçlarla başarı kazandıklarını, oysa kendilerinin çok daha azıyla yetindiklerini vurgular.

AMANVERMEZ AVNİ

Avni, yardımcısı Arif ile Kazancı yokuşunda yaşar. Holmes ve Watson'dan farklı olarak, ikisi de mesleğin içindedirler. Avni, Holmes'e göre daha hareketli soruşturmaların adamıdır. Öykülerde, bir muammanın çözümünden ziyade, Avni'nin suçlularla giriştiği mücadele anlatılır. Zaten Avni, olağanüstü şansı sayesinde, analitik düşünmeye, beyninin gri hücrelerine falan gereksinim duymaz.

Maktulün evindeki fotoğraflara göz gezdirirken, tipini beğenmediği bir adamın fotoğrafına rast gelirse, katil odur. Ya da mesela Avni'nin evine gelip bir cinayeti araştırmasını isteyen şahıs, katilin ta kendisidir. Bir şüpheliyi arıyorsa, İstanbul'daki restoran ve otelleri geze geze bulması olasıdır veya çay içmeye girdiği lokantada onunla pekâlâ karşılaşabilir.

Cinayet, kişisel sebeplerle işlenmiş de olsa, katilin muhakkak yardımcıları vardır. Bunlar Avni'nin başına çorap örmek için fırsat kollar. Avni de bunlara karşılık sürekli kıyafet değiştirip inatla takibi sürdürür. Fırın işçisi, biletçi, falcı ka-

dın olur; baca temizleyici, çerkez, muhallebici olur, olur da olur... Evindeki onlarca kıyafetten başka, diğer semtlerde de kıyafet değiştirmek için bazı mekânlardan faydalanır.

Avni suçluları izlediği gibi, suçlular da Avni'yi izler. Zaman zaman onlar da farklı kılıklara girip Avni'yi yanıltmayı, gafil avlamayı başarır. Maktulü öldürmek için bıçak, zehir gibi etkili araçlar kullanan bu adamlar, Avni ve Arif'e karşı, çok şükür, daha dolaylı yöntemleri tercih eder. Örneğin denize atıp arkasından, "Geber!" diye bağırır, kafasına odunları düşürmeye çalışır, evini yakar, kalkmakta olan bir trenin vagonuna ya da üstüne duvar örecekleri bir odaya kilitlerler.

Amanvermez Avni, çıkış noktası Sherlock Holmes olmakla birlikte, buralı, özgün bir karakter. Kendi taklitlerini oluşturacak kadar da başarıya ulaşmış bir seri.

"ONPARALIK" ROMAN ÖRNEKLERİ

Avni'nin ardından onparalık (pulp) romanlarda boy gösteren birçok Holmes ve Avni çeşitlemesi var. İlk örnekler 1928 yılından: Türklerin Şerlok Holmes'i Yıldırım Sadi ile, (yine) Türklerin Şerlok Holmes'i Amanvermez Sabri. Yıldırım Sadi'nin yazarı İskender Fahrettin Sertelli'dir; Amanvermez Sabri'nin yazarı ise bilinmiyor.

1932 yılında *Yenigün* gazetesinde tefrika edilen Şark'ın Şerlok Holmes'i, 1934 tarihli iki kitapta arz-ı endam eden Ateş Ahmet, 1936'da yayımlanan Amanvermez Kadri, 1944'te Süheyla Kızıltan imzasıyla çıkan Yıldırım Hasan gibi örnekler hep Avni'nin başarısını yakalamaya çalışmıştır.

Çoğunun da bu açıdan içler acısı olduğunu söylemek gerekir. Birkaç örneğe bakalım:

Ateş Ahmet, Şark Oteli cinayeti macerasında, hırsız Çamur Şevket ile mücadele eder. Çamur Şevket, roman boyunca takip ettiği zengin ailenin mücevherlerini çalmak için otele gelip onlarla aynı katta oda tutar. Şans eseri aynı katta kalan Ateş Ahmet'e yakalanır.

1936 yılından bir Amanvermez Kadri öyküsü olan *Boğulan Kadın*'da boğulan kadın falan olmayıp basit bir hırsızlık öyküsü anlatılıyor. Kadri, ne hikmetse Fransa'dadır. Paris polisinin bir türlü yakalayamadığı hırsız Fantoma'yı, yine bir Türk ailenin evini soyarken suçüstü yakalar.

1944 yılında yayımlanan Amanvermez Ali ise, özdeşlerine göre bir gömlek daha üstündür. *Pera Palas Cinayeti*'nde, meşhur şarkıcı Jülyen, eski sevgilisi Palyaço Tom tarafından otel odasında öldürülmüştür. Odanın kapısı içeriden kilitli ve sürgülü, pencere açık da olsa, üçüncü kattaki odaya tırmanmak mümkün görünmemektedir. Amanvermez Ali, katilin binanın dışındaki çıkıntılara tutunarak, aynı kattaki başka bir odadan geçmiş olacağına karar verir. Katil de sağ olsun, odasında yakalanana kadar bekler. *Ölüm Treni* adlı maceradaysa Ali, eroin imalatçılarını yakalamak için eroin tekkesi açar.

Amanvermez Ali, aynı Holmes veya Avni'de olduğu gibi, muavini Yılmaz'la aynı evde yaşamaktadır. *Kesik Baş*

Salih Münür Beyin hatıratı

KALPAZAN

25 KURUS

**VALDE SULTANIN
GERDANLIĞI**

**CEVAT
FEHMI
BAŞKUT**

Millet Kitaphanesi Mısır ve Rumeli Kütüphaneleri

Meşhedi

Polis Hafiyesi

8
48

R.T.

Sahip ve Naşir
MİLLET KİTAPHANESİ
İSTANBUL

No. 4 [Her kitap aynı bir hikâyedir] K

**TÜRK
ŞERLOK HOLMESİ
ATEŞ AHMET**

BEYOĞLI

**ŞARK ÖTELİ
CİNAYETİ**

Satış 1000 Ankara caddesi No. 420 Kâğıtçıbaşı mahallesi
Konya Ağızması - Nispetiye Durağı No. 125

Eser, bugün için bile Türk polisiyelerinin en nitelikli örneklerinden biridir. Başkut'un, tek polisiyeyle yetinmesine üzülmek elde değil.

EYY SHERLOCK!

POLİSİYE YAZARLARIMIZIN GÖZÜNDEN SHERLOCK HOLMES

Haz. Algan SEZGİNTÜREDİ

MADAM HOLMES AŞAĞI HOLMES YUKARI SAYISINDAYIZ VE ONCA AHKÂM KESİYOR, RÖPORTAJINDAN MAKALESİNE ANLATIYORUZ, DEDİM İKONLAŞMIŞ DEDEKTİFİ BİR DE SEVGİ VE SAYGIDEĞER MESLEKTAŞLARIMA, DOSTLARIMA SORAYIM Kİ AKLA YAKIN HER ŞEY ELENDİĞİNDE KALANI KENDİME MAL EDEYİM. SAĞ OLSUNLAR, HİÇBİRİ KIRMADI AMA BANA LAF DA PEK KALMADI.

ELÇİN POYRAZLAR

Sherlock Holmes'le tanıştığım yaşı hatırlamıyorum. Hafıza tünelimde geriye gittiğimde pipolu, garip şapkalı, sert, zeki bakışlı bir adamın ilk izleri beliriyor. Bu adamın nedense aslında bir biliminsanı olduğunu düşünmüştüm. İlk his ise bende tedirginlik duygusu uyandırdığıydı. Çocukluk deyin; polisiye edebiyatın benim özel hastalığım haline geldiği yıllara kadar da Sherlock Holmes'ü gerçek sandım. Böyle bir dedektif mutlaka olmalıydı İngiltere'de. Akıl ve mantığın keskin bir çizgiyle kalpten ayrıldığı, pozitif bilimin suçu alt ettiği bu eksantrik karakter bir yerlerde yaşamış olmalıydı. Sherlock Holmes'ün yaratıcısı İskoç yazar Arthur Conan Doyle'un bir radyo söyleşisinde Holmes için Edinburgh'da yaşayan Dr. Joseph Bell'i örnek aldığını söylemesi şimdi bir nebze içimi rahatlatıyor. Doyle, Bell'in olağanüstü gözlem yeteneği olduğunu ve hastasına sadece bakarak hastalığını değil, aynı zamanda mesleğini ve oturduğu mahalleyi bile doğru tahmin edebildiğini söylüyor. Doyle daha sonra Edgar Allan Poe'nun da etkisi altında dedektiflik öyküleri yazmaya yeltendiğini açıklıyor. Ancak Doyle şans unsuru yerine suç örgüsünde bilimi öne çıkarmayı denemiş. Deneyin sonundaki ürün ise Sherlock Holmes olur ve sonuç kendi yazarını dahi şaşırtır. Doyle pek çok insanın Holmes'ü gerçek bir insan sandığını ve ona hitaben sayısız mektup aldığını söylüyor örneğin. Hatta mektupların birinde Sherlock Holmes'e evlenme teklifi bile edilmiş. Şimdi bakıyorum da Sherlock

Holmes'ün gerçek olmasını isteme duygusu ne kadar da anlaşılır. Akla ve bilime duyulan hayranlığın ve onun bir parçası olduğunu hissetme arzusunun bir göstergesi. Bir kitabında Sherlock Holmes, dostu Watson'a dönerek, "Ben bir beyim Watson. Bedenimin gerisi sadece onun uzantısı," der. Din, ruhanilik, duygusal çöküş, ahlaki çarpıklık ve cahilliğin geçer akçe kabul edildiği böylesi bir devirde, akıl çağının ürünü Sherlock Holmes'ün gerçek olmasını yeniden umar duruma düşmek... İşte yazarın onulmaz çelişkisi.

ÇAĞATAY YAŞMUT

19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış, üstün zekâlı, bir o kadar da eksantrik dedektif Sherlock Holmes... Poe'nun Auguste Dupin'i gibi, erişilmez bir tümevarım makinesi. Antisosyal, depresif, Baker Sokağı 221B'deki evinin duvarını talim alanına döndürmediği zamanlarda uyuşturucu, meditasyon veya kemanından çıkan nağmelerle düşüncelerini toplayan, huylu Sherlock! Yayınlandığı dönem itibarıyla başta İngiliz okurlarını sonra da tüm dünyayı ele geçirmiş, bu karakterin başarısına diyecek söz yok. Ödün vermez züppe tavrı ve zekâsıyla okuru hem büyülüyor hem eziyor. Özel dedektif oluşu onu, başta sosyal sınıf olmak üzere katbekat polis teşkilatından üstün kılıyor elbet. Öte yandan şefkat arayan garip bir hali var. Kadınlara tepkisi de onun karşı cinse olan tutumunun o çok kendine güvenen halinin altında naif bir erkek olduğunu düşündürüyor. Bense Sherlock

Holmes gibi toplumdan kopuk, kişisel meselelerin ön planda olduğu, okurun gözünü boyayan analitik çözümlemelerin ağır bastığı, üstün zekânın konuştuğu çözümlemelere dayalı, yer yer cinayetsiz polisiyeler yerine, toplumsal sorunların ön planda tutulduğu, suçun sosyolojik sebeplerinin başarıyla ortaya konulduğu ve karakterlerin az da olsa psikolojik derinliklerinin yansıtıldığı polisiye romanları yeğliyorum. Petros Markaris'in polis dedektifi Komiser Haristos'u, Michael Connelly'nin Harry Bosch'u, Per Wahlöö-Maj Sjowall'ın Martin Beck'i, Donna Leon'un Brunetti'si, George Simenon'un Maigret'si yozlaşmış topluma, paraya tapınmaya, ırkçılığa ve ayrımcılığa, ahlaki değerlerin kayboluşuna, menfaat gruplaşmalarına parmak basan, hemen aklıma gelen örneklerden. Öyle ya da böyle Sherlock, Conan Doyle'un dâhiyane bir buluşu. Doğru zamanda, doğru bir kahraman yaratmış, o kahramanı adım adım muazzam bir şöhrete kavuşturmuş. Belleklerimize elinde büyüteciyle adalet arayan dedektif profilini kazandırmış. Bir özel dedektif düşünün, gerçekte yaşamamış ama Baker Sokağı 221B parayla girilen bir müze olmuş. Bugün 221B Baker Sokağı, milyonların ziyaret ettiği, dünyanın en meşhur adresidir.

ESMAHAN AYKOL:

Sherlock Holmes, nazarımda, analitik düşüncenin kralıdır. "Adam biliyor ki düşünüyor," diyebilirsiniz. Haklısınız. Çok şey bilir. Kimya, jeoloji, hukuk, felsefe, adli tıp... Sigara küllerine bakar, dünyalar kurar. Kötülerin dünyasını soğukkanlılıkla başlarına yıkar. Holmes, haliyle, *arrogant*tır. *Dandy*dir. O kadar İngiliz'dir ki onu ancak İngiliz dilinden kelimeler karşılar. Bağımlı kişiliktir. Irene Adler dışındaki kadınlara karşı önyargılıdır. Cinsel kimliği belirsizdir. Bütün bunlarla

birlikte, fikrimce, aklı başında kimsenin sevmeden edemeyeceği bir karakterdir. Edebiyat tarihinin en çok filme çekilen eserinin kahramanına dair zihnimdeki imge filmlerle şekillenmiş. Bu imgede,

Basil Rathborne, Baker Street 221B'deki evde, şöminenin başın-

da, her zamanki koltuğunda, piposunu tütürüyor; Mrs. Hudson, bir kat aşağıda Nigel Bruce'u karşılamakta... Holmes'ün evi, herhangi bir roman kahramanının evinden çok daha önemlidir. Ne

de olsa, onun asıl işi, şöminenin başında pipo -ve daha neler- tütürerek düşündürmektir. İşte, yeniden başladığımız yere döndük: Holmes, analitik düşüncenin kralıdır!

BARIŞ SOYDAN:

Sherlock Holmes bana her şeyden önce akıllı çağrıştırıyor. Holmes, en karmaşık olayların bile muhakeme yoluyla kolayca çözülebileceğini gösterir her seferinde. Doğruyu, gerçeği bilebilmek için krallara, rahiplere, doğa ötesi güçlere ihtiyacımız yok; dünyanın en karmaşık meseleleri karşısında bile aklımız bize yeter. Sherlock Holmes'ü okuduğumuzda bunu anlarız. Bu açıdan Holmes, Aydınlanma'nın çocuğu ve ta kendisidir.

CELİL OKER:

Sherlock Holmes benim için Dupin'le Poirot arasındaki halkadır. Poe ile Christie arasındaki gelişim noktasıdır. Hiçbir olgunun öncesi ve sonrasından kopuk anlaşılmayacağını anladığım çok sayıda hayat örneğinin polisiye alanındaki kanıtıdır.

İyi bir fikrin aradan yıllar geçtikten sonra bile, mevcut koşullar uygun olduğunda ne kadar verimli olabileceğini gösteren önemli bir örnektir. İlk Holmes hikâyesini okuduğum günden beri şanslı sayarım kendimi.

SUPHİ VARIM:

Sherlock Holmes suçu, şüpheliyi, mağduru ve suçluyu çok boyutlu incelemesi, analitik zekâsı ve soyutlama yeteneğiyle geleceğin polisiye yazarlarına ve dedektif karakterlerine kapı açmıştır. Polisiye kurgunun olay yeri, karakter, bulgu toplama ve değerlendirme, sorgulama, sonuca gitme, sonucu açıklama gibi temel süreçlerini sistematik olarak kurmuştur.

Vaka hakkında bağlantı kurmasına engin kültürü ve bilgisi de eşlik eder. Dolayısıyla sadece özel dedektif değil bir entelektüeldir de. Bazen uyuşturucu da kullanır ki bu, Kraliçe Victoria dönemi aydınlarının gizemli bir âleme gidebilmek, düşüncelerini derinleştirebilmek, başka bir şeyler keşfedebilmek için başvurdukları bir yöntemdir. Tabii Holmes, gökten zembille indirilmiş bir dedektif değildir. Kökeninde Edgar Allan Poe'nun Auguste Dupin karakteri vardır. Poe'nun oluşturduğu gözlem ve çözümleme yöntemi, Doyle'un Holmes'ünde daha geliştirilmiş olarak karşımıza çıkar. Holmes'ün özelliği, somut kanıtlardan, ipuçlarından yola çıkması, karakterlerinin geçmişini ve ilişkilerini dikkate alması, bu çerçevede suçluyu ortaya çıkarmasıdır. Bu süreçte sık sık başvurduğu soyutlama yönteminin zaman zaman gerçekçilik boyutlarını aştığını kabul etmek gerekir. Gözlemlerden ulaştığı sonuçlar da, ne yalan söylemeli, bazen abartılıdır, zorlamadır. Holmes, İngiliz Sanayi Devrimi'nin karakteridir. Dolayısıyla Britanya'da yapısal dönüşüm ve eşitsiz gelişme yaratan bu devrimin etkileriyle sınıfsal ilişkileri serüvenlerinin toplumsal çerçevesini oluşturur. Bunu kentlerden kırsal kesimlere kadar uzanan serüvenlerde görebiliriz. Demek ki Holmes, soruşturma yaparken Londra'nın sisli, tekinsiz sokaklarından gizemli, kasvetli taşraya kadar uzanmakta, birbirinden zengin karakterleri sorgulamaktadır.

CENK ÇALIŞIR:

Sherlock Holmes, yazarı Arthur Conan Doyle'dan çok daha popüler olabilmeyi başarmış bir kahraman. Yazarını aşan kahramanların belki de en popüler olanı. Gerçekte hiç var olmadığı halde bugün binlerce kişi Baker Sokak 221B adresine giderek Holmes'ün müze evini ziyaret ediyor. Sherlock Holmes, bu yönüyle de en gerçek hayali kahraman olarak yaşamayı sürdürüyor. Onu bu mertebeye çıkaran birçok özelliği var elbet. Holmes her şeyden önce müthiş bir gözlemci. Çözdüğü tüm vakalarda, olağanüstü bir dikkat becerisine sahip. Çözüm sürecinde asla duygusal değil. Olaylara bir matematik problemi gibi yaklaşıp analitik bir çözümlemeye gidiyor. Suçlu adayları ya da tanıklara yönelttiği soruları bir satranç ustası gibi hazırlıyor. Sherlock hikâyelerinde suç ve çözümün dışında baskın olan hiçbir şey yoktur. O kadar yoktur ki, Holmes kadınlara karşı tamamıyla ilgisizdir. Sherlock'un

sahip olduğu şöhrette Dr. Watson'ın da yeri çok büyük kuşkusuz. Holmes'ü tamamlayan, iki farklı yarımından mükemmel bir tam yaratan karakterdir.

ARMAĞAN TUNABOYLU:

Bilen bilir, bilmeyenler için anlatayım: Yazdığım dört romanın kahramanı Metin Çakır isimli biridir. Bana hep sorarlar: "Neden bu kahramanı yarattın?" diye. Tırnak içindeki cümlede anahtar sözcük "bu"dur. Bu... Hafif bir küçümseme, kimi zaman tiksinti hatta nefret. Böyle özellikleri olan ya da düşünce yapısı şöyle olan demezler, "bu" derler. Sanki üzerlerine bulaşacakmış gibi, iki parmağın ucuyla tutar gibi... Halbuki Metin Çakır namusuyla çalışan bir pezevenktir. Kadın satar, bu ticaretten elde ettiği kârla hayatını sürdürür. Bükemediği bileğin karşısında bükülmekten, kendinden zayıfları ezmekten imtina etmez. Irkçıdır, maçoğudur, faşisttir, cinsiyetçidir, şiddet sever ve karaktersizdir... Tabancadan öd patlasa da kadim dostu falçata onun elinde nükleer bir silah dehşetine dönüşür. Uzakdoğu sporlarının yanına yaklaşmamıştır, hele eskrim yapan birini görse o kılıçları kıcına sokmaya kalkışır. O zaman işin bir de diğer tarafına bakalım, karşımıza kim çıkar? Elbette Sherlock Holmes. Eksantrik giyimli (kim giyinir ki böyle?), inceden aristokrat (bizim gibiler için İngiliz olması ve çalışmaması aristokratlığı için yeterli), alaycı (herif koskoca doktorla, Watson'la dalga geçer), soğuk (ağzının ortasına terlikle çat diye vurulması), bir göz atmayla bir milyon kişinin göremediklerini görmesi (tam dayaklık), bakışları içimize işlemesi (artık dahyorum)... Bunlar yetmezmiş gibi bir sigara külünden adamın saç rengini, bir saç telinden de katilin solak olup olmadığını bilir. Biz de aval aval bakınca gayet mantıklı bir şekilde açıklar. Ağzının içine düşen kadınlara ilgi göstermemesi, kendini beğenmesi, bilim konusunda becerisi, az ve öz konuşup karizma yapması, hep Metin Çakır'ın zıddı olmasıdır. "İmkânsızları ele, geriye gerçek kalır," der; Sherlock Holmes'ün de içini dışa döndür, ortaya Metin Çakır çıkar.

ERCAN AKBAY:

Bir çıkarsama sihirbazı olan Sherlock Holmes'le duygudaşlık kurmak epeyce güçtür, zira üstadımız o kadar zeki ve mantıklıdır ki, insan değil bir makinedir sanki. Buna rağmen, okur

başkahramanla özdeşleşememekten dolayı rahatsız olmaz ve dedektif serüvenlerinin sayfalarını çevirdikçe, zevkusefa içinde hikâyenin derinliklerine gömülür. Peşinde olduğu kişi hakkında

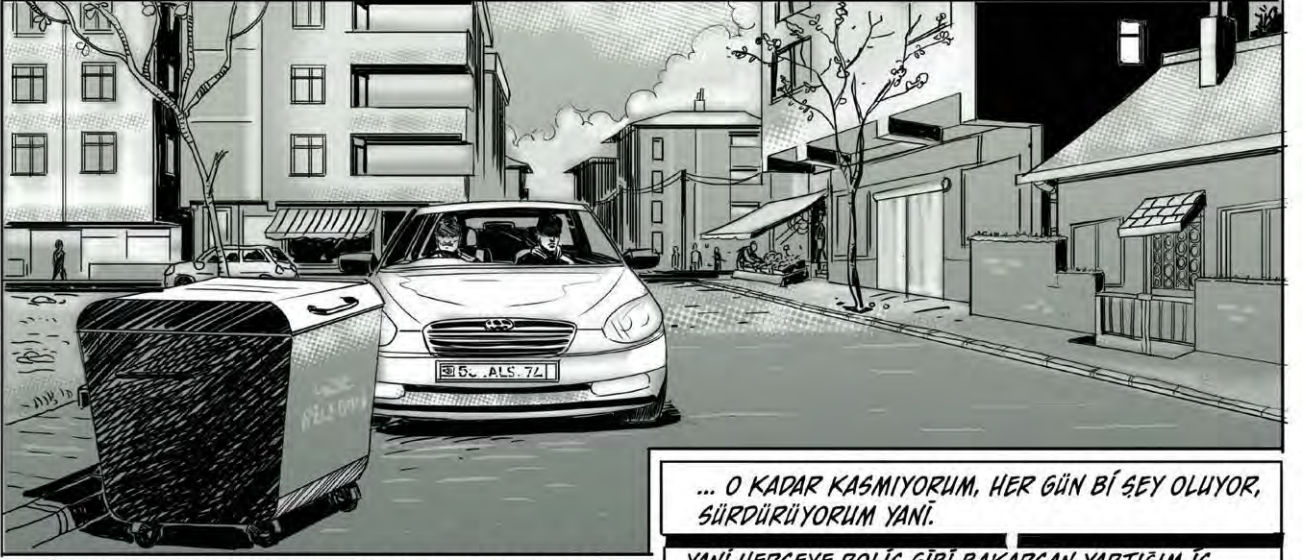
bilgi sahibi olmak için gözlem yaptıktan sonra tümdengelim metodu kullanarak olayları tıkr tıkr çözen zatı muhteremin teknik konulardaki eksiğini kapatan asistanı Dr. John Watson'ın, onun bilimsel ve politik bilgi dağarcığına verdiği not, on üzerinden bir bile değildir. Vakalardaki mantıksal çıkarımlarının kusursuzluğu Sherlock Holmes'ü insan psikolojisiyle ilgili hususları düşünmekten ve incelemekten alıkoymuş gibidir. Güncel ve bilimsel konulara olan merak eksikliğinin, meşhur dedektifin olayları çözme biçiminde bir ruhsuzluk hissi yaratması beklenirken bu etki gerçekleşmez, çünkü boşlukları Dr. Watson doldurur. Rivayete göre, yaratıcısı Arthur Conan Doyle ilk kez 1887 yılında yayımlanan *Kızıl Dosya* isimli hikâyesinde kullandığı dedektifi Sherlock Holmes'ü modellemek için Edinburgh Üniversitesi'ndeki profesörlerden Joseph Bell'den esinlenmiştir. Hikâyedeki başkarakterin tanıdık bilim adamına olan benzerliği, dönemin İngiltere'sinin en itibarlı yazarlarından olan Rudyard Kipling'in gözünden kaçmamış ve dikkatini çeken bu hususu girdiği entelektüel çevrelerde sıkça dile getirmeye başlamıştır. Kariyerinin ilk basamaklarındaki bir yazar olarak düştüğü durumdan rahatsızlık duyan Arthur Conan Doyle, yarattığı başkahramanın sonraki hikâyelerinde onu başka bir kişiğe doğru evirmiş, Edgar Allan Poe'nun gözlemcilik dehası kahramanı Auguste Dupin'e benzetmiş ve peydahlandırdığı asistanı Dr. Watson'ıysa Joseph Bell karakterine yakınlaştırmıştır. Conan Doyle'un dedektifini iki parçaya bölüp ondan zıt kutuplardaki iki ayrı kişilik yaratması, Sherlock Holmes'ün kanlı canlı, gerçek bir insan olarak algılanmasını sağlayan tamamlayıcı unsur olmuştur. Velhasılıkelam, edebiyatta illüzyon tükenmez.

GERÇEK AMA HANGİ GERÇEK?

CÜNEYT ÜLSEVER

ESKİDEN BU DÜNYADA SUÇ VAR, SUÇLU VAR DEMEYECEĞİM, HAYATA SADECE BU PENCEREDEN BAKMAYACAĞIM DİYORDUM AMİRİM.

... O KADAR KASMIYORUM, HER GÜN Bİ ŞEY OLUYOR, SÜRDÜRÜYORUM YANİ.

YANİ HERŞEYE POLİS GİBİ BAKARSA YAPTIĞIM İŞ BENİ ELE GECİRİR, ÖYLE OLMASIN DEDİM. Bİ KIZLA KARŞILASINCA ŞAŞIRSINLAR İSTİYORDUM. HİÇ POLİS GİBİ DEĞİLSİN DESİN FİLAN...

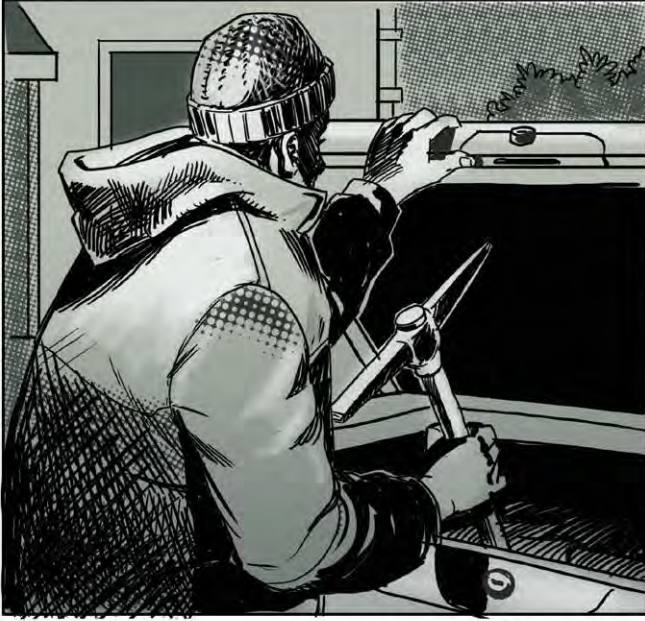

BURDA Bİ İKİ HEMSİRE VE ÖĞRETMENDEN BAŞKA KIZ DA YOK, SOSYAL HAYAT FELAKET. AMİRİM SIKMIYORUM Dİ-Mİ?

TARİFE UYUYOR. 34 PLAKALI ARABA ONUNSA ADI TALİP DEMİRCİ, EMEKLİ ALBAY..

AMİRİM, HERİF RESMEN GİZLİCE
EVE GİRDİ YEMİN EDİYORUM

EV BOŞ GALİBA.

SEN ARKA TARAFTAN GİR,
KAÇMASIN.

"HOS, KAÇACAK ADAM, GİZLİ SAKLI İŞ
YAPACAK OLAN ADAM... ARABASINI EVİN
ÖNÜNE NİYE PARK ETSİN?"

"AMİRİM, HERİF, SEHİR DIŞINDAN GELİYOR, MA-
HALLE KAHVESİNDE DELİ GİBİ HAVAYA KURŞUN
SIKIYOR, SONRA GİZLİCE BİR EVE GİRİYOR"

"KÜREĞİ KAZMAYI
NE YAPACAK ASIL?"

DUR BAKALIM EFENDİ! POLİS! NE YAPIYORSUN SEN BURDA?

OĞLUMU ARIYORUM.

EV ÜÇ AYDIR BOŞMUŞ AMİRİM. KOMŞULAR, SÜRİYELİLER KALIYORDU FİLAN DİYOR AMA ÖRGÜT EVİ İŞTE...

MİLLETİN DE KOLAYINA GELİYOR, KESTİRİP ATIYORLAR.

OĞLUM, NASIL OLDUYSA KATILMIŞ BUNLARA. BİR KERE ANASINI ARAMIŞ, MERAK ETMEYİN FİLAN DEMİŞ, BEN SAVAŞA GİDİYORUM ŞU BU...

OĞLUM, ÖYLE BİRİ DEĞİL BİLİYORUM. BANA SÖYLESİN, YÜZÜME SÖYLESİN İSTEDİM. DOĞRU BİLDİĞİ NEYSE, BUNU BANA SÖYLESİN... İMKANI YOK YANİ.

ÖRGÜTÜN PEŞİNE DÜŞTÜM. OĞLUMLA GÖRÜŞMEK İSTİYORUM DEDİM. ARADA BİR ARAYAN OĞLAN HİÇ ARAMAZ OLMUŞTU. ANADOLU'DA BİR YERDE ASKERİ EĞİTİMDE OLDUĞUNU SÖYLEDİLER.

BURDA MI ÇIKTI
OĞLUNUZ?

KEŞKE ÇIKSAYDI. BİRİ TELE-
FONLA BENİ ARAYIP YÜZ BİN
LİRA PARA VERİRSEM OĞLUMU
BIRAKACAKLARINI SÖYLEDİ.

VERİRİM DEDİM.

SONRA BİR ADAM BENİMLE BULUŞTU. İSTİHBARAT İÇİN
ÇALIŞTIĞINI FİLAN SÖYLEDİ. DENGELER DEDİ, KONJONK-
TÜR DEDİ. HER ŞEYİN DEĞİŞTİĞİNİ FİLAN... ÖRGÜTLE
PAZARLIK ETMELERİ İÇİN DAHA FAZLA PARAYA İHTİYAC
OLDUĞUNU...

PARAMIN PEŞİNDE OLDUKLARINI BİLİYORDUM. BİLGİ
SATMASINI İSTEDİM, YİRMİ BİN LİRA VERDİM VE OĞLU-
MUN BURADA, O EVDE KALDIĞINI ÖĞRENDİM. ÇEVREDE
DOLAŞTIĞINI, ÜÇ AYDIR DA GÖREN OLMADIĞINI...

EVİ O YÜZDEN KAZIYOR-
DUM, BELKİ ÖLDÜRÜP
GÖMMÜŞLERDİR DİYE...

ÖLDÜ MÜ KALDI MI, SAVAŞTA MI? ÖLDÜYSE CESEDİ
NERDE? YAZIK ADAMA YA. AMİRİM, POLİS GİBİ BAK-
MAYAYIM DÜNYAYA DİYORUM AMA TAŞ OLSA ÇATLAR...

OLUR DİYORUZ,
OLABİLİR, OLUYOR...

İNSAN YAŞADIĞI YERE BENZİYOR NURİ
PAMİR. BU DA BİZİM KADERİMİZ.

KAR YAĞINCA ÇOCUKLAR SEVİNİYOR,
ONU BİLİYORUM, O GÜZEL İŞTE...

CİNAYET POLİSİ DEDEMİN EVRAK-I METRUKESİ

Cüneyt ÜLSEVER

NOT: Bu tefrika romanı 221B’de yayımlanmaya derginin ikinci sayısında başladım. Üçüncü ve dördüncü sayılarda yayına devam ettim. Üç bölüm yayınladım. Ancak, beşinci sayıya özel mazeretim nedeniyle tefrika gönderemedim. Herkesten özür dilerim. “Cinayet Polisi Dedemin Evrakı Metrukesi” adlı romanıma 4. Bölümüyse devam ediyorum.

ROMANIN TEMEL YAPISI:

Ben Sezai Tekinalp, bir lisede edebiyat öğretmeni. 1985 doğumluyum. Bekârım. Ailemle Fatih Şemsettin Sami Sokak’ta yarısı bize ait bir apartmanda oturuyoruz.

En büyük idealim cinayet romanları yazmak! Belki de seri katil romanları! Ancak, bugüne dek bir satır dahi yazmak nasip olmadı.

Ailemin en renkli siması muhakkak ki 2015’in son ayında kaybettiğimiz rahmetli dedem Kazım Tekinalp idi. Namı diğer: “Baba Kazım.” Bazılarına göre de “Cinayet Polisi Kazım!” 1970 yılından emekli olduğu 2005’e dek hep Cinayet Büro Amirliği’nde çalıştı.

Babam dışında dedemin bir başka evladı daha varmış. Halam Selime! Ancak, halam 1991’de, 25 yaşında vefat etmiş. Öldüğü yıl Boğaziçi Üniversitesi’nde yüksek lisans yapıyormuş. Bir gece evde aniden fenalaşıyor. Hastaneye kaldırıyorlar. Sabaha karşı vefat ediyor. Doktorlar “ani gelişen beyin kanaması” diyor. Ama dedem, hayatının en büyük dramı olan halamın ölümünü hep hastanenin ihmalkârlığına atfetti.

Geçenlerde bu romana soyunmama neden olan ve beni aşırı heyecanlandıran bir gelişme oldu! Dedemin 52’si yeni çıkmıştı. Dedemin meslekten can yoldaşı Abdullah Amca beni telefonla aradı. Telefonda kendisinde dedemin, ölümünün üzerinden 52 gün geçtikten sonra bana teslim edilmek üzere ona emanet ettiği bir “evrak” bulunduğunu söyledi. Hemen buluştuk. Elime anında bir dosya yığını sıkıştırdı. Tüm dosyalar kalın bir sicimle hem enine, hem boyuna üst üste birbirine bağlanarak tek evrak haline getirilmiş ve mühürlenmişti. Ayrıca bana cebinden çıkardığı yine mühürlü bir mektup verdi.

Eve geldim, hemen mektubu açtım. Mektupta dedem diyordu ki:

“En büyük arzusun cinayet romanları yazmak olduğunu biliyorum. Ancak hayal hanen zayıf! Gizem dolu hikâyeler yaratmakta eksik kalıyorsun. Bunun için bugüne dek bir tek roman yazamadın!

Şimdi sana bir iyilik yapıyorum. Mesleğim sırasında çözdiğüm en az 250 cinayet arasında çözmeden emekli olduğum 15 cinayet var! Sana bu 15 faili meçhul cinayet dosyalarının ve ilgili bilgi notlarının birer fotokopisini gönderiyorum. Bu hikâyeleri kullanarak pekâlâ cinayet romanları yazmaya soyunabilirsin. Benim bile çözemediğim cinayet dosyalarından birini dahi çözersen öbür dünyada ruhum şad olacaktır.”

Evrakta 1992 tarihinden başlayan ve sonuncusu 2005 yılına ait tam 15 dosya vardı.

“Falan-filan cinayeti. Yıl: 1992. Not: Dosya faili meçhul olarak kapatılmıştır.”

O an kararımı verdim. Ben bu 15 faili meçhul cinayet üzerinden birkaç “cinayet romanı” yazacaktım.

Tabii ki dosyalarda cinayetler kaba ve kuru notlar halinde takdim ediliyor. Ben o notlara hayalimde uygun hikâyeler uydurarak onları birer “roman” haline getireceğim. Hali ile şahısların ve mekânların adlarını değiştireceğim. Ancak, cinayetlerin işlendiği yılları kronolojiyi takip etmek için aynen koruyacağım. İlk iki cinayeti geçen sayılarda yazdım. İşte üçüncü cinayet!

DİLLERE DESTAN EVLİLİĞE ACI DARBE

27 Ekim 1994 Perşembe günü, Banu Köse 28 yaşından tam tamına 4 ay 18 gün almıştı. Aynı gün, Banu ile Kamil Köse evliliklerinin birinci yılını kutladılar.

Onlar 8 yıl boyunca İTÜ’nün en ünlü sevgilileri olup hem lisans yaparken hem de doktoraları sırasında bir gün ayrı kalmadılar. Doktoralarını bitirdikleri haziranın hemen ertesinde, 27 Ekim 1993 tarihinde evlendiler.

Kamil henüz askerliğini yapmamıştı. İnşaat Mühendisi Banu, cüzi bir ücretle üniversitede

kendisine neredeyse 8 yıl burs veren müteahhidin inşaat şirketinde geçici bir işte çalışıyor, üniversiteden yardımcı doçent kadrosu bekliyordu.

YÖK kadroyu bir türlü vermiyordu.

Olsun varsın!

Bilgisayarcı Kamil de geçici olarak bir uzak akrabasının yanında uyduruk bir işe girmişti. Kendi bilgisayar danışmanlığı şirketini kurmaya çalışıyordu. Ama elde sermaye yoktu. İnşallah bir yerden bulacaktı.

Olsun varsın!

ABD'ye staja giden bir arkadaşlarının Cihan-gir'deki bir apartmanın giriş katındaki dairende oturuyorlardı. Allahtan ev dayalı döşeliydi. Arkadaşları âşıklardan kira almıyordu ama dört ay sonra dönecekti. O zaman Banu'yla Kamil kendilerine yeni bir daire bulmak zorunda kalacaklardı.

Olsun varsın!

Bütün bu zorluklara rağmen kendilerine muhteşem bir aşk yuvası kurmuşlardı. Mutluydular.

Evlendiklerinden beri sevişmedikleri bir gün, bir gece olmamıştı. Hem de sevişirken yeri göğü inletirlerdi. Galiba sevişme seslerini komşular da duyuyordu.

Olsun varsın!

Bu muhteşem evlilik çok acı bir sonla, birinci yılını doldurduğu gün bitti.

İşte bu olmadı!

Banu, o zamanki soyadıyla Gezen, doğduğu 1966 yılından 1986 yılına dek Ankara'da yaşadı. Babası hayatı boyunca Milli Eğitim'de çalıştı, annesi Milli Emlak'ta.

İki memurun tek çocuğu olarak Banu ilkokulu Sarar İlkokulu'nda, ortayı Bahçelievler'de, liseyi de Türkiye'nin ilk fen lisesi olan Balgat'taki Ankara Fen Lisesi'nde okumuştı.

Türkiye'ye birçok bilimsanını kazandırmış bu liseye 70'li-80'li yıllarda girmek çok ama çok zordu. Açtığı sınava tüm ülkeden aklına, zekâsına, bilgisine, azim ve sebatına güvenen öğrenciler katılırdı. Kazananlar genellikle bitirdikleri okulların birincileri olurdu.

Banu mimar veya inşaat mühendisi olmak istiyordu. Üniversiteye girişte aldığı puan onu Türkiye'deki bütün üniversitelere sokuyordu. Önce ODTÜ'de okumaya niyetlendi. Ama annesinin bir şekilde Milli Emlak'ta tanıştığı çok ünlü bir müteahhit onu kendi bitirdiği İTÜ'de, kendi bitirdiği fakültede inşaat mühendisliği okumaya ikna etti. Önerdiği ve Banu doktorasını bitirene dek kesmediği çok bonkör burs, İstanbul'u seçmesinde büyük rol oynadı. Ayrıca liseyi bitirdiğinde otoriter bir baba ve kılı kırk yaran bir anneden uzakta yaşamak

da Banu'ya cazip gelmişti. Önceleri doktora yapmaya niyeti yoktu. Ama okulda temel inşaat dersinin profesörü onu doktora yapmaya ikna etti. Burs veren müteahhit de destekleyince doktorasını yaptı.

Kadrosu gelince üniversiteye geçecek ama onu 8 yıldır destekleyen ve artık büyük minnet duyduğu müteahhidin şirketinden de elini çekmeyecekti. Öyle anlaşmışlardı.

Kamil Köse de 1966 doğumluydu. Ancak o İstanbul'da, Bakırköy'de doğmuştu. İlkokul mezunu babası hayatını hep fabrikalarda işçilik yaparak kazanmıştı. Çok disiplinli ve becerikli olduğu için ustabaşılığa kadar da yükselmişti. Annesi de ilkokul mezunuydu ama o hiç çalışmamıştı.

Yaşça kendisinden epey büyük ablası liseyi bitirir bitirmez evlenmiş ve evinin hanımı olmuştu.

Kamil liseyi bitirene dek hep Bakırköy'de devlet okullarında okudu. O da liseyi okul birincisi olarak bitirdi ve doğrudan İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi bünyesinde yer alan Kontrol ve Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'ne girmeye hak kazandı. Sabancı Vakfı'ndan aldığı bursla üniversite hayatını devam ettirdi. Yüksek lisansa gelince de TÜBİTAK'tan burs almaya başladı.

Kamil neredeyse bilgisayarı ilk gördüğü gün bilgisayarlı olmaya karar vermişti. Bilgisayarlar onun hayatının varlık nedeniydi.

Onun ideali kendi bilgisayar danışmanlık şirketini kurmak ve piyasaya değişik bilgisayar programları üretmekti. Böylece hem bilgisayar dünyasında büyük üne hem de hatırı sayılır bir servete sahip olacaktı.

Banu, zekâsı kadar güzelliğiyle de dikkat çeken bir kadındı. 1,68 boyu, incecik beli, süt beyazı teni, dolgun göğüsleri ve kalçası, zeytin siyahı gözleri, parlak siyah saçları bakana bir daha baktırırdı.

Kamil de fena sayılmazdı. 1,82 boyu, zayıf ama yapılı bedeni, ela gözleri ve kumral teniyle o da dikkatleri üzerine çekmişti.

Ancak onun en bariz vasfı keskin zekâsının geliştirdiği espri dolu karakteriydi. Hayata alaycı ve sürekli eleştiren bir gözle bakardı. Olaylara ve kişilere yönelik keskin ama akıl dolu esprileriyle çevresindekileri güldürürdü.

Kamil, Banu'nun güzelliğine ve tabii ki muhteşem aklına âşık oldu.

Banu, Kamil'in keskin zekâsına ve insanları eğlendirme kapasitesine âşık oldu. Yanında kendisini hep huzur içinde hissediyordu.

Onunla birlikte her türlü mihnete katlanmaya hazırdı.

27 Ekim 1994 Perşembe günü Banu ve Kamil, evliliklerinin birinci yılını kutlamak amacıyla Be-yoğlu'nun arka sokaklarında salaş bir meyhaneye gittiler. Bu meyhaneyi ucuz olduğu kadar müdavimi oldukları için seçtiler. Paraları olduğunda bu meyha-nede demlenmeyi birkaç yıldır âdet edinmişlerdi.

Banu böyle istemişti.

Meyhanede bir büyük rakı içtiler. Evlilik yıl-dönümleri olduğunu duyunca meyhaneci onlara özel bir sofraya hazırladı. Gecenin sonunda da sadece rakının parasını aldı.

Eve girince birbirlerini kapının eşiğinde soydu-lar. Yatağa zor vardılar. Bağıra çağıra, tepine tepine, sarmaş dolaş, şehvetin her türlüünü tadarak seviştiler.

Sevişmeleri nihayet bittiğinde Banu pazen gece-liğini, Kamil pamuklu eşofmanını güçlükle giydi ve yatağa adeta düştüler. Birbirlerine sarılarak anında derin bir uykuya daldılar.

Gecenin sabaha çok yaklaştığı bu saatte, apart-manlarının bulunduğu sokakta, binanın hemen çapraz karşısında, yanmayan sokak lambasının altında, koyu karanlıkta durmakta olan, siyah pantolon, siyah kazak, siyah gocuk, siyah ayakkabı giyen, kafasında siyah bir kukuleta bulunan, güneş gözlüğü takan, ellerine siyah yün eldivenler geçir-miş adamı 45 dakika içinde kimse fark etmemişti. Banuların dairesinde son ışık da kapanınca adam harekete geçti.

Cebinden çıkardığı profesyonel işi bir maymun-cukla apartmanın giriş kapısını kolaylıkla açtı. Hemen sol kapıya yöneldi. Banuların daire kapısını da aynı kolaylıkla açtı.

İçerisi karanlıktı. Gözlerinin karanlığa alışması için bir süre bekledi. Sonra kafasındaki kukuleta'yı ve gözlüğü çıkardı, gocuğunun cebine koydu. Ce-binden bu sefer siyah bir kar beresi çıkarıp başına taktı. Berenin ön tarafını yüzünden aşağı indirdi. Şimdi sadece gözleri, burnu ve ağzı açıktaydı. Köşelerin yatak odasının kapısı açıktı. Önceden tahmin ettiği gibi oda loştu. Zira kendi sığındığı köşenin tersine Banuların apartmanının bulunduğu taraftaki sokak lambası yanıyordu. Tül perdeden içeri ışık süzülüyordu. Sessizce yatak odasına girdi. Kamil yorganın altında horluyordu. Banu ona sarıl-mıştı. Banu'nun üzerinden yorgan kaymıştı. Sütun gibi bacakları tamamen açıktaydı. Beyaz külotu poposunun arasına kaydığı için kalçasının bütün hatları ortadaydı. Bu şahane manzaraya adam bir an baktı. Sonra Banu'ya yaklaştı, şefkatle bacakları-nı örttü. O an Banu kocasına sarılmaktan vazgeçti, yatakta, kendi köşesine döndü, yorganı tamamen üstüne çekerek sırtüstü yatmaya başladı. Adam

bir süre tereddüt etti. Banu'dan da horlama değilse bile derin uykuda olduğunu belli eden hafif sesler gelmeye başlayınca rahatladı.

Adam, Kamil'in tarafına geçti. Cebinden 20 cc.lık bir şişe çıkardı. Şişenin üzerine yapıştırılmış kâğıtta beyaz fareler üzerinde deneyler yapan, ilgililerinin iyi tanıdığı bir laboratuvarın adı yazılıydı. Kâğıda ayrıca "ETER" kelimesi büyük harflerle yazılmış-tı. Laboratuvarda eteri fareler üzerinde deneyler yaparken hayvanları uyutmak, ayrıca ne miktarda etere dayanabildiklerini ölçmek için kullanırlardı.

Adam diğer cebinden küçük bir el havlusu çıkardı. Havluya bir miktar eter döktü, Kamil'in burnuna yaklaştırdı. Havluyu yüzüne değdirmeydi. Zira Kamil eter etkisini göstermeden önce, hav-lunun suratına sürtünmesi sonucu uyanabilirdi. Birkaç dakika havluyu burnuna yakın tuttu. Sonra yine cebinden ufak bir tülbent çıkardı. Yine bir miktar eteri tülbende döktü. Bu sefer tülbendi Kamil'in burun bölgesini kapayacak şekilde yüzüne örttü. Böylece eter hem etkisini sürdürmeye devam edecek, hem de tülbent hava aldığı için Kamil'i öldürecek kadar güçlü olmayacaktı.

Adam, Kamil'in derin uykuya daldığına, daha doğrusu bayıldığına hükmedince Banu'nun tarafına geçti. Kamil için kullandığı havluya eter döktü. Ete-rin etki göstermesi için havluyu Banu'nun burnuna yakın bir mesafede ama burnuna değdirmeyen bir süre tuttu.

Ameliye sırasında Banu'nun uyanmasını, diren-mesini, tepki vermesini istemiyordu.

Banu'nun da derin uykuya daldığına hükmedin-ce bu sefer gocuğunun iç cebinden keskin bir avcı bıçağı çıkardı. Bıçak o kadar keskin bileyleymişti ki, loş odada parıl parıl parlıyordu.

Eğildi. Banu'yu saçlarından kavradı ve bir ham-lede boğazını bir baştan öbür başa kesti.

Banu'nun kesik boğazından önce az miktarda kan geldi. Genzinden boğuk sesler yükseldi. Adam kenarda Banu'yu seyretti. Yatağın öbür köşesine baktı. Kamil horul horul uyuyordu. Banu'nun boğazından akan kan giderek miktarını ve debisi-ni arttırdı. Bir süre sonra yorgan, yastık ve çarşaf kana bulanmış, Banu'da hiçbir hayat emaresi kalmamıştı!

Adam bıçağı tekrar gocuğunun iç cebine; eter şişesini, ufak havlu ve tülbendi gocuğunun yan ceplerine koydu. Suratından kar maskesini çıkar-dı. Onu da cebine soktu. İlk kullandığı kukuleta'yı tekrar başına geçirdi. Bu kez gözlüğünü takmadı. Sanki genç çifti uyandırmamak için ayağının ucuna basarak, ufak adımlarla önce yatak odasını, sonra Banuların dairesini, en son da apartmanı terk etti.

DEĞİŞİMLERİN EŞİĞİNDEKİ POLİSİYE: KARA MUSKA VE SON TEŞEBBÜS

Çağla Üren

WALTER BENJAMIN'IN DE DEDIĞİ GİBİ FOTOĞRAFİN KEŞFEDİLMESİ İLE POLİSİYE ROMANIN DOĞUŞU ARASINDA KRONOLOJİK BİR BENZERLİK OLMASI TESADÜF DEĞİLDİR. AYDINLANMA ÇAĞININ GETİRDİĞİ ANALİTİK AKIL YÜRÜTME BİÇİMİ İLK DÖNEM POLİSİYESİNE DE DAMGA VURMUŞTUR. MODERN POLİSLİK KURUMUNUN GELİŞMESİ, YURTTAŞLARIN TÜM ADRES KAYITLARININ TUTULMAYA BAŞLANMASI VE PARMAK İZLERİNİN SAKLANABİLMESİ, FOTOĞRAFİN YANİ TEKNOLOJİNİN GELİŞMESİYLE MÜMKÜN OLABİLMİŞTİR.

Erol Üyepazarcı polisiye romanın, Fransız yazar Jean Cocteau'nun betimlediği aşka çok benzediğini söyler: "Aşkın tanımı olmaz. Aşkın ancak belirgin kanıtları vardır." Tıpkı aşk gibi, polisiye romanın da dört başı mamur bir tanımı bulunmamaktadır. Ona göre, bir romanın polisiye olup olmadığını ancak belirgin kanıtlardan anlayabiliriz. Bu kanıtlardan en önemlisi "suç"tur. Suçun ne olduğunu birçok şekilde anlatabiliriz. Birçok şekilde dememin sebebi de çağdan çağa ve kişilerin statüsüne göre, suçun tanımının da değişebilmesidir. Polisiye romanın tarihi, suçun tarihiyle örtüştüğüne göre o da dönemden döneme değişimler yaşamakta, alanını genişletip daraltmaktadır.

Polisiye roman dediğimizde aklımıza birçok gelenek gelmektedir. Altın Çağ polisiyesi, Kara Roman ya da casusluk romanları bunlardan bazıları. Bu gelenekler arasında keskin çizgiler olmadığı gibi yaşadığımız çağın polisiyesi de onlardan izler barındırmakta ve büyük değişimler yaşamaktadır.

Bu yazının amacı da polisiyenin günümüzde nasıl bir yöne doğru evrimleştiğini tartışmak ve bunu yaparken son dönemde yayımlanmış iki önemli polisiye romana göz atmak: *Kara Muska* ve *Son Teşebbüs*.

Ancak bunu tartışmadan önce polisiye romanın doğuşundan ve evrildiği geleneklerden bahsetmek, yazının haritasını oluşturmak için oldukça yararlı olacak. Dilerseniz konuyu tartışmaya, polisiye romanın doğuşu ve ideolojisiyle başlayalım.

POLİSİYENİN İDEOLOJİSİ

"Ölümün toplumsal tarihi, yaşamın toplumsal tarihidir."

İlkel komünal toplumlarda ölüm, doğanın ve yaşamın bir sonucu olarak görülür. Bu yüzden ölen kişiler ve ölüme en yakın konumda olan yaşlılar kutsanır. Yaşlılara saygı ve atalar kültü de ölümü, yaşamın doğal bir sonucu olarak görme çabasından gelir. Gelişmiş burjuva toplumların daysa esas olan, artideğer üreten insanın vücut

bütünlüğüdür. Dolayısıyla burjuva toplumu git-gide artan kazaya ve suça bağlı ölümlere kafasını takmış durumdadır. Yaşlı insanlarsa toplum için iş göremez ve yararsız insanlar olarak görülürler. Onların bakımı çeşitli kurumlar tarafından üstlenilir.

Birçok yazar, polisiye romanın ideolojisinde ölüm korkusunun yattığını söylemektedir. Oysa ölüm korkusu insanlık tarihinde her zaman var olmuştur. Bunu cennet ve cehennem gibi kavramların varlığına ve mitolojik hikâyelere bakarak da anlayabiliriz. Öyleyse polisiye anlatı neden çok daha önce ortaya çıkmamıştır?

Polisiye romanın ortaya çıkışında rol oynayan “ölüm korkusu” aslında daha özel bir korkudur.

Polisiye romanlarda görülen ölümlerden duyulan tedirginlik, modern toplumlardaki kazaya ve şiddete dayalı ölümlerden duyulmaktadır. Yani “ecel” ile gelen ve doğal olan değil, beklenmedik ölümden duyulan korku hâkimdir. Bu da yukarıda bahsettiğim, suç olgusunun ortaya çıktığı ve artmakta olduğu modern toplumlarda ve burjuva ideolojisinde varlığını sürdürebilmektedir.

Feodal toplumlarda suç takibini, skolastik bir tartışma sonucu şüpheli kişilerin işkence ya da idam ile cezalandırılması yani infazı izler. Bu şekilde çok sayıda masum insan hayatını kaybetmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde burjuva demokratik devrimlerin insanlık tarihine kazandırdığı önemli bir ilerleme vardır: Ceza hukuku. Ceza hukuku sayesinde mahkemelerde, skolastik tartışmaların yerini ipuçları doğrultusunda elde edilen kanıtlar almış ve bunların toplayıcıları olan polis teşkilatları ortaya çıkmıştır. Tüm bunlar kısmen de olsa rasyonalitenin skolastik düşünceye baskın geldiğini gösterir. Bu açıdan düşünüldüğünde polisiye romanlar, burjuva demokratik devrimleri sonucunda elde edilen tarihsel kazanımların bir ürünü ve yansımasıdır. Örneğin Karl Marx, bir suçlunun yalnızca suç değil, aynı zamanda ceza hukukunu da ürettiğini ve burjuva düzenini tehdit ettiğini söyler. Yani suçlu aynı zamanda, burjuva yaşamının tekdüzeliğini ve güvenliğini de bozar. Bu

yüzden, ceza hukukunu da üreten polisiye roman, burjuvazinin düzensizliğin düzene kavuşturulmasına duyduğu isteğin ve mevcut düzeni koruma arayışlarının bir ürünü olarak ortaya çıkan politik bir türdür.

DEDEKTİFLERDEN CASUSLARA, POLİSİYENİN KISA HİKÂYESİ:

“Polisiye romanın evrimi, bizzat suçun tarihini yansıtır.”

Polisiye romanın suç oranının gittikçe arttığı ve burjuva basınının bunu gizleyemez hale geldiği 19. yüzyılda doğması da tesadüf değildir. 1850’lerle birlikte hapishaneler, banka borçlularından boşalarak dolandırıcılar, hırsız ve katillerle

dolmuştu. Büyük bir tehlike içinde yaşayan insanlar da yayımlanan cinayet haberlerine ve polisiye öykülere büyük ilgi gösteriyordu.

İlk polisiye romanlarda polisler, parlak dedektiflerin arkasında kalıyorlardı ancak sonunda onların korudukları düzen kazanıyordu. Kibar dedektiflerse genellikle üst sınıflardan seçiliyor, örneğin Hercule Poirot gibi ciddi bir mal varlığına sahip insanlar oluyordu. Bu dedektifler, 19. yüzyıl burjuvazisinin devlete bakışını ve güvensizliğini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra burjuvanın alt sınıflardan gelerek teşkilata katılan proleter unsurları yüceltmek için bir nedeni de yoktu. Bu yüzden dedektifler genellikle özel dedektiflerdi ve keskin zekâlarıyla her davanın içinden

çıkabiliyordu. Ayrıca, suçlular da oldukça zeki ve göz doldurucu karakterlerdi. Ancak dedektiflerin, bir sivri zekâlı suçludan daha ince bir zekâyaya sahip olması gerekiyordu.

Cinayetin okuyucu görmeden işlenmiş olduğu olay örgüsüyle genellikle yedi aşamalı bir sıra izlemekteydi:

“Problem, ilk çözüm, düğüm, karışıklık dönemi, ilk pırıltı, çözüm ve açıklama.”

Walter Benjamin’in de dediği gibi fotoğrafın keşfedilmesi ile polisiye romanın doğuşu arasında kronolojik bir benzerlik olması tesadüf değildir. Aydınlanma çağının getirdiği analitik akıl yürütme biçimi ilk dönem polisiyesine de damga vurmuştur. Modern polislik kurumunun gelişmesi, yurttaşların tüm adres kayıtlarının tutulmaya başlanması ve parmak izlerinin saklanabilmesi,

fotoğrafın yani teknolojinin gelişmesiyle mümkün olabilmiştir. İlk dönem polisiye romanlarda da işlenen suçlar, “çözülebilir esrarlara” indirgenmiş, suçlular ve insanlar arası ilişkiler, bir metal parçası ya da kimyasal bir maddeymiş gibi analitik bir incelemeye tabi tutulmuştur. Yani bu dönemin polisiye romanı en saf biçimiyle analitik aklı ilahlaştırma sanatı olmuştur. Örneğin, ünlü polisiye yazarı Goncourtlar, polisiye edebiyatın kurucusu Edgar Allan Poe için şöyle demektedir: “Poe insanlardan çok, olguları ele alır.”

Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı arasında polisiye roman, altın çağını yaşadı. Bu dönemin romanlarında da muzaffer burjuvazi, karanlık güçler karşısında aklın zaferini kutlamaktadır. Ancak bir farkla: Bu dönemde işlenen suçlar ve mekân, sokaktan ayrılmış ve salonlara yani zengin malikânelerine taşınmıştır. Örneğin, bu dönemin en önemli temsilcisi Agatha Christie’nin yarattığı Hercule Poirot hikâyelerine bakacak olursak, cinayetlerin zengin işadamlarının villalarında, lüks otellerde ya da gemilerde işlendiğini, katilinse cinayeti açıklayan bir tutkuyu -hırs, kıskançlık ya da yasak aşk gibi- bünyesinde barındıran kişiler olduğunu görebiliriz. Bunun yanı sıra artık Sherlock Holmes gibi en ufak ayrıntıdan birçok şeyi anlayabilen dedektifler silinmeye başlamış, onların yerine de suç mahalindeki maddi kanıtları, adli tıp raporlarını ve resmi tanık ifadelerini toplayarak cinayeti çözen dedektifler gelmeye başlamıştır.

Hemen hemen aynı dönemlerde, 1929 depresyonu, toplumda korkunç bir hasar yaratmaya başlamıştı. Amerika’da içki yasaklarıyla somutlanan karışıklıkta banka soygunları ve bu sırada işlenen cinayetler gittikçe artıyordu. En önemlisi de işlenen bu suçlar “örgütlü suçlar”dı. Örgütlü suçun rüştünü ispat ederek salon polisiyesinin ölüm çanlarını çalmasıyla polisyede yeni bir eğilim doğdu: *Roman Noir* yani Kara Roman. Kara Roman ile özel dedektiflerin yerini artık polis teşkilatı almaya başlamış, öne çıkan sert, alaycı ve sentimentalist dedektifler, artık ipuçları üzerine akıl yürüterek değil, inatçı sorgulamalarla ve silah kullanarak suçluları yakalamaya başlamıştı.

Kara Roman’ın önemli bir temsilcisi olan Ross Macdonald’ın yarattığı karakter Lew Archer bu romanlardaki karakterleri ve mekânları şöyle özetliyor:

“Ben dedektifim, bir tür yoksul adamın sosyoloğu. Aşağıda uzanan tüm vadiyi vaat edilmiş bir toprak gibi düşünebilirsin. Ancak yüzme havuzlu ve özel uçak pisti bulunan her klimalı çiftlik evine karşılık içlerinde yitlik göçmen işçi kabilelerinin

yaşadığı düzinelerle teneke duvarlı kulübe ve kırık dökük römork vardır.”

Altın Çağ romanlarında esas gizem, cinayetin kendisi ve suçlunun kimliğiymişken Kara Romanlarda bunlar çoğunlukla ortada durmaktadır. Ancak suçlunun ve kurbanın psikolojik yapıları devreye girmekte ve suçun toplumsal etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Çünkü buradaki katiller yasak bir aşk yaşadığı için değil, gayet politik nedenlerle suç işlemektedirler. Kara Roman’ın öncülerinden William Riley Burnett bu “ganster felsefesini” *Yüksek Sierra* kitabında şöyle özetler: “Bak, bu ülkede yalnızca bir azınlık bütün paraya sahiptir. Milyonların yiyeceği hiç ekmeği yok. Bu, ekmeğin olmadığından değil, onların paraları olmadığındandır. Başkalarının var. Peki, parasız olanlar neden bir araya gelip ona el uzatmasınlar?”

İkinci Dünya Savaşı sonrasında örgütlü suçlar yerini devlet suçlarına bırakmaya başlamıştır. Neden mi bahsediyorum? Tabii ki casusluk romanlarından. SSCB ile ABD arasında yaşanan Soğuk Savaş’ın ve istihbarat teşkilatlarının önem kazanmasının etkisiyle polisiye, sokaklardan ve fakirlikten tekrar uzaklaştı. Bunun sonucunda James Bond gibi bir karakter polisiye sahnesinde yerini almayı başardı. Artık dedektifler değil, devlet adına suç işleyen bu casusların maceraları ortalığı kasıp kavuruyordu. Bu kişiler, her

Ross Macdonald

konuda eğitimli, hem bir işadamı hem asker hem de entelektüel olabilen, aynı zamanda müthiş bir oyunculuk yeteneğine sahip mükemmel karakterlerdi. Artık casusluk üzerindeki yargılar da iyice silikleşiyordu: Casuslar iyi midir, kötü müdür?

SUÇU DEVLET İŞLİYORSA KİMİ CEZALANDIRACAĞIZ?

Polisiye, bunca zaman boyunca alt sınıflara dönem dönem yaklaşarak ve onlardan uzaklaşarak “düzeni koruma” refleksiyle hareket etmeyi başardı. Ancak bana kalırsa çift kutuplu dünya düzeninin de yıkılışıyla birlikte artık “hizmet” edebileceği yeni sınıflar, yeni kesimler aramaya başladı. Bu noktada bir soru sormak gerekiyor: Devletlerin ve ona bağlı teşkilatların kendi halklarına karşı suç işleyebildiği bu dönemde, hafiyeliği yapacak olan kimdir?

Son dönemlerde yayımlanan polisiye romanlarda veya filmlerde belirgin değişimlerin yaşandığı herkesin malumu. Örneğin, artık kriminal vakaları çözmeye çalışan FBI ajanlarının ya da varlıklı dedektiflerin yerini emekçi kesimden sayılabilecek gazeteciler almaya başladı. Aranan suçlularsa doğrudan devlet yetkilileri, kiliseler ya da kendi adaletini sağlamak isteyen insanlar arasından çıkıyor. Kara Roman’ın getirdiği “psikolojiye eğilme” durumu devamlılığını korumakla birlikte ilk dönem polisiyesinin ve Altın Çağ anlayışının iyice silikleştiğini ve yeni bir retoriğin oluşmaya başladığını söylemek gerek.

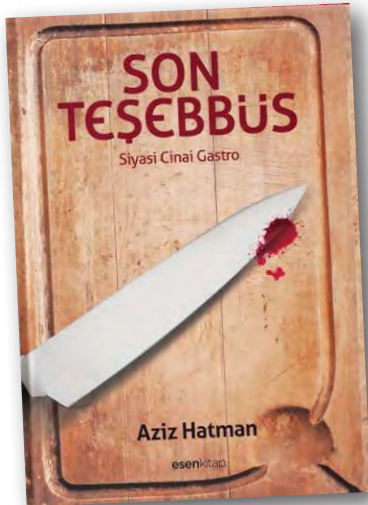
Bahsettiğim durumu daha iyi anlatabilmek için son dönemde yayımlanan iki polisiye romandan örnekler sunacağım: Aziz Hatman’ın yazdığı *Son Teşebbüs* ve Elçin Poyrazlar’a ait *Kara Muska*.

Son Teşebbüs, Türk polisiye roman geleneği içinde oldukça farklı bir örnek. Romandaki olaylar, 22. yüzyılda, dünya devrimlerinin yaşanıp sosyalizmin kuruluşunun 200 yıl sonrasında geçiyor. Bu yüzden romanda ne bir devlet ne de bir

SON DÖNEMLERDE YAYIMLANAN POLİSİYE ROMANLARDA VEYA FİLMLERDE BELİRGİN DEĞİŞİMLERİN YAŞANDIĞI HERKESİN MALUMU. ÖRNEĞİN, ARTIK KRİMİNAL VAKALARI ÇÖZMEYE ÇALIŞAN FBI AJANLARININ YA DA VARLIKLILIK DEDEKTİFLERİN YERİNİ EMEKÇİ KESİMDEN SAYILABİLECEK GAZETECİLER ALMAYA BAŞLADI. ARANAN SUÇLULARSA DOĞRUDAN DEVLET YETKİLİLERİ, KİLİSELER YA DA KENDİ ADALETİNİ SAĞLAMAK İSTEYEN İNSANLAR ARASINDAN ÇIKIYOR. KARA ROMAN’IN GETİRDİĞİ “PSİKOLOJİYE EĞİLME” DURUMU DEVAMLILIĞINI KORUMAKLA BİRLİKTE İLK DÖNEM POLİSİYESİNİN VE ALTIN ÇAĞ ANLAYIŞININ İYİCE SİLİKLEŞTİĞİNİ VE YENİ BİR RETORİĞİN OLUŞMAYA BAŞLADIĞINI SÖYLEMEK GEREK.

polis teşkilatı bulunuyor. Üstelik yüz yıldır hiçbir şekilde cinayet işlenmemiş. Ancak bir gün bir gazeteyle gelen mektup, bir cinayet işleneceğini ve bu düzenin yıkılarak yeniden devletlerin kurulacağını bildiriyor. Kendini bu mektupla ihbar eden katil, bu düzenin yeterince gerçekçi olmadığını ve en ufak bir dokunuşla yıkılacağını öngörüyor ve onu değiştirmeyi amaçlıyor. Romandaki “dedektifimiz” ise mektubu alan bir gazeteci. Yukarıda bahsettiğimiz geleneklerdeki dedektiflerin aksine, karakter oldukça sorumsuz ve beceriksiz:

“Korktuğum aslında muhatap olmaktı. Bir şeyler yapmak gerekiyordu ve bunu bizim yapmamız gerekiyordu. Sorumluluk alınmalıydı! Can olmasaydı çoktan unutmuştum, ne güzel! Kulağımın üzerine yatmasını bilirdim ben!”

Romanın sonuna dek ismini bile öğrenmediğimiz, katili bulmak için hiç de istekli olmayan karakter, arkadaşları tarafından iteklenerek henüz işlenmemiş bir cinayeti çözmeye çalışıyor. Bu anlamda yukarıda bahsettiğimiz, polisiye olay örgüsünün yedi temel sırasının da bozulduğunu, cinayetin çoktan işlenmiş bir şekilde başlayan romanlardan henüz işlenmediği romanlara gelmiş olduğumuzu da belirtmek isterim.

Son Teşebbüs'ün üzerine düşünülmesi gereken önemli bir ayrıntısı da romanda herhangi bir somut ipucunun bulunmaması. Polisiye romanın aklın ve teknolojik gelişmelerin öne çıktığı, ipuçlarının korunup saklanabildiği, yurttaşların kaydının yapılabildiği Aydınlanma çağıyla ortaya çıktığından yukarıda bahsetmiştik. Oysa kimsenin kaydının tutulmadığı, kayıtlı herhangi bir parmak izinin dahi bulunmadığı bir komünal yaşamda da polisiye roman yazılabilir. Hatta suçlular bulunabilir. Nasıl mı? Elbette siyaset tartışarak. Bu anlamda bizlere cinayetin politik bir eylem olduğunu gösteren romanda, hiçbir ipucuna sahip olmayan gazeteci, katili bulabilmek için "Kimin bu düzene kastı olabilir?" diye düşünmek zorunda kalıyor.

Bu noktada *Kara Muska*'dan bahsetmek yerinde olacak. Çünkü kitapta kendi adaletini sağlama ya çalışan bir katil mevcut.

Romandaki olaylar zinciri, İstanbul Emniyet Müdürü Ünsal Yüksel'in evinde boğazı kesilmiş bir biçimde ölü bulunmasıyla başlıyor. Burada, maktul bir polis, cinayeti çözecek olan kişi de yine bir gazeteci olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü polis teşkilatı, cinayeti araştırmak şöyle dursun, olayın üstünü kapatmaya çalışmakta, bu konuda araştırma yapmaya çalışan gazeteleri de yayın yasağı gibi çeşitli engellerle durdurmaya çalışmaktadır. Romanın "dedektifi" olan gazeteci Selin ise *Son Teşebbüs* ile benzer şekilde, polisiyenin klasik dedektif tipinden oldukça farklı, herkesle kavgalı ve "sorunlu" biri. Hatta karakter, kendini ve hayatını şu şekilde tanımlıyor:

"Selin Uygur, yaş 36, gazeteci, bekâr, Jülide ve Oğuz'dan olma, kardeşi Meltem (yıllardır görüşmediler), eski sevgilisi Ali (yeni düşmanı), dostu Sinan, aile dostu Bahtiyar (araları bozuk), burnunu (kırık) kendinden büyük işlere soktu, cihatçılar tarafından kaçırıldı, ölmedi."

Bunun yanı sıra tıpkı *Son Teşebbüs*'te olduğu gibi gazetecinin, cinayeti çözmek için elinde herhangi bir ipucu bulunmuyor. Çünkü ipuçları polis tarafından gizleniyor. Bu yüzden öncelikle siyasi çıkarımları doğrultusunda cihatçılardan şüpheleniyor. Araştırma yaparken de onların eline düşüyor ve işkence görüyor. Oradan kurtulduktan

sonraysa maktul Ünsal Yüksel'in aslında gaddar katil olduğunu öğreniyor. Bu esnada polisin çoktan uydurma bir katil bularak cinayet dosyasını kapatmış olduğunu belirtiyim.

Bu noktada, "yaşadığımız çağda cinayetin yeniden tanımlanması gerekliliği" geliyor akıllara. Yıllar boyunca devletlerin, hükümdarların ve kraların işlediği suçlar, suç sayılmıyor hatta "ferman" olarak kutsanıyordu. Peki, artık bunun değişme vakti gelmedi mi?

Yoksa cinayet gerçekten de adaletsiz bir dünyada, insanların adaleti sağlama çabası mı?

SONUÇ YERİNE

Burjuvazinin kendi düzenini koruma isteğiyle beraber filizlenen polisiye roman, kendi tarihi boyunca çeşitli şekillerde düzen eleştirileri yapmış olsa da onu koruma içgüdüleriyle varlığını sürdürmüştür. Ancak içinde yaşadığımız çağda, suçun tanımını gittikçe değiştiriyor. Artık "siyasi suçlular" banka soyguncuları ve gangsterlerden daha tehlikeli olarak görülmeye başlandı.

Hükümdarların ve padişahların işlediği suçlar ve cinayetlerse yıllar boyunca "ferman" sayılıp suç olarak düşünülmezken, tebaanın yurttaş olduğu ve hukuk sistemlerinin eskiye göre daha gelişmiş durumda olduğu bu çağda devletlerin işlediği suçlar uluslararası arenalarda tartışılmakta ve yurttaşlar tarafından fark edilip protesto edilebilmekte.

Günümüzde, suçların, hırsızlıkların ve cinayetlerin büyük çoğunluğu devletler tarafından "katliam" düzeyinde işleniyorken polisiye anlatıların bunu görmezden gelerek sadece FBI ajanlarıyla yola devam etmesi mümkün müdür? Bunu hep birlikte göreceğiz. Ancak unutmamak gerek: "Gerçek edebiyat, toplumu, yazarın öznelliğinin kırık aynasından yansıtır" ve "İyi polisiye roman, iyi edebiyattır."

KAYNAKÇA

Hatman, Aziz. *Son Teşebbüs*. İstanbul: Esen Kitap, 2015.

Mandel, Ernest. *Hoş Cinayet: Polisiye Romanın Toplumsal Tarihi*. İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1985.

Poyrazlar, Elçin, *Kara Muska*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2016.

Üyepazarcı, Erol. *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes!: Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü*, İstanbul: Oğlak Yayınları, 2008.

Varım, Suphi. "Dedektif Hikayeciliğinde Altın Çağ, Kara Roman'a Yenildi mi?", 221B/SAYI 1 (2016).

POLİSİ Y.

Arda KIPÇAK

Arda KIPÇAK

1986 İstanbul doğumlu. 2004 yılında hukuk eğitimine başlayıp 2010 yılında İstanbul Barosu'na avukat olarak kaydoldu. 2011 yılında İngiliz Dili ve Edebiyatı (Karşılaştırmalı Edebiyat) alanında yüksek lisansa başladı. Halen doktora yapmakta olup özel bir üniversitede Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

X Gazetesi Üçüncü Sayfa Haberi:

Gizemli Ölüm!

Bir zamanların ünlü markasının kurucusu Şemsi Y.nin oğlu, şemsi y. dün sabah ailesiyle birlikte yaşadığı Moda'daki lüks villanın bahçesinde ölü olarak bulundu. İlk bakışta akıllara balkondan düşme ihtimali gelse de villanın yalnızca üç katlı olması ve zeminde herhangi bir kan izine rastlanmaması sebebiyle olay halen gizemini korumaktadır. Olay yeri incelemesinden sonra Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan çok yönlü soruşturmanın devam ettiği, gerekli açıklamanın daha sonra yapılacağı bildirildi.

"Suçsuzum."

şemsi y.nin ölmeden kısa süre önce internete yüklediği video nedeniyle baba Şemsi Y. hakkında cinayet şüphesi ile savcılık tarafından gözaltı kararı verilmiş, anne ile birlikte ifadeleri alınmak üzere karakola götürüldükleri sırada acılı baba, basın mensuplarına suçsuz olduğunu söylemiştir. "Bir tanecik oğlum o benim. Neden öldürmek isteye-yim?" diyen Şemsi Y. oğlunun psikolojik sorunları olduğunu iddia etti. Anne Şemsiye Y.nin ifadesi soruşturmanın selameti açısından şimdilik gizli tutulsa da yakınları ailede son zamanlarda tartışmalar ve kavgalar yaşandığı iddiasında bulundu.

Sır Perdesi: Kırmızı Şemsiye.

Bugün yapılan otopsi neticesinde şemsi y.nin vücudunda ölümüne sebebiyet verecek bir yaralanmaya rastlanmadığı, ölüm nedeninin alınan kan ve idrar örneklerinden çıkacak sonuca göre anlaşılabileceği adli tıp yetkililerince açıklandı. Olay yeri inceleme ekipleri tarafından cesedin yanında bulunan

kırmızı şemsiyeye ilişkin henüz bir açıklama yapılmamakla birlikte, bunun maktul tarafından bırakılmış bir mesaj olabileceği akla gelmektedir.

Kanıt 1 (Video kaydı dökümü):

"Ben şemsi. Bu video, belki de videobloguma upload ettiğim son video olacak. Iıı. 16 yaşındayım. 17. doğum gününe 10 gün kaldı. Şey demek istiyorum. Iııı. Şu olaydan bahsedeceğim. Yani o olaydan sonra her şey bok gibi oldu. Aynen. Cemal ve o karı... Ece. Neyse. O konuya hiç girmeyeceğim. Utanıyorum. Utanılacak bir şey yapmamışım. Psikiyatrist öyle dedi. Tabii ki de yapmadım. Tercih meselesi sonuçta. Ama insan utanıyor işte. Yani... Iıı. Kafamda sürekli o sahne canlanıyor. Hani babama yakalandığım. O filmi izlerken. Sonra olanlar. Bunu ben seçmedim. Daha ne kadar dayanabilirim bilmiyorum. İnsanların yüzüne nasıl bakacağım artık? Babamdan nefret ediyorum! Ya o beni öldürecek ya da ben onu öldüreceğim."

Olay Yeri:

Kanıt 2 (Olay Yeri İnceleme ve Tespit Tutanağı):

Maktul şemsi y. Moda'da, bahçe içinde, üç katlı, müstakil bir villanın, üçüncü katta bulunan balkonunun hemen altındaki mermer döşeli zeminde bulunmuştur. Bu ev reşit olmayan maktulün ailesi ile ikamet ettiği konut olup balkonlu odanın, anne ve babasının yatak odası olduğu tespit edilmiştir. Balkon tirabzanlarının vidalarında gevşeme olduğu, sallandığı fark edilmiştir. Tirabzanda yapılan parmak izi analizinde şemsi y.nin iki el ayası izine balkona dönük şekilde (maktulün tirabzanlara oturduğu izlenimini verecek biçimde) rastlanmıştır. Zeminde herhangi

bir kan izine rastlanmamıştır. Maktulün yanında ŞemsiY. marka kırmızı bir şemsiye bulunmuştur. Bulgular numaralandırılmış, olay yeri olan villanın içinde ve bahçesinde gerekli fotoğraflama ve krokilendirme işlemleri yapılmıştır. Yapılacak sistematik otopsi ile ölüm sebebinin belirlenmesi için ceset, yanında ele geçen şemsiye ile birlikte Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi Başkanlığı'na gönderilmek üzere ilgili birimlere teslim edilmiştir.

Olay Zamanı:

Tam o an telefon çaldı.

"Alo?"

"Alo."

"Cinayet Büro mu?"

"Evet."

"Bir ihbarda bulunacaktım."

"Hee. Kimsin kardeşim?"

"Bir dost."

"Ne demek la bir dost?"

"Kim olduğum önemli değil. Elinizdeki dosyayla ilgili bilgi vereceğim."

"Hangi dosya?"

"Şu an üzerinde çalıştığınız dosya diyorum... Çocuğun düştüğüne kanaat getirdiğiniz..."

"Nereden biliyorsun kardeşim sen dosyayı?"

"Haberleri takip ediyorum. Tahmin yürütüyorum."

"Hee."

"İşte o bir kaza değil. Cinayet."

"Kimsin la sen?"

"Bir dost dedim ya."

"Kimin dostu la?"

"Çocuğun."

"E, düşenin dostu olmaz derler..."

"Çocuk düşmedi diyorum."

"Nereden biliyorsun, kardeşim?"

"Polisiye okur musunuz?"

"Okumam."

"Nasıl okumazsınız? Mesleğinize hiç ilginiz yok mu?"

"Polisim la ben. Kitap okumam. Oğlum, Türkiye la burası. Sen, polisler *CSI*; hâkim, savcılar *Law and Order*, *Ally McBeal* falan mı izliyor sanıyorsun?"

"Dizileri biliyorsunuz ama. Konuşmanız da aynı Behzat Ç."

"Ne alakası var la? Genel kültür. Manyak mısın kardeşim sen? Haydi, sadede gel. İşimiz gücümüz var. Ne cinayeti? Katil kim?"

"Polisyelerde, yazar baştan katilin kim olduğunu bilir ama okuyucuya söylemez."

"Hâlâ polisiye diyor herif..."

"Kimle konuşuyorsunuz? Akbaboş mu var yanınızda?"

"Ne akbaboşu? Deli la bu..."

"Harun. Harun mu?"

"Yok, bilemedin."

"O zaman kesin Hayalet."

"Kafayı yemiş herif."

"Neden söylemez biliyor musunuz?"

"Ne bileyim neden söylemez? Söyle ulan o zaman."

"Çünkü polisiyenin olayı budur. Gerilimi sağlamak için okuyucuya sürekli yem atar. Bazen yanlış yönlendirir. 'Güvenilmez anlatıcı' denir buna. Bazen de doğru yönde adım adım ilerletir. Okuyucunun genellikle polis ya da dedektif olan karakterle özdeşleşmesini, onunla birlikte olayı çözmesini sağlar."

"Lan oğlum, ben akademidenim. Sen bana ders mi veriyon?"

"Ben de akademisyenim. Ama önemli tek bir şey vardır, o da gerilimi sağlamak. Bunu da kendisinin baştan beri bildiği bilgiyi okuyucudan gizleyerek yapar. Kimi okur gizem çözmeyi sever. Bulmaca çözmeyi sevmek gibi bir şeydir bu. Yazar, okurun sevgisini kötüye kullanır. Bu, okuyucuyla dalga geçmek değil de nedir? Yani sonuç olarak polisiye veya dedektif romanlarında aslında gizemli bir şey yoktur."

"Saçma sapan konuşma la. Kimsin oğlum sen?"

Telefonu kapattı.

Kanıt 3 (Tanık İfadesi):

"Adım Şemsiye Y. Annesiyim. Çalışmıyorum.

Olay olduğu sırada komşuda konken partisindeydim. Okula gitmek için sabah evden çıkmıştı. Eve geldiğimde oğlumun yerde yatan cansız bedeniyle karşılaştım. Ne yapacağımı bilemedim. Ambulans mı arasam, kimi arasam diye düşündüm. Panikledim. Polisi aradım. Ekipler gelene kadar oğlumun başında ağlamışım. Kendime geldiğimde bir polis memuru beni yerden kaldırıyordu. Bahçemiz büyüktür. Gören, duyan olmamış. Eşimin toplantısı vardı. O yapmış olamaz. Ailece bazı sıkıntılı günler geçiriyorduk. Eşim birkaç hafta önce... Üç, üç hafta önce oğlumun eşcinsel olduğunu öğrenmiş. İnternette porno film izlerken odasına girmiş. Kabullenemedi. Ben... Ben normal karşıladım ama eşime de bir şey diyemedim. Yani biraz serttir. Yanlış anlamayın... Yani karıncayı bile incitmez ama otoriterdir. Tanınan bir işadamı, önemli bir

yönetici sonuçta. şemsi, bizim odaya geldiğinde tirabzanlara yaslanırdı. İçim giderdi düşecek diye. Kaç kere söyledim. Allahım kaç kere söyledim düşeceksin bir gün diye.”

Kanıt 4 (Otopsi Raporu):

DIŞ MUAYENE:

172 cm boyunda, 67 kg ağırlığında, 16-17 yaşlarında, kahverengi gözlü, kahverengi saçlı, günlük sakal bıyık tıraşlı, beyaz tenli, sünnetli erkek cesedinde; ölü katılığıının devam ettiği, ölü lekelerinin henüz oluşmadığı görülmüştür. Ölenin giyisili olduğu görüldü. Üstte X Lisesi amblemlili lacivert ceket, lacivert kravat, altında düz beyaz gömlek, altında beyaz atlet, vücut alt tarafta siyah kemerli gri pantolon, altında beyaz külot, her iki ayakta kösele ayakkabı ve siyah çorap olduğu görüldü. Ceset tüm giysilerden tecrit edildi.

Kafada ya da vücudun herhangi bir yerinde kan izi, ateşli ya da ateşsiz silah yaralanması veya darp izine rastlanmamıştır. Ağızdan sıvı geldiği görülmüştür. Anal muayenede post-mortem dilatasyon dışında makroskobik patolojik özellik görülmemiştir.

Yapılan dış muayene ile ölüm sebebi belirlenemediğinden iç muayeneye geçilmiştir.

İÇ MUAYENE:

BAŞ: Saçlı deri kaldırıldı. Saçlı deri altında makroskobik patolojik özellik görülmedi. Her iki temporal adale grubu ve kafa kubbe kemikleri sağlam bulundu. Kafatası açıldı. Beyin, beyincik sağ ve sol hemisferde ve beyin sapında harabiyete rastlanmadı. Kafatası kaide kemiklerinin sağlam olduğu görüldü.

GÖĞÜS: Sternal kapak kaldırıldı. Sağ ve sol kaburga kemikleri sağlam bulundu. Trokal omurlar sağlam bulundu. Sağ ve sol plevral boşluklarda ve perikard boşlukta serbest sıvı veya kan görülmedi. Kalp çıkartıldı. 379 g. tartıldı. Kalp yüzeyinin pembe renge döndüğü izlendi. Aortta minimal aterosklerotik değişiklikler görüldü. Sol koroner arter açık izlendi. Sağ koroner arterde hafif daralma görüldü. Kalp boşlukları ve kalp kapakları yıpranmış izlendi. Akciğerler, bronş ve bronşollerde anormallik tespit edilmedi. Tiroid bezleri doğal izlendi. Boyun damar ve sinirleri, yüzeysel ve derin kaslar doğal izlendi. Farenks doğal izlenirken, larenkste bağırıma bağlı irritasyona rastlandı. Hyoid

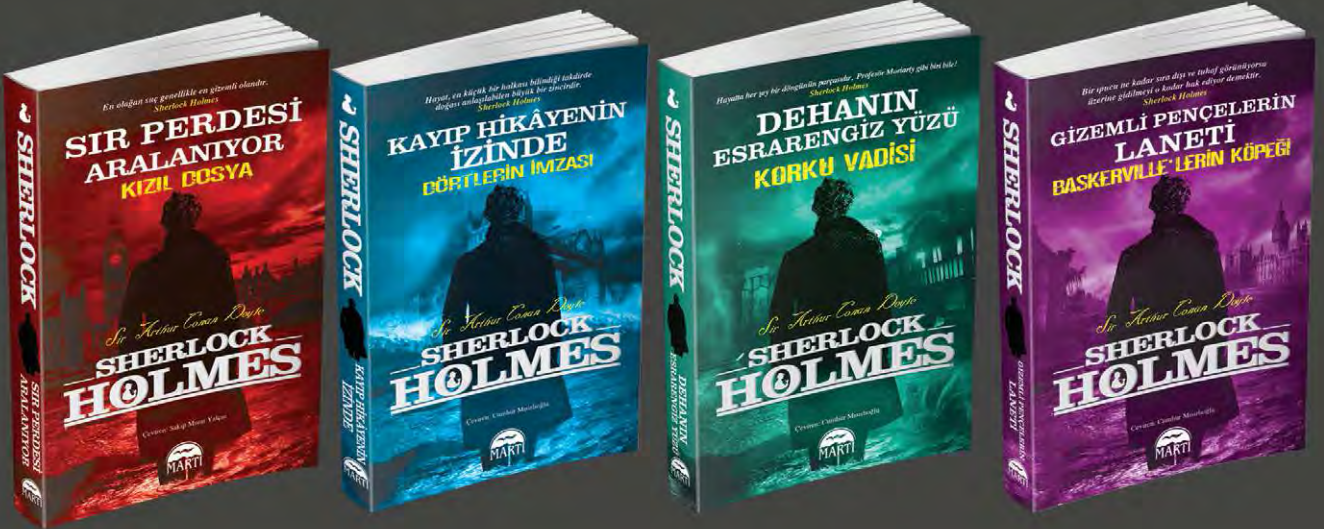
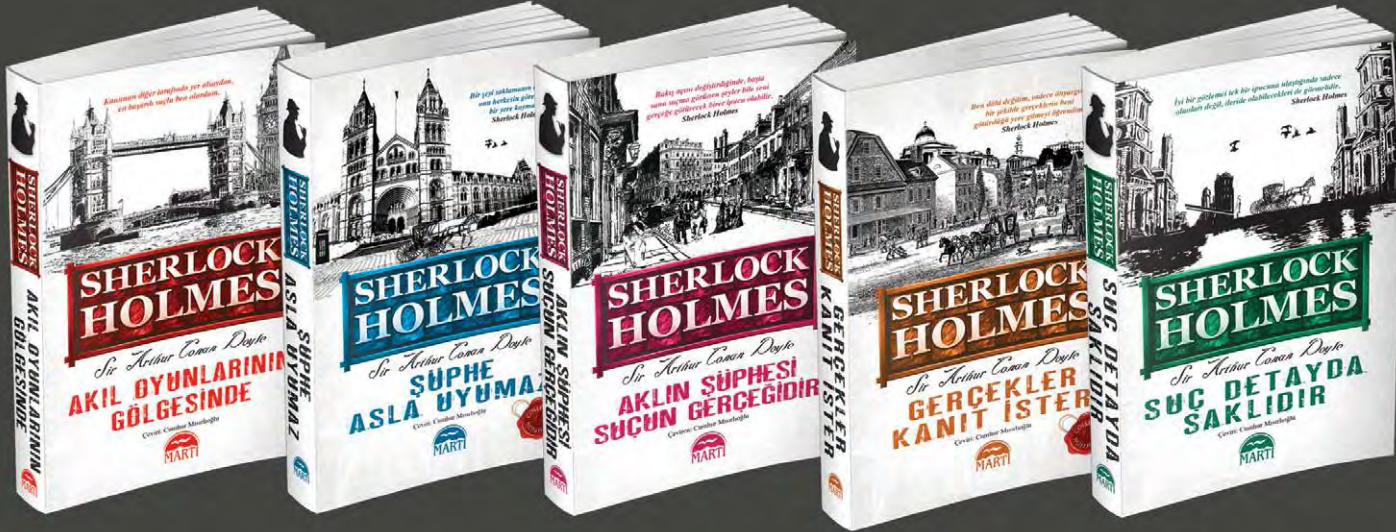
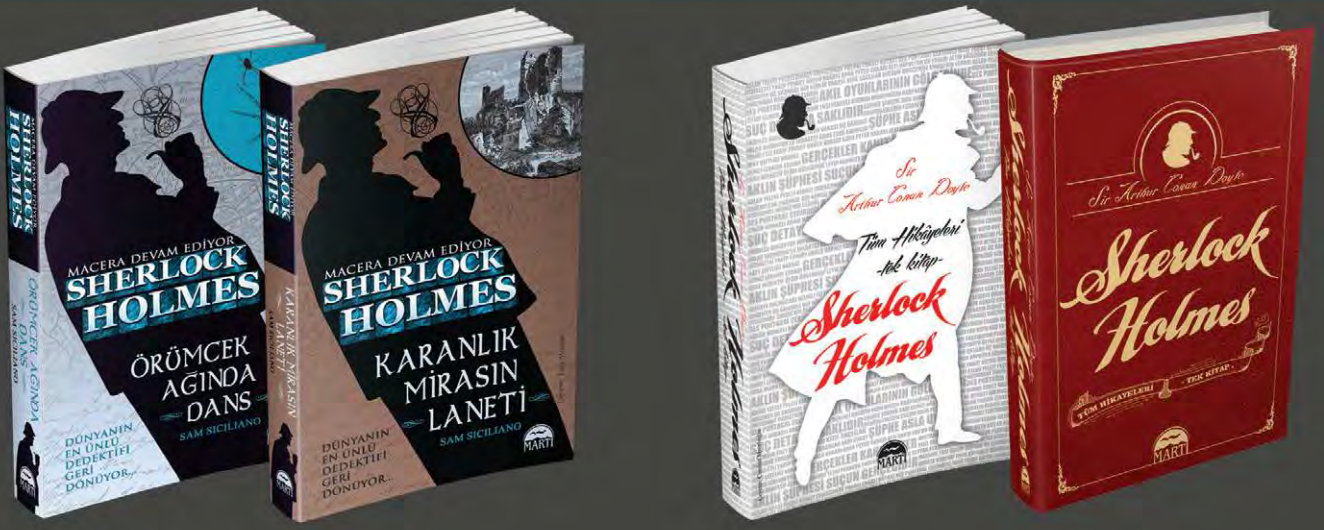
kemik ve boyun omurları sağlam bulundu.

BATIN: Karın boşluğunda herhangi bir sıvı ya da yapışıklığa rastlanmadı. Organlar normal anatomik pozisyonlarında bulundu. Mide içinde sarı krem yarı sindirilmiş içerik bulundu. İnce ve kalınbağırsaklarda makroskobik patolojik özellik bulunmadı. Karaciğer yüzeyi ve kesitlerinin düzgün olduğu görüldü. Safra kesesi, pankreas ve dalak yerinde ve doğal bulundu. Sağ ve sol böbrek doğal bulundu. Sağ ve sol adrenal bezlerinde özellik izlenmedi. Üreterler doğal bulundu. Pelvis duvarı ve yumuşak dokular, doğal izlendi. Mesane dolu bulundu. Kemik yapısı sağlam bulundu.

Cesetten 2 tüp kan, 1 tüp idrar, 1 tüp göz içi sıvısı, safra, mide içeriği ve iç organ örnekleri alınarak toksikolojik analiz, alkol, uyutucu ve uyuşturucu madde aranmak üzere Kimya İhtisas Dairesi'ne gönderildi. Ayrıca, gerektiğinde DNA analizi yapılması için saklanmak üzere 2 adet mikrokartta kan alındı.

Kanaat:

Eğer bu öyküyü buraya kadar okuduysanız ya polisiye seviyorsunuz ya da belki sadece öykü okumayı seviyorsunuzdur. Polisiye seviyorsanız büyük olasılıkla Sherlock Holmes öyküsü okumuşsunuzdur. Eğer en sevdiğiniz karakter oysa yine büyük olasılıkla kendinizin de Sherlock olduğunu düşünüyorsunuzdur. O zaman bu öyküdeki üç olasılıktan ki bunlar kaza, intihar ve cinayettir; birinin daha ağır bastığını fark etmiş, hatta verdiğim kanıtlardan yola çıkarak olayı çözmüşsünüzdür bile. Bundan adım gibi eminim. Sabah uyandığımda işe gitmiş olan eşimin yarım kalan çay bardağını banyo lavabosunun kenarında bıraktığı için aceleyle evden çıktığımdan emin olduğum kadar eminim. Bardağın üzerindeki ruj lekesinden çayından son bir yudum almadan önce makyajını yapmış olduğundan eminim. Masada ekmek kırıntısı olmadığından kahvaltı etmeye vakit bulamadığından, kettledaki suyun sıcaklığına göre yaklaşık yarım saat, kırk beş dakika önce evden çıktığından da eminim. Kafasının dağık olduğunu evden çıkarken kapıyı üzerime kilitlemiş olmasından anlayabilirim. Olayın çözümünü söylemeyeceğim, bunu anlamışsındır. Sen de zaten çözümünü bana söyleyemeyeceksin. Ben kim miyim? Kim olduğumu anladığından eminim.

Kitap Satılan Her Yerde Kitaplarımız Sizlerle...

martiyayinlari.com

[/martiyayinlari](https://www.facebook.com/martiyayinlari)

[/martiyayinlari](https://www.instagram.com/martiyayinlari)

[/martiyayinlari](https://www.youtube.com/martiyayinlari)

Yer: RUSYA

Yıl: 1953

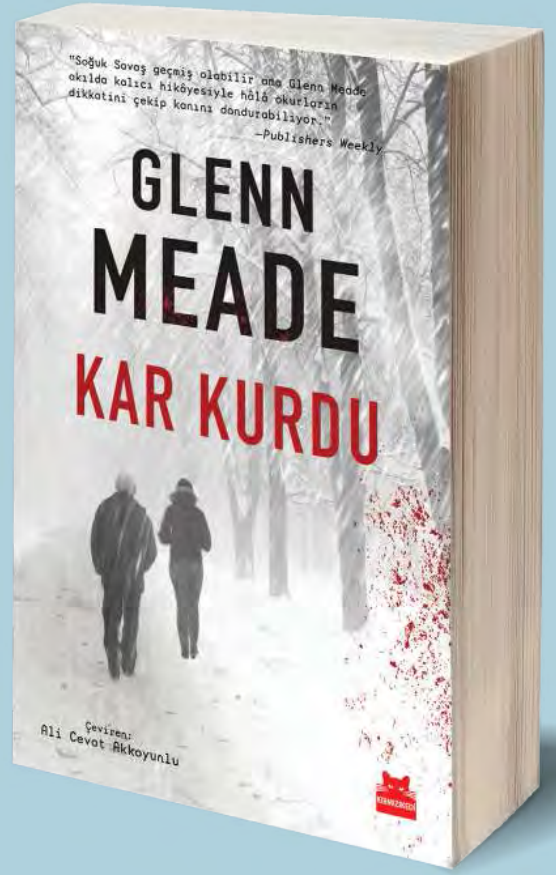
Amaç: STALİN'İ ÖLDÜRMEK

Amerikalı gazeteci Massey babasının 50 yıl önce neden Moskova'da bir mezara gömüldüğünü araştırmak için yola çıkar. Soğuk Savaş dönemindeki Kar Kurdu Operasyonu'ndan sağ çıkmış olan Anna Korev yardım edecek ve Massey geçmişte kalan devletlerarası müthiş bir sırrı açığa çıkaracaktır.

**POLİSİYE TÜRÜNÜN
EN İYİ YAZARLARINDAN**

GLENN MEADE

KIRMIZI KEDİ'DE

NE KEDİSİZ

NE KİTAPSIZ